

บทบาททางการเมืองของกลุ่มธุรกิจ

จากการศึกษา ๓ บทที่ผ่านมา การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย เป็นผลให้ภาคธุรกิจเอกชนมีบทบาทต่อเศรษฐกิจของประเทศเพิ่มสูงขึ้น เกิดการเปลี่ยนแปลงในภาคธุรกิจเอกชนอย่างมาก มีลักษณะของการผูกขาดทางเศรษฐกิจ โดยกลุ่มนักธุรกิจไม่กี่ตระกูล การเจริญเติบโตของธุรกิจเอกชนควบคู่ไปกับการขยายตัวของเศรษฐกิจไทย ยิ่งเศรษฐกิจขยายตัวมากเพียงใด บทบาทของกลุ่มธุรกิจเอกชนก็เพิ่มขึ้น เป็นเงาตามตัว อันเป็นผลจากนโยบายเศรษฐกิจแบบเสรีที่รัฐให้เอกชนดำเนินงานทางเศรษฐกิจเอง สถานภาพและบทบาทของภาคเอกชนได้รับการยอมรับมากขึ้นจากภาครัฐบาล หรือข้าราชการ มีการปรึกษาหารือร่วมกันแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจระหว่างข้าราชการและนักธุรกิจมากขึ้น เกิดการรวมกลุ่มของภาคธุรกิจเอกชนในธุรกิจประเภทต่างๆ แม้จะไม่เข้มแข็งเท่าที่ควร และมีการขัดแย้งกันเอง เนื่องจากการขัดผลประโยชน์ด้านธุรกิจ แต่ก็พร้อมที่จะรวมตัวกันได้ ถ้าเกิดมีผลประโยชน์ร่วมกัน บทบาททางด้านสังคมและเศรษฐกิจของกลุ่มธุรกิจเอกชนที่เพิ่มขึ้นนี้ ย่อมจะหลีกเลี่ยงไม่พ้นที่จะเกี่ยวพันไปถึงบทบาททางการเมืองของกลุ่มธุรกิจ ซึ่งจะได้ทำการศึกษาในบทนี้ว่า กลุ่มธุรกิจเข้ามามีบทบาททางการเมืองอย่างไร และการเข้ามามีบทบาททางการเมืองนั้น มีการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองในลักษณะใดบ้าง

(๑) ความสำเร็จที่ผลักดันให้กลุ่มธุรกิจเอกชนเข้ามามีบทบาททางการเมือง

๑.๑ การเปลี่ยนแปลงอำนาจทางการเมืองหลังเหตุการณ์

๑๕ ตุลาคม ๒๕๑๖

ลักษณะของการเมืองไทยก่อนการเปลี่ยนแปลง ๑๕ ตุลาคม ๒๕๑๖ คือ ในระหว่างช่วงปี ๒๔๘๐ - ๒๕๐๐ ในยุคสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ จอมพล ผิน ชุณหะวัณ และช่วงปี ๒๕๐๐ - ๒๕๑๑ ในยุคสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ต่อเนื่องกับจอมพล ถนอม กิรีขจร - จอมพล ประภาส จารุเสถียร ผู้นำทางทหารที่มีอำนาจทางการเมือง ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจการค้าและธุรกิจ ดังที่กล่าวถึงในบทที่ ๑ แล้วว่าช่วงของ

จอมพล ป. พิบูลสงคราม มีอำนาจการดำเนินงานนโยบายเศรษฐกิจชาตินิยม ควบคุมการประกอบกิจการค้าของพ่อค้าชาวจีน ทำให้พ่อค้านักธุรกิจชาวจีนต้องเข้าหาทหารผู้มีอำนาจทางการเมือง เพื่อให้เป็นเกราะคุ้มครองธุรกิจของตน โดยแลกเปลี่ยนกับผลประโยชน์ที่มอบให้ชนชั้นปกครองในรูปของหุ้นลม หรือกรรมการบริษัทต่าง ๆ แต่ในยุคของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ผู้นำทางทหารและการเมืองแบ่งเป็น ๒ ค่าย คือ ค่ายราชครูและค่ายสี่เสาเทเวศร์ แต่ละค่ายก็มีธุรกิจการค้ามาพึ่งพิงอำนาจ แสวงหาผลประโยชน์ สร้างความร่ำรวยให้แก่ธุรกิจของตน ผู้นำทางทหารและการเมืองทั้ง ๒ ฝ่าย นั้น มีความขัดแย้งกันอยู่ระหว่าง พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ แห่งค่ายราชครู กับ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ แห่งค่ายสี่เสาเทเวศร์ ความขัดแย้งนั้นถึงจุดระเบิดเมื่อจอมพล สฤษดิ์ ฯ ทำรัฐประหารเมื่อวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๐๐

การหมดอำนาจของค่ายราชครู อันเนื่องจากการรัฐประหาร ๒๕๐๐ ย่อมมีผลกระทบต่อกิจการค้า และธุรกิจที่สังกัดอยู่ในค่ายราชครู เช่น ธนาคารกรุงเทพ ในยุคที่ นายชิน โสภณพณิช บริหารกิจการ ได้ผูกพันกับค่ายราชครู หลังรัฐประหาร ๒๕๐๐ นายชินฯ ต้องเดินทางออกนอกประเทศไปอยู่ที่ฮ่องกง โดยมอบกิจการให้นายบุญชู โรจนเสถียร และ นายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ ดำเนินการแทน จนกระทั่งจอมพลสฤษดิ์ฯ ถึงแก่อสัญกรรม นายชินฯ จึงได้เดินทางกลับมาเมืองไทย^๑ และทางธนาคารกรุงเทพได้หันเข้าไปพึ่งพิงอำนาจของผู้นำทางทหารและการเมืองที่ร่วมทำรัฐประหาร ๒๕๐๐ คือ ได้เชิญ พล.ท.ประภาส จารุเสถียร (ยศขณะนั้น) เข้าไปเป็นกรรมการของธนาคารกรุงเทพ นับแต่นั้นมา ธนาคารกรุงเทพภายใต้การคุ้มครองของ จอมพลประภาส จารุเสถียร ได้ขยายกิจการและเติบโตจนเป็นธนาคารพาณิชย์ชั้นนำแนวหน้าของเมืองไทย

เมื่อค่ายสี่เสาเทเวศร์ขึ้นครองอำนาจทางการเมือง กลุ่มนายทหารที่มีอำนาจทางการเมืองพร้อมครอบครัว ได้เข้าไปผูกพันกับธุรกิจการค้าจำนวนมาก เช่น ^๒

- ๑. ครอบครัวจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ช่วงปี ๒๕๔๑-๒๕๔๔ เป็นกรรมการบริษัทต่าง ๆ และธนาคารพาณิชย์ ๒๒ แห่ง และช่วง ๒๕๐๑-๒๕๐๗ จำนวน ๗ แห่ง

^๑ บุญชัย ใจเย็น, ทหารมหาเศรษฐี (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิวแมกกาซีน, ๒๕๒๔)
หน้า ๓๖.

^๒ ดู เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๗-๔๐

๒. ครอบครัวจอมพลถนอม กิตติขจร ช่วงปี ๒๔๙๓-๒๔๙๔ เป็นกรรมการบริษัทและธนาคารพาณิชย์ จำนวน ๑๖ แห่ง และช่วง ๒๕๐๐-๒๕๑๖ จำนวน ๒๐ แห่ง

๓. ครอบครัวจอมพลประภาส จารุเสถียร ช่วงปี ๒๔๙๒-๒๕๐๐ เป็นกรรมการบริษัทและธนาคารพาณิชย์ จำนวน ๑๘ แห่ง และช่วง ๒๕๐๐-๒๕๑๖ จำนวน ๔๖ แห่ง

๔. ครอบครัว พล.อ.กฤษณ์ สีวะรา ช่วงปี ๒๔๙๖-๒๔๙๙ เป็นกรรมการบริษัท ๔ แห่ง ช่วง ๒๕๐๐-๒๕๑๕ เป็นกรรมการบริษัทและธนาคารพาณิชย์ จำนวน ๓๙ แห่ง

ซึ่งจะเห็นได้ว่า ช่วงระหว่าง ปี ๒๕๐๐-๒๕๑๖ จอมพลถนอม-จอมพลประภาส และพลเอกกฤษณ์ ได้เข้าไปเป็นกรรมการในบริษัทต่าง ๆ เพิ่มขึ้นมากกว่าช่วง ๒๔๙๐-๒๕๐๐ อันอาจจะชี้ให้เห็นถึงอำนาจและอิทธิพลของผู้นำทางทหารที่ปกครองประเทศเป็นเวลานาน ใช้อำนาจและอิทธิพลของตนขยายกิจการธุรกิจ การค้า และพ่อค้า นักธุรกิจได้เข้ามาแอบอิงอาศัยอำนาจทางการเมืองคุ้มครองธุรกิจของตน

ในยุคที่กลุ่ม ถนอม-ประภาส-ฉรงค์ มีอำนาจทางการเมืองคือ ระหว่างช่วง ๔ ธันวาคม ๒๕๐๖-๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ รวมระยะเวลา ๙ ปี ๙ เดือน ๒๕ วันนั้น ได้มีการรวมศูนย์อำนาจทางการเมืองและการทหารอยู่ในกลุ่มของตน โดยเฉพาะจอมพลประภาส จารุเสถียร ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก ระหว่าง ๑๑ ธันวาคม ๒๕๐๗-๓๐ กันยายน ๒๕๑๖ รวม ๙ ปี โดยปล่อยตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกให้พลเอกกฤษณ์ สีวะรา เมื่อ ๑ ตุลาคม ๒๕๑๖ ในด้านตำแหน่งทางการเมืองจอมพลถนอม กิตติขจร ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ตั้งแต่ปี ๒๕๐๗-๒๕๑๖ เช่นเดียวกับจอมพลประภาส จารุเสถียร ดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ตลอดช่วงปี ๒๕๐๗-๒๕๑๖ การควบคุมตำแหน่งสำคัญทางทหารและตำแหน่งสำคัญทางการเมืองตลอดแม้ระบบการเมืองจะเปิดให้มีการเลือกตั้งและมีสภาผู้แทนราษฎรในช่วงปี ๒๕๑๒-๒๕๑๔ การรวมศูนย์อำนาจเช่นนี้ ทำให้พ่อค้า นักธุรกิจ รุ่งเข้าหาผู้มีอำนาจทางการเมือง เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตน อีกทั้งกลุ่มผู้นำรวมทั้งภรรยาและบุตร ของจอมพลถนอม และจอมพลประภาสก็เข้าไปประกอบธุรกิจการค้าเสียเอง

โดยเข้าไปดำเนินการหลายประเภท สร้างความมั่งคั่งร่ำรวยอย่างมหาศาลซึ่งมียอดทรัพย์สิน จากการตรวจสอบของคณะกรรมการการสอบสวนการได้มาซึ่งทรัพย์สินของกลุ่มจอมพลถนอม-จอมพลประภาส มียอดถึง ๓๘๖ กว่าล้านบาท (ดูตารางที่ ๔๐)

ช่วงปี ๒๕๐๓-๒๕๐๖ เป็นช่วงที่เศรษฐกิจไทยมีการขยายตัวอย่างมาก ซึ่งการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การเติบโตของกลุ่มธุรกิจผูกขาดที่ครอบงำอำนาจทางเศรษฐกิจอยู่ในปัจจุบัน มีความผูกพันอย่างแนบแน่นกับกลุ่มทหารที่ครองอำนาจอยู่ และระบบราชการที่มุ่งกอบโกยผลประโยชน์ด้วยการร่วมมือกับพ่อค้า-นักธุรกิจ รัฐบาลและระบบราชการไม่สามารถแก้ไขปัญหาของประชาชนที่พอกพูนมากขึ้นอันเป็นผลจากการพัฒนาประเทศ ช่องว่างระหว่างเมืองกับชนบทมีมากขึ้น ประชาชนสะสมความไม่พอใจกลุ่มถนอม-ประภาส-ณรงค์ มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการพยายามขยายอิทธิพล สร้างอำนาจบารมีเพื่อสืบทอดอำนาจทางการเมือง ของ พ.อ.ณรงค์ กิตติขจร กางตั้งคณะกรรมการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติราชการ(กตป.) โดยมี พ.อ.ณรงค์ เป็นรองเลขาธิการ สร้างความหวาดกลัวให้แก่บุคคลทุกวงการในอำนาจที่มากมาย ซึ่งช่วงเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ศึก กตป. เป็นสถานที่หนึ่งที่ถูกประชาชนที่เคียดแค้นชิงชิง เผาทิ้ง

ภายในกลุ่มผู้นำทางทหารและผู้นำรัฐบาลเองก็เกิดความขัดแย้งกัน เริ่มขาดการเป็นเอกภาพระหว่างกลุ่ม ถนอม-ประภาส กับกลุ่มทหาร ตำรวจ คือ พล.อ.กฤษณ์ สีวะรา พล.ต.อ.ประเสริฐ รุจิรวงศ์ และพล.อ.อ.ทวี จุลละทรัพย์ ซึ่งถูกปิดกั้นการก้าวไปสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นทางทหาร เนื่องจากการต่ออายุราชการ ในตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุด และผู้บัญชาการทหารบกของจอมพลถนอมและจอมพลประภาส

ความเสื่อมทางการเมืองของกลุ่มถนอม-ประภาส-ณรงค์ ในด้านคารคอรุปชัน การเข้าไปประจบประสุตธุรกิจการค้า การไม่สามารถแก้ปัญหาคาความ เป็นอยู่ของประชาชน การปิดกั้นสิทธิเสรีภาพทางการเมืองของประชาชน และความขัดแย้งภายในกลุ่มนายทหารด้วยกันเอง เป็นผลให้กลุ่มถนอม-ประภาส-ณรงค์ถูกโค่นโดยพลังของประชาชนในเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖

เหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสถาบันทหารอย่างมาก

ตารางที่ ๔๐

ตารางแสดงยอดทรัพย์สินของกลุ่มจอมพลถนอม - จอมพลประภาส

ชื่อ	เงินฝากธนาคาร	หุ้นตามมูลค่า จดทะเบียน	ที่ดินตามราคา ประเมินของกรม ที่ดิน	สิ่งปลูกสร้าง ตามราคาประเมิน ของคณะกรรมการ	ทรัพย์สินอื่น ๆ	รวม
๑. จอมพลถนอม กิตติขจร	๓,๕๔๖,๖๐๐.๕๓	๒,๐๕๒,๐๐๐	๓,๒๖๕,๖๗๕	๑๐,๔๓๗,๕๖๗	๒,๙๐๕,๐๕๐	๒๒,๑๘๖,๘๗๓.๕๐
๒. ท่านผู้หญิงจงกล กิตติขจร	๕,๓๓๖,๗๗๘.๐๘	๔๘๕,๐๐๐	๓๖,๔๒๔,๕๖๒.๕๐	๔,๕๐๔,๗๓๘	๔,๔๑๑,๑๒๐	๕๑,๑๐๒,๐๙๖.๕๐
๓. จอมพลประภาส จารุเสถียร	๘๘,๑๕๘,๒๑๒.๕๕	๓๗,๔๘๘,๘๒๕	๑๕,๑๑๓,๔๐๔.๕๐	๓๑,๘๕๓,๑๓๘.	๔,๓๘๐,๘๕๐.๕๐	๑๗๘,๑๑๖,๔๓๑.๐๕
๔. ท่านผู้หญิงไสว จารุเสถียร	๕๓,๓๗๑,๓๘๕.๔๘	๑๒,๐๔๘,๔๐๐	๒๓,๑๙๐,๖๘๑.	-	๑,๗๓๘,๘๓๔.๖๒	๘๐,๓๕๑,๔๑๑.๑๐
๕. พันเอก ณรงค์ กิตติขจร	๑๑,๖๙๐,๖๒๐.๓๓	๑๒,๕๖๓,๖๐๐	๑,๙๕๐,๒๘๐.	๒,๓๐๖,๘๐๐	๒,๖๔๖,๓๐๐.	๓๑,๐๕๗,๗๐๐.๓๓
๖. นางสุภาภรณ์ กิตติขจร	๖,๓๓๔,๑๔๘.๓๓	๓,๒๓๕,๐๐๐	๒,๓๐๗,๐๕๐	-	๑,๖๕๐,๐๐๐	๑๓,๕๒๖,๑๙๘.๓๓
รวม	๑๖๘,๔๓๘,๑๕๘.๑๐	๖๗,๘๐๔,๘๒๕	๘๒,๒๗๑,๕๓๓.	๕๘,๒๐๒,๓๔๑	๑๗,๖๓๓,๒๕๔.๖๒	๓๘๖,๓๕๐,๗๓๑.๗๒

จากการวิจัยค้นคว้าของ ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช เกี่ยวกับทหารหลัง ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ พบว่า

๑. เหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ทำให้ผู้นำทหารที่ได้มีบทบาททางการเมืองไทยอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา ๒๔ ปี นับตั้งแต่การรัฐประหาร ๒๔๙๐ สูญเสียอำนาจส่วนหนึ่งมาจากความขัดแย้งภายในผู้นำทหารด้วยกันเอง จึงมีผลทำให้การเคลื่อนไหวของนักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนเป็นผลสำเร็จได้ ผลได้ขยายวงกว้างออกไปถึงสถานภาพทางอำนาจและเกียรติภูมิของกองทัพทุกโดยทั่วไป กองทัพบกแตกแยกออกเป็นหลายฝ่ายโดยเฉพาะในระดับสูง การครองอำนาจอย่างต่อเนื่องยาวนาน การที่ผู้นำทหารอาศัยอำนาจทางทหาร-การเมืองไปส่งเสริมผลประโยชน์ทางด้าน เศรษฐกิจส่วนตัว และพรรคพวก ในขณะที่การบริหารงานของรัฐบาลที่ตนเป็นผู้นำอยู่ไม่อาจแก้ไขหรือลดปัญหาทางสังคม-เศรษฐกิจได้ เป็นเหตุให้ม็อบมหาชนต่อต้านคณะทหารโดยส่วนรวมสูงมากเป็นพิเศษ ทหารได้รับเลือกจากสมัชชาแห่งชาติให้เป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติ พ.ศ. ๒๕๑๖ เพียง ๕๒ คน จากจำนวน ๒๔๙ คนและจำนวน ๔๓ คน เป็นทหารประจำการเพียง ๒๕ คน อีก ๒๔ คน เป็นทหารบ้านอายุ อาจกล่าวได้ว่า ช่วงตุลาคม ๒๕๑๖-ตุลาคม ๒๕๑๙ อำนาจและบทบาททางการเมืองของคณะทหารได้ตกต่ำลงมากอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๑๗ มีบทบัญญัติที่จำกัดอำนาจของวุฒิสมาชิกไว้ และวุฒิสมาชิกก็มีใช้ข้าราชการประจำ

๒. คณะทหารโดยส่วนรวม ประสมกับการที่นักการเมืองฝ่ายพลเรือน และกลุ่มพลังทางการเมือง (นิสิต นักศึกษา กลุ่มอาชีพอื่น ๆ) ได้พยายามตัดทอนอำนาจของคณะทหารในส่วนเกี่ยวกับการดำเนินนโยบายภายใน และนโยบายต่างประเทศอีกด้วย เช่นการพยายามของนักการเมืองพลเรือนที่ต้องการตัดทอนหรือควบคุมงบประมาณทางทหาร โดยเฉพาะงบราชการลับมากขึ้น การโจมตีนโยบายปราบปรามคอมมิวนิสต์ ของกองอำนวยการปราบปรามคอมมิวนิสต์ (กอ.ปต.) ต่อมาเปลี่ยนเป็นกองอำนวยการรักษาความมั่นคง

๑. ชัยอนันต์ สมุทวณิช, ยังเติร์กกับทหารประชาธิปไตย: การวิเคราะห์บทบาททหารในการเมืองไทย (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บรรณกิจ, ๒๕๒๕) หน้า ๔๓-๖๒

ภายใน (กอ.รมน.) เหตุการณ์เหล่านี้ไม่มีนายทหารระดับสูงผู้หนึ่งผู้ใดจะก้าวขึ้นมาปกป้องสถาบันทหาร

๓. บทบาททางการเมืองของพรรคการเมืองและกลุ่มอิทธิพลได้มีขึ้นอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง พรรคการเมืองฝ่ายก้าวหน้าประกาศนโยบายสังคมนิยม (แม้แต่พรรคประชาธิปไตยก็ประกาศนโยบายสังคมนิยมอ่อน ๆ) การแพร่ขยายทางความคิดของแนวความคิดสังคมนิยมแบบมาร์กซิส มีการเดินขบวน-ประท้วง-การสไตรด์ ของกรรมกร-ชาวนา-นักศึกษา ซึ่งมักได้รับชัยชนะ ทำให้นายทหารจำนวนไม่น้อยมีความวิตกกังวลในสภาวะการณ์ที่เป็นอยู่

๔. ศักยภาพที่คณะทหารจะกอบกู้อำนาจทางการเมืองและเกียรติภูมิกลับคืนมามีน้อยมาก เนื่องจากบทบาทของพลเอกกฤษณ์ สีวะรา ในกรณี ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ แสดงให้เห็นว่าความขัดแย้งแตกแยกกันระหว่างกลุ่มจอมพลถนอม-ประภาสกับกลุ่มพลเอกกฤษณ์ สีวะรา แม้ผู้นำ เข็มจะหมดอำนาจไป แต่พรรคพวกยังมีอยู่มาก ดังนั้นบทบาทของพลเอกกฤษณ์ สีวะรา จึงเป็นไปเพื่อป้องกันอิทธิพลของพรรคพวกจอมพลถนอม-ประภาส ซึ่งอยู่ในกองทัพโดยอาศัยมือของผู้นำพลเรือนและสถานการณ์ทางการเมือง มากกว่าการที่พลเอกกฤษณ์จะสร้างฐานอำนาจทางกองทัพ บทบาทของทหารทางการเมืองจึงถูกจำกัดกองทัพบก เองก็ไม่มี เอกภาพทางอำนาจ เพราะกลุ่มทหารที่เคยเป็นพวกของผู้นำ ก็ยังมีลูกน้องอยู่มาก ย่อมไม่ต้องการร่วมมือกับพลเอกกฤษณ์ สีวะรา ความไม่ไว้วางใจกันในหมู่นายทหารระดับสูงจึง เป็น เหตุหนึ่งที่บั่นทอนศักยภาพทางการเมืองของคณะทหาร และมีการเปิดโปงกรณีทุจริตและการมีอภิสิทธิ์ทางการเมืองการค้า-ธุรกิจ ของนายทหารระดับสูงมากมาย กลุ่มพลังต่าง ๆ ได้พยายามสร้างมาตรการในการป้องกันการเข้ามาแทรกแซงทางการเมืองของคณะทหารมากขึ้น

การเปลี่ยนแปลง ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ มิได้มีผลกระทบเฉพาะแต่สถาบันทหารเท่านั้น แต่มีผลต่อโครงสร้างอื่น ๆ ด้วย ดังที่ ศาสตราจารย์เสน่ห์ จามริก กล่าวว่า " ... ขบวนการตุลาคมมุ่งโจมตีระบบโครงสร้างอำนาจของอภิสิทธิ์ชนโดยตรง และผลของการต่อสู้ก็คือปลดปล่อยพลัง เศรษฐกิจสังคมนิยมต่าง ๆ ซึ่งก่อตัวขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา และแน่นอนว่ามีแนวโน้มที่จะเติบโตขยายตัวขึ้นเรื่อย ๆ ... "

...ผลปลดปล่อยนี้ก่อให้เกิดสภาพและปัญหาขัดแย้งใหม่ ๆ ทั้งระหว่างระบบราชการกับสังคมภายนอก และระหว่าง กลุ่มพลัง เศรษฐกิจสังคม ซึ่ง เริ่มมีการรวมตัวตามแนวโน้มของสังคมสมัยใหม่ ... ปฏิวัติตุลาคม เปลี่ยนโฉมหน้าการเมืองไทยจากระบบอภิสิทธิ์ชนมาสู่ช่วงพัฒนาการไปสู่ระบบของมวลชนในท่ามกลางพลังขัดแย้งต่าง ๆ ปัญหาอนาคตของสังคมไทย ที่จะสร้างกระบวนการเมือง ซึ่ง เปิดประตูให้กับพลัง เศรษฐกิจสังคมพื้นฐาน เหล่านี้"^๑

การพังทลายของกลุ่มผู้นำทางทหารหลังเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ เป็นผลให้ระบบการเมืองไทย เปิดกว้างมากขึ้นสำหรับกลุ่มอื่น ๆ ที่จะเข้ามามีบทบาททางการเมืองในช่วงของระบบการเมืองปิด พ่อค่านักธุรกิจบางส่วน เข้าไปพึ่งพิงกลุ่มผู้นำทางทหาร แต่ก็ไม่ใช่ทั้งหมด พ่อค้า นักธุรกิจบางส่วนก็ไม่ได้ เข้าผูกพันกับกลุ่มผู้นำทางทหาร

พ่อค่านักธุรกิจ บางส่วนที่ต้องการได้รับผลประโยชน์ในกิจการค้าของตนในช่วงของระบบการเมืองปิด จึงต้องวิ่ง เข้าหานักการเมือง รัฐมนตรี หรือข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ นายสมบุรณ์ นันทาทิวัฒน์ กล่าวถึงการกระทำเช่นนี้ว่า "มีมาตลอดทุกสมัย พ่อค้าบางคนแสวงหาประโยชน์โดยวิธีนี้มีอยู่เสมอ ... ในปัจจุบันผม เชื่อว่ายังมี"^๒

การแสวงหาความคุ้มครองในด้านธุรกิจ การค้า จากข้าราชการและผู้มีอำนาจทางการเมืองของพ่อค้า นักธุรกิจบางรายนั้น มักจะเป็นการแสวงหาอิทธิพลคุ้มครองกิจการที่ทำไม่ถูกต้องตามระเบียบ ต้องการหลีกเลี่ยง กฎ ข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อจะได้กำไรสูงสุดหรือเพื่อผูกขาดในธุรกิจประเภทนั้น แต่กิจการบางอย่างก็ไม่จำเป็นต้องอาศัยอำนาจอิทธิพลของผู้มีอำนาจทางการเมืองดังกล่าวของนายพงษ์ สารสิน ว่า

...สมัยไปพึ่งพิงข้าราชการนั้น พ่อค้าจริง ๆ แล้วเขาไม่ อย่างพ่อค้าอุตสาหกรรมใหญ่ ๆ เขาไม่จำเป็นต้องไปพึ่งอะไรทำไร เขาต้องการคนที่พูดกับรัฐ เรื่องเท่านั้น ... อย่างผมไม่ว่าจะเป็นรัฐบาล เผด็จการหรือรัฐบาล เลือกตั้งส่วนมากพูดกับรัฐ เรื่องทั้งนั้น เพราะผม เป็นอุตสาหกรรมที่มีฐานของตัวเอง มีจุดยืนของตัวเอง เพราะฉะนั้น เราทำอะไรตรงไปตรงมา เราไม่ได้แคร้... มันก็มีพวกอิทธิพลใช้อภิสิทธิ์...อย่างสมัยก่อนใช้อภิสิทธิ์ไม่ได้"^๓

๑. ศาสตราจารย์ เสน่ห์ จามริก, "การเมืองไทยกับปฏิวัติตุลาคม" วารสารธรรมศาสตร์ ปีที่ ๓ เล่มที่ ๓ (พฤษภาคม ๒๕๑๗), หน้า ๑๗๓-๑๘๐

๒. สัมภาษณ์ นายสมบุรณ์ นันทาทิวัฒน์

๓. สัมภาษณ์ นายพงษ์ สารสิน

นักธุรกิจและนักการเมืองที่ประกอบธุรกิจของตนโดยไม่เคยฟังฟังกลุ่มทหาร ผู้
ผู้มีอำนาจทางการเมือง เช่น นายพิชัย รัตตกุล กล่าวว่

...คนเราเกิดมาไม่ว่ามีอาชีพอะไรมันจะต้องเกี่ยวข้องกับการเมืองทั้งหมด
...ใครจะมาปฏิเสธว่าไม่ยุ่งการเมืองไม่ได้ นักธุรกิจสมัยก่อนกลัว เพราะ
เหตุว่าถ้าจะเล่นแล้วต้องอยู่ฝ่ายรัฐบาล ฝ่ายเผด็จการ เพราะถ้าเผด็จ
การจะปกป้องผลประโยชน์ของเขาได้...ผมไม่ เกรงกลัว เผด็จการว่า
เล่นการเมือง เป็นฝ่ายตรงข้าม เผด็จการแล้วธุรกิจผมจะถูกทำลายผมไม่กลัว
เหตุผลที่ผมไม่กลัวคือผมไม่มีอะไรผิด นักธุรกิจก่อน ๆ ที่ช่วยพรรครัฐบาล
หรือพรรค เผด็จการ เนื่องจากทำธุรกิจมันมีหลายแบบก็ เลยกลัว...

กรณีที่นักธุรกิจที่เข้าไปสนับสนุนกลุ่มทหารชั้นนำที่ครองอำนาจทางการเมือง
เพราะคิดว่าเผด็จการจะเอื้ออำนวยประโยชน์ให้ตนได้ นายพิชัย รัตตกุล กล่าวว่

"ถูกต้อง...นอกจากเอื้อประโยชน์ให้แก่เขาแล้ว ยังป้องกันเขาด้วย
เขาทำธุรกิจแบบ เบี้ยว ๆ บุค ๆ (สกปรก) หนีภาษีบ้าง ไม่เสียภาษี
เต็มบ้าง ทำ invoice ปลอมบ้าง invoice under value
เพื่อจะเสียภาษีน้อยบ้าง หรือขอสัมปทานบ้าง มันแล้วแต่อิทธิพลทั้งนั้น
เพราะฉะนั้น เมื่อเขาได้อิทธิพลมา เขาก็ทำอิทธิพลปกป้องเขา อิทธิพล
เหล่านั้น...คืออำนาจบริหาร ผมยืนยันเลยว่เป็นความจริง แต่ผม
ไม่ได้หมายความว่าทุกคน...ระบอบการปกครองเผด็จการ สมาคม
ไหนมีความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้ครองอำนาจแล้ว งานทุกอย่างดำเนินได้
รวดเร็วกว่าที่ระบบ เป็นประชาธิปไตยที่แท้จริง...นักธุรกิจอย่างผม
อยากเห็นให้ทุกอย่างทำตามขั้นตอน...ดีกว่าที่จะเอาตัวผมเอง เป็น
ลูกจอก เผด็จการ..."

พ่อค้านักธุรกิจที่ต้องการให้มีระบบการค้าเสรี มีการแข่งขันกัน มีความเห็น
ว่ระบบการค้าแบบ เสรี เป็นสิ่งที่คู่กับการเมืองแบบ เปิดให้ทุกคนได้มีโอกาสที่จะแสดง
ความคิดเห็น นายกำจาย เขี่ยมสุริย์ กล่าวว่

"เมื่อการ เมืองปิดแล้ว การค้าก็ต้องปิดด้วย การ เมืองปิดจะปล่อยให้
การค้าเปิดเป็นไปไม่ได้ เพราะสอง เรื่องสัมพันธ์กัน การเมืองกับการ
ค้ามันแยกไม่ออก เมื่อการ เมืองปิดแล้ว เมื่อมีอำนาจสิทธิขาดในการตัดสิน
ใจทางการเมือง ก็ย่อมมีอำนาจสิทธิขาดในการตัดสินใจระบบการค้า
เหมือนกัน เพราะไม่มีใครคัดค้าน"^๒

ดังนั้นการ เปลี่ยนแปลง ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ เป็นผลให้ผู้นำทางทหารขาดเอกภาพ
การเปิดโปงอดีตกลุ่มผู้นำทหารที่เข้ามาครอบงำผลประโยชน์ของชาติ การโจมตีสถาบันทหาร
ว่ เป็นแบบ เผด็จการ และการผลักดันทหารออกนอกวิถีทางการเมือง ขณะเดียวกับสังคมการ

---

๑. สัมภาษณ์ นายพิชัย รัตตกุล
๒. สัมภาษณ์ นายกำจาย เขี่ยมสุริย์

เมืองขณะนั้น เกิดการตื่นตัวต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่างๆอย่างสูง การเกิดขึ้นของสหภาพแรงงาน องค์กรของนายจ้างและกลุ่มผลประโยชน์อื่นๆอีกจำนวนมาก ในส่วนของพ่อค้า นักธุรกิจ และนักการเมืองที่เป็นนักธุรกิจ ที่ถูกระบบการเมืองแบบปิด กัดค้นมิให้มีโอกาสเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเสรี ก็อาศัยบรรยากาศทางการเมืองที่ทหารถูกกีดกันออกไปเข้ามามีบทบาททางการเมืองในลักษณะต่าง ๆ กันทางด้านพ่อค้า นักธุรกิจที่เคยอิงกับกลุ่มผู้นำทางทหารเก่า ก็จำเป็นต้องอาศัยเกราะมากำบังกิจการด้านธุรกิจของตนด้วยการเข้ามามีบทบาททางการเมืองโดยตรงเพื่อจะใช้อำนาจทางการเมืองนั้นปกป้องธุรกิจการค้า ขยายกิจการค้าของตนออกไป และ/หรือวิ่งเข้าหาผู้นำทางทหารกลุ่มใหม่ที่จะสามารถคุ้มครองตนได้ นอกจากนี้กลุ่มอดีตผู้นำสมัยค่ายราชครู เรื่องอำนาจที่ต้องหันไปประกอบอาชีพทางด้านธุรกิจการค้า เนื่องจากถูกโค่นล้มอำนาจโดยค่ายสี่เสาเทเวศน์ ก็เข้ามามีบทบาททางการเมืองอีกครั้งหนึ่งเพื่อหวังอำนาจทางการเมืองนำมาขยายธุรกิจการค้าของตน ด้วยเหตุนี้ การเปลี่ยนแปลงอำนาจทางการเมืองหลังเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ จึงเป็นมูลเหตุหนึ่งที่เกิดขึ้นให้กลุ่มธุรกิจ เอกชนเข้ามามีบทบาททางการเมือง

๑.๒ ปัญหาและวิกฤตการณ์ในการพัฒนาเศรษฐกิจ

ปัญหาทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้กลุ่มผู้นำทางทหารจอมพลถนอม-ประภาส ถูกโค่นอำนาจ เนื่องจากไม่สามารถแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจที่สะสมมาตลอด นับแต่การเร่งรัดพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับแรก กลุ่มผู้นำทางทหารและกลไกของรัฐ คือข้าราชการที่มีอยู่ไม่อาจจะควบคุมหรือแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจได้

ภายใต้ระบอบเผด็จการอันยาวนาน (๒๕๐๑-๒๕๑๖) ยุคสฤษดิ์-ถนอม-ประภาส ปัญหาเศรษฐกิจของประเทศได้พอกพูนมากขึ้น ปัญหาความยากจนของประชาชนในชนบท ความเหลื่อมล้ำต่ำสูงของชนชั้นในสังคม เมื่อนายสัญญา ธรรมศักดิ์ เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีหลังเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ได้กล่าวว่

"...เมื่อก่อนนี้ ผมไม่เคยนึกเลยว่าความทุกข์ยากของราษฎรนั้นจะมีมากมาย ถึงเพียงนี้ ผมได้ประจักษ์ต่อ เมื่อได้เข้ามารับผิดชอบในการบริหารประเทศชาติแล้ว

จึงเห็นว่า เป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะช่วยให้ราษฎรเหล่านั้นมีความเป็นอยู่ดีขึ้น โดยเฉพาะช่องว่างระหว่างคนมั่งมีกับคนจนนั้นมีความเป็นอยู่ดีขึ้นตามอัตรา ยิ่งทำได้มากและรวดเร็วเท่าไร ประเทศชาติก็จะเจริญก้าวหน้าขึ้นเท่านั้น..."^๑

ตารางที่ ๔๑

รายได้เฉลี่ยต่อบุคคลของภาค ตามราคาปัจจุบัน (บาท)

ปี	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	ใต้	กลาง	กรุงเทพฯ	ทั่วประเทศ
๒๕๐๓	๑,๔๙๖	๑,๐๘๒	๒,๗๐๐	๒,๕๖๕	๕,๖๓๐	๒,๑๐๖
๒๕๑๓	๒,๖๙๙	๑,๘๒๒	๓,๘๔๘	๔,๖๖๒	๑๐,๒๓๔	๓,๘๔๔
๒๕๒๒	๘,๗๘๑	๘,๔๙๑	๑๒,๖๘๓	๑๗,๖๕๕	๓๐,๑๖๑	๑๒,๐๖๕

ที่มา: แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ (๒๕๒๕-๒๕๒๙)

จากข้อมูลในตารางที่ ๔๑ ซึ่งแสดงรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลของภาคต่าง ๆ ซึ่งจะพบว่าประชาชนในชนบท โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ยังประสบปัญหาความยากจนอยู่มาก และความแตกต่างระหว่างประชาชนในภาคต่าง ๆ กับประชาชนในกรุงเทพมหานครมีอยู่มาก

^๑ วารสารสิทธิเสรีภาพ ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ (มีนาคม ๒๕๐๗ อังใน เสน่ห์ จามริก, "การเมืองไทยกับปฏิวัติสยาม", หน้า ๑๗๕

ตารางที่ ๔๒

รายได้เฉลี่ยต่อบุคคลของภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ ปี ๒๕๑๔ (ราคาปัจจุบัน)

	รายได้เฉลี่ยต่อหัว (บาท)	ดัชนี
เกษตรกรรม	๗,๑๑๓	๑๐๐.๐๐
อุตสาหกรรม	๔๕,๒๑๕	๖๓๕.๖๗
พาณิชยกรรม	๗๐,๓๓๔	๙๘๘.๘๘
บริการ	๓๒,๖๖๕	๔๕๙.๒๓
ทั้งประเทศ	๗,๗๓๒	-

ที่มา: แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๔ (๒๕๒๐-๒๕๒๔)

จากข้อมูลในตารางที่ ๔๒ ประชาชนในชนบทที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ มีรายได้เฉลี่ยต่อหัวต่ำกว่าประชาชนที่ทำงานในภาคเศรษฐกิจอื่น ๆ คือภาคอุตสาหกรรมรายได้ต่อหัวสูงกว่าประมาณ ๖ เท่า ภาคพาณิชยกรรมสูงกว่าประมาณ ๑๐ เท่า และภาคบริการสูงกว่าประมาณ ๕ เท่า

ซึ่งปัญหาความยากจน และความแตกต่างทางชนชั้นในปัจจุบันเป็นปัญหาสำคัญที่ผู้มาบริหารประเทศจะต้องเข้ามาแก้ไข ภัยแจสำคัญของการแก้ไขอยู่ที่ว่ากลุ่มผู้นำทางทหารและราชการที่ครอบครองอำนาจทางการเมืองและการบริหารอยู่นั้นมีศักยภาพในการแก้ไขปัญหาได้เพียงใด ในเมื่อกลไกทางเศรษฐกิจถูกควบคุมอยู่ในมือของพ่อค้า นักธุรกิจไม่กี่ครอบครัว การสร้างกำแพงสกัดกั้นการเข้ามามีบทบาททางการเมืองของพ่อค้านักธุรกิจมากที่จะกระทำได้ พลังอำนาจทางเศรษฐกิจและปัญหาทางเศรษฐกิจจะเป็นหัวหอกในการทะลุทะลวงกำแพงนั้น เพื่อนักธุรกิจพ่อค้า จะได้เข้ามา มีบทบาททางการเมือง เพื่อร่วมแก้ไขปัญหาดังกล่าวของประเทศไทย

นอกจากปัญหาความยากจนในชนบทแล้ว ปัญหาวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจจากภายนอกประเทศ เนื่องจากการขึ้นราคาน้ำมันดิบของกลุ่มโอเปค ก่อให้เกิดความ

ขึ้นป่วนทางเศรษฐกิจโลก ซึ่งมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของไทยโดยตรง เพราะเศรษฐกิจของไทยพึ่งพิงต่อเศรษฐกิจระหว่างประเทศ สถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่เลวร้ายทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ ย่อมกระทบต่อกิจการของพ่อค้า นักธุรกิจอย่างแน่นอน กลุ่มพ่อค้านักธุรกิจที่ผูกขาดทางเศรษฐกิจอยู่ก่อน และกลุ่มพ่อค้า นักธุรกิจรายใหม่ ย่อมต้องแสวงหาพลังอำนาจที่สนับสนุน คำจูงใจการด้านธุรกิจของตน การเข้ามามีอำนาจทางการเมือง เป็นเป้าหมายที่ทุกคนจับจ้อง ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม เพื่อจะได้ เป็นผู้กำหนดนโยบายของชาติที่อำนวยต่อธุรกิจของตน

การเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ ๕ ที่เน้นการเร่งรัดพัฒนาให้ประเทศไทย เป็นประเทศ "กึ่งอุตสาหกรรม" ภาคอุตสาหกรรมของไทย เจริญเติบโตขึ้นมาจกสัดส่วนของผลผลิตภาคอุตสาหกรรม เพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๑๓.๑ ของผลผลิตรวมทั่วประเทศในปี ๒๕๐๓ เป็นร้อยละ ๒๑ ในปี ๒๕๒๔ เมื่อเทียบกับภาคเกษตรซึ่งมีผลผลิตประมาณร้อยละ ๒๔.๘ ในปี ๒๕๒๔^๑ และจากการค้นพบก๊าซธรรมชาติ รัฐจึงกำหนดแผนการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก เป็นเขตอุตสาหกรรมใหม่ ในพื้นที่บริเวณสัตหีบ-ระยอง ซึ่งการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก ประกอบด้วยส่วนสำคัญ ๆ ๓ ส่วนคือ^๒

๑. ระบบโครงสร้างพื้นฐาน เป็นส่วนที่รัฐลงทุนให้บริการสำหรับแหล่งอุตสาหกรรมและชุมชนที่จะเกิดขึ้น มีโครงการวางท่อส่งน้ำดิบจากอ่างเก็บน้ำดอกกรายมายังพื้นที่แหล่งอุตสาหกรรม ชุมชนและท่าเรือพาณิชย์สัตหีบ โครงการสร้างทางรถไฟเชื่อมสัตหีบ-ระยอง และโครงการปรับปรุงขยายระบบถนน ไฟฟ้า และโทรคมนาคม

๒. ท่าเรือน้ำลึก เป็นส่วนที่รัฐลงทุน คือโครงการปรับปรุงขยายท่าเรือพาณิชย์สัตหีบ โครงการพัฒนาท่าเรือน้ำลึกบริเวณมาบตาพุด อ่าวระยอง และโครง-

^๑สถาพร กวิตานนท์, "แผนพัฒนาอุตสาหกรรม" ใน แผน ๕: ปฏิรูปเศรษฐกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, (เอกสารบทความประกอบการสัมมนาทางวิชาการประจำปี ๒๕๒๕)

^๒ สวัสดิ์ โพธิ์วิหค, "แผนการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก," เรื่องเดียวกัน.

การพัฒนาท่าเรือแหลมฉบัง

๓. อุตสาหกรรม เป็นส่วนที่ทั้งรัฐและเอกชนจะมาลงทุนจัดตั้งโรงงาน

อุตสาหกรรมหลัก บริเวณชายฝั่งตะวันออก มีโครงการต่าง ๆ คือ

๑. โครงการโรงแยกก๊าซธรรมชาติ (หน่วย ๑)	เงินลงทุน	๒๖๐	ล้านบาท
๒. โครงการเกลือหินและโซดาแอส	เงินลงทุน	๘,๖๘๖	ล้านบาท
๓. โครงการอุตสาหกรรมปุ๋ยเคมี	เงินลงทุน	๑๓,๕๗๐	ล้านบาท
๔. โครงการอุตสาหกรรมปิโตรเคมี	เงินลงทุน	๑๖,๓๘๔	ล้านบาท
๕. โครงการอุตสาหกรรมผลิตเม็ททานอล	เงินลงทุน	๕,๐๐๐	ล้านบาท
๖. โครงการอุตสาหกรรมผลิตกระจก	เงินลงทุน	๗๕๐	ล้านบาท

รวม ๖ โครงการของอุตสาหกรรมบริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกจะใช้เงินลงทุน ประมาณ ๕๑,๗๕๔ ล้านบาท ซึ่งเป็นการลงทุนร่วมกัน ระหว่างภาครัฐบาลและเอกชน ทั้งภายในและภายนอกประเทศ

แนวโน้มของการพัฒนาอุตสาหกรรมดังกล่าว จะเป็นแรงคลาใจที่จะให้นักธุรกิจรายใหญ่ ๆ ของเมืองไทยสนใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการลงทุน ซึ่งจำเป็นอยู่เองที่จะต้องอาศัยอำนาจทางการเมือง ในการกำหนดนโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มทุนผูกขาดรายใหญ่ของไทย ซึ่งร่วมลงทุนกับนายทุนต่างชาติ ดังนั้นการที่จะมีอำนาจทางการเมืองได้นั้น ต้องเข้าไปมีบทบาททางการเมืองทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม

๑.๓ การต้องการชื่อเสียงและเกียรติยศ ซึ่งมูลเหตุจงใจในค่านการต้องการชื่อเสียงและเกียรติยศนั้น พ่อค้า นักธุรกิจ ที่ประสบความสำเร็จในกิจการค้า หรือธุรกิจของตน แต่ขาดการยอมรับนับถือจากสังคม เนื่องจากสังคมไทยมีค่านิยมที่ให้การยอมรับ ข้าราชการมากกว่าผู้เป็นพ่อค้า นักธุรกิจ ดังนั้นการมีบทบาททางการเมืองทั้งทางตรงหรือทางอ้อม เช่น ขอ เป็นผู้แทนราษฎร หรือรัฐมนตรี แม้ชั่วระยะเวลาอันสั้น ก็จะเป็นเกียรติแก่ตน หรือว่าสนับสนุนทางการเมือง เพื่อให้ผู้มีอำนาจทางการเมืองขอ เทรียมุดตราให้แก่ตน ดังคำกล่าวของนายพิชัย รัตตกุล ที่ว่า

"...ผมบอกตรง ๆ มีคนหนึ่ง ปี ๒๕๑๔ ผมเป็นผู้อำนวยการเลือกตั้งทั่วประเทศ ก่อนวันเลือกตั้งเจ็ดวัน ผมต้องการเงินสองล้านบาท ... ผมใช้เงินทั้งหมดแปด-

ล้านบาททั่วประเทศผมมีเงิน...รวมหกล้านบาท...ผมไปเยี่ยม4เงินบริษัทหลักทรัพย์ เขา
กรุณาผมมาก ไม่คิดดอกเบี้ยผม ๗ วัน แต่ขอให้ เป็นรัฐบาล แล้วขอสาย
สะพายให้เขา..."^๑

หรือนักธุรกิจ เช่นนายกำจาย เขียมสุริย์ ให้ความเห็นการเข้ามามีบทบาททางการเมือง
ของพ่อค้า นักธุรกิจว่า

"...การที่โตมาเล่นการเมืองคงจะมีวัตถุประสงค์แตกต่างกันไป บางรายอาจ
คิดว่าการเล่นการเมืองอาจช่วยธุรกิจของเขาได้ บางรายอาจคิดว่าธุรกิจของ
ตัวได้บรรลุผลสำเร็จพอสมควร ขณะนี้ควรจะมาหาเกียรติประวัติอีกอัน ขณะที่
ได้รับความสำเร็จทางธุรกิจแล้ว อยากจะมาอุทิศกำลังความสามารถให้กับสังคม
..."^๒

จากที่กล่าวมาคือ การเปลี่ยนแปลงอำนาจทางการเมือง หลังเหตุการณ์
๑๔ ตุลาคม ๒๔๗๖ ที่กลุ่มผู้นำทหารขาดเอกภาพทางการเมืองและการเมือง เกิด
สูญญากาศทางการเมือง ปัญหาด้านเศรษฐกิจของประเทศและการเร่งรัดพัฒนาอุตสาหกรรม
กรรมบริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก ก่อการก่อกองการต้องการเกียรติยศและชื่อเสียง
เป็นมูลเหตุที่ผลักดันให้พ่อค้า นักธุรกิจเข้าไปมีบทบาททางการเมือง ทั้งทางตรงและ
ทางอ้อม แต่มูลเหตุประการแรกและประการที่สองเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ที่ผลักดันเพราะมี
ผลกระทบโดยตรงต่อธุรกิจและการค้าในกิจการของกลุ่มตน เพียงแต่ว่าจะถลำลึกเข้าไป
ไปสุดตัว ในกลุ่มการเมืองกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือจะให้การสนับสนุนกลุ่มการเมืองทุก
กลุ่มพร้อม ๆ กับการเข้าหาผู้นำทางทหารและผู้นำทางการเมืองด้วย หรือกล่าวง่าย ๆ
ว่า กระทำทุกวิถีทางที่จะรักษาผลประโยชน์ของตน

(๒) ลักษณะการเข้ามามีบทบาททางการเมืองของกลุ่มธุรกิจ

๒.๑ ประเภทของกลุ่มธุรกิจที่เข้ามามีบทบาททางการเมือง เมื่อ
พิจารณาถึงชนชั้นนายทุนหรือกลุ่มธุรกิจต่าง ๆ แล้ว อาจจะพิจารณาได้ตามขนาดธุรกิจ

^๑ สัมภาษณ์นายพิชัย รัตตกุล

^๒ สัมภาษณ์นายกำจาย เขียมสุริย์

และขนาดของอำนาจการผูกขาดทางเศรษฐกิจ ซึ่งพอแบ่งได้เป็นกลุ่มนายทุนผูกขาด กลุ่มนายทุนทั่วไป และนายทุนระดับท้องถิ่น

๒.๑.๑ กลุ่มนายทุนผูกขาด เป็นกลุ่มธุรกิจอิทธิพล ซึ่งหมายถึง กลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ต่าง ๆ ที่มีอำนาจการผูกขาดอยู่ในธุรกิจการเงินการธนาคาร อุตสาหกรรม การส่งสินค้าขาออก ธุรกิจการนำเข้า ซึ่งมีทรัพย์สินตั้งแต่ ๕๐๐ ล้านบาทขึ้นไป จำนวน ๙๖ กลุ่ม มีบริษัทในเครือ ๑,๒๓๐ บริษัท ทรัพย์สินรวม ๔๒๔,๑๒๒ ล้านบาท (รายละเอียดในบทที่ ๒) กลุ่มนายทุนผูกขาดเหล่านี้เจริญเติบโตมาในยุคค้าขายยวราชครู และค้ายี่เสาทะเวศน์เรื่องอำนาจ โดยเฉพาะกลุ่มธนาคารพาณิชย์ เคยเติบโตมาภายใต้การคุ้มครองของกลุ่มผู้นำทางทหาร ภายหลังเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ กลุ่มธนาคารพาณิชย์สามารถมีพลังต่อรอง หรือพูดจาแข็งกร้าว กับทางรัฐบาลได้ และพยายามที่จะไม่อยู่ใต้บารมีของกลุ่มผู้นำทางทหารอีกต่อไป แต่ประสงค์ให้มีการร่วมมือกันอย่างเสมอภาค และมีความพยายามใช้อำนาจทางเงินทุน สร้างอิทธิพลทางการเมือง เพื่อคานดุลย์กับกลุ่มนายทหาร แต่การจะเข้าไปมีบทบาททางการเมืองโดยตรงของกลุ่มนายทุนผูกขาด ตามวิถีทางของประชาธิปไตยนั้น คงจะไม่ปรากฏชัดนัก ด้วยระบอบประชาธิปไตยเองก็ต้องการให้ระบบเศรษฐกิจมีการแข่งขันกัน เพื่อให้ระบบการกระจายรายได้มีความเป็นธรรมมากขึ้น ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อการผูกขาดของตน และการโถมตัวเข้าสู่วิถีทางการเมืองแบบประชาธิปไตยย่อมจะเป็นที่พึง เล็งของกลุ่มผู้นำทางทหารที่ยังมีอำนาจทางการเมืองอยู่ ดังนั้นกลุ่มนายทุนผูกขาดจะไม่โถมลงไปที่บทบาททางการเมืองในรูปแบบประชาธิปไตยโดยตรง จะเป็นในลักษณะส่งตัวแทนหน้าทางการเมืองด้วยการสนับสนุนทางการเงินเข้าไปมีบทบาททางการเมืองและไม่มุ่งไปที่กลุ่มการเมืองกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ แต่จะกระจายไปหลาย ๆ กลุ่ม ในขณะที่เดียวกันก็พยายามหาช่องทางสร้างความสัมพันธ์กับผู้มีอำนาจในบ้านเมืองทุก ๆ ฝ่ายเพื่อไม่ให้เกิดการเสียดุลย์

๒.๑.๒ กลุ่มนายทุนทั่วไป เป็นผู้ประกอบธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก รวมตลอดจนถึงธุรกิจขนาดใหญ่ที่ประกอบธุรกิจโดยการแข่งขัน เป็นส่วนใหญ่ หรือเป็นธุรกิจที่เจริญเติบโตมาโดยไม่อยู่ภายใต้การคุ้มครองของกลุ่มผู้นำทางทหาร กลุ่ม

พ่อค้า-นักธุรกิจระดับท้องถิ่น เริ่มต้นตัวที่จะเข้ามามีบทบาททางการเมืองเพิ่มมากขึ้น การเข้าไปมีบทบาททางการเมืองโดยตรง ในระดับท้องถิ่นจะเห็นได้อย่างชัดเจน โดยลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาจังหวัด ส่วนการเข้ามามีบทบาททางการเมืองระดับชาตินั้น มีทั้งการลงสมัครรับเลือกตั้ง และการสนับสนุนผู้สมัครหรือพรรคการเมือง การเข้าร่วมนั้นเป็นไปในลักษณะส่วนตัวมากกว่าการสนับสนุนเป็นกลุ่ม เพราะการรวมกลุ่มของพ่อค้า-นักธุรกิจระดับท้องถิ่น ยังไม่เข้มแข็งเพียงพอ พ่อค้า-นักธุรกิจที่เป็นนายทุนระดับเล็กที่ยังไม่มีชื่อเสียง ที่จะลงสมัครรับเลือกตั้งด้วยตนเองเพียงพอ ก็จะเป็นผู้สนับสนุนนักการเมืองในเขตที่ตนมีอิทธิพลอยู่ ซึ่งทำได้ไม่ยากนักด้วยเหตุที่ในชนบท ชาวนา-ชาวไร่ ต้องพึ่งพิงนายทุนท้องถิ่นในรูปของเงินกู้ หรือการขายผลผลิตผลทางเกษตรให้นายทุนเหล่านั้น

ส่วนนายทุนท้องถิ่นที่ทรงอิทธิพล เช่น นายจุมพล สุขภารังษี (เสียชีวิต) พ่อค้าทรงอิทธิพลในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และขยายมาทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น นครราชสีมา และบุรีรัมย์ มีบทบาททางการเมืองสนับสนุนพรรคกิจสังคม ในการเลือกตั้งซ่อมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรี แทน พลตรีศิริ ศิริโยธิน นายจุมพลสามารถใช้อิทธิพลของตนในจังหวัดชลบุรี จนผู้สมัครของพรรคกิจสังคม นายคณิน บุณสุวรรณ ได้รับเลือกตั้งแต่ก็ไม่ได้เข้ามามีบทบาททางการเมืองโดยตรง ด้วยเหตุที่เป็นเชื้อสายจีน และภาพพจน์เกี่ยวกับการเป็นผู้มีอิทธิพล

ส่วนนายทุนที่ทรงอิทธิพลระดับท้องถิ่นที่เข้ามามีบทบาททางการเมืองโดยตรง เช่น นายไชยศิริ เรืองกาญจนเศรษฐ์ ซึ่งเป็นพ่อค้าที่ทรงอิทธิพลในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีกิจการค้าขายหลายจังหวัด โดยเข้ามามีบทบาททางการเมืองโดยตรงด้วยการจัดตั้งพรรคประชาชนขึ้น หลังเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ และได้รับการชวนเข้าร่วมกับพรรคกิจสังคม โดยได้ตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ อิทธิพลทางการเมืองของนายไชยศิริฯ ในเขตภาคตะวันออกเฉียง

นายทุน เหล่านี้ประสงค์ที่จะให้มีลักษณะการค้าแบบเสรี ไม่ใช่การผูกขาดโดยบางกลุ่ม ซึ่งการค้าอย่างเสรีจะเปิดโอกาสให้มากกว่า เมื่อระบบการเมืองเปิดช่องทางให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น กลุ่มนายทุนเหล่านี้ก็ เข้ามามีบทบาททางการเมืองทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อม เพื่อประสงค์จะใช้อำนาจทางการเมืองผลักดันนโยบายของรัฐบาลไปในทิศทางที่เปิดโอกาสให้ธุรกิจของตนดำเนินการได้ประโยชน์มากที่สุด

๒.๑.๓ นายทุนระดับท้องถิ่น พ่อค้ายักธุรกิจที่เป็นนายทุนระดับท้องถิ่น มักจะประกอบธุรกิจของตนโดยมีความสัมพันธ์กับข้าราชการในจังหวัด และอาศัยอิทธิพลจากข้าราชการคุ้มครองกิจการของตน และแผ่ขยายอำนาจการค้าออกไป พ่อค้าและนักธุรกิจระดับท้องถิ่น ส่วนมากเป็นชาวจีน หรือผู้มีเชื้อสายจีน ซึ่งมักจะถูกกีดกันด้านสถานภาพทางสังคม ดังนั้นการจะประกอบธุรกิจการค้าของตนได้ จึงต้องสร้างความสนิทสนมกับข้าราชการ ทั้งทหารและพลเรือน ในระดับท้องถิ่น เพื่ออาศัยอิทธิพลในการประกอบธุรกิจ จากรูปแบบการบริหารราชการแผ่นดินที่ไม่ได้กระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่นก็ช่วย เสริมให้ พ่อค้า นักธุรกิจระดับท้องถิ่น ต้องหันเข้าพึ่งพิงข้าราชการ

การพิจารณานายทุนระดับท้องถิ่น คงต้องจำแนกเป็นนายทุนอิทธิพลระดับท้องถิ่น ซึ่งผูกพันอย่างหนาแน่นกับผู้มีอำนาจทางการเมือง และนายทุนท้องถิ่นระดับเล็ก การรวมกลุ่มของนายทุนท้องถิ่นในแต่ละจังหวัด มีลักษณะแยกตามประเภทของกิจการ เช่นในจังหวัดนครราชสีมา ผู้ประกอบการค้า-ธุรกิจได้มีการจัดตั้งกลุ่มของตนขึ้นตามลักษณะประเภทของการประกอบกิจการ ประมาณ ๒๔ กลุ่ม บทบาททางการเมืองของกลุ่มพ่อค้า นักธุรกิจนั้น จะรวมตัวกันปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่มตน เช่นโรงน้ำแข็งในจังหวัดนครราชสีมา รวมตัวกัน เรียกร้องให้จังหวัดดำเนินการใช้พระราชบัญญัติกำหนดราคาสินค้า และป้องกันการผูกขาด พ.ศ. ๒๕๒๒ เข้าควบคุมการขายส่งขายปลีก น้ำแข็ง เนื่องจากผู้ผลิตขายตัดราคากัน และกรณีกลุ่มนายทุนรับซื้อผลผลิตพืชไร่ เช่น มันสำปะหลัง รวมตัวกันชักชวนชาวไร่ เขตอำเภอนครบุรี เล็งสายในจังหวัดนครราชสีมา เดินทางมาร้องเรียนต่อนายกรัฐมนตรีให้ช่วยเหลือ เรื่องผลผลิตพืชไร่ราคาตกต่ำ เป็นต้น

สำนักงานจังหวัดนครราชสีมา, รายงานข้อสรุปข้อราชการจังหวัดนครราชสีมา (เอกสารยึดสำเนา, ๒๕๒๕), หน้า ๕๓-๕๔.

เสียงเหนือมือผู้พอสมควร แม้แต่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ยังต้องขอร้องให้นายไชยศิริ สนับสนุน นายสุนทร ทาช้าย ผู้สมัครรับเลือกตั้งพรรคกิจสังคม ในการเลือกตั้งขั้วผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ ๔ จังหวัดนครราชสีมา เมื่อ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๒๓ ด้วยการให้ผู้สมัครที่นายไชยศิริ สนับสนุนอยู่คือ นายสุนทร เนื่องนิยม กอนต์วจาก. การลงสมัครเลือกตั้ง อิทธิพลของนายไชยศิริ ยังปรากฏเมื่อประกาศจดทะเบียนพรรคประชากรราษฎร์ โดยตนเองดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรค และมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเข้าร่วมด้วย ๓๐ คน นายไชยศิริ ให้เหตุผลในการเข้ามา มีบทบาททางการเมืองว่า "เราทำมาหากินจนบักหลักได้พอสมควรแล้ว พอเป็นอันจะกินก็ไม่ถึงกับร่ำรวย เราก็ต้องมาคิดถึงสังคมที่เราอยู่ว่าจะเป็นไปได้อย่างไร อย่างผมเพียงคนเดียวจะให้เอาไปช่วยชาวบ้านร้อยครอบครัว พันครอบครัวมันเป็นไปได้ จึงตัดสินใจว่าถ้ามีโอกาส จะลงสมัครรับเลือกตั้ง..."^๑

การเข้ามา มีบทบาททางการเมืองของนายทุนท้องถิ่น เช่น นายไชยศิริ ด้วยการจัดตั้งพรรคการเมือง อาจพิจารณาได้ว่า เพื่อเป็นหลักตั้งรองทางการเมืองในการได้มาซึ่งตำแหน่งรัฐมนตรี อำนาจทางการเงินที่มีอยู่ สามารถกว้านซื้อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้ามาอยู่ในพรรคได้เป็นจำนวนมาก แต่ในที่สุดนายไชยศิริต้องยุบพรรคประชากรราษฎร์ เมื่อไม่สามารถทนต่อการจ่ายเงินสนับสนุนพรรคและผู้แทนราษฎรในสังกัด โดยเข้าไปร่วมกับพรรคกิจสังคมอีกครั้ง

ลักษณะของกลุ่มนายทุนทั้งสามลักษณะที่เข้ามา มีบทบาททางการเมืองนั้น กลุ่มนายทุนผูกขาดมีอิทธิพลสูงสุด แต่จะไม่เข้ามา มีบทบาทโดยตรง หรือสนับสนุนกลุ่มการเมืองกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดโดยเฉพาะ อันอาจเนื่องมาจากการได้ประสบการณ์สมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ แห่งค่ายสี่เสาเทเวศน์ โคนอำนาจค่ายชอพระราชครู ทำให้นายชิน โสภณพนิช ที่สนับสนุนชอพระราชครูอย่างสุดตัวต้องประสบปัญหาต่อผู้นำใหม่ ดังนั้น กลุ่มนายทุน

^๑ นายสุพจน์ เดชสกุลธร กล่าวในการสัมมนา การเลือกตั้งกับการเมืองไทย ณ ศูนย์สารนิเทศจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระหว่างวันที่ ๑๔-๒๐ กรกฎาคม ๒๕๒๔

"This document is the property of the Thailand Information Center (TIC), Academic Resource Center and is to be returned within two weeks to the Thailand Information Center, Academic Resource Center, Chulalongkorn University"

ผูกขาดไม่กี่ตระกูล มักจะกระจายการสนับสนุนต่อกลุ่มการเมืองต่าง ๆ อีกทั้งก็ยังเข้าหาผู้นำทางทหารด้วย เพราะตระหนักดีว่าอำนาจทางการเมืองนั้น ทหารผู้ถืออาวุธยังจะสามารถครอบครองอยู่ได้อีกนาน เพียงแต่รูปแบบของการเข้าหาเริ่มเปลี่ยนไป ส่วนนายทุนทั่วไปซึ่งเป็นนายทุนระดับกลาง และระดับเล็ก จะตัดสินใจเข้ามาบีบคั้นทางการเมือง ก็ต่อเมื่อการเมืองจะไม่มีผลกระทบต่อธุรกิจของคน นายสุพจน์ เดชสกุลธร นักธุรกิจการเงินผู้หนึ่งกล่าวว่า นักธุรกิจส่วนใหญ่ไม่กล้าแสดงตัวโดยตรง ในการสนับสนุนการเมือง มักจะสนับสนุนลับ ๆ ซึ่งในปัจจุบันมีบริษัทใหญ่ ๆ สนับสนุนพรรคการเมือง และนักการเมืองอยู่ แต่นักธุรกิจหลายส่วนก็ยังหวาดกลัวในธุรกิจของตัวเอง ถ้าเข้ามาเกี่ยวข้องกับทางการเมืองว่าจะประสบปัญหา เพราะการเข้าไปเล่นการเมืองนั้นอย่างน้อยที่สุดก็ทำให้ไม่มีเวลาที่จะดูแลธุรกิจของตัวเอง และอาจมีปัญหาเมื่อเข้าไปเล่นแล้ว คงจะต้องมีการกระทบกระทั่งกลุ่มต่าง ๆ มักจะได้รับการโจมตีจากบุคคลที่ไม่รู้จักมาก่อน^๑ ดังนั้นกลุ่มนายทุนทั่วไปที่ไม่เข้าไปบีบคั้นทางการเมืองโดยตรงก็ด้วย เกรงธุรกิจของตนจะเสียหาย เพราะการเมืองของไทยไม่มีกฎและระเบียบที่แน่นอน กลุ่มนายทุนเหล่านี้มักจะเข้ามาบีบคั้นทางอ้อม โดยการสนับสนุนด้านการเงินแก่พรรคการเมือง หรือนักการเมืองมากกว่า ด้านนายทุนท้องถิ่นนั้น นายทุนอิทธิพลท้องถิ่นที่สร้างข่ายอาณาจักรทางเศรษฐกิจและอิทธิพลของตน มักจะสมัครรับเลือกตั้ง เป็นผู้แทนราษฎร หรือสนับสนุนนักการเมืองคนใดคนหนึ่ง โดยอาศัยโยงใยทางเศรษฐกิจในท้องถิ่น และจังหวัดต่าง ๆ ที่ตนกุมอำนาจอยู่เป็นเครื่องช่วยเหลือ การมีอำนาจทางการเมืองหรือการเป็นนักการเมือง ก็อาจทำให้ข้าราชการเกิดความเกรงใจต่อตนขึ้นมาบ้าง หรือมีช่องทางที่จะประกอบธุรกิจของตนได้มากขึ้น

๒.๒ การเข้ามาบีบคั้นทางการเมืองโดยตรงของนักธุรกิจ

การเข้ามาบีบคั้นทางการเมืองโดยตรง ของพ่อค้า นักธุรกิจ พิจารณาได้จากภูมิหลังของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กล่าวคือจากข้อมูลในตารางที่ ๔๓ การ

เลือกตั้งทั่วไป ๔ ครั้งหลัง คือในปี ๒๕๑๒ สมัยจอมพลถนอม-ประภาส ปี ๒๕๑๔ และ ๒๕๑๘ ช่วงประชาธิปไตยเปิดบ้านและปี ๒๕๒๒ ยุคประชาธิปไตยครึ่งใบ ภูมิหลังของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มาจากนักธุรกิจมากกว่าทุกสาขาอาชีพ นักธุรกิจที่ได้รับเลือกตั้งมาทั้ง ๔ ครั้งนั้น ส่วนมากมักจะเป็นนักธุรกิจในระดับท้องถิ่น ด้วยระบบการเลือกตั้งแบบรวมเขต เรียงเบอร์ (ปี ๒๕๑๒) และแบบกึ่งรวมเขต-แบ่งเขต เรียงเบอร์ (ปี ๒๕๑๔, ๒๕๑๘, ๒๕๒๒) นั้น เอื้ออำนวยให้พ่อค้า นักธุรกิจในท้องถิ่นจังหวัดต่าง ๆ สามารถอาศัยชื่อเสียงส่วนตัวที่เป็นคนท้องถิ่น ประกอบธุรกิจการค้าในจังหวัดนั้น ๆ และอิทธิพลทางการเงิน สร้างคะแนนนิยมจนได้รับเลือกตั้ง ส่วนนักธุรกิจชั้นนำที่เป็นนายทุนทั่วไป และมีความผูกพันกับกลุ่มนายทุนผูกขาด มีจำนวนไม่มากนัก ดังข้อมูลในตารางที่ ๔๔

บทบาทของพ่อค้า-นักธุรกิจในคณะรัฐมนตรี เป็นสิ่งที่น่าพิจารณาเช่นกัน เพราะเท่ากับว่า นักธุรกิจนั้นสามารถเข้ามามีส่วนในการกำหนดนโยบายของชาติได้ คณะรัฐมนตรีสมัยก่อนเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ นักธุรกิจไม่มีโอกาสเข้ามาเป็นรัฐมนตรีเลย ถ้ามีก็เพียงจำนวนน้อย ส่วนมากจะเป็นข้าราชการ หรือข้าราชการที่ประกอบธุรกิจการค้า ส่วนช่วงหลังเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ บทบาทของนักธุรกิจในคณะรัฐมนตรีเพิ่มมากขึ้น พิจารณาได้จากข้อมูลในตารางที่ ๔๕ รัฐบาลของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช จำนวนคณะรัฐมนตรี ๒๗ คน เป็นนักธุรกิจ ๑๖ คน ร้อยละ ๕๙.๓ รัฐบาลม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช หลังการเลือกตั้ง ๔ เมษายน ๒๕๑๔ จำนวนคณะรัฐมนตรี ๓๐ คน เป็นนักธุรกิจ ๑๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๓ จำนวนนักธุรกิจในคณะรัฐมนตรีลดลง ในสมัยรัฐบาลเผด็จการพลเรือเอก นายธานินทร์ กรัยวิเชียร และรัฐบาลเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ หลังการปฏิวัติ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๑๔ จำนวนนักธุรกิจในคณะรัฐมนตรีเพิ่มมากขึ้นอีก ภายหลังจากเลือกตั้งทั่วไปปี ๒๕๒๒ โดยเฉพาะสมัยรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ชุดที่ ๑-๓ ที่พรรคกิจสังคม พรรคชาติไทย และพรรคประชาธิปัตย์ร่วมจัดตั้งรัฐบาล นักธุรกิจได้เข้ามาเป็นรัฐมนตรีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

บทบาททางการเมืองที่เพิ่มขึ้นของนักธุรกิจ โดยเฉพาะหลังเหตุการณ์ ๑๔

ตารางที่ ๔๓ จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งจำแนกตามลักษณะของภูมิภาค

ภูมิภาค	๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒		๒๖ มกราคม ๒๕๑๔		๔ เมษายน ๒๕๑๔		๒๒ เมษายน ๒๕๒๒	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
นักธุรกิจ	๑๐๐	๔๕.๗	๔๓	๓๔.๖	๘๒	๒๙.๔	๑๒๒	๓๗.๒
ข้าราชการ *	๔๔	๒๐.๖	๓๓	๑๒.๓	๖๒	๒๒.๒	๕๔	๑๘.๔
ทนายความ	๓๔	๑๖.๐	๔๗	๑๗.๕	๓๓	๑๑.๘	๔๑	๑๓.๖
นักหนังสือพิมพ์	๓	๑.๓	๑๐	๓.๗	๖	๒.๒	๒	๐.๖
แพทย์ เภสัชกร	๔	๑.๘	๖	๒.๒	๑๐	๓.๖	๕	๑.๗
เกษตรกร	๑๒	๕.๕	๒๓	๘.๖	๑๖	๕.๗	๒๖	๘.๖
ครู-อาจารย์	๓	๑.๔	๒๐	๗.๘	๒๔	๘.๖	๒๒	๗.๓
อื่น ๆ	๑๗	๗.๗	๓๗	๑๓.๗	๔๖	๑๖.๕	๓๘	๑๒.๖
รวม	๒๑๘	๑๐๐.๐๐	๒๖๔	๑๐๐.๐๐	๒๗๘	๑๐๐.๐๐	๓๐๑	๑๐๐.๐๐

* รวมข้าราชการ ทหาร พลเรือน ตำรวจ และข้าราชการบำนาญ

ที่มา : เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสวีธรรม, บทบาทของชนชั้นนายทุนต่อการพัฒนาประชาธิปไตย

ตารางที่ ๔๔ นักธุรกิจชั้นนำในสภาผู้แทนราษฎร

จังหวัด	ชื่อนักธุรกิจชั้นนำ		สังกัดพรรค	หมายเหตุ
พิษณุโลก	โกศล	ไกรฤกษ์	ไม่สังกัดพรรค	เลือกตั้ง ๑๐ ก.พ. ๒๕๐๒
ชลบุรี	พลศรีศิริ	สิริโยธิน	สหประชาไทย	
ราชบุรี	ทวีช	กลิ่นประทุม	สหประชาไทย	
นครสวรรค์	ประเทือง	คำประกอบ	ไม่สังกัดพรรค	
สุพรรณบุรี	ทองหยด	จิตตวิระ	สหประชาไทย	
พระนคร	พิชัย	รัตตกุล	ประชาธิปัตย์	
พระนคร	ร.ต.อ.สุรัตน์	ไอศกานูเคราะห์	ประชาธิปัตย์	
กรุงเทพฯ	ม.ร.ว.คึกฤทธิ์	ปราโมช	กิจสังคม	
กรุงเทพฯ	พิชัย	รัตตกุล	ประชาธิปัตย์	
กรุงเทพฯ	เล็ก	นานา	ประชาธิปัตย์	
พิษณุโลก	น.ท.ทินกร	พันธุ์กรี	ชาติไทย	
นครสวรรค์	ประเทือง	คำประกอบ	เกษตรสังคม	
ฉะเชิงเทรา	ประสิทธิ์	กาญจนวัฒน์	สังคมชาตินิยม	
ชลบุรี	บุญชู	โรจนเสถียร	กิจสังคม	
สระบุรี	พลตรีประมาท	อดิเรกสาร	ชาติไทย	
กาญจนบุรี	แมน	สิริเวชชะพันธ์	เกษตรสังคม	
นครราชสีมา	พลตรีชาติชาย	ชุมหะวีณ	ชาติไทย	
กรุงเทพฯ	พิชัย	รัตตกุล	ประชาธิปัตย์	เลือกตั้ง ๔ เม.ย. ๒๕๑๘
กรุงเทพฯ	เล็ก	นานา	ประชาธิปัตย์	
กรุงเทพฯ	บุญยิ่ง	นันทาภิวัฒน์	ประชาธิปัตย์	

ตารางที่ ๔๔ (ต่อ)

จังหวัด	ชื่อนักธุรกิจชั้น	สังกัดพรรค	หมายเหตุ
กาญจนบุรี	แผน สิริเวชชะพันธ์	ประชาธิปัตย์	
ฉะเชิงเทรา	ประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์	สังคมชาตินิยม	
ชลบุรี	บุญชู โรจนเสถียร	กิจสังคม	
ชลบุรี	พลตรีศิริ สิริโยธิน	ชาติไทย	
ราชบุรี	ทวีช กลิ่นประทุม	ธรรมสังคม	
สระบุรี	พลตรีประมาณ อติเรกสาร	ชาติไทย	
สุพรรณบุรี	บรรหาร กิลปาชา	ชาติไทย	
สุพรรณบุรี	ทองหยด จิตตวีระ	กิจสังคม	
พังงา	บรม ศันเถียร	กิจสังคม	
พิษณุโลก	น.ท.ทันทกร พันธุ์ทวี	ชาติไทย	
พิษณุโลก	โกศล ไกรฤกษ์	กิจสังคม	
นครราชสีมา	พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ	ชาติไทย	
บุรีรัมย์	อนุวรรตน์ วัฒนพงศ์ศิริ	ชาติไทย	
กรุงเทพฯ	ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช	กิจสังคม	เลือกตั้ง
ชลบุรี	พลตรีศิริ สิริโยธิน	ชาติไทย	๒๒ เม.ย.๒๕๑๙
บุรีรัมย์	อนุวรรตน์ วัฒนพงศ์ศิริ	ชาติไทย	
พังงา	บรม ศันเถียร	กิจสังคม	
พิษณุโลก	น.ท.ทันทกร พันธุ์ทวี	ชาติไทย	
พิษณุโลก	โกศล ไกรฤกษ์	กิจสังคม	
สระบุรี	พลตรีประมาณ อติเรกสาร	ชาติไทย	
สุพรรณบุรี	ทองหยด จิตตวีระ	กิจสังคม	
อุบลราชธานี	ประสิทธิ์ ณรงค์เดช	เสรีธรรม	
นครสวรรค์	ประเทือง คำประกอบ	เกษตรกรรม	

ที่มา : วิสุทธิ์ ธรรมวิริยะวงศ์, ชนชั้นนำทางธุรกิจกับการเมืองไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีการเข้ามาจับบทบาททางการเมืองโดยตรง

ตารางที่ ๔๕
จำนวนรัฐมนตรีของรัฐบาลไทยจำแนกตามลักษณะ
การมีส่วนได้เสียทางธุรกิจของรัฐมนตรี
(หน่วย : คน)
ปี ๒๕๐๒ - ๒๕๒๔

คณะรัฐมนตรีชุดที่	ระยะเวลา ที่บริหารงาน	รวม (จำนวน)	ข้าราชการ การ และอื่นๆ	ข้าราชการ การ (ธุรกิจ)	นักธุรกิจ	ร้อยละ	
						ข้าราชการ และอื่นๆ	นัก ธุรกิจ
๓๐.จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์	๕ ก.พ. - ๘ ธ.ค. ๐๖	๑๔	๑๐	๔	-	๗๑.๔ (๒๘.๖)	-
๓๑.จอมพลถนอม กิตติขจร	๔ ธ.ค. - ๑๑ มี.ค. ๑๑	๑๘	๑๔	๓	๑	๗๗.๘ (๑๖.๖)	๕.๖
๓๒.จอมพลถนอม กิตติขจร	๗ มี.ค. ๑๒ - ๑๗ พ.ย. ๑๔	๒๕	๒๐	๔	๑	๘๐.๐ (๑๖.๐)	๔.๐
๓๓.จอมพลถนอม กิตติขจร	๑๔ ธ.ค. ๑๕ - ๑๔ ต.ค. ๑๖	๒๘	๒๐	๕	๓	๗๑.๔ (๑๗.๕)	๑๐.๗
๓๔.นายสัญญา ธรรมศักดิ์	๑๔ ต.ค. ๑๖ - ๒๒ พ.ค. ๑๗	๒๘	๒๔	-	๔	๘๕.๗	๑๔.๓
๓๕.นายสัญญา ธรรมศักดิ์	๒๗ พ.ค. ๑๗ - ๒๖ ม.ค. ๑๘	๓๑	๒๘	-	๓	๙๐.๓	๙.๗
๓๖.ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช	๒๑ ก.พ. ๑๘ - ๑๓ มี.ค. ๑๘	๓๐	๒๒	-	๘	๗๓.๓	๒๖.๗
๓๗.ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช	๑๗ มี.ค. ๑๘ - ๑๒ ม.ค. ๑๙	๒๗	๑๐	-	๑๖	๔๐.๗	๕๙.๓
๓๘.ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช	๒๑ เม.ย. ๑๙ - ๖ ต.ค. ๑๙	๓๑	๒๐	-	๑๑	๖๔.๕	๓๕.๕
๓๙.นายธานินทร์ กรัยวิเชียร	๒๒ ต.ค. ๑๙ - ๒๐ ต.ค. ๒๐	๑๗	๑๖	-	๑	๙๔.๑	๕.๙
๔๐.พล เอก เกษียงศักดิ์ ขมะนันท์	๑๒ พ.ย. ๒๐ - ๒๓ พ.ค. ๒๒	๓๓	๓๑	-	๒	๙๓.๙	๖.๑

ตารางที่ ๔๕ (ต่อ)

คณะรัฐมนตรีชุดที่	ระยะเวลา ที่บริหารงาน	รวม (จำนวน)	ข้าราชการ การ และอื่นๆ	ข้าราชการ การ (ตุรกีจ)	นักธุรกิจ	ร้อยละ	
						ข้าราชการ และอื่น ๆ	นัก ธุรกิจ
๔๑. พลเอก เกษียงศักดิ์ ชมนันทน์	๒๔ พ.ค. ๒๒- ๑๐ ก.พ. ๒๓	๔๓	๓๔	-	๔	๗๘.๑	๒๐.๙
	๑๐ ก.พ. ๒๓- ๒๔ ก.พ. ๒๓	๓๘	๓๓	-	๕	๘๖.๘	๑๓.๒
๔๑. พลเอก เปรม ติณสูลานนท์	๑๒ มี.ค. ๒๓- ๒๒ ม.ค. ๒๔	๓๗	๒๐	-	๑๗	๕๔.๑	๔๕.๙
	๒๒ ม.ค. ๒๔- ๑๔ ธ.ค. ๒๔	๔๐	๒๘	-	๑๒	๗๐.๐	๓๐.๐
	๑๔ ธ.ค. ๒๔	๔๑	๒๔	-	๑๗	๕๘.๕	๔๑.๕

หมายเหตุ (๑) สำหรับข้าราชการ (ตุรกีจ) ในที่นี้หมายถึง รัฐมนตรีที่มีฐานะเป็นข้าราชการ แต่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับทางธุรกิจมาก เช่น จอมพลประภาส จารุเสถียร และ พลเอกกฤษณ์ สีวะรา เป็นต้น

(๒) สำหรับนักธุรกิจในที่นี้หมายถึง รัฐมนตรีที่มีฐานะเป็นนักธุรกิจ หรือผู้ที่เคยเป็น ข้าราชการหรือมีอาชีพอื่น แต่เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ หรือมีส่วนได้เสียกับวงการ ธุรกิจมาก เช่น พลตรีประมาธ อติเรกสาร และ พันเอกพล เรืองประเสริฐวิทย์

(๓) ในช่วงปี ๒๕๐๒ ถึง ๒๕๑๖ คือคณะรัฐมนตรีชุดที่ ๓๐ ถึง ๓๓ เป็นช่วงที่มีข้าราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับธุรกิจอย่างเห็นได้ชัด จึงได้แบ่งรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับ ธุรกิจออกเป็นสองกลุ่ม คือ รัฐมนตรีที่เป็นข้าราชการที่มีส่วนได้เสียทางธุรกิจตาม ข้อ(๑) และรัฐมนตรีที่เป็นนักธุรกิจตามข้อ (๒)

(๔) สำหรับช่วงปี ๒๕๑๖ ถึง ๒๕๒๔ คือ ตั้งแต่คณะรัฐมนตรีชุดที่ ๓๔ เป็นต้นมา จะแบ่ง รัฐมนตรีออกเป็นเพียงสองกลุ่มคือ นักธุรกิจ และข้าราชการ และอื่นๆ

ที่มา : เกरिक เกียรติ พิพัฒน์ เสรีธรรม, บทบาทของชนชั้นนายทุนต่อการพัฒนา ประชาธิปไตย

ตุลาคม ๒๕๑๖ ในคณะรัฐมนตรี ขณะเดียวกันกับที่ประเทศไทยกำลังประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจอย่างมาก ซึ่งช่วงก่อนหน้านั้น ข้าราชการ ทหาร พลเรือน และตำรวจ เป็นผู้ควบคุมกลไกของรัฐไว้หมดสิ้น พ่อค้า-นักธุรกิจ ต้องอยู่ภายใต้อำนาจของกลุ่มผู้นำทางราชการ ภาพพจน์ของพ่อค้า-นักธุรกิจ ต่อสายตาบุคคลภายนอก มักจะถูกมองว่า เป็นผู้แสวงหาผลประโยชน์ และการเข้ามามีอำนาจทางการเมือง โดยการเป็นรัฐมนตรี โดยเฉพาะในกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ เช่น กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงคมนาคม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงการคลัง ยิ่งจะถูกมองว่าจะเป็นการเข้ามาเพื่อแสวงหาผลประโยชน์

นายบุญชู โรจนเสถียร นักธุรกิจการเงินการธนาคาร ที่เข้ามามีบทบาททางการเมือง ได้กล่าวถึงเหตุผลในการตัดสินใจ เข้ามามีบทบาททางการเมืองว่า เป็นเพราะ^๑

"...ความรู้สึกที่รักใคร่ชอบและความสำเร็จต่อการมีส่วนร่วม ในปัญหาของประเทศชาติ และบ้านเมือง เหมือนกับคนไทยอาชีพอื่น ๆ ทั่ว ๆ ไป ที่มองเห็นว่าประเทศชาติเป็นของทุกคน ทุกคนมีส่วนรับผิดชอบร่วมกัน..."

" การที่ฉันนักธุรกิจเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มขึ้น หลังจากปี ๒๕๑๖ ไม่ใช่เพราะมีเหตุหรือปัญหาเกิดขึ้นกับธุรกิจ แต่เป็นเพราะบรรยากาศและโอกาสทางการเมืองของไทยเพิ่งจะเปิดให้ประชาชนทั่วไป เข้ามามีส่วนร่วมได้ทำให้ฉันนักธุรกิจหันมาสนใจการเมือง และพยายามเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มขึ้น แต่ถ้า

---

^๑ สัมภาษณ์ นายบุญชู โรจนเสถียร (โดยผู้เขียนส่งคำถาม และนายบุญชู โรจนเสถียร ตอบคำถามมาเป็นหนังสือ)

หากจะพิจารณากันอย่างไม่มีอคติ ในช่วงที่กล่าวนี้ไม่เพียงแต่นักธุรกิจเท่านั้นที่เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ความจริงมีคนทุกประเภท ข้าราชการ ตำรวจ ทหาร บุคคลในอาชีพต่าง ๆ แม้แต่ผู้ใช้แรงงานก็เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองไม่น้อยไปกว่านักธุรกิจ"

ต่อกรณีผู้มองพ่อค้านักธุรกิจที่เข้ามาบิบทบาททางการเมือง เพื่อแสวงหาผลประโยชน์นั้น นายบุญชู กล่าวว่า

"การมองพ่อค้านักธุรกิจเป็นผู้แสวงหาผลประโยชน์ โดยไม่คำนึงถึงความเดือดร้อนของประชาชน เป็นการมองที่จะปิดความรับผิดชอบ ทำให้เห็นภาพพ่อค้านักธุรกิจเป็นยักษ์เป็นมารที่มีอิทธิฤทธิ์เหนือคนทั่วไป ซึ่งไม่ใช่ภาพที่เป็นจริง เพราะที่จริงพ่อค้า นักธุรกิจก็เป็นเพียงคนกลุ่มหนึ่งที่ต้องอยู่ภายใต้ระเบียบ และกำหนดกฎเกณฑ์หรือกฎหมายที่ใช้บังคับบุคคลทั่วไปเหมือนกันหมด พ่อค้านักธุรกิจไม่มีอภิสิทธิ์อะไรเลยในการที่จะแสวงหาผลประโยชน์ เพื่อสร้างความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนอย่างที่เขาใจกัน หากกฎหมายหรือระเบียนนั้นมีการบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพทั่วหน้าอย่างเสมอภาคกัน หรือผู้มีหน้าที่ใช้กฎหมายและระเบียนนั้นมีประสิทธิภาพและมีความรับผิดชอบดีเพียงพอ

เพราะฉะนั้น เมื่อใดหรือที่ใดมีการปล่อยให้พ่อค้าแสวงหาผลประโยชน์อย่างไม่เป็นธรรมหรือผิดกฎหมายได้ เมื่อนั้นและที่นั้นมีการละเลยของเจ้าหน้าที่ที่รักษากฎหมาย ซึ่งต้องแก้ที่ตัวเจ้าหน้าที่ทันที ไม่ใช่เอาแต่โทษหรือปิดความรับผิดชอบให้แก่พ่อค้านักธุรกิจ

อนึ่ง ถ้าหากกฎหมายและกติกาวางกันไว้บกพร่อง เปิดช่องให้พ่อค้าและนักธุรกิจบางกลุ่มบางคนแสวงหาผลประโยชน์ได้อย่างเกินขอบเขต สร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชน ผู้ที่ควรได้รับการตำหนิอย่างมาก เป็นเบื้องต้นก็น่าจะเป็นผู้มีหน้าที่สร้างตัวบทกฎหมายหรือระเบียบกฎเกณฑ์นั้น ซึ่งถ้าเป็นผู้ที่มีความรู้สึกรับผิดชอบดี ก็ต้องรีบแก้ไขตัวกฎหมายหรือระเบียบนั้นทันที

ตลอด ๕๐ ปี ที่ผ่านมา เรามีผู้ประกอบการที่ทรงอำนาจมาหลายชุด ซึ่งล้วนมาจากข้าราชการประจำ ทั้งที่เป็นทหารและพลเรือน จะมีนักธุรกิจและพ่อค้าจำนวนหนึ่งเข้ามามีบทบาททางการเมืองก็ในระยะหลัง ๆ นี้เพียงไม่กี่คน เรามักจะมองเห็นว่าผู้ทรงอำนาจเหล่านั้น ได้เคยแสวงหาผลประโยชน์ให้กลุ่มของตนโดยไม่เคยคำนึงถึงความเดือดร้อนของประชาชนกันมาแล้วอย่างไร ข้าราชการประจำหรือพ่อค้านักธุรกิจมีพฤติกรรมชั่ว ผิดทำนองคลองธรรมอย่างว่ามาน้อยแตกต่างกันอย่างไร ผมเองเห็นว่ามันเป็น เรื่องคุณธรรมของคน ไม่เกี่ยวข้องกับอาชีพของคนที่ทำให้พฤติกรรมในเรื่อง เช่นนี้มาน้อยแตกต่างกัน"

นายอบ วสุรัตน์ นักธุรกิจที่เข้ามามีบทบาททางการเมือง โดยถูกทาบทามให้มาเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ในสมัยรัฐบาลพอล เอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ จัดตั้งรัฐบาลหลังการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร ๒๒ เมษายน ๒๕๒๒ ซึ่งก่อนหน้านี้ดำรงตำแหน่ง ประธานหอการค้าไทย และประธานสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย และเคยเป็นวุฒิสมาชิกปี ๒๕๑๘ สมาชิกสภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ปี ๒๕๑๘ และสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ปี ๒๕๒๐ ให้ความเห็นเกี่ยวกับบทบาทของนักธุรกิจในการเมืองว่า:

".....ส.ส. เลวมากกว่า ส.ส. ดี หรือนักธุรกิจที่เลวก็มี ผมไม่เชื่อว่ามันดีไปหมดทุกคน เช่นเดียวกัน ข้าราชการที่เลวก็มีมาก...ผมไม่ได้รังเกียจที่จะเป็นรัฐมนตรี ผมถูก เชื้อเชิญไป...เอานักธุรกิจมาเป็นรัฐบาล ผมไม่เห็นเสียหายตรงไหน คุณไปดูในญี่ปุ่น รัฐบาล ๘๐ เปอร์เซ็นต์มาจากนักธุรกิจ ในอเมริกาเหมือนกัน... อย่างจะให้ นักธุรกิจเป็นรัฐมนตรีกลาโหมไม่มีทาง หรือไม่เอานักกฎหมายเป็นรัฐมนตรียุติธรรม... แล้วแต่อาชีพใคร"^๑

นายพงษ์ สารสิน นักธุรกิจอุตสาหกรรม ปัจจุบันดำรงตำแหน่งนายกสมาคมอุตสาหกรรมไทย และรองหัวหน้าพรรคกิจสังคม กล่าวถึงการเข้ามามีบทบาททางการเมืองของนักธุรกิจว่า

".....เขาต้องการเข้ามาเพื่อความถูกต้อง ให้พรรคการเมืองที่เป็น
รัฐบาลทำอะไรให้มันยุติธรรม.....ไม่ใช่ขึ้นภาษีอะไรฮวบฮาบจนคนเขาไม่กล้าลงทุน
เขาให้ฟังภาค เอกชนบ้าง....."๒

นักธุรกิจที่เข้ามามีบทบาททางการเมือง เห็นว่า เป็น เรื่องปกติที่นักธุรกิจจะ เข้ามา มีบทบาท
เหตุที่เข้ามา มีบทบาท หลัง เหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ เพราะระบบการเมือง เปิดโอกาสให้ ข้ออ้าง เกตุ
คือ ในช่วงระบบการเมืองปิด พ่อค้า - นักธุรกิจ เข้ามา มีบทบาททางการเมืองน้อย นักธุรกิจมองรูปแบบ
การเมืองในประเทศญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา ที่นักธุรกิจมีบทบาททางการเมืองโดยตรง โดยมองว่าเป็น
สิ่งปกติ และการเมืองไทยก็ควรจะเป็น เช่นนั้นได้

๒.๓ พ่อค้า - นักธุรกิจกับพรรคการเมือง

พรรคการเมืองไทยเปรียบเหมือนตุ๊กตาล้มลุก เมื่อกลุ่มผู้นำทางทหาร เปิดโอกาสให้
ประชาชน เข้ามา มีส่วนร่วมทางการเมือง พรรคการเมืองก็เกิดขึ้นราวคอกเห็ด และเมื่อมีการปฏิวัติรัฐ
ประหาร ปิดโอกาสการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน พรรคการเมืองเหล่านั้นก็ปิดฉากการ
แสดงเหลือไว้แต่สำนักงานที่ว่างเปล่า พรรคการเมืองในอดีตเป็นเพียงพรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นมา
เพื่อการเลือกตั้ง หรือเป็นแค่พรรคที่รวบรวมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อจัดตั้งรัฐบาล นอกจากการ
ไป
เป็นตุ๊กตาล้มลุกแล้ว พรรคการเมืองไทยในอดีตเป็นเพียงศาลาประชาคม ที่ให้นักการเมืองต่าง ๆ
มารวมตัวพบปะปรึกษาหารือกันเท่านั้น พรรคการเมืองต่าง ๆ ขาดการจัดองค์กรที่เข้มแข็ง ไม่มีการ
ขยายฐานของพรรคไปสู่ประชาชนในท้องถิ่น ไม่มีนโยบายของพรรคที่เด่นชัดนัก

ลักษณะที่น่าสังเกตของพรรคการเมืองไทยในอดีตที่ผ่านมาคือ

๑. เป็นพรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นโดยผู้นำทางทหาร เข้ามา มีส่วนร่วมทางการเมือง
การจัดตั้งพรรคการเมืองก็เพื่อสร้างความชอบธรรม ในระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยที่จะสนับสนุน
ให้กลุ่มคนครอบครองอำนาจทางการเมืองต่อไป เช่น พรรคเสรีมนังคศิลา จัดตั้งโดยจอมพล ป.
พิบูลสงคราม และพรรคสหประชาไทย จัดตั้งโดย จอมพลถนอม กิตติขจร เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันก็มี
การจัดตั้งพรรคการเมืองของนักการเมืองฝ่ายพลเรือน ที่ต้องการค้ำอำนาจกับกลุ่มผู้นำทางทหาร
ในรัฐสภา เช่น พรรคประชาธิปัตย์

๒. พรรคการเมืองไทยขาดการสนับสนุนจากกลุ่มอิทธิพล และกลุ่มผลประโยชน์ ด้วยกลุ่มต่าง ๆ ถูกควบคุมมิให้เข้าไปมีบทบาททางการเมือง ด้วยการสนับสนุนพรรคการเมืองต่าง ๆ การต่อรองของกลุ่มอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์ กระทำโดยตรงต่อกลุ่มผู้นำ ข้าราชการที่มีอำนาจทางการเมืองด้วยการติดต่อข้าราชการผู้มีอำนาจทั้งหลาย เข้าไปเป็นกรรมการบริษัท หรือประธานกรรมการต่าง ๆ อีกทั้งระบบการเมืองไทยที่ขาดความแน่นอน มีการปฏิวัติรัฐประหารบ่อยครั้ง กลุ่มอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ จึงไม่เห็นความสำคัญของการร่วมมือ หรือสนับสนุนพรรคการเมือง นักการเมืองในการผลักดันนโยบายบริหารประเทศ เพราะพรรคการเมืองทางฝ่ายพลเรือน หมดโอกาสที่จะขึ้นมาบริหารประเทศ

๓. พรรคการเมืองต่าง ๆ ส่วนมากขาดการจัดองค์กรที่เข้มแข็ง การดำรงอยู่ของพรรคขึ้นอยู่กับผู้นำของพรรคว่า มีอำนาจบารมีมากน้อยเพียงใด และมีเงินสนับสนุนแค่ไหน คราใดที่ผู้นำพรรคหมดอำนาจ หรือหมดเงิน พรรคการเมืองนั้นก็อยู่ไม่ได้ สมาชิกพรรคจะแตกกระจายไปสู่สังกัดใหม่ นอกจากนั้นพรรคการเมือง และสมาชิกที่เข้าสังกัดพรรคการเมืองขาดอุดมการณ์ หรือแนวทางร่วมกันในการมารวมหัวกันทางการเมือง

พรรคการเมืองไทยภายหลังเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖

ผลจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เมื่อ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ก่อให้เกิดรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. ๒๕๑๗ และมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติพรรคการเมืองตามมา โดยระบุให้ผู้สมัครเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทุกคน จะต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ดังนั้นในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๘ สังกัดทั้งสิ้น ๔๒ พรรค ได้รับเลือกตั้ง ๒๒ พรรค และการเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๑๘ สังกัดทั้งสิ้น ๓๔ พรรค ได้รับเลือกตั้งเพียง ๑๔ พรรค^๑ หลังจากการปฏิรูปปกครองแผ่นดิน ๖ ตุลาคม ๒๕๑๘ พรรคการเมืองต่าง ก็ยุติบทบาทลง การปฏิวัติ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๒๐ โค่นล้มรัฐบาลเผด็จการพลเรือน ธาณินทร์ กรัยวิเชียร โดยพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ การประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๑๑ และให้มีการเมืองตั้ง เมื่อ ๒๒ เมษายน ๒๕๒๒ ตามบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญ ยังไม่อนุญาตให้มีการส่งสมัครในนามของพรรคการเมือง ดังนั้น การส่งสมัครจึงส่งในนามของ "กลุ่มการเมือง" ซึ่งส่วนมากก็เป็นการรวมตัวของนักการเมืองที่สังกัด "พรรคการเมือง" ที่จดทะเบียนช่วง ปี ๒๕๑๘ - ๒๕๑๙ และกลุ่มการเมืองต่าง ๆ ได้จดทะเบียนเป็นพรรคการเมืองอย่างถูกต้องตามกฎหมาย เมื่อพระราชบัญญัติพรรคการเมือง ประกาศใช้ เมื่อ ๔

^๑ ชัยอนันต์ สมุทวณิช และพีรศักดิ์ จันทิรันทร, ข้อมูลพื้นฐาน ส่งศตวรรษแห่งการเปลี่ยนแปลงการปกครองไทย, หน้า ๕๔.

กรกฎาคม ๒๕๒๔

ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ มีพรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครเลือกตั้ง และได้รับเลือกตั้ง เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตั้งแต่ ๑๐ คนขึ้นไปมี ๔ พรรค คือ พรรคประชาธิปัตย์ ๗๒ คน พรรคธรรมสังคมนิยม ๔๕ คน พรรคชาติไทย ๒๘ คน พรรคเกษตรสังคมนิยม ๑๙ คน พรรคกิจสังคมนิยม ๑๘ คน พรรคสังคมนิยมชาตินิยม ๑๖ คน พรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทย ๑๕ คน พรรคพลังใหม่ ๑๒ คน พรรคแนวร่วมสังคมนิยม ๑๐ คน และพรรคต่ำกว่าสิบ ๓๔ คน พรรคการเมืองในช่วง ๒๕๑๔ มีเพียงพรรคประชาธิปัตย์ที่เป็นพรรคตั้งเดิมก่อน ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ นอกนั้นเป็นพรรคการเมืองที่รวมตัวกันใหม่จากพรรคการเมืองเดิม ส่วนการเลือกตั้งในปี ๒๕๑๙ นั้น พรรคการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งก็ไม่ต่างจาก การเลือกตั้ง ปี ๒๕๑๔ เท่าใดนัก กล่าวคือ พรรคการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งขึ้นมา มีเพียงไม่กี่พรรคคือ พรรคประชาธิปัตย์ พรรคชาติไทย พรรคกิจสังคมนิยม และพรรคธรรมสังคมนิยม

กลุ่มการเมืองที่ส่งผู้สมัครเลือกตั้งในการเลือกตั้งปี พ.ศ. ๒๕๒๒ มีกลุ่มต่าง ๆ ได้รับเลือกตั้ง ๑๒ กลุ่ม คือ กิจสังคมนิยม ๔๘ คน ชาติไทย ๔๗ คน ประชาธิปัตย์ ๓๔ คน ประชากรไทย ๓๒ คน เสรีธรรม ๒๖ คน ชาติประชาชน ๑๐ คน พลังใหม่ ๘ คน เกษตรสังคมนิยม ๘ คน กลุ่มอื่น ๆ ๖ คน และอิสระ ๔ คน และในกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ได้จดทะเบียนเป็นพรรคการเมือง คือ พรรคกิจสังคมนิยม พรรคชาติไทย พรรคประชาธิปัตย์ พรรคประชากรไทย พรรคพลังใหม่ นอกนั้นสลายกลุ่มไปโดยไปรวมตัวกันจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นมาใหม่ หรือ เข้าไปสังกัดกับพรรคการเมืองใหญ่ ๆ

ในการเลือกตั้งเมื่อ ๑๔ เมษายน ๒๕๒๕ มีพรรคการเมืองใหญ่ที่ได้รับเลือกตั้ง คือ พรรคกิจสังคมนิยม ๔๑ คน พรรคประชาธิปัตย์ ๔๗ คน พรรคชาติไทย ๓๖ คน พรรคประชากรไทย ๓๔ คน พรรคต่ำกว่าสิบล้าน มีพรรคสยามประชาธิปไตย ๑๘ คน พรรคชาติประชาธิปไตย ๑๓ คน พรรคต่ำสิบ ๑๐ คน ไม่สังกัดพรรค ๒๕ คน^๑

จากการเลือกตั้ง ตั้งแต่ปี ๒๕๑๔ เป็นต้นมาจนถึงเลือกตั้ง ปี ๒๕๒๕ จะพบว่าพรรคการเมืองที่มีบทบาทในการจัดตั้งรัฐบาลบริหารประเทศ และมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนมาก มีพรรคกิจสังคมนิยม พรรคชาติไทย พรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งเคยร่วมกันจัดตั้งรัฐบาล ระหว่างปี ๒๕๑๔ - ๒๕๑๙ และปี ๒๕๒๓ - ๒๕๒๕ ส่วนพรรคการเมืองอื่น ๆ เช่น พรรคชาติประชาธิปไตย พรรคสยามประชาธิปไตย

^๑ มติชน, ๒๐ เมษายน ๒๕๒๖

หรือพรรคประชากรไทย! ซึ่งจัดตั้งขึ้นภายหลังปี ๒๕๒๖ ยังไม่ปรากฏบทบาทที่เด่นชัดนักในการบริหารประเทศ เว้นแต่พรรคชาติประชาธิปไตย จัดตั้งขึ้นรองรับฐานอำนาจทางการเมือง ของ พลเอก เกษียงศักดิ์ ชมะนันทน์ อดีตนายกรัฐมนตรื ส่วนพรรคสยามประชาธิปไตยของ พ.อ. พลเรือประเสริฐวิทย์ ตั้งขึ้นมาเพื่อสนับสนุนพรรคใดพรรคหนึ่ง หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นรัฐบาลมากกว่าจะมีจุดมุ่งหมายของตนเอง

การศึกษานี้จะมุ่งเน้นพรรคการเมือง ๓ พรรค คือ พรรคชาติไทย พรรคกิจสังคม และ พรรคประชาธิปไตย เป็นหลัก ในประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างพรรคการเมือง กับ นักธุรกิจ

พรรคชาติไทย

พรรคชาติไทยก่อเกิดจากตระกูลกลุ่มหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วย นักธุรกิจอุตสาหกรรมและ ทหารบุคคลสำคัญที่เป็นหลักของพรรคชาติไทย คือ พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ ซึ่งเป็นบุตรของจอมพล ผิน ชุณหะวัณ น้องเขยของ พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ อธิบดีกรมตำรวจในสมัยจอมพล ป. ศิริบูลสงคราม

การก่อตั้งพรรคชาติไทย ถือได้ว่าเป็นการเชื่อมโยงเครือข่ายกันแท้ ๆ เริ่มจาก จอมพล ผิน ชุณหะวัณ มีบุตรธิดาคู่ด้วยกัน ๕ คน ซึ่งบุคคลที่เป็นลูกเขยของจอมพลผิน และเป็นตัวตั้งตัวตีก่อตั้งพรรคชาติไทย ได้แก่ พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์, พลตรีประมาธ อติเรกสาร พลตรีศิริ สิริโยธินและอีกคนหนึ่ง^๑ที่สมรสกับตระกูลเขี้ยวสกุล ส่วนพลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นบุตรคนสุดท้องของจอมพลผินฯ

การประกาศใช้พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ.๒๕๑๗ มีบุคคลที่สนใจในเรื่อง การปกครอง ได้รวมตัวกัน เป็นกลุ่มการเมืองต่าง ๆ มีทั้งสิ้นไม่ต่ำกว่า ๒๐ กลุ่ม รวมทั้งกลุ่มของ ชาติไทยการเคลื่อนไหวจัดตั้งพรรคชาติไทย ได้มีการวิพากษ์วิจารณ์จากสื่อมวลชนว่าเป็น "กลุ่ม นายพล" เคลื่อนไหวโดยลงข่าวหนังสือพิมพ์ว่า

"...ทางด้าน การเคลื่อนไหวของพรรคการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง "กลุ่ม นายพล" ซึ่งมีพลตรีประมาธ อติเรกสาร บอกกับนักข่าววานนี้ว่า ทางกลุ่ม ของตนอันประกอบด้วยพลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ รัฐมนตรีช่วยต่างประเทศและ พลตรีศิริ สิริโยธิน อดีตประธานสถานีวิทยุได้หารือกันจัดตั้ง "พรรคชาติ ไทย" ขึ้น โดยจะมีการประชุมใหญ่หลังจากวันที่ ๕ ตุลาคม ทั้งนี้เพื่อจะรอดู

^๑ หลักไท ฉบับที่ ๑๓, ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๒๔, หน้า ๑๔

ผลรัฐธรรมนูญก่อน การประชุมใหญ่ครั้งนี้อาจจะมีการเลือกตั้งหัวหน้ากลุ่มด้วย..."^๑

กลุ่มผู้ก่อตั้งพรรคชาติไทย มองว่าบรรยากาศทางการเมืองช่วงรัฐบาลพระราชทานที่มีนายสัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรีนั้น "กระแสวิกขัง" ได้แผ่สร้ากันไปทั่ว ซึ่งกลุ่มของชาติไทยเห็นว่า เป็นอันตรายต่อประเทศชาติ สมควรที่จะตั้งพรรคของตนเองขึ้นแทนที่จะไปเข้าร่วมหรืออยู่กับพรรคการเมืองอื่น จึงได้จัดตั้งพรรคขึ้น โดยกำหนดหลักการสำคัญ ๆ ๖ ประการคือ ^๒

๑. ยึดมั่นในชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองประเทศตามระบอบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
๒. ต่อสู้และต่อต้านการดำเนินงานทุกรูปแบบของฝ่ายซ้ายหรือพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยตามวิถีทางของระบอบประชาธิปไตย
๓. แสวงชนโดยเปิดเผยที่จะไม่ย่อท้อต่อกลุ่มอิทธิพลต่าง ๆ ที่ไม่เคารพกฎหมาย
๔. สร้างศรัทธาต่อประชาชนให้เห็นว่า นักการเมืองคือผู้เสียสละและสุจริต
๕. พยายามดำเนินการ เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของผู้ที่มีรายได้น้อย
๖. ช่วยประสานสามัคคีระหว่างประชาชนทุกหมู่เหล่า เพื่อให้ร่วมมือกันสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจแก่ชาติ

ให้ชื่อพรรคนี้ว่า "พรรคชาติไทย" เพราะถือว่าเป็นมงคลนามและได้ทำพิธีเปิดป้ายที่ทำการพรรคชาติไทย เมื่อวันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๑๗

บุคคลสำคัญของพรรคชาติ คือกลุ่มทางทหารและพลเรือนที่สูญเสียอำนาจหลังจากที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้โค่นล้มอำนาจพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ ลงไปในปี ๒๕๐๐ ถึงแม้ว่าในยุคสฤษดิ์ กลุ่มพรรคชาติไทยหรือกลุ่มราชครู จะไม่มีโอกาสเข้ามาสู่เวทีการเมืองก็ได้ไปสร้างสมกำลังโดยเฉพาะสร้างฐานะอำนาจทางเศรษฐกิจของตนเองอย่างลับ ๆ คือ ฐานอุตสาหกรรมที่มีการลงทุนร่วมกับนายทุนต่างชาติญี่ปุ่นและฐาน

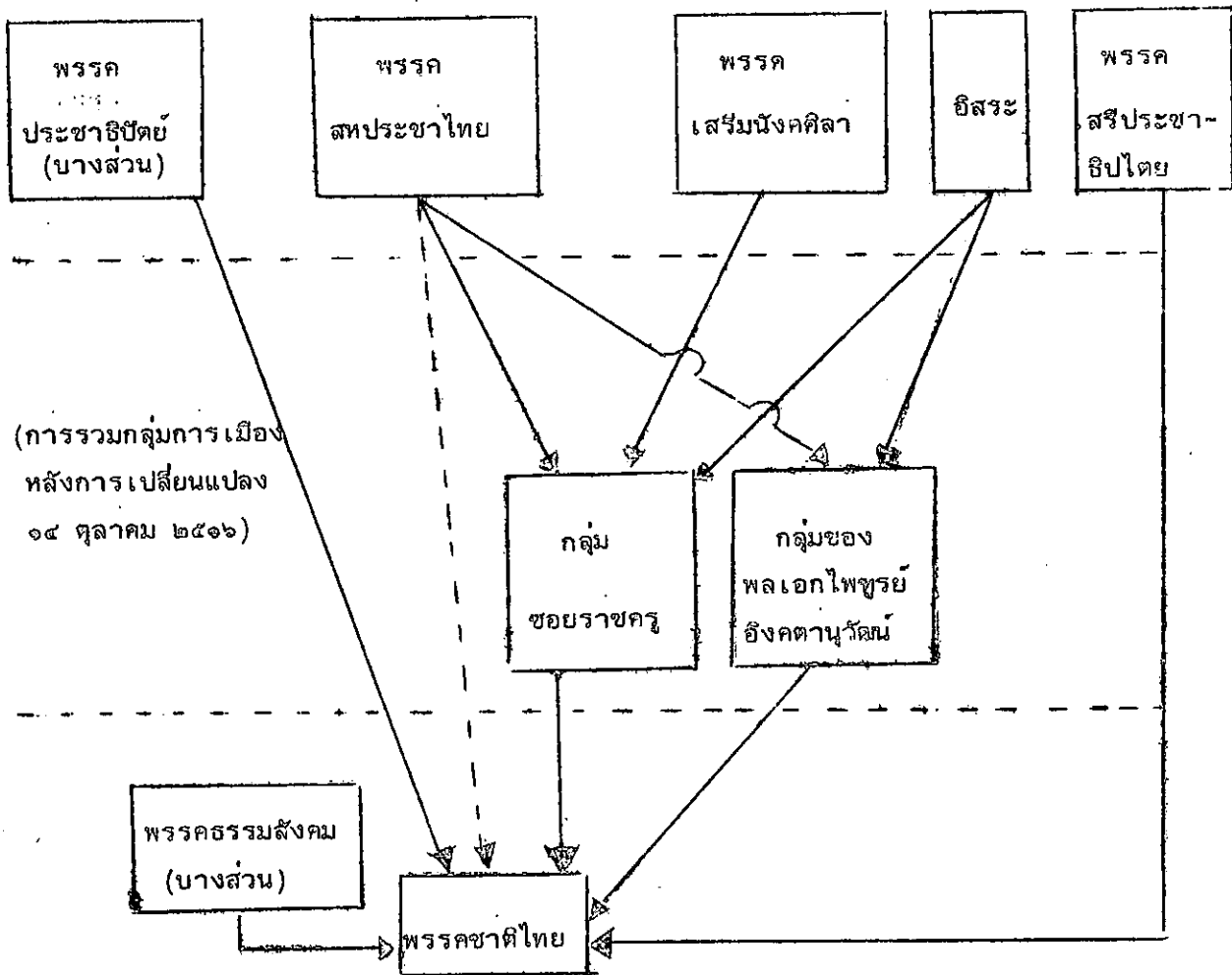
^๑ ไทยรัฐ, ๒๗ กันยายน ๒๕๑๗

^๒ เอกสารเผยแพร่ของ พรรคชาติไทย : ประชุมตั้งพรรค ๒๕๒๔

แผนภาพที่ ๔

การรวมตัวของพรรคชาติไทย

(พรรคการเมืองและกลุ่มต่าง ๆ ก่อนทหารยึดอำนาจสมัยจอมพลถนอม กิตติขจร เมื่อ ๑๗ พย. ๒๕๑๔)

อำนาจทาง เศรษฐกิจที่เป็นปีกแผ่นของพรรคชาติไทย ก่อน ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ เป็นเครื่องสนับสนุนให้พรรคชาติไทยก้าวขึ้นสู่เวทีการเมือง และพยายามกุมอำนาจทางทหารในบางส่วนในช่วงเวลา ๓ ปีก่อน ๖ ตุลาคม ๒๕๑๔

การก่อตั้งพรรคชาติไทย เริ่มต้นจากบุคคลไม่กี่คนที่มีส่วนผลักดัน อาทิเช่น พลเอกไพฑูริย์ อิงคตานุวัฒน์ (ประจำกองบัญชาการทหารสูงสุดถึงแก่กรรมไปแล้ว) พลตรีประมาธ อติเรกสาร นักธุรกิจอุตสาหกรรมสิ่งทอ พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ นักธุรกิจการเงินและนายทหารที่ชำนาญด้านการทูต คุณหญิงอุดมลักษณ์ ศรียานนท์ ภรรยาของพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ ร่วมกับนักธุรกิจที่มีชื่อเสียงในวงการ เช่น นางนงนุช ตันลัจจา นายบุญทรง ศรีเพ็ญพูนัง, นายอรุณ แสงสว่างวัฒนะ นางสมถวิล สังขะ-ทรัพย์ (บุตรสาวสมรสกับบุตรชายคนโตของพลตรีประมาธ) เป็นต้น

พรรคชาติไทย มีฐานอำนาจทาง เศรษฐกิจอุตสาหกรรมที่สำคัญโดยพิจารณาจากบุคคลสำคัญของพรรคที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจต่าง ๆ และกลุ่มธุรกิจที่ให้การสนับสนุนพรรค คือ

พลตรีประมาธ อติเรกสาร เกี่ยวข้องกับธุรกิจต่าง ๆ คือ

๑. บริษัท ไอสวรรค จำกัด
๒. บริษัท เครื่องหนังไทย จำกัด
๓. บริษัท โรแยลโม เสด เอ็กซ์พอร์ต จำกัด
๔. บริษัท อุตสาหกรรมทอผ้าไทย จำกัด
๕. บริษัท ไทยเท็กซ์ไทล์พีชชีง จำกัด
๖. บริษัท อุตสาหกรรมน้ำตาลชลบุรี
๗. บริษัท น้ำตาลสุพรรณบุรี จำกัด

หลักไท (๑๓ พฤษภาคม ๒๕๒๕), ตะวันออกใหม่ (๒๓ มีนาคม ๒๕๒๒), สยามนิกร (มีนาคม ๒๕๒๒), สมาคม เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, เส้นทางเศรษฐกิจรัฐบาลเปรม (เอกสารประกอบนิทรรศการ, ๑๔-๒๑ กันยายน ๒๕๒๓), สู่ออนาคต, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๔๔, ๓๐ ม.ค.- ๕ ก.พ. ๒๕๒๖.

๘. บริษัท กระจกไทยอาซาฮี จำกัด
๙. บริษัท ไทยเทียร์น เท็กซ์ไทล์ จำกัด
๑๐. บริษัท รลพ.ประกันภัย จำกัด
๑๑. บริษัท คาเซย์ทริสต์ จำกัด
๑๒. บริษัท ราชประสงค์ จำกัด
๑๓. บริษัท ทีชซี จำกัด
๑๔. บริษัท สแตนดาร์ดกาเมนต์ จำกัด
๑๕. บริษัท เทียนโปสิเอสเตอร์ จำกัด
๑๖. บริษัท กระสอบฮีसान จำกัด
๑๗. บริษัท ปาดังลินการคว่า จำกัด
๑๘. บริษัท ปราจีนป่าไม้ จำกัด
๑๙. บริษัท อุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย จำกัด
๒๐. บริษัท ไทยอาซาฮีโซดาไฟ จำกัด
๒๑. บริษัท ผดุงสินพาณิชย์ จำกัด
๒๒. บริษัท เทพรส จำกัด
๒๓. บริษัท กรุงศรีอยุธยา จำกัด
๒๔. ธนาคารกรุงเทพ จำกัด

พลตรี ศิริ ลีริโยชิน (อดีตรองหัวหน้าพรรคชาติไทย ถึงแก่กรรมแล้ว)

๑. บริษัท ปราจีนป่าไม้ จำกัด
๒. บริษัท อุตสาหกรรมน้ำตาลสุพรรณบุรี จำกัด
๓. บริษัท น้ำตาลตะวันออก จำกัด
๔. บริษัท อุตสาหกรรมน้ำตาลชลบุรี จำกัด
๕. บริษัท กระสอบฮีसान จำกัด
๖. บริษัท ปาดังลินการคว่า จำกัด
๗. บริษัท รัชกาษ์ปั้ง จำกัด
๘. บริษัท สถาพรฟิล์ม จำกัด
๙. บริษัท สุราไทยท่า จำกัด

๑๐. บริษัท ไทยเนวิเกชั่น จำกัด
๑๑. บริษัท สุราตะวันออก จำกัด
๑๒. ธนาคารกรุงเทพ จำกัด
๑๓. ธนาคารกสิกรไทย จำกัด

พลตรี ขาดิชาย ชุมพะวัน มีกิจการอยู่ในบริษัท เอราวัณทรัสต์ จำกัด บริษัทค่าเอย์ ทรัสต์ จำกัด เริ่มก่อสร้างธุรกิจด้วยการเป็นนายหน้าให้กับต่างประเทศในการติดต่อทำ ธุรกิจกับสาธารณรัฐประชาชนจีน

กลุ่มขอยราชครูที่ยังคงเหลืออยู่ ๓ คนคือ พลตรีประมาณฯ พลตรีศิริฯ และพลตรีขาดิชายฯ ได้ค่อย ๆ ขยายฐานทางเศรษฐกิจในช่วงระหว่างปี ๒๕๐๐-๒๕๑๖ จนสามารถสร้างให้กลุ่มขอยราชครูมีอำนาจทางเศรษฐกิจและใช้อำนาจทางเศรษฐกิจ ที่มีอยู่ไปสร้างอำนาจและอิทธิพลทางการเมืองได้ นับตั้งแต่ปี ๒๕๑๖ ซึ่งระบบการเมือง เปิดกว้างขึ้นกว่าแต่ก่อนจนถึงปัจจุบัน

นายบรรหาร ศิลปอาชา เข้าร่วมกับกลุ่มขอยราชครูหลังกลุ่มอื่น แต่ด้วยความสามารถ และบทบาททางการเมืองของนายบรรหารเอง กอปรกับหลังทางเศรษฐกิจที่ทุ่มเทเงินทองให้พรรคอย่างมาก จึงทำให้นายบรรหารฯ มีความสำคัญขึ้นเป็นอันมากจนได้ตำแหน่ง เลขาธิการพรรคชาติไทย ก่อนที่จะเข้ามาร่วมกลุ่มขอยราชครู นายบรรหารฯ ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับกิจการค้าไม้โรงเลื่อย นายหน้าค้าสารเคมีให้การประปาโดยผ่านทางจอมพลประภาส จารุเสถียร คำเนินกิจการบริษัทไทยประกันชีวิต ร่วมกับกลุ่ม รัตนรักษ์แห่งธนาคารกรุงศรีอยุธยา รวมทั้งมีกิจการบริษัทเงินทุนร่วมด้วย กิจการที่นาย บรรหารฯ ดำเนินการอยู่มี

๑. บริษัท ไทยโอเวอร์ซีทรัสต์
๒. บริษัท บ้านเมืองการพิมพ์ (หนังสือพิมพ์บ้านเมืองที่ใหญ่ขึ้นกับสาม ของประเทศ)
๓. กรรมการบริษัทชลประทานซีเมนต์
๔. บริษัท สหศรีก่อสร้าง

นายบุญทรง ศรีเพ็ญ (กรรมการอำนวยการพรรคชาติไทย) ตระกูลศรีเพ็ญ
ประกอบกิจการร่วมทุนกับนายทุนจากประเทศญี่ปุ่น ทำให้มีความสนิทสนมกับกลุ่มขอย
ราชครู เพราะมีการประกอบธุรกิจชนิดเดียวกันและให้การสนับสนุนซึ่งกันและกันมาตลอด
นับตั้งแต่การรัฐประหาร ๒๕๐๐ ความสนิทสนมกันอย่างลึกซึ้งของ ๒ กลุ่มนี้ ได้มีความ
สำคัญต่อการก่อตั้งพรรคชาติไทยมาก ซึ่งนายบุญทรง ศรีเพ็ญ นับ เป็นบุคคลสำคัญ
คนหนึ่งในการประสานกิจการเพื่อก่อตั้งพรรคชาติไทยร่วมกับกลุ่มขอยราชครูและความ
ผูกพันนี้ยังคงดำเนินต่อไปอย่างราบรื่น โดยกลุ่มตระกูลศรีเพ็ญเองก็ไม่ได้ต้องการ
เข้าไปมีบทบาทในพรรคชาติไทยมากนัก เพราะอาศัยทางกลุ่มขอยราชครูดำเนินการใน
ด้านนี้ก็เพียงพอแล้ว กิจการที่นายบุญทรงฯ ดำเนินธุรกิจอยู่คือ

๑. บริษัท คา เอ็ม ทรัสต์ จำกัด
๒. บริษัท ไทยอาซาฮีโซดาไฟ จำกัด
๓. บริษัท กระจกไทยอาซาฮี จำกัด
๔. ธนาคารศรีนคร จำกัด
๕. บริษัท เยื่อไทย จำกัด
๖. บริษัท ไทยพลาสติกและเคมีภัณฑ์ จำกัด
๗. บริษัท บุญศรี จำกัด (ค้าที่ดินและทำบ้านจัดสรร)

นางนงนุช ดันส์จจา (กรรมการอำนวยการพรรคชาติไทย) มีธุรกิจ คือ

๑. เจ้าของบริษัทพิรามิค
๒. บริษัท สยามมทรสพ
๓. บริษัท สยามกรีนแอดเวอร์ไทซิ่ง จำกัด
๔. สวณนงนุช

นายอรุณ แสงสว่างวัฒนะ (กรรมการอำนวยการพรรคชาติไทย) มีธุรกิจ คือ ห้างหุ้น
ส่วนจำกัด ส.วัฒนะ (ค้าอาวุธสงคราม)

นายธนา เสียวรินทร์ (กรรมการอำนวยการพรรคชาติไทย) มีธุรกิจคือ

๑. บริษัท บอร์เนียว จำกัด

๒. บริษัท โอเชียนอีซีเดพ (ประเทศไทย) จำกัด

๓. บริษัท เดอะทราเวลเซ็นเตอร์ จำกัด

นายปวิินทร์ ศิริบุญณะ (กรรมการอำนวยการพรรคชาติไทย) มีธุรกิจคือ

๑. บริษัท เบทเทอร์ลิฟวิ่ง จำกัด

๒. บริษัทกรุงเทพฯ ซลการ จำกัด

๓. บริษัท ไพบูลย์ธุรกิจ จำกัด

๔. บริษัท บุญทรง จำกัด

นายเดช บุญหลง (สมาชิกพรรคชาติไทย) มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับกลุ่มชอยราชครู มาตั้งแต่ต้น โดยเฉพาะเมื่อกลุ่มชอยราชครูต้องหยุดบทบาททางการเมืองหลังการรัฐประหาร ๒๕๐๐ นายเดช ได้เข้าร่วมกับ พลตรีประมาธ อดิเรกสาร และคุณหญิงอุดมลักษณ์ ศรียานนท์ ประกอบกิจการอุตสาหกรรมสิ่งทอ เช่น บริษัทอุตสาหกรรมทอผ้าไทย นอกจากนี้ยังร่วมประกอบธุรกิจกับพลตรีประมาธ อีกหลายกิจการ เช่น บริษัทเทียน เท็กซ์ไทล์ จำกัด บริษัทกระจกไทยอาซาฮิ จำกัด ธุรกิจของนายเดช บุญหลงมี

๑. บริษัท เทียน เท็กซ์ไทล์ จำกัด

๒. บริษัท ไทยเท็กซ์ไทล์ จำกัด

๓. บริษัท ไพบูลย์ธุรกิจ จำกัด

๔. บริษัท บุญทรง จำกัด

นายไชยวัฒน์ เหลืองอมรเลิศ (สมาชิกพรรคชาติไทย) มีธุรกิจคือ

๑. บริษัท ห้างอาหารอมรพันธ์ จำกัด (เจ้าของ)

๒. บริษัท อุตสาหกรรมไทยเบรค จำกัด (กรรมการ)

๓. บริษัท ช.อมรพันธ์ จำกัด (เจ้าของ)

๔. บริษัท ไฟแนนซ์เซี่ยลทริสต์ จำกัด (ผู้อำนวยการและกรรมการ)

นางชนิดต์ ปิยะอุย (สมาชิกพรรคชาติไทย) ตระกูลปิยะอุยมีบทบาททางด้านกิจการ

โรงแรมและบริการต่าง ๆ นอกจากนี้จะมีบทบาทสำคัญในกิจการโรงแรมดุสิตธานีแล้ว

ยังได้ร่วมดำเนินธุรกิจกับกลุ่มชอยราชครู ผ่านทางไอสวรรคต์ จำกัด และร่วมกับนาง
 แรม พรหมโมบล บุญประสพ กรรมการกลางอีกคนหนึ่งของพรรคชาติไทย ดำเนิน
 กิจการบริษัทการทวีพาณิชย์ จำกัด และโรงแรมดุสิตธานี นอกจากนี้นายสมภพ ปิยะอุย
 น้องชายของนางชนิดต์เองก็เคยมีบทบาททางการเมือง โดยถูกกล่าวหาว่ามีส่วนทำรัฐ
 ประหาร เมื่อวันที่ ๒๖ มี.ค. ๒๕๒๐ ร่วมกับพลเอกฉลาด ศิริบุญศิริ นายทหารที่กลุ่มชอย
 ราชครู ให้การสนับสนุนอย่างสุดตัว ครั้งนั้นนายสมภพ ต้องเดินทางหนีไปสักระยะอยู่ต่าง
 ประเทศพักหนึ่ง กลับมาอีกครั้งก็กล่าวกันว่าเขาได้พยายามเข้ามามีบทบาททางการเมือง
 ลักษณะเดิมอีกครั้ง ๑ เมษายน ๒๕๒๔ นอกจากให้การสนับสนุนทางการเมืองกับ
 พรรคชาติไทยแล้ว กลุ่มตระกูลปิยะอุยยังร่วมเคลื่อนไหวทางการเมืองด้านคดี และ
 ใช้สายสัมพันธ์นี้อำนวยความสะดวกด้านธุรกิจ เช่น อุทสาหกรรมสินน้ำมัน ที่ต้องติด
 ต่อผ่านทางพลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมของพรรค
 ชาติไทย ธุรกิจที่นางชนิดต์ ปิยะอุย เป็นกรรมการดำเนินงานคือ

๑. บริษัท สหการเงินทุนไทย จำกัด (กรรมการ)
๒. บริษัท การทวีพาณิชย์ จำกัด (กรรมการ)
๓. บริษัท ไอสวรรคต์ จำกัด

น.ท.ทินกร พันธุ์กระวี เขาเคยรับราชการทหารในกองทัพอากาศมาก่อนที่จะลาออก
 มาดำเนินธุรกิจ ในบริษัท อายีโนะโมะโต้ะ จนได้รับตำแหน่งประธานบริษัทในที่สุด
 นอกจากนี้ยังประกอบกิจการเอราวัณอุตสาหกรรมอีกแห่งหนึ่ง เขาได้ร่วมก่อตั้งพรรค
 ชาติไทยและได้เป็น ส.ส.พิษณุโลก หลายสมัย เป็นผู้ช่วยเลขาธิการรัฐมนตรีกระทรวง
 มหาดไทย เลขาธิการรัฐมนตรีกระทรวงอุตสาหกรรมและหลังปี ๒๕๑๖ ได้เป็นรัฐมนตรี
 ว่าการกระทรวงการคลัง ในโควตาของพรรคชาติไทยถึง ๒ รัฐบาล ในการเลือกตั้ง
 ปี ๒๕๒๒ เขาได้เป็นกรรมการกลางพรรคและเป็นรัฐมนตรีช่วยคมนาคมในรัฐบาลเปรม
 ก่อนจะเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและพลังงานในรัฐบาล
 "เปรม ๓" ธุรกิจที่เขามีส่วนร่วมอยู่

๑. บริษัท เอราวัณพัฒนาอุตสาหกรรม จำกัด
๒. บริษัท อายีโนะโมะโต้ะ จำกัด

นางแรม พรหมโมบล บุญประสพ (สมาชิกพรรคชาติไทย)

๑. โรงแรม เรียงใต้
๒. บริษัท แป้งมันวารี จำกัด
๓. บริษัท จิระพร จำกัด
๔. บริษัท การทรีพาณิช จำกัด

กลุ่มตระกูลสังขทรัพย์ กลุ่มตระกูลสังขทรัพย์นี้มีความผูกพันกับกลุ่มชอยราชครู เป็นสายสัมพันธ์ส่วนตัว เหมือนกับความสัมพันธ์ภายในกลุ่มชอยราชครูเอง จนอาจเรียกได้ว่า กลุ่มตระกูลสังขทรัพย์ เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มชอยราชครู

กล่าวคือ คุณหญิงสมถวิล สังขทรัพย์ กรรมการอำนวยการของพรรคชาติไทยนั้นมีบุตรสาวชื่อ "จิตติมา" สมรสกับนายปองพล อดิเรกสาร บุตรชายของพลตรี ประमाण ตระกูลสังขทรัพย์ เข้าไปมีบทบาททางการเมืองโดย พ.ต.อ. กฤษสังขทรัพย์ ระหว่างที่เขาเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์อยู่นี้เอง นายปองพลได้เข้าไปมีบทบาทในองค์การตลาดเพื่อการเกษตรกรหรือ อตก. อย่างมาก ทั้งนี้เนื่องจากหน่วยงานนี้ให้ผลประโยชน์ทั้งการเมืองและเศรษฐกิจอย่างมหาศาลต่อผู้ที่สามารถเข้าไปควบคุมได้ (พ.ต.อ.กฤษ เสียชีวิตจากอุบัติเหตุเครื่องบินตกที่เชียงใหม่)

ตระกูล เตชะไพฑูริย์ สายสัมพันธ์ระหว่างตระกูล เตชะไพฑูริย์ที่คุมกิจการธนาคารศรีนครกับกลุ่มชอยราชครูดั้งเดิมนั้น เป็นความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจได้แก่ การร่วมกันก่อตั้งบริษัทค่าเฮย์ทรีสต์จำกัด หรือบริษัท กระจกไทยอาชาณี จำกัด ซึ่งทั้งสองกลุ่มเข้าไปร่วมกันประกอบการโดยตรง แต่ถ้าจะพิจารณากันถึงสายสัมพันธ์ของ ๒ กลุ่มนี้จะพบว่า เป็นความสัมพันธ์ที่ผ่านคนกลางอีกต่อหนึ่ง ทั้งนี้โดยมีตระกูลศรีเพ็ญหุ้งเป็นคนกลาง เนื่องจากตระกูลศรีเพ็ญหุ้งนี้มีความสัมพันธ์กับตระกูล เตชะไพฑูริย์มาตั้งแต่แรก โดยประกอบกิจการธนาคารศรีนครร่วมกัน ชำยงค์ดำเนินกิจการธุรกิจอื่น ๆ อีกจำนวนมากจนทั้งสองตระกูลนี้มีความสนิทสนมกันอย่างมาก

ต่อมาตระกูลศรีเพ็ญหุ้งได้ร่วมกับกลุ่มชอยราชครู ประกอบธุรกิจหลาย

ประ เภทและได้ตั้งตระกูล เตชะไพบูลย์เข้ามาร่วมกับกลุ่มขอยราชครู ดำเนินธุรกิจตั้ง ที่กล่าวมาข้างต้นแล้วโดยกิจการหลายประเภทซึ่ง ๓ ตระกูลนี้ร่วมกันประกอบการนอกจาก คาเธ่ย์ทรัสต์และกระจกไทยอาชาธิษัฏด้วย

อย่างไรก็ตามกลุ่มตระกูล เตชะไพบูลย์ เป็นกลุ่มธุรกิจที่ยิ่งใหญ่มากทาง เศรษฐกิจ ของไทย เฉพาะกิจการธุรกิจซึ่งกลุ่มตระกูล เตชะไพบูลย์ เข้าไปดำเนินการอย่างเปิดเผยนั้น มีถึง ๔๓ บริษัท ซึ่งธุรกิจเหล่านี้มีตั้งแต่กิจการธุรกิจการเงินทั้งธนาคาร และบริษัท เงินทุนการประกันภัยอุตสาหกรรมสุราการค้าทั้งนำเข้าและส่งออก

จึง เป็นความจำเป็นอย่างยี่งที่กลุ่มตระกูล เตชะไพบูลย์ต้องการเมืองไว้ คอยช่วย ก่อเกิดการประกอบธุรกิจของตน ถึงแม้ว่าภายหลังจากการรัฐประหาร ๒๔๐๐ กลุ่มขอยราชครูจะหมดอำนาจทางการเมืองไปก็ตาม แต่กลุ่มขอยราชครูยังคงมีความ กว้างขวางในหมู่นักการเมืองและทหารบางกลุ่มและยิ่งหลังเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๔๗๖ กลุ่มนี้กลับเข้ามามีบทบาททางการเมืองอีกครั้ง ทำให้กลุ่ม เตชะไพบูลย์ต้องการมีความ สัมพันธ์ด้วยมากยิ่งขึ้น

แต่เนื่องจากกลุ่มตระกูล เตชะไพบูลย์ เป็นกลุ่มธุรกิจที่ประกอบกิจการหลาย อย่างมีความยิ่งใหญ่มาตระกูลหนึ่งในประเทศไทย กลุ่มตระกูล เตชะไพบูลย์จึงไม่ยอม ผูกพันกับกลุ่มการเมืองใด เพียงกลุ่มเดียว ทั้งนี้เพราะถ้าทำเช่นนั้นจะเป็นการเสี่ยง เกินไป เพราะถ้าหากกลุ่มการเมืองที่ตนให้การสนับสนุนหมดอำนาจไป ก็จะทำให้ ธุรกิจของตนต้องได้รับผลกระทบกระ เือนไปด้วย

กลุ่มตระกูล เตชะไพบูลย์จึงให้ความสนับสนุนกลุ่มการเมืองอื่น ๆ อีกเช่น พรรคชาติประชาธิปไตยของ พล.อ. เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ซึ่งกลุ่ม เตชะไพบูลย์ให้การ สนับสนุน พล.อ. เกรียงศักดิ์อย่างมาก เมื่อครั้ง เป็นนายกรัฐมนตรีอยู่และกลุ่ม เตชะไพบูลย์ ก็ได้ประมูลประกอบกิจการโรงงานสุราบางยี่ขัน

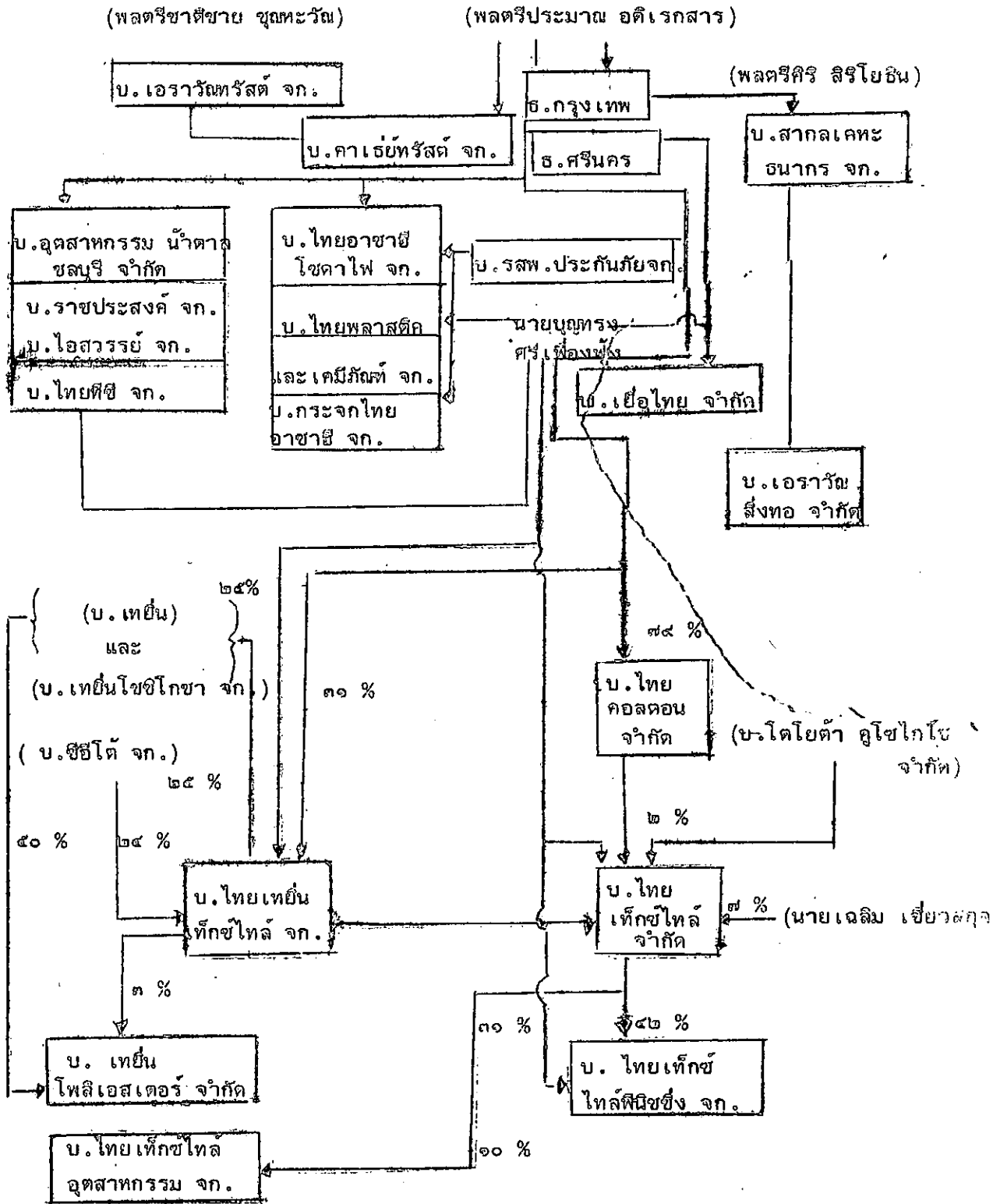
ทำให้ไม่อาจมองว่าตระกูล เตชะ ไพบูลย์ให้การสนับสนุนกลุ่มขอยราชครูหรือ พรรคชาติไทยได้อย่าง เต็มที่หรือ เพียงพรรคเดียวได้

ความสัมพันธ์ระหว่างพรรคชาติไทยกับกลุ่มอุตสาหกรรมและธุรกิจขนาดใหญ่

หลายกลุ่ม เช่น กลุ่มเดอะไพลอยด์, กลุ่มบุญส่ง, กลุ่มศรีเฟื่องฟู้ง, กลุ่มธนาพรชัย
กลุ่มกมลสุโกศล, กลุ่มอัสนกุล, กลุ่มวัธนเวติน, กลุ่มเอราวัณวิสต์, กลุ่มปิยะอุยและ
กลุ่ม เหลืองอมรเลิศ เป็นต้น กลุ่มอุตสาหกรรมและธุรกิจขนาดใหญ่เหล่านี้ มีทรัพย์สิน
รวมกันนับหมื่นล้านบาท มีบริษัทและกิจการที่ครอบงำเศรษฐกิจของไทยหลายแขนง
การมีส่วนสัมพันธ์กับพรรคชาติไทยนั้น ไม่อาจที่จะหาหลักฐานมายืนยันได้ว่า กลุ่มต่าง ๆ
เหล่านี้ให้การสนับสนุนพรรคชาติไทยอย่างไร แต่การที่ผู้นำของพรรคหรือกรรมการ
ของพรรคมีกิจการอุตสาหกรรมหรือธุรกิจที่ดำเนินการร่วมกัน เช่น พลตรีประมาณ
อติเรกสาร ร่วมทุนทางธุรกิจกับกลุ่มศรีเฟื่องฟู้ง ซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่ที่สุดในการผลิตกระจก
และเคมีภัณฑ์ต่าง ๆ รวมทั้งมีกิจการเกี่ยวกับอุตสาหกรรมทอผ้า ซึ่งถ้าพรรคชาติไทย
ได้จัดตั้งรัฐบาลและควบคุมนโยบายด้านอุตสาหกรรมก็จะอำนวยความสะดวกต่อการลงทุน
ดำเนินธุรกิจอุตสาหกรรมของกลุ่มได้อย่างเช่น โครงการเกลือหิน และโซดาแอช
ที่ใช้เงินลงทุนถึง ๘,๖๘๖ ล้านบาทในโครงการพัฒนาอุตสาหกรรมบริเวณชายฝั่ง
ทะเลตะวันออก กลุ่มศรีเฟื่องฟู้งก็เป็นผู้ดำเนินการในโครงการดังกล่าวนี้

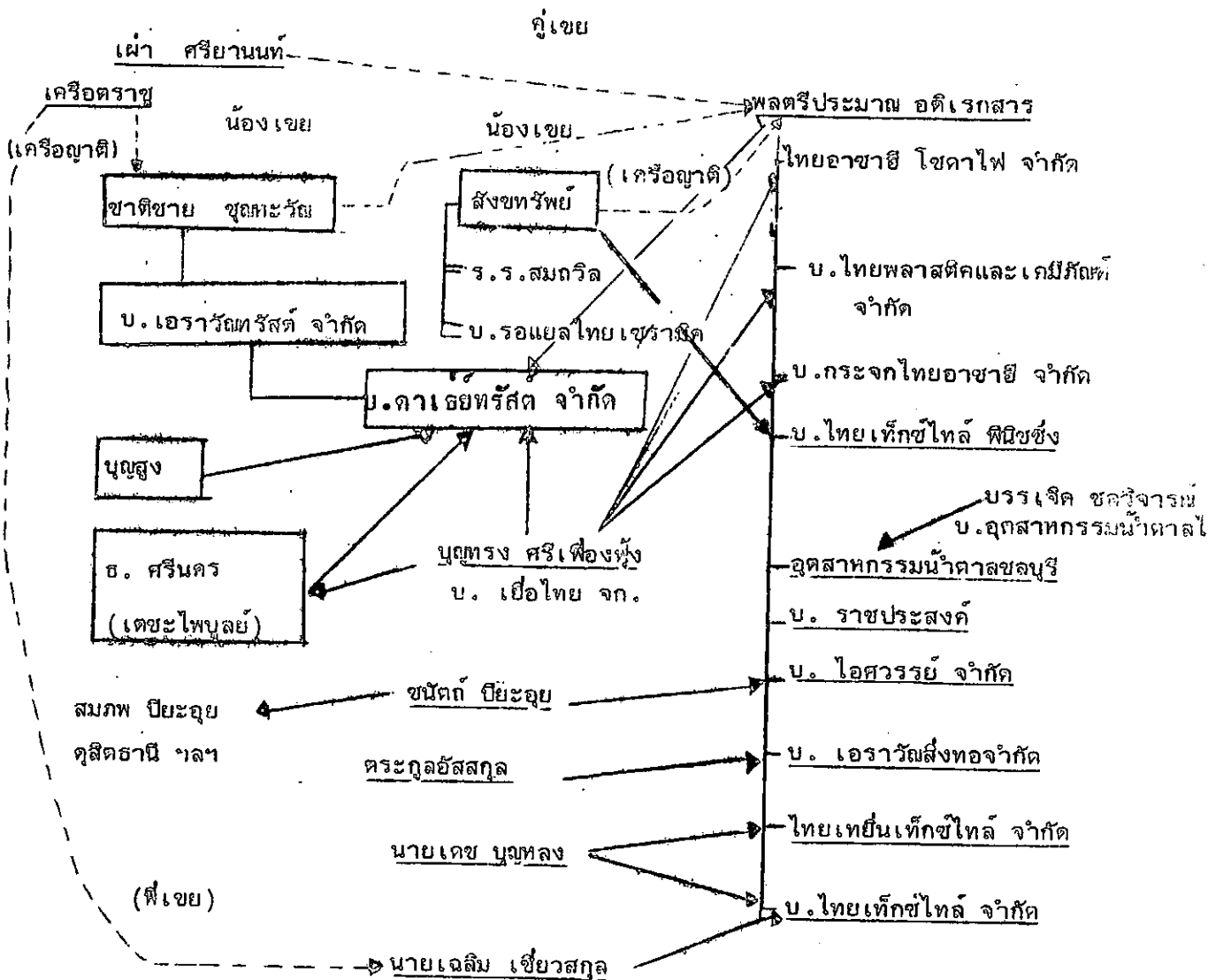
แผนภาพที่ ๖

แสดงความสัมพันธ์ทางธุรกิจของบุคคลสำคัญของพรคชาติไทย

แผนภาพที่ ๗

แผนผังแสดงความสัมพันธ์ในพรรคชาติไทยทางเศรษฐกิจ ทางเครือญาติ

ทินกร พันธุ์ระวี

- บ. เอราวัณพัฒนาอุตสาหกรรม จก.
- บ. อายโนะโมะโตะ จำกัด

บรรพการ ศิลปอาชา

- บ. ไทยโอเวอร์ซีทรัสต์ จก.
- บ. บ้านเมืองการพิมพ์ จก.

บ. ชลประทานซีเมนต์

ลำซา

พรรคชาติไทยมีความสัมพันธ์กับกลุ่มนักธุรกิจอุตสาหกรรมอย่างมาก โดยเฉพาะ พลตรีประมาณ อติเรกสาร ผู้เป็นหัวหน้าพรรคเคยเป็นนายกสมาคมอุตสาหกรรมไทย และเป็นนายกสมาคมอุตสาหกรรมสิ่งทอ ซึ่งมีส่วนสัมพันธ์กับบริษัทญี่ปุ่นในอดีตสมัยค้าขายครุมีอำนาจทางการเมือง เคยได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม และผู้อำนวยการองค์การรับส่งพัสดุภัณฑ์ (รสพ) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม บทบาทและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของ พลตรีประมาณ อติเรกสาร ปรากฏดังบันทึกส่วนตัวของท่านดังต่อไปนี้

"...๑๖ กันยายน ๒๕๐๐ รัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้ถูกจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ทำการปฏิวัติ ข้าพเจ้าก็ต้องพ้นจากการเป็นรัฐบาลได้มีการเลือกตั้งใหม่ อีกครั้งหนึ่ง ข้าพเจ้าก็ได้เข้าสมัครและได้เป็นผู้แทนราษฎร ข้าพเจ้าเริ่มเปื้อน่ายชีวิตการเมือง ซึ่งหาความแน่นอนไม่ได้ บังเอิญได้มีกลุ่มพ่อค้ากลุ่มหนึ่งเป็นประเภท สิ่งทอ กือทอผ้าชาย และในสมัยที่ข้าพเจ้าอยู่กระทรวงอุตสาหกรรมก็ได้เคยช่วยเหลือพวกนี้อยู่ เขาได้พากันมาหาข้าพเจ้า ขอให้ข้าพเจ้าเข้าร่วมค้าขายด้วย โดยการส่งเส้นด้ายจากต่างประเทศเข้ามาให้ในสมัยนั้นการปั่นด้ายยังมีเพียง ๒ โรง ก็กระท่อนกระแท่น ทำงานไม่ได้ผล ด้ายไม่พอใช้ จำต้องสั่งจากต่างประเทศเข้ามา ข้าพเจ้าอยู่ว่าง ๆ ก็ตกลงรับปากและเริ่มงานที่ถนนเสือป่า มีห้องทำงานหึ่งเก็บด้ายด้วยเพียงกุหาเตี้ย เล็ก ๆ ทำงานอยู่ได้ประมาณปีเศษก็มีความคิดที่จะสร้างโรงงานปั่นด้ายขนาด ๑๐,๐๐๐ แกนขึ้น นำเรื่องปรึกษาคณะกรรมการต่างก็เห็นด้วย ข้าพเจ้าจึงได้เริ่มไปดูงานที่ต่าง ๆ และศึกษาวิธีการปั่นด้าย จะทำอย่างไรศึกษาจากแคตตาล็อกบ้าง ดูงานตามโรงงานบ้าง ผลสุดท้ายก็ขออนุญาตกระทรวงอุตสาหกรรมก่อตั้งโรงงานขึ้นที่หัวสนามบินดอนเมือง กิจการก็เจริญขึ้นเป็นลำดับ ต่อมาก็ได้มีบริษัทต่าง ๆ เกิดขึ้นหนาตา ข้าพเจ้าจึงได้รวบรวมกันเข้าก่อตั้งสมาคมอุตสาหกรรมสิ่งทอไทยขึ้น ทำหน้าที่พิทักษ์รักษาผลประโยชน์ของพวกปั่นด้าย ทอผ้า เมื่อบริษัทได้เจริญขึ้นก็ย้ายที่ทำการมาเช่นตึก บ.ด.ท. อยู่ในระหว่างนี้ก็ได้อับบริษัทญี่ปุ่นได้เข้ามาติดต่อขอร่วมลงทุนในกิจการต่าง ๆ เช่น การทำผ้าโพลีเอสเตอร์ ทำกระจกทำโซดาไฟ นับว่ากิจการได้แผ่ขยายออกไปมาก

ชีวิต สวนสุคนธ์, พลตรีประมาณ อติเรกสาร ชีวิตและการต่อสู้ทางการเมือง (กรุงเทพ : หจก. ป.สัมพันธ์พาณิชย์, ๒๕๒๕), หน้า ๒๕๔-๒๕๕.

เนื่องจากอุตสาหกรรมได้เจริญมากขึ้น โรงงานอุตสาหกรรมก็เพิ่มมากขึ้น จึงได้ก่อตั้งสมาคมอุตสาหกรรมไทยขึ้น โดยมี ฯพณฯ ทวี นุญยกฤต เป็นประธาน และข้าพเจ้าเป็นรอง เมื่อ ฯพณฯ ทวี นุญยกฤต ถึงอนิจกรรม ข้าพเจ้าก็ได้เป็น ประธานสมาคมแทน เราได้เริ่มดำเนินงานร่วมมือกับอีก ๒ สมาคม คือสมาคมธนาคาร ไทยและหอการค้าไทยเป็น ๓ สมาคม มีการผลักดันกันเป็นเจ้าภาพเดือนละครั้ง ประชุม ปรึกษารัฐกิจและในที่สุดได้มีโอกาสเข้าร่วมประชุม ในสำนักงานส่งเสริมการลงทุนเพื่อ อุตสาหกรรมในสมัยพลเอก เกษียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นนายกรัฐมนตรี...จากประสบ การณ์ในขณะที่ทำรัฐกิจอยู่นี้ได้เป็นบทเรียนอันดีแก่ข้าพเจ้าเป็นอย่างมาก รู้ความเป็นไป ของสภาพพ่อค้าเป็นอย่างดี เป็นผู้ที่มีความอ่อนไหวสูง เพราะทุกอย่างย่อมจะกระทบ ต่อความเป็นไปในทั้งด้านส่วนตัว และส่วนรวมคละกันไปตรงกันข้ามกับราชการซึ่งความ อ่อนไหวในเรื่องต่าง ๆ มีน้อย และเกี่ยวกับระเบียบปฏิบัติผสมเข้าไป จึงทำให้เกิด ความล่าช้าไม่ทันกับเหตุการณ์...

พลตรีประมาธ อติเรกสาร ในฐานะหัวหน้าพรรคชาติไทย ได้ร่วม รัฐบาลบริหารประเทศมาแล้วถึง ๔ รัฐบาล และดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี มาตลอดทั้ง ๔ รัฐบาล

พ.ศ. ๒๕๑๘ (ม.ร.ว.ศิกฤทธิ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี) (๑๔ มีนาคม ๒๕๑๘- ๑๒ มกราคม ๒๕๑๙)

๑. พลตรีประมาธ อติเรกสาร	รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี ว่าการกระทรวงกลาโหม
๒. พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่าง ประเทศ
๓. พลตรีศิริ ลิทธิโยธิน	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
๔. นายประทวน รมยานนท์	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง คมนาคม
๕. น.ท.ทินกร พันธุ์กระวี	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง การคลัง

๖. พ.อ.ประกอบ ประยูรโกศราช รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง
มหาดไทย
๗. นายดาบชัย อัครราช รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง
เกษตรและสหกรณ์
- พ.ศ. ๒๕๑๔ (ม.ร.ว.เสถียร ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี) (๒๐
เมษายน ๒๕๑๔-๑๗ กันยายน ๒๕๑๔)
๑. พลตรีประมาธ อติเรกสาร รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่า
การกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๒. พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวง
อุตสาหกรรม
๓. พลตรีศิริ ลีโรโยธิน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษา
ธิการ
๔. ดร.อนุวรรตน์ วัฒนพงศ์ศิริ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง
เกษตรและสหกรณ์
๕. น.ท.ทินกร พันธุ์กระวี รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง
การคลัง
๖. นายบรรหาร ศิลปอาชา รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง
อุตสาหกรรม
๗. นายชูสง่า ฤทธิประศาสน์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง
มหาดไทย
๘. นายดาบชัย อัครราช รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง
ศึกษาธิการ
- พ.ศ. ๒๕๒๓ (พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี) (เปรม ๑)
(๓ มีนาคม ๒๕๒๓-๑๐ มีนาคม ๒๕๒๔)
๑. พลตรีประมาธ อติเรกสาร รองนายกรัฐมนตรี
๒. พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวง
อุตสาหกรรม

๓. นายบรรหาร ศิลปอาชา	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๔. ดร.อนุวรรตน์ วัฒนพงศ์ศิริ	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน
๕. น.ท.ทินกร พันธุ์กระวี	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๖. พ.ต.อ.กฤษ สังขทรัพย์	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

พ.ศ. ๒๕๒๔-๒๕๒๖ (พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี)

(เปรม ๒-๓) (๑๑ มีนาคม ๒๕๒๔-๑๔ ธันวาคม ๒๕๒๕ และ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๒๕-ปัจจุบัน)

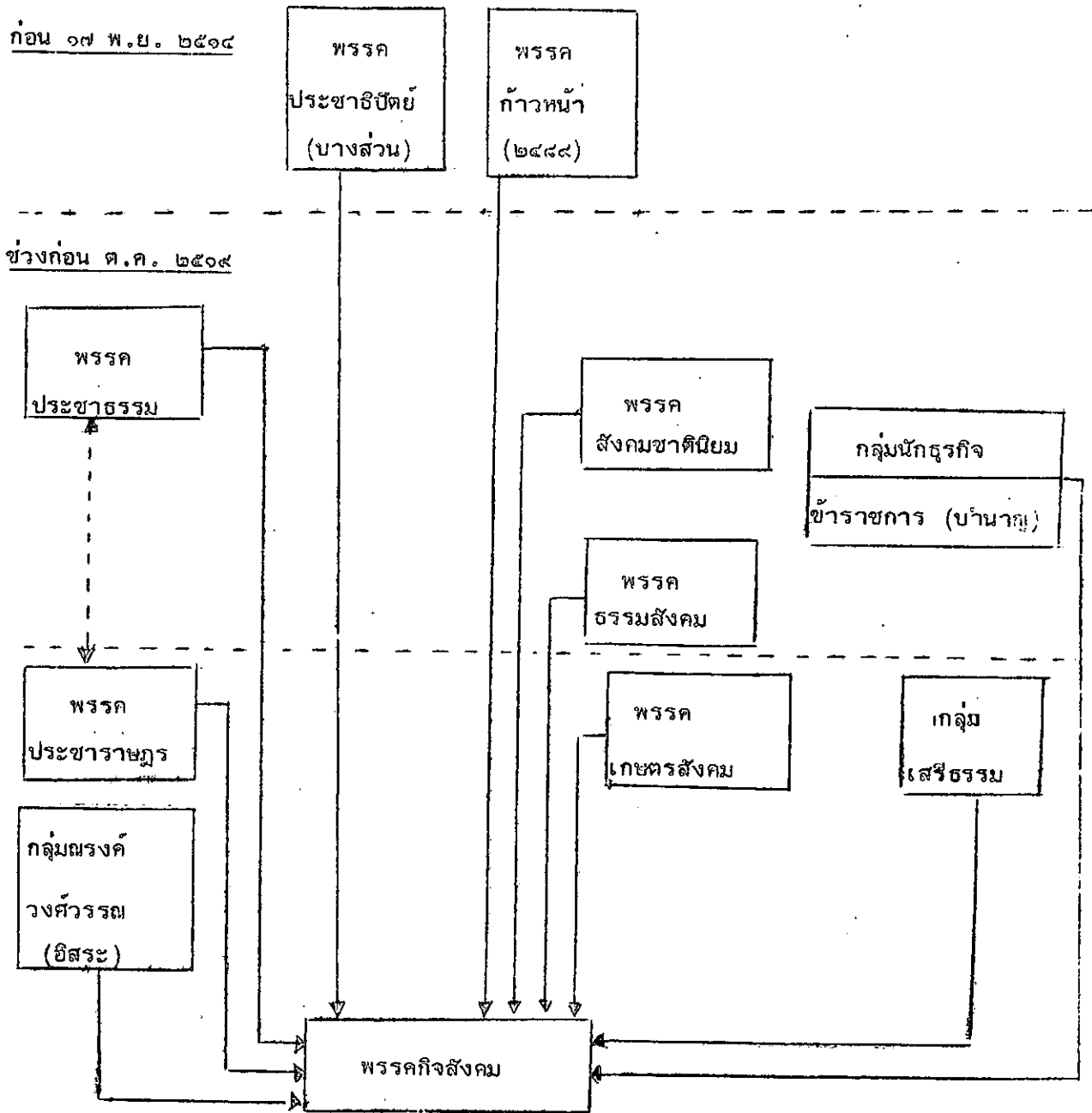
๑. พลตรีประมาม อติเรกสาร	รองนายกรัฐมนตรี
๒. พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๓. พลโทชาญ อังสุโชติ	รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๔. น.ท.ทินกร พันธุ์กระวี	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน
๕. นายวิเชียร เวชสวรรค์	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๖. นายบุญเชื้อ ประเสริฐสุวรรณ	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๗. นายชุมพล ศิลปอาชา	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม

การเข้าร่วมรัฐบาลของพรรคชาติไทยทั้ง ๔ รัฐบาล พรรคชาติไทยได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีกระทรวงเกี่ยวกับเศรษฐกิจคือกระทรวงอุตสาหกรรมและกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มาโดยตลอดเฉพาะ พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมมาถึง ๔ รัฐบาลตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๔

พรรคกิจสังคม

พรรคกิจสังคม เป็นพรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นหลังเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม

การรวมตัวของพรรคกิจสังคม

๒๕๑๖ โดยจดทะเบียนพรรคครั้งแรกเมื่อวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๑๗ เป็นการรวมตัวของพ่อค้า นักธุรกิจ ที่มีความสนใจทางด้านการเมืองกับนักการเมืองบางส่วน จากพรรคประชาธิปไตย พรรคก้าวหน้า (พรรคการเมืองช่วงก่อนการรัฐประหาร ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๔) และพรรคประชาชนธรรมของนายไชยศิริ เรืองกาญจนเศรษฐ์ นักการเมืองจากพรรคสังคมนิยม และพรรคธรรมสังคมบางส่วน (ช่วงก่อนการปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ๖ ตุลาคม ๒๕๑๔) และในช่วงหลังการปฏิวัติ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๑๔ พรรคการเมืองและกลุ่มการเมือง รวมทั้งนักการเมืองอิสระต่าง ๆ เข้ามาร่วมกับพรรคกิจสังคม

การเกิดขึ้นของพรรคกิจสังคมนั้น พิจารณาได้จากคำแถลงของพรรคกิจสังคม^๑ คือ

"ภายใต้ภาวะแวดล้อมที่ประจักษ์อยู่ทั่วไป เราไม่อาจปฏิเสธได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ อันเป็นปรากฏการขวางกั้นมิให้ประเทศไทยของเรามีสถานะความมั่นคงในทางเศรษฐกิจและการเมืองเท่าที่ควร

สืบเนื่องมาจากมาตรการแก้ปัญหาและขจัดอุปสรรค ขาดเป้าหมายและหลักการที่แน่ชัด แต่มักจะเป็นไปในลักษณะที่ชาวบ้านเรียกว่า ปิดสวะ ให้พินหน้ำบ้านเท่านั้น

เราซึ่งประกอบด้วยบุคคลคณะหนึ่ง ตระหนักว่าหากปล่อยให้ภาวะการณเป็นไปในลักษณะเช่นนี้ วัฏจักรแห่งการปิดสวะอาจจะดำเนินต่อไปอย่างไม่สิ้นสุด และแม้การแก้ปัญหาและขจัดอุปสรรคของบ้านเมืองในรูปนี้ จะดูประหนึ่งว่าสามารถสร้างเสถียรภาพให้เกิดขึ้นได้ ในบางครั้งบางกรณีด้วยเหมือนกันก็ตาม แต่ก็เพียงมายาการที่เกิดขึ้นเพียงชั่วคราวช่วยยามและ เป็นผลที่เกิดกับบุคคลเฉพาะหมู่เฉพาะพวกเท่านั้น ทำให้เสถียรภาพเพื่อคนไทยร่วมชาติทั้งหมดไม่

---

^๑ ปรัชญาและจุดประสงค์ของพรรคกิจสังคม (เอกสารเผยแพร่ของพรรคกิจสังคม)

เราคุ้นและจำ เจออยู่กับการบริหารรูปปิดสวะให้พื้นหน้าบ้านกันมาเป็นเวลานานกว่า ๔๐ ปี

หากไม่มีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงระบบการบริหารเสียใหม่แล้ว สวะที่มาในรูปของปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ก็คงประดังประเด่สั่งสมเข้ามาไม่ขาดเลย และวันหนึ่งก็อาจจะท่วมบ้านท่วม เมืองจนไม่สามารถจะปิดให้พ้นได้อีกต่อไป

อเนกตลอดระยะเวลา ๔๐ ปีที่ผ่านมา ผู้ปิดสวะทั้งหลายต่างก็ได้สร้างสายใช้แห่งระบบผูกขาด อัตรนิยมและระบบคณาธิปไตย ขึ้น โดยมีได้เปิดโอกาสให้แก่ผู้อื่นที่มีความสำคัญต่อฐานะความเป็น เจ้าของประเทศชาติอย่างใดเลย

บัดนี้ปวงชนในชาติกำลัง เริ่มจะมีโอกาสเสมอ เหมือนกันทุกรูปทุกนาม เราจึงได้รวมกลุ่มบุคคลซึ่งได้เลือกสรรแล้วว่า เป็นผู้มีความสามารถและมีปณิธานเด็ดเดี่ยว ในอันที่จะปฏิบัติหน้าที่เพื่อประเทศชาติเป็นส่วนรวม

การรวมกลุ่มของเราในครั้งนี้ก็เพื่อร่วมกัน เสนอตัว เข้ามาแก้ปัญหา และขจัดอุปสรรคของประเทศชาติตามปณิธานและมโนธรรมอันบริสุทธิ์ของเรา

เราขอยืนยันไว้ ณ ที่นี้ว่า ประชาชนและจุดประสงค์ที่เราาร่วมกันกำหนดขึ้นนี้ได้ปฏิสนธิขึ้นจากสำนักในความเป็นคนไทย เป็น เชื้อแรก ภาวะแวดล้อมและประสบการณ์เป็นประการต่อมาและความสำเร็จในกรณียกิจบางส่วนที่พวกเราได้เคยบำเพ็ญต่อส่วนรวมเป็นประการสุดท้าย

ทำให้เราตัดสินใจได้อย่างเด็ดเดี่ยวและแน่วแน่ว่าการจะนำประเทศชาติไปสู่สถานะอันมั่นคงอย่างนิรันดรได้นั้น ต้องมิใช่ลักษณะการปิดสวะให้พื้นหน้าบ้านดังกล่าวแล้วและก็มีวิธีแก้ปัญหาคด้วยการรวิพากษ์วิจารณ์หรือขจัดอุปสรรคต่าง ๆ ด้วยระบบเผด็จการ

แต่สถานะมั่นคงอย่างนิรันดรของประเทศชาติจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อ เมื่อมีการ

แก้ปัญหาอย่างมีระบบและหลักการและด้วยสติปัญญาอย่างรอบคอบ มีความเข้าใจใน ปัญหาและรู้มูลเหตุต่าง ๆ อย่างที่ถ้วนแม้จริง ทั้งผู้ที่เสนอตัว เข้ามาสร้างสรรค์สถานะมั่นคง อย่างนิรันดร เหล่านี้จะต้อง เป็นผู้เสียสละแล้ว เรากล้ากล่าวได้อย่างเต็มปากว่า เรา พร้อมแล้วในทุกด้านและทุกทางที่จะนำประเทศชาติไปสู่สถานะมั่นคงอย่างนิรันดรนั้น..."

พรรคกิจสังคมกำหนดนโยบายของพรรคในการพัฒนา เศรษฐกิจด้วยการ เชื้อ มั่นในบทบาทของภาคธุรกิจ เอกชนที่จะสามารถแก้ไขปัญหาได้โดย เชียนไว้ เป็น เป็นนโยบาย ว่า^๑

"พรรคกิจสังคม เชื่อมั่นว่าพรรคจะดำเนินการสำเร็จได้ตามสัญญา เพราะ เรา เล็ง เห็นว่าด้วยฐานทาง เศรษฐกิจที่เปรียบพร้อมไปด้วยความสามารถของนักบริหาร ทางภาค เอกชนซึ่ง ได้ เฝือกกับบรรยากาศที่เพิ่มไปด้วยความ เสมอภาค ในสิทธิประโยชน์ แห่งการดำเนินธุรกิจ มีการกีดกันขัดขวาง โดยอิทธิพลของผู้ถืออำนาจปกครองตลอด มานานถึง ๔๐ ปี บุคคลเหล่านี้ หากได้รับบรรยากาศใหม่ ซึ่งกอรไปด้วยความ เข้า ใจและความช่วยเหลือสนับสนุนอย่าง เสมอภาค เป็นธรรมจากรัฐบาลแล้วการร่วมมือกัน แก้ปัญหาข้อเสียต่าง ๆ ในทางธุรกิจ ตลอดจนร่วมกัน เร่งระดมทุนเพื่อริเริ่มและขยาย กิจการในแขนงงานต่าง ๆ เพื่อสร้างสรรค์ความ เจริญก้าวหน้าให้แก่ เศรษฐกิจของ ประเทศ ย่อมจะสำเร็จผลตามความมุ่งหมายได้อย่างแน่นอน

พรรคมีความเชื่อว่าผู้ประกอบการธุรกิจ เอกชน ทั้งที่มีอยู่ในปัจจุบันและที่เพิ่ม ขึ้นในอนาคต เมื่อได้รับความสนับสนุนร่วมมือจากรัฐบาลอย่าง เที่ยงธรรมและทั่วถึงแล้ว ย่อมจะสนองตอบ เจตนาดีของรัฐบาล ด้วยการหันหน้า เข้าช่วยเหลือรัฐบาลพร้อมกันใน กิจกรรมทุกชนิด ที่จะยังประโยชน์ให้ เกิดแก่ประเทศชาติอย่าง เต็มที่และจริงจัง

ระบบเศรษฐกิจหลายทศวรรษที่ผ่านมา นั้น คือระบบผูกขาดซึ่งครอบคลุม อยู่ทั่วไปในธุรกิจนานาชนิด และเป็นระบบที่จะกำหนดราคาสินค้าหรือค่าบริการอย่าง ไม่สม เหตุสมผล ฉะนั้น เพื่อความเป็นธรรมในสังคม พรรคจะดำเนินการขจัดระบบผูก

^๑ ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ, เล่มที่ ๔๔ ตอนที่ ๑๔๔, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๒๕, หน้า ๗๔.

ขาดในวงธุรกิจทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นการผูกขาดในรูปใดก็ตาม ให้หมดสิ้นไปโดยเร็วที่สุด

พรรคจำเป็นต้องดำเนินการขจัดระบบผูกขาดโดยด่วน เพราะตระหนักดีว่าประชาชนชาวไทยจะปรับปรุงมาตรฐานการครองชีพให้ดีขึ้น ไม่ได้อย่างเด็ดขาด หากระบบผูกขาดในวงงาน เศรษฐกิจมิได้ถูกทำลายให้สูญหายไปเสียจากแวดวงเศรษฐกิจและสังคม

ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มธุรกิจกับพรรคกิจสังคมนั้น อาจพิจารณาได้จากธุรกิจต่าง ๆ ที่กรรมการบริหารพรรค สมาชิกและผู้สนับสนุนพรรค เป็นกรรมการหรือผู้ถือหุ้นอยู่ดังนี้

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช (หัวหน้าพรรคกิจสังคม)

๑. บริษัท เสริมสุข จำกัด
๒. โรงแรมอินทรา (ผู้ถือหุ้นใหญ่ และประธานกรรมการบริษัท)
๓. ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ จำกัด (ผู้ถือหุ้นใหญ่และรองประธานกรรมการ)
๔. บริษัท สยามรัฐ จำกัด (ผู้ถือหุ้นใหญ่และเป็นผู้อำนวยการ)

นายบุญ โรจนเสถียร (รองหัวหน้าพรรคกิจสังคม)

๑. กรรมการธนาคารกรุงเทพ จำกัด
๒. บริษัท กรุงเทพฯ ธนาธร จำกัด
๓. บริษัท กสิกรรม
๔. บริษัท ชลธนาทร
๕. บริษัท เรลด์อินเวสเมนต์ คอปอเรชั่น
๖. กลุ่ม พี.เอส.เอ. (นายพร สิทธิอำนวย และนายสุธี นพคุณ)
มีกิจการในเครือที่มีทรัพย์สินรวมประมาณ ๗,๐๖๔ ล้านบาทคือ

บุญชัย ใจเย็น, ศิริตมาเศรษฐี : บุญชู โรจนเสถียร (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิวแม็กกาซีน, ๒๕๒๕)

๑. แอดวานซ์มีเดีย	๒๒. รอยัลเวลท์เวลมาเก็ทติ้ง
๒. แอดวานซ์โปรดักส์	๒๓. ซี.เอส.ไอ.อินเตอร์เนชั่นแนล
๓. เอ.พี.มาเก็ทติ้ง	๒๔. ทิวรอยัลแอร์คาร์โก้
๔. พี.โค.ที	๒๕. สิริมิตรทนายความ
๕. สยามเครดิท	๒๖. สิดาเหล็ก
๖. เครดิทการพาณิชย์	๒๗. สยามอินเตอร์เนชั่นแนลซัพพลาย
๗. อีควิตี้ดีเวลลอปเมนต์	๒๘. รามารอนศรี
๘. ปฐมสยาม	๒๙. รามาการ์เด็น
๙. เชียงใหม่สยามเครดิท	๓๐. เอวิส
๑๐. ชลบุรีอินเวสเมนต์	๓๑. พี.เอส.เอ.
๑๑. แอดวานซ์อีสเวสเมนต์	๓๒. พี.เอส.เอ.แมนเนจเมนต์
๑๒. อินเตอร์โลฟประกันชีวิต	๓๓. สิทธิอำนาจ
๑๓. บ้านและที่ดินไทย (๑๙๗๔)	๓๔. บ้านและที่ดินการตลาด
๑๔. ซุปเปอร์คาร์	๓๕. เงินทุนหลักทรัพย์พัฒนาเงินทุน
๑๕. ไทย-สวีตส์แอสแซมบลี	๓๖. พัฒนาเงินทุนคลังสินค้า
๑๖. เอ็กชอร์ดดีเวลลอปเมนต์	๓๗. ผลิตภัณฑ์อาหารรามา
๑๗. แอดวานซ์อินทีเรีย	๓๘. ควินตัม ซิสเต็ม
๑๘. รามาทาวเวอร์	๓๙. กรุงเทพอาหาร-เครื่องดื่ม
๑๙. ทิวรอยัล	๔๐. อินเตอร์โลฟประกันภัย
๒๐. ทิวรอยัลอินเตอร์เนชั่นแนล	๔๑. เครดิทฟรองซีเออร์บ้านและที่ดินไทย
๒๑. รอยัลแอร์ทิว	๔๒. นาวาวิศกรรม
๔๓. ทรัพย์ากรรามา	๔๓. ครีเอทีฟ คร้าฟต์
๔๔. เซ็นจูเรียน	๔๔. หนังสือพิมพ์ตะวันสยาม
๔๕. ไทยอาร์เปียอินเวสเมนต์	

นายพงษ์ สารสิน (รองหัวหน้าพรรคกิจสังคม)^๑

๑. โรงงานทอผ้าไทยโทเรเทกซ์ไทม์ลิลล์

^๑ อาทิตย์, ฉบับที่ ๕๕, ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๒๑ (ข้อ ๑-๖) และ เกริกเกียรติ
พิพัฒน์ เสรีธรรม, วิเคราะห์ลักษณะการเป็นเจ้าของธุรกิจขนาดใหญ่ในประเทศไทย (ภาคผนวก)
 (ข้อ ๗-๑๒)

๒. โรงงานทอผ้าไทยจีนเทกติกเทกซ์ไทล์
๓. บริษัท ไทยน้ำทิพย์ จำกัด
๔. บริษัท โรแยล ชีรามิค อุตสาหกรรม
๕. บริษัท เทพพาณิชย์ (ค้าของเกษตร)
๖. บริษัท ฮีซูมอเตอร์
๗. บริษัท กระเบื้องยางหัวหมา
๘. ราชดำริอาเขต
๙. ไทยโตมารู
๑๐. บริษัท สารสิน จำกัด
๑๑. บริษัท ภาวิท จำกัด
๑๒. บริษัท ผลิตภัณฑ์ก่อสร้าง

นายประสิทธิ์ ณรงค์เดช (กรรมการบริหารพรรคกิจสังคม)^๕

๑. บริษัท กระดาษไทย-สก็อตต์
๒. บริษัท อนามัยภัณฑ์
๓. บริษัท สก็อตต์พาณิชย์
๔. บริษัท เอ็น.วาย.เค บริการขนส่ง
๕. บริษัท เม็ททัล ยูไนเท็ด ชัพพลาย
๖. บริษัท พี.อาร์.อินเตอร์เนชั่นแนล เซอร์วิส เซส
๗. บริษัท สุวรรณมาศ
๘. บริษัท ทรานสยาม เซอร์วิส จำกัด
๙. บริษัท อุลค้ำข้าว
๑๐. บริษัท พี.เค.เอนเตอร์ไพรส์

---

^๖ กลุ่มตระกูลณรงค์เดชและณฤพกรณ์ เป็นกลุ่มธุรกิจขนาดกลาง มีทรัพย์สินต่ำกว่าห้าร้อยล้านบาท ธุรกิจสำคัญคือ อุตสาหกรรมผ้าอนามัยและกระดาษเช็ดมือ, เกरिकเกียร์ดี ศิพัฒนาเสวีธรรม, วิเคราะห์ลักษณะการเป็นเจ้าของธุรกิจขนาดใหญ่ในประเทศไทย (ภาคผนวก)

๑๑. บริษัทบอเนียว แอดจัสเตอร์ส
๑๒. บริษัท เครดิทเซ็นเตอร์
๑๓. บริษัท เดอะเนชั่นดี เวลลอปเม้นส์
๑๔. บริษัท อินทนิล
๑๕. บริษัท เม็ททัล ยูไนเต็ด ชัพพลาย

นายไพโรจน์ ไชยพร (กรรมการบริหารกิจสังคม)

๑. บริษัท สุสาครการประมง
๒. บริษัท สมุทรสงครามการประมง
๓. บริษัท สมุทรปราการการประมง
๔. บริษัท ไทยเสร้น้ำมัน
๕. บริษัท ทนาร์ตันการประมง
๖. บริษัท ไทยเสรอินเตอร์เนชั่นแนล
๗. บริษัท อุตสาหกรรมห้องเย็น ประมงสงขลา
๘. บริษัท ไทยเสรอาหารทะเล
๙. บริษัท ไทยเสรห้องเย็น
๑๐. บริษัท เงินทุนหลักทรัพย์ตะวันออก

นอกจากที่กล่าวมาแล้ว กรรมการบริหารพรรคและสมาชิกพรรคที่สำคัญ
อีกหลายท่านมีธุรกิจที่สำคัญ ๆ อาทิเช่น นายทองหยด จิตตะวีระ นายรงค์
สิงห์โตทอง เป็นนายทุนด้านเกษตร มีไร่อ้อยของตนเองหลายพันไร่

นักธุรกิจที่เคยเป็นกรรมการบริหารพรรค เช่น นางศศิมา ศรวิกรม ก็มี
กิจการที่ทำธุรกิจการทำธุรกิจสำคัญในธุรกิจโรงแรม การก่อสร้างและอุตสาหกรรม
ซึ่งกิจการต่าง ๆ มีทรัพย์สินประมาณ ๕๗๕ ล้านบาท

กลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่นอกจาก พี.เอส.เอ. ซึ่งอยู่ในเครือของนายบุญชู

เรื่องเดียวกัน, (ธุรกิจส่วนใหญ่ เป็นอุตสาหกรรมการประมง)

โรจนเสถียรแล้ว กลุ่มสหยูเนียนของตระกูลโชติวัฒนา ตระกูลदारกานนท์ ซึ่งมีนาย
อำนวยการ รี้รารณ เป็นผู้บริหารกิจการและมีความสัมพันธ์กับพรรคกิจสังคม เป็นกิจการ
อุตสาหกรรมการค้าขนาดใหญ่ มีบริษัทในเครือ ๘๓ บริษัท ทรัพย์สิน รวมกันประมาณ
๗,๐๗๒ ล้านบาท

กลุ่มธุรกิจตระกูลโอสถานุเคราะห์ เป็นธุรกิจสำคัญในการผลิตยา ธุรกิจ
บ้านจัดสรรและธุรกิจการเงิน มีบริษัทในเครือ ๓๐ บริษัท ทรัพย์สินรวมประมาณ
๓,๐๒๓ ล้านบาท มีส่วนสัมพันธ์กับพรรคกิจสังคม คือ ร.ต.อ. สุรัตน์ โอสถานุเคราะห์
ซึ่งเดิมอยู่ในกลุ่มนักวิชาการ นักธุรกิจ รวมเป็นกลุ่มราชพฤกษ์ แล้วเข้าร่วมกับพรรค
ประชากรศาสตร์ ของนายไชยศิริ เรืองกาญจนเศรษฐ์ พ่อค้านักธุรกิจที่มีอิทธิพลในภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือและในการเลือกตั้งปี ๒๕๒๖ ร.ต.อ.สุรัตน์ โอสถานุเคราะห์
สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดขอนแก่น ในนามพรรคกิจสังคม
และได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

นักการเมืองกลุ่มนายณรงค์ วงศ์วรรณ (ส.ส.จังหวัดแพร่) ซึ่งเข้าสังกัด
พรรคกิจสังคมแล้ว การเลือกตั้ง ๑๔ เมษายน ๒๕๒๖ มีธุรกิจอุตสาหกรรมไบยาสูบ
นายวิเศษ วัฒนัจจา อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม สังกัดพรรคกิจ
สังคม มีธุรกิจด้านภาพยนตร์ เช่น บริษัทสยามมหรสพ บริษัทสยามกรีนแอดเวอร์ไทซิ่ง
และเจ้าของโสม "ซานเซ็น" เป็นต้น

นอกจากนี้นักการเมืองและสมาชิกพรรค ของพรรคกิจสังคมต่างก็มีกิจการ
ด้านธุรกิจการค้าที่ทรงอิทธิพลในส่วนภูมิภาคหลายรายด้วยกัน ตัวอย่างเช่น ในการ
เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเมื่อ ๑๔ เมษายน ๒๕๒๖ มีพ่อค้า นักธุรกิจที่ทรงอิทธิพล
ในส่วนภูมิภาค สังกัดพรรคกิจสังคม ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน
มาก เช่น นายณรงค์เดช สิงห์โตทอง (ชลบุรี) นายประเทือง-นายสวัสดิ์ นาย
วีระกร คำประกอบ (นครสวรรค์) นายจงชัย เตียงธรรม (สุพรรณบุรี) เป็นต้น

พรรคกิจสังคมเป็นพรรคการเมืองที่เกิดขึ้นใหม่หลังปี ๒๕๑๖ ซึ่งในการ
เลือกตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๔ มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพียง ๑๔ คนเท่านั้น แต่ในการ
เลือกตั้งครั้งก่อน ๆ มาคือ ในปี ๒๕๑๔, ๒๕๒๒ และ ๒๕๒๖ จำนวนสมาชิกสภาผู้แทน

ราษฎรได้เพิ่มจำนวนขึ้นทุกครั้ง จนปัจจุบันเป็นพรรคการเมืองที่สำคัญที่สุด

พรรคประชาธิปัตย์

พรรคประชาธิปัตย์ เป็นพรรคการเมืองเก่าแก่ที่สุดพรรคหนึ่ง มีบทบาททางการเมืองที่มีต่ออำนาจเผด็จการมาเป็นเวลานาน เคยเป็นพรรคที่ยิ่งใหญ่คือในการเลือกตั้งปี ๒๕๑๔ พรรคประชาธิปัตย์ได้รับเลือกตั้ง ๑๑๔ คนและได้จัดตั้งรัฐบาลโดยคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ๖ ตุลาคม ๒๕๑๔

ภาพพจน์ของพรรคประชาธิปัตย์ ไม่ใช่ภาพพจน์ของกลุ่มนายทุนเหมือนเช่นพรรคชาติไทยและพรรคกิจสังคม นายพิชัย รัตตกุล หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ กล่าวถึงการสนับสนุนของนายทุนต่อพรรคว่า

"...มีนักธุรกิจเหมือนกันที่เคยช่วยเราทางการเงิน แต่ว่านักธุรกิจเหล่านั้นเป็นนักธุรกิจที่ไม่ใช่เป็นพวก เศรษฐีในหัวสับ หรือร้อยคนของประเทศไทย ไม่ใช่มีนักธุรกิจที่มีอุตสาหกรรมมาก ๆ ใหญ่ ๆ เป็นพ่อค้าธรรมดาช่วยทีละห้าพันถึงหนึ่งหมื่นบาท ซึ่งเราได้รับความช่วยเหลือ แต่ว่ามันไม่มีความหมาย เพราะฉะนั้นส่วนใหญ่แล้วพวก เราคนไหนมีสตางค์มากหน่อยก็ออกกันมากหน่อย มันทำให้ เป็นปัญหา เราเกี่ยวกับการบริหารทางการเมืองติดขัดมาจนกระทั่งบัดนี้ คือ ...ในประชาธิปัตย์มีใครบ้างที่เป็นเจ้าของกิจการร้อยแปดพันเก้ามีไหม มันไม่มีอันนี้เป็นปัญหาหนักของเราจนบัดนี้ ส่วนพรรคอื่น ๆ เขา...ที่มีกิจกรรมงานการค้าเยอะแยะเหลือเกิน"

อดีตสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์ที่มีพลังทางด้านเศรษฐกิจ แต่ก็ได้แยกตัวออกจากพรรค เช่น ร.ต.อ.สุรัตน์ โอสถานุเคราะห์ แยกไปอยู่พรรคกิจสังคม นายเฉลิมพันธ์ ศรีวิกรม์ แยกตัวออกจากพรรคเนื่องจากความขัดแย้งภายในพรรค ซึ่งนายพิชัย รัตตกุล กล่าวว่า "คนที่มีพลังทางด้านการเงินอย่างคุณเฉลิมพันธ์...มีประโยชน์ต่อพรรค..."

---

^๑ สัมภาษณ์ นายพิชัย รัตตกุล

ฐานทางเศรษฐกิจของพรรคประชาธิปัตย์ จึงเป็นพ่อค้า นักธุรกิจระดับกลาง ที่ประกอบธุรกิจส่วนตัวและไม่เคยพึ่งพิงกับกลุ่มผู้นำทางทหาร อาทิเช่น

นายพิชัย รัตตกุล หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ มีธุรกิจสำคัญในการผลิตยา และเวชภัณฑ์รวม ๗ บริษัท บริษัท ทรัพย์สินประมาณ ๓๒๑ ล้านบาท คือ บริษัท เขาวราชผลผลิตผล, บริษัท อินดัสเทรียล ซินติเตท, บริษัท เยน เนอรัล, บริษัท ไทยธนา, บริษัท ซี เจแอล นิรมิต, บริษัท เงินทุนฯ เติร์ท ฮีตี้ อินเวสเมนต์ และบริษัท เขาวราช

นายเล็ก นานา เลขาธิการพรรคประชาธิปัตย์ เป็นเจ้าของที่ดินจำนวน มหาศาลบริเวณเขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร

นักธุรกิจระดับกลาง ที่เป็นที่ปรึกษาของพรรคประชาธิปัตย์^๒ เช่น นาย ชนะ รุ่งแสง แห่งธนาคารกสิกรไทย นายบุญยงค์ ฟุ้งทอง โรงเรียนบุญยงค์พาศิษย์ จังหวัดนนทบุรี นายนิธิพัฒน์ ขาสัจจันทร์ และนายชุมพล พรประภา ซึ่งเป็นกรรมการนโยบายและวิชาการของพรรคประชาธิปัตย์^๓ เป็นต้น

พรรคชาติประชาธิปไตย

พรรคชาติประชาธิปไตย เป็นพรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้น โดยการรวมตัวของ พ่อค้านักธุรกิจ นายทหารและนักวิชาการที่เคยสนับสนุนและร่วมกันบริหารประเทศสมัย พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นนายกรัฐมนตรี

พ่อค้านักธุรกิจที่สนับสนุนและมีบทบาทในพรรคชาติประชาธิปไตยมี^๔

ตำแหน่งรองหัวหน้าพรรค นายอบ วสุรัตน์ นายวงศ์ พลนิกร นายปรีชา วรรณสูตร นายประโยชน์ เมืองจำนงค์

^๑ เกริก เกียรติ ศิวัฒน์ เสรีธรรม, วิเคราะห์ลักษณะการเป็นเจ้าของชนา
ใหญ่ในประเทศไทย

^๒ คณะที่ปรึกษาพรรคประชาธิปัตย์ ตามคำสั่งพรรคประชาธิปัตย์ที่ ๗/๒๕๒๕

^๓ ราชกิจจานุเบกษา, ฉบับพิเศษ เล่ม ๔๔ ตอนที่ ๑๔๔, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๒๕, หน้า ๔๔.

^๔ สยามนิกร ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๔๐, ๒๗ มีนาคม ๒๕๒๒, หน้า ๓๖.

ตำแหน่งรองเลขาธิการพรรค นายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์ นายสุรพล ัศวศิริโยธิน
กรรมการบริหารพรรค นายคำริ น้อยมณี นายบรรลือ น้อยมณี นายปิยะ
อังกินันท์ พันเอก (พิเศษ) อุดม ทวีวัฒน์

กรรมการกลางพรรค นายธนดี โสภณศิริ นายธเนตร เขียวสกุล นาย
บรรณสมบุรณ์ มิตรภักดี

นายอบ วสุรัตน์ อดีตประธานสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย และรัฐมนตรี
ว่าการกระทรวงพาณิชย์ สมัยรัฐบาล พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นเจ้าของ
บริษัท วิทยาคม ซึ่งทำการนำสินค้าจากต่างประเทศเข้าไทย เช่น เครื่องจักร พิมพ์ดีด
เครื่องมือแพทย์ ส่งสินค้าเกษตรกรรม

นายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์ มีกิจการคือ คลอสเตอร์เบียร์ เป็นลูกเขยของ
นายอุเทน เตชะไพบูลย์ ที่มีกิจการด้านอุตสาหกรรมสุรา ธนาคารศรีนคร ธนาคาร
เอเซีย และธุรกิจอื่น ๆ รวม ๙๓ บริษัท ทรัพย์สินประมาณ ๔๔,๓๒๔ ล้านบาท

นายสุรพล ัศวศิริโยธิน เป็นนายกสมาคมพ่อค้าข้าวโพดและพืชพันธุ์ไทย
มีกิจการส่งออกสินค้าเกษตรคือ บริษัท วรพลพาณิชย์ จำกัด (บริษัทรวมพ่อค้าพืชผลไทย
จำกัด) นอกจากนี้เป็นกรรมการของหอการค้าไทย-จีน กรรมการหอการค้าไทย

นายธนดี โสภณศิริ นักธุรกิจด้านการเงินอดีตกรรมการผู้จัดการบริษัทเงิน
ทุนหลักทรัพย์สินอุตสาหกรรม อดีตนายกสมาคมไทยเงินทุนและหลักทรัพย์ ปัจจุบันเป็นกรรม
การบริหารของบริษัทในกลุ่ม เจริญโภคภัณฑ์ เป็นกรรมการรองผู้จัดการ ซี.พี.อินเตอร์เทรด
และกรรมการผู้จัดการ บริษัท สินอุตสาหกรรม บริษัท ธนชาติ บริษัทธนสยาม ซึ่งทั้ง
๓ บริษัท เป็นบริษัทเงินทุน

นายธเนตร เขียวสกุล เป็นพ่อค่านักธุรกิจที่สำคัญของจังหวัดหนองคาย
ประกอบกิจการค้าข้าว บริษัท เอ.พี.ค้าข้าว และโรงสีข้าวเอียบสกุล ซึ่งมีทรัพย์สิน
ประมาณ ๓๐,๐๖๗ ล้านบาท

ข่าวจัดรัส, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๔, ๔ มกราคม, หน้า ๑๒.

๒ เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสวีธรรม, วิเคราะห์ลักษณะการเป็นเจ้าของธุรกิจ

นายบรรณสมบุรณ์ มิตรภักดี ซึ่งประกอบธุรกิจ เป็นนายหน้าขายอุปกรณ์
โทรศัพท์ให้กับญี่ปุ่น

การที่พ่อค้านักธุรกิจเข้ามาจับบทบาท ในพรรคการเมืองต่าง ๆ เช่น พรรค
ชาติไทย พรรคกิจสังคม พรรคประชาธิปัตย์ โดยเปิดเผย ซึ่งก่อนหน้าปี ๒๕๐๔
ไม่มีปรากฏการณ์เช่นนี้ นอกจากพรรคประชาธิปัตย์ที่แสดงตัวอย่างเปิดเผยมาตลอดมา
นายบุญชู โรจนเสถียร นักธุรกิจที่เข้ามาจับบทบาททางการเมืองการเมืองและร่วมจัด
ตั้งพรรคประชาธิปัตย์ แสดงความเห็นว่าได้รับผลประโยชน์และปกป้องรักษาผลประโยชน์
ของตนเอง เป็นสำคัญ

อย่างไรก็ตาม การแสวงหาผลประโยชน์หรือการปกป้องผลประโยชน์ของ
บุคคลหรือของกลุ่มนั้น ย่อมจะมีกำหนดและย่อมมีขอบเขตข้อกำหนดหรือขอบเขตนั้น
กำหนดกันไว้ด้วยกฎหมาย ประเพณี การที่กลุ่มการเมืองหรือพรรคการเมืองจะแสวง
หาผลประโยชน์ให้กับกลุ่มหรือพรรคได้มากน้อยแค่ไหน และจะแสวงในทางที่กระทบต่อ
ผลประโยชน์ของประเทศชาติประชาชนคนอื่นมากน้อยเพียงไร ก็ขึ้นอยู่กับผู้รักษากติกา
ที่เกี่ยวกับขอบเขตและข้อกำหนดที่เกิดขึ้นด้วยกฎหมายประเพณี รวมทั้งเจตนาของสังคม
นั้น จะทำหน้าที่อย่างไร ถ้าหากรัฐบาลหรือผู้รับผิดชอบในการใช้กฎหมายกติกามีมาตร
การที่ดี มีประสิทธิภาพพอ ก็เชื่อว่านักธุรกิจและพ่อค้าที่เข้ามาสนับสนุนพรรคการเมือง
หรือมีส่วนร่วมในทางการเมืองจะมามุ่งแสวงหาผลประโยชน์จากประเทศชาติฝ่ายเดียว
ย่อม เป็นไปไม่ได้

ยิ่งไปกว่านั้น ในแต่ละประเทศแต่ละสังคมก็ยังมีคนกลุ่มอื่นๆ อีกมากมาย
หลายกลุ่มซึ่งต่างก็จะต้องพยายามรักษาผลประโยชน์ของตนไว้ไม่ให้ถูกกระทบกระเทือน
การที่พ่อค้าและนักธุรกิจซึ่งเป็นเพียงกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งจะตั้งหน้าตั้งตาแต่แสวงหาผลประโยชน์
ให้แก่พวกตน จนคนกลุ่มอื่นได้รับผลประโยชน์กระทบกระเทือนไปหมดนั้น เห็นจะ
ไม่มีทางอย่างแน่นอนสังคมจะอยู่ไม่ได้และจะไม่มีใครยอมแน่ เพราะฉะนั้นการมองนัก
ธุรกิจหรือพ่อค้าว่าเป็นตัวอันตราย เป็นคนแปลกหน้าแตกเหล่าสำหรับกลุ่มชนอื่น ๆ อยู่
จึง เป็นการมองที่ผิดและ เป็นการมองที่ไม่เป็นธรรมอย่างยิ่ง

ที่สำคัญที่สุดก็คือ นักธุรกิจหรือพ่อค้าก็เป็นประชาชนหรือเป็นสมาชิกของสังคม เช่นเดียวกันกับประชาชนคนอื่น ๆ ในชาติ การมองนักธุรกิจหรือพ่อค้าเป็น "คนแปลก เหล่า" สำหรับสังคมจึงเป็นเรื่องที่ยอมรับไม่ได้เด็ดขาด เพราะโดยเนื้อแท้แล้ว คน เหล่านั้นก็มีความรู้สึกรับผิดชอบด้วยความห่วงใยต่อชาติบ้านเมือง เช่นเดียวกับคนอื่น เหมือนกัน ฉะนั้นการที่เขาเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองและรวมตัวกันในทางการเมืองไม่ว่า จะเป็นในรูปแบบของพรรคการเมือง หรือกลุ่มใด ๆ ก็ตาม ก็ต้องถือว่าเขากำลังทำหน้าที่ ตามความสำนึกและความรับผิดชอบที่เขามีต่อชาติบ้านเมือง เช่นเดียวกับคนไทยคนอื่น ๆ เหมือนกัน

จริงอยู่ พรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองของไทยนั้น ยังไม่อาจจะถือได้ว่าเป็นพรรคการเมืองหรือกลุ่มหรือกลุ่มการเมืองที่มีประชาชนยอมรับและเป็นสมาชิกกันอย่างกว้างขวาง นั่นก็เพราะการพัฒนาทางการเมืองของเรายังลุ่ม ๆ ดอน ๆ ไม่ต่อเนื่องไม่สม่ำเสมอและช่วงเวลาก็ค่อนข้างสั้น การแสวงหาประโยชน์ส่วนตัวก็ดี การแสวงหาผลประโยชน์แก่หมู่คณะก็ดี หรือแม้แต่ความขัดแย้งทางความคิดเห็นและอุดมการณ์หรือความไม่ลูก หรือครึ่งดิบครึ่งห้ามของวัฒนธรรมทางการเมืองก็ดี ย่อมมีอยู่เป็นธรรมดา แต่พรรคการเมืองหรือกระบวนการทางการเมืองก็เหมือนกับกระบวนการพัฒนาอื่น ๆ ของสังคม ซึ่งย่อมจะมีความรู้สึกรับผิดชอบต่อประเทศชาติหรือสังคมซึ่งอยู่ร่วมด้วย เช่นเดียวกับคนในอาชีพอื่น ๆ ความสำนึกเหล่านี้เราแน่ใจได้ว่าจะพัฒนาไปในทางที่ดีมากกว่า แม้จะมีกลุ่ม เลวปนอยู่บ้างก็เป็นส่วนน้อย ซึ่งย่อมจะถูกทำลายลงไปทีละเล็กละน้อย

โดยที่พฤติกรรมและชนบประเพณีทางการเมืองที่ปรากฏมาแล้วตลอดเวลา ๕๐ ปีที่ผ่านมาได้ก่อให้เกิดความคิดกันอยู่ทั่วไปว่า กลุ่มบุคคลและกลุ่มการเมืองต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาแล้ว และจะเกิดขึ้นต่อไป ต่างก็รวมกลุ่มกันขึ้นเพื่อแสวงหาประโยชน์ของแต่ละคน แต่ละกลุ่มเป็นสำคัญ ฉะนั้นจู่ ๆ จะเปลี่ยนแปลงอันตรายหายไปหมดนั้น ก็คงเป็นไปได้ การแสวงหาและการหาประโยชน์ในรูปแบบที่เคยเห็นกันมาก็คงจะยังมีอยู่บ้าง ในขณะที่แต่เนื่องจากกระบวนการทางการเมืองกำลังได้รับการพัฒนาไปในทางที่ถูกต้อง ในขณะที่ประชาชนส่วนใหญ่ถูกปลูกให้ตื่นขึ้นรักษาปกป้องผลประโยชน์ของตนเองกันทั่ว พร้อมกับอุดมการณ์ทางสังคมของเรา ก็กำลังจะถูกยกระดับขึ้นไปสู่ความมีเอกภาพ การต่อสู้เพื่อผลประโยชน์ของบุคคลและของพรรคอย่างที่ผ่านมาแล้ว จะมีทางเป็นไปได้

ยากขึ้น ๆ ทุกวันเว้นไว้แต่จะยังเป็นเรื่องที่น่ามาใช้กล่าวหาและโจมตีกันเพื่อเหตุผลทางการเมืองบางประการ ซึ่งก็จะเป็นไปได้ในระยะสั้นเท่านั้น"

นายพงษ์ สารสิน รองหัวหน้าพรรคกิจสังคม กล่าวถึงการตัดสินใจเข้าสู่วงการเมืองว่า

"ผมมองดูว่าถ้าคนดี เข้ามาเป็นผู้แทนจะทำให้สถาบันทางการเมืองดีขึ้น... ผมเข้ามาจริง ๆ ตั้งแต่ปี ๒๕๑๗ แต่ผมไม่ได้ไปสมัครผู้แทน... ผมไปขอเข้ากับท่าน (ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช) เอง.....คนเราดำผู้แทนกัน..... เพราะคนดี ๆ ไม่ลงไปเล่นกันอย่างในประเทศ คนมีสตางค์มีความสำเร็จในการค้าขายแล้ว เขาก็ลงไปสมัครผู้แทน มันก็ได้ผู้แทนที่ดี ต้องพยายามให้ได้ওয়ั้น เพราะแต่ก่อนนั้นคนดี ๆ ยี่เกียจลงสมัครคนที่ได้มากำนั้นบ้าง ศึกษาธิการจังหวัดบ้าง คนขายยา...แล้วจะเป็นผู้แทนได้อย่างไร มีความรู้อะไรมาออกกฎหมาย"

พ่อค้า นักธุรกิจที่เข้ามาสนับสนุนพรรคการเมืองต่าง ๆ นั้น ยังขาดเอกภาพหรือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเสียทีเดียว ซึ่งทำให้พิจารณาไปในทางที่ว่า พ่อค้า นักธุรกิจเหล่านั้น มีอุดมการณ์ทางการเมืองที่เหมือนกันหรือไม่ แต่เมื่อพิจารณาถึงนโยบายของพรรคการเมืองต่าง ๆ ทุกพรรคต่างก็มีนโยบายเศรษฐกิจที่ไม่แตกต่างกันในหลักการใหญ่ ๆ คือ นโยบายเศรษฐกิจแบบเสรี การแข่งขันกันด้านธุรกิจการค้าหรือการตั้งโรงงานที่จะเข้าไปผูกขาดในธุรกิจบางประเภท และความสัมพันธ์กันเป็นการส่วนตัวของพ่อค้านักธุรกิจกับผู้นำทางการเมืองของพรรคการเมือง อาจเป็นปัจจัยที่ทำให้พ่อค้านักธุรกิจเข้าไปสังกัดพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่ง อันเป็นลักษณะของการเข้าไปมีบทบาททางการเมืองแบบส่วนบุคคล ของพ่อค้า-นักธุรกิจอย่างเช่น นายไชยศิริ เรืองกาญจนเศรษฐ์ที่เคยจัดตั้งพรรคประชาธรรม สมัยการเลือกตั้งปี ๒๕๑๘ เมื่อถูกชวนเข้าร่วมกับพรรคกิจสังคมก็ยุบพรรคประชาธรรมและเข้าร่วมกับพรรคกิจสังคม โดยมีตำแหน่ง

^๑สัมภาษณ์ นายพงษ์ สารสิน

รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์เป็นรางวัล อิทธิพลทางการเงินและการเมืองโดยส่วนตัวของ นายไชยศิริ เรื่องกาญจนเศรษฐ ทำให้มีนักการเมืองในภาคตะวันออก เชียงเหนือ เข้ามาอยู่ภายใต้สังกัดของ นายไชยศิริฯ เป็นจำนวนมาก เมื่อนายไชยศิริฯ ผิดหวังจากการเข้าร่วมรัฐบาล พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ จึงแยกตัวออกจากพรรคกิจสังคมจัดตั้งพรรคประชากรราษฎร์ โดยตนเองดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรคและมี ส.ส. เข้าสังกัดพรรค ๓๐ คน แต่ด้วยการรวมตัวกันนั้นขึ้นอยู่กับนายไชยศิริฯ เพียงผู้เดียวที่ต้องสนับสนุนด้านการเงินแก่พรรคประชากรราษฎร์ รวมทั้งสนับสนุนด้านการเงินแก่สมาชิกพรรค ทำให้นายไชยศิริฯ ต้องประสบปัญหาด้านการเงินซึ่งตัดสิ้นใจยุบพรรคประชากรราษฎร์และเข้าไปร่วมกับพรรคกิจสังคมอีกครั้ง

การเข้าร่วมสนับสนุนพรรคการเมืองในลักษณะของกลุ่มผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจที่รวมตัวกับ เป็นสมาคมการค้าต่าง ๆ หรือหอการค้านั้นไม่อาจจะกระทำได้ เนื่องจากพระราชบัญญัติสมาคมการค้าและพระราชบัญญัติหอการค้า มีข้อห้ามไม่ให้ยุ่งเกี่ยวในกิจกรรมทางการเมือง อีกทั้งในสถาบันทางด้านการค้าต่าง ๆ ก็ยังไม่สามารถจะรวมตัวกันได้อย่างจริงจัง ภายในแต่ละสมาคมก็มีการขัดแย้งกัน นายกำจาย เขี่ยมสุริย์ ให้ความเห็นว่า

"...การโดดเข้ามาเล่นการเมืองโดยกลุ่มธุรกิจ เป็นกลุ่มก้อนปรากฏว่ายังไม่มีส่วนใหญ่เป็น เรื่องของแต่ละบุคคลมากกว่า...หอการค้า สภาหอการค้าก็ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องทางการเมืองอาจมีสมาชิกของหอการค้า สภาหอการค้าไปเล่นการเมืองอันนี้ก็ เป็น เรื่องส่วนตัว...การที่สถาบันเข้าไปเลยไม่ถูกต้อง วัตถุประสงค์ก็ผิดแล้ว สถาบันที่ตั้งขึ้นมาขึ้นเพื่อที่จะดูแลความเรียบร้อยให้ธุรกิจไม่ใช้การเมืองจริง ๆ ทำไม่ได้...ในตัวธุรกิจเองข้อขัดแย้งในผลประโยชน์ก็มีอยู่ จะให้อยู่ในแนวเดียวกันคงจะยาก การที่เข้าไปบีบหนทางทางการเมืองอยู่บ้างเป็นเรื่องของส่วนบุคคล สถาบันไม่ได้ส่งเข้าไป..."

นายพงษ์ สารสิน ให้ความเห็นการที่สถาบันทางการค้ายังไม่เข้าไปสนับสนุนพรรคการเมืองว่า

สัมภาษณ์ นายกำจาย เขี่ยมสุริย์

"เพราะยังใหม่อยู่ ยังกลัวอยู่และการเมืองไทยไม่ถาวร พรรคการเมืองมีแยะ ก็ไม่รู้ว่าใครเป็นรัฐบาล เมื่อไปช่วยพรรคการเมืองอีกพรรคก็โกรธ...ไม่เหมือนอเมริกาเขามีสองพรรคเขาช่วยทั้งสองพรรค ทำให้ระบบการเมืองดีขึ้น...ของไทยมองว่าถ้าให้ไปสืบทอดจะเอาไปสืบทอด...นั่นมันพ่อค้าพวกออร์คเกอร์นั้นอาจจะใช่ แต่พ่อค้าที่ทำอุตสาหกรรมมาสืบทอด ยี่สิบปี เขาไม่คิดอย่างนั้นต้องแยกพ่อค้าพ่อค้าพวกไหนทำอะไรทำมาที่ปีแล้ว ชื่อเสียง เขาต้องรักษามากกว่า"^๑ และกล่าวถึงการที่นักธุรกิจบางพวกที่ยังไม่ตัดสินใจเข้าร่วมทางการเมือง ด้วยเกรงว่าจะกระทบธุรกิจของตน โดยนายพงษ์ แสดงความเห็นไว้ว่า "ใช่จริงเพราะเข้าไปแล้วย่อมมีศัตรู ซึ่งมีชนิดของเรา ยังมี คอนเซ็ป (Concept) ผิดในพวกนักการเมืองด้วยกัน ถ้าใครอยู่อีกพวกฉันอยู่อีกพวก...อีกพวกต้องเล่นงานอีกพวก..."

นายสมบูรณ์ นันทากิวัฒน์ นายกสมาคมธนาคารไทย กล่าวแสดงความเห็นที่สมาคมการค้าต่าง ๆ ควรจะเข้ามามีบทบาททางการเมืองหรือไม่ โดยกล่าวว่า "ไม่เห็นด้วยเรื่อง ธุรกิจ-การเมือง ควรแยกกันไม่ควรพัวพันเกี่ยวข้องและแสดงการสนับสนุนอะไร อาจมีบางธนาคารทำ ผมไม่ทราบและคนละความคิดความอ่าน"^๒

ในเมื่อการสนับสนุนพรรคการเมืองไม่สามารถจะกระทำได้ในรูปกลุ่มหรือสถาบันทางการค้าอย่างเป็นทางการ แต่ถ้าพิจารณาถึงการเกาะกลุ่มของธุรกิจอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ ที่ผูกขาดและครอบงำเศรษฐกิจของไทยในปัจจุบันแล้วการรวมกลุ่มกันอย่างไม่เป็นทางการของกลุ่มธุรกิจต่าง ๆ เช่น กลุ่มอุตสาหกรรมทอผ้า ซึ่งมี พลตรีประมาธ อติเรกสาร เป็นนายกสมาคม หรือกลุ่มธุรกิจการเงินของนายบุญชู โรจนเสถียร จะสนับสนุนพรรคชาติไทยและพรรคกิจสังคมตามลำดับ นายพิชัย รัตตกุล หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ กล่าวว่า

"...ผมยกตัวอย่างพรรคกิจสังคม พูดตรง ๆ ก็ได้มีธนาคารอย่างน้อยสองธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การกับธนาคารกรุงเทพ...เมื่อธนาคารใหญ่ ๆ ๒ ธนาคารอยู่ในกำมือของพรรคกิจสังคมและอุตสาหกรรมต่าง ๆ กิจการค้าต่าง ๆ ที่แสนคนที่ต้อง

^๑ สัมภาษณ์ นายพงษ์ สารสิน

^๒ สัมภาษณ์ นายสมบูรณ์ นันทากิวัฒน์

อยู่ภายใต้อาณัติของธนาคาร ส่วนพรรคชาติไทยโรงทอ อุตสาหกรรมต่าง ๆ เยอะแยะ... เพราะฉะนั้น ประชาชนบริษัทต่าง ๆ นักธุรกิจอื่น ๆ ก็ต้องพึ่งพาอาศัยเขา ต้องพึ่งพาอาศัยธนาคาร... อย่างอุตสาหกรรมทอผ้า ไม่มีปัญหาเลย ๘๐ เปอร์เซ็นต์เป็นของกลุ่มชาติไทย ลักษณะของกลุ่มใช้... อย่างกิจการด้านธุรกิจการเงิน พรรคกิจสังคมก็ไม่เชิงที่เดี๋ยวว่าทั้งกลุ่มเข้ามา ไม่ใช่ว่าทุกธนาคารต้องทำตามกิจสังคม เมื่อกิจสังคมมีกรุงเทพพาณิชย์การ... สาขาธนาคารทั้ง ๒ ธนาคารใหญ่ที่มีพื้นที่ร้อยสาขา แต่ละจังหวัดมีลูกค้าในจังหวัดเท่าไรที่ทำการค้าขาย ลูกค้าเหล่านั้น เมื่อต้องพึ่งเงินธนาคารของสาขานั้น ๆ ก็ต้องอยู่ภายใต้อิทธิพลของธนาคารหรือของพรรคกิจสังคมไปในตัว"^๑

การเข้ามามีบทบาทหรือสนับสนุนพรรคการเมืองของไทยช่วงหลังปี ๒๕๑๖ นั้น มี ๒ ลักษณะ กล่าวคือ ลักษณะแรกเป็นการเข้ามาสนับสนุนในลักษณะส่วนบุคคล ไม่เกี่ยวข้องกับกลุ่มธุรกิจ นักธุรกิจประเภทนี้จะเป็นนักธุรกิจที่ค่อนข้างจะมีการประกอบกิจการโดยอิสระ เมื่อกิจการด้านธุรกิจเจริญเติบโตขึ้นก็ประสงค์จะแสวงหาอำนาจทางการเมืองเพื่อเป็นเกียรติแก่วงศ์ตระกูลหรืออาจจะอาศัยอำนาจทางการเมืองมาเป็นเครื่องต่อรอง ยกสถานภาพทางสังคมของตนให้สูงขึ้น เพื่อให้ข้าราชการเกิดความเกรงใจ ผลประโยชน์อีกประการหนึ่งคือ ใช้อำนาจทางการเมืองเบิกทางไปสู่ความสะดวกในการประกอบธุรกิจของตน ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของการติดต่อกับราชการ หรือ ผลักดันนโยบายบางอย่างที่อำนวยความสะดวกให้ธุรกิจของตน ดังคำกล่าวของนายคณัย ดุละสัมพะ อธิบดีกรมการค้าต่างประเทศว่า

"...สำหรับประเทศไทย ส.ส. นักการเมืองหลายท่านที่เกี่ยวกับการค้า การที่นักการเมืองของเราเป็นนักการค้าด้วย มักจะก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับข้าราชการประจำ แม้แต่ในเรื่องติดต่อความได้เปรียบเสียเปรียบมันเกิดขึ้น เช่นว่า ถ้ามีพ่อค้าอื่นมาขอพบผม ผมก็อาจบอกไม่ว่าง ขอเป็นพรุ่งนี้ แต่ถ้าเป็น ส.ส. หรือนักการเมือง ท่านอาจจะมาพบผมในลักษณะที่ว่าท่านไม่ใช่ นักธุรกิจ ท่านบอกเป็น ส.ส. มีเรื่องเดือดร้อน เราต้องให้ท่านพบทันที เพราะอาจเป็นเรื่องเดือดร้อนของประชาชน อันนี้ก็มีการได้เปรียบเสียเปรียบเกิดขึ้นแล้ว"^๒

^๑ สัมภาษณ์ นายศิชัย รัตกุล

^๒ สัมภาษณ์ นายคณัย ดุละสัมพะ

ลักษณะที่สอง เป็นการเข้าสนับสนุนในลักษณะกลุ่มธุรกิจ แต่ไม่ใช่ในนามของสถาบันทางธุรกิจและสถาบันทางการค้า กลุ่มดังกล่าวเป็นการเกี่ยวโยงกันและมีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกันของธุรกิจการค้านั้น ๆ เช่น กลุ่มโรงงานทอผ้า หรือกลุ่ม พี.เอส.เอ. เป็นต้น

สถาบันทางธุรกิจหรือสมาคมการค้าต่าง ๆ ไม่อาจเข้าสนับสนุนพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่ง โดยเฉพาะได้เนื่องจากระบบการเมืองไทยไม่เปิดโอกาสให้เป็นเช่นนั้น พรรคการเมืองต่าง ๆ มีมากเกินไปและทางราชการยังควบคุมไม่ต้องการให้มีบทบาททางการเมืองโดยตรง บทบาทของสถาบันทางธุรกิจและสมาคมการค้าจึงเป็นลักษณะของการร่วมมือกับทางราชการและรัฐบาลมากกว่า จะไปผลักดันนโยบายผ่านทางสถาบันการเมืองโดยตรง

๒.๔ ความขัดแย้งระหว่างพ่อค้า นักธุรกิจกับนักการเมือง

การเข้ามามีบทบาททางการเมืองของพ่อค้านักธุรกิจในพรรคการเมืองต่าง ๆ ด้วยการสนับสนุนด้านการเงินแก่พรรค เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในสำนักงานของพรรค ค่าใช้จ่ายในกิจการของพรรคและสนับสนุนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ่อค้านักธุรกิจมีเพียงแต่สนับสนุนด้านการเงินแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังไม่ประสงค์ตำแหน่งบริหารในพรรค หรือควบคุมการบริหารพรรค และยังมีเป้าหมายที่จะได้ตำแหน่งรัฐมนตรีเมื่อพรรคการเมืองที่ตนสนับสนุนอยู่ได้ร่วมรัฐบาลบริหารประเทศ พ่อค้านักธุรกิจบางคนอาจลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อจะได้ชื่อว่าเป็นนักการเมืองบางคนไม่ประสงค์จะลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่ประสงค์ตำแหน่งทางการเมืองหรือสามารถควบคุมตำแหน่งนั้นได้

ปัญหาที่เกิดขึ้นในพรรคการเมืองต่าง ๆ ที่มีพ่อค้าและนักธุรกิจสนับสนุนคือ ความขัดแย้งระหว่างพ่อค้านักธุรกิจที่มีบทบาทในพรรคการเมืองกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคนั้น ซึ่งจะได้พิจารณาถึงความขัดแย้งดังกล่าวที่เกิดขึ้นในพรรคชาติประชาธิปไตยและพรรคกิจสังคม

๒.๔.๑ ความขัดแย้งของพรรคชาติประชาธิปไตย

พรรคชาติประชาธิปไตย ได้เรียกประชุมผู้ร่วมก่อตั้งพรรค เมื่อวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๒๔ มีผู้ร่วมประชุม เช่น พลอากาศเอกทรี จุลละทรัพย์ (กิจประชาธิปไตย) พันเอกอุดม ทวีวัฒน์ (กิจประชาธิปไตย) นายวัฒนา อัครเวม (แนวมหาชน) นายประเทือง คำประกอบ (เกษตรสังคม) นายอนันต์ บุรณวิช (สันติธรรม) นายวงศ์ พลนิกร ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งที่ประชุมตกลงรวมกันที่จะรวมตัวกันตั้งพรรคและพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ซึ่งแจ้งถึงหลักการตั้งพรรคการเมืองว่ามีวิธียาเงินสามประการคือ ประการแรกผู้เห็นด้วยกับนโยบายพรรคให้การสนับสนุน ประการที่สองคนในพรรคเสียสละเงินคนละเล็กคนละน้อย ประการที่สามประชาชนให้การสนับสนุน โดยสมัครเป็นสมาชิกพรรค พลเอกเกรียงศักดิ์ กล่าวว่าจะใช้วิธีที่สอง^๑

นายประยูร สุรนิวงศ์ รองหัวหน้าพรรคพลังใหม่ เปิดเผยว่ากลุ่มที่จะเข้าร่วมกับพรรคชาติประชาธิปไตย มีพรรคสยามประชาธิปไตย ของพันเอกพล เริงประเสริฐวิทย์ และพรรคแนวมหาชน ของนายวัฒนา อัครเวมและบุญส่ง สมใจ และมี ส.ส. อิศระฮิก เช่น นายปิยะ ชังกินันท์ นายประโยชน์ เนื่องจางค์^๒ ต่อมาในวันที่ ๓๑ กรกฎาคม พันเอกพล เริงประเสริฐวิทย์ ได้ประกาศถอนตัวในการร่วมจัดตั้งพรรคชาติประชาธิปไตย^๓

ในการเลือกตั้งซ่อมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดร้อยเอ็ด พล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งในการเลือกตั้งครั้งนี้ มีการใช้เงินทุ่มซื้อเสียงอย่างมหาศาล โดยมีการทุ่มเงินถึง ๕๐ ล้านบาท โดยได้เงินมาจากนายทุนในกรุงเทพฯ ลงขันกันช่วยเหลือและผลักดันให้นายทุนท้องถิ่นสนับสนุนอีกด้วย ซึ่งในการหาเสียงของ พล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ มีพ่อค้าไปช่วยเหลือ เช่น นายอบ

^๑ น.ส.พ.มาตุภูมิ, ๖ มิถุนายน ๒๕๒๔

^๒ น.ส.พ.มาตุภูมิ, ๑๔ มิถุนายน ๒๕๒๔

^๓ น.ส.พ.มาตุภูมิ, ๑ สิงหาคม ๒๕๒๔

^๔ น.ส.พ.มาตุภูมิ, ๑๐ สิงหาคม ๒๕๒๔

วสุรัตน์ นายคำริ น้อยมณีและนายบรรณสมบุรณ์ มิตรภักดี^๑

พรรคชาติประชาธิปไตย ของ พล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ จึงมีแรงสนับสนุนในการตั้งพรรคสองฝ่ายด้วยกัน ฝ่ายแรกคือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนหนึ่ง และกลุ่มพ่อค้านักธุรกิจอีกกลุ่ม ปัญหาที่เกิดขึ้นคือทัศนคติต่อกัน ระหว่างกลุ่มของ ส.ส. และกลุ่มนายทุนที่สนับสนุนพรรคมีท่าทีต่อกันที่ไม่ค่อยจะเป็นมิตรเท่าใดนัก

จุดระเบิดของความขัดแย้งระหว่าง พ่อค้านักธุรกิจหรือนายทุนที่สนับสนุนพรรคกับนักการเมืองเกิดขึ้นในวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๒๔ อันเป็นวันเลือกตั้งกรรมการบริหารพรรคซึ่งมีการแจกโผयरายชื่อกรรมการบริหารเป็น ๒ ชุดคือ ชุดแรกเป็นของกลุ่ม ส.ส. ซึ่งกำหนดตำแหน่งรองหัวหน้าพรรคประกอบด้วย นายทวิช กลิ่นประทุม นายบุญส่ง สมใจ นายพานิช สัมภาคูปต์ และนายประโยชน์ เนื่องจำนงค์ ตำแหน่งเลขาธิการพรรค มีนายปิยะ อังกินันท์ นายปรีดี ศิริฤทธิพิทักษ์ นายประเทือง วิจารณ์ปรีชา และ ดร.มัน พิศโนทัย ซึ่งเป็นสมาชิกพรรคประเภท ส.ส. ส่วนโผयरของกุ่มนายทุน กำหนดให้รองหัวหน้าพรรคมี พล.อ.เล็ก แนวมาลี นายอบ วสุรัตน์ นายปรีดา กรรณสูตร และ พล.อ.อ.ทริ จุลละทรัพย์ เลขาธิการพรรคคือ นายวงศ์ พลนิกร รองเลขาธิการพรรคคือ นายชูสง่า ฤทธิประศาสน์ นายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์ นายสุรพล อัสวะศิริโยธิน และ ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ ซึ่งตามโผयरนี้ นายทุนผู้สนับสนุนพรรคที่ไม่ได้เป็น ส.ส.ควบคุมตำแหน่งสำคัญคือ เลขาธิการพรรค^๒

การเลือกตั้งกรรมการบริหารพรรค ในวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๒๔ ต้องเลื่อนการประชุมออกไป เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับ สมาชิกของพรรคจากภาคใต้มาไม่ครบ ๔ จังหวัด เนื่องจากพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๒๔ มาตรา ๑๗ กำหนดว่า "การประชุมตั้งพรรคการเมือง ต้องมีผู้ลงชื่อเข้าเป็นสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่าร้อยละ ในจำนวนนี้ต้องมีผู้ลงชื่อเข้าเป็นสมาชิกของแต่ละภาค ภาคละไม่น้อยกว่าห้าจังหวัด มาร่วมประชุมด้วยจึงเป็นองค์ประชุม"^๓ โดยมาประชุมแค่ ๒ จังหวัด คือ จังหวัดยะลา กับ

^๑ น.ส.พ.มาศภูมิ, ๘ สิงหาคม ๒๕๒๔

^๒ หลักไท.ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑๒, ๖ พฤษภาคม ๒๕๒๕, หน้า ๑๓-๑๔

^๓ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๘ ตอนที่ ๑๑๑, ๘ กรกฎาคม ๒๕๒๔

กับจังหวัดชุมพรเท่านั้น แต่หลังจากที่ประชุมรอสมาชิกจากภาคใต้อีก ๓ จังหวัด นาย ประเทือง วิจารณ์ปรีชา บอกกับ พล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ว่าสมาชิกจากภาค ใต้ที่ขาดไปมาครบแล้ว ให้ดำเนินการประชุม เลือกตั้งกรรมการบริหารชุดใหม่ได้ แต่ ก็ได้รับการสกัดกั้นจาก นายอำพล จินทร์เจริญ ส.ส.มหาสารคาม ว่าการประชุมจะมีอะไรเคลื่อนไหวอยู่จึงได้มีการตรวจสอบรายชื่อกันใหม่ นายประยูร สุรนิวงศ์ ส.ส. อุตรธานี กล่าว ทั้งในที่ประชุมว่า การเสนอชื่อตัวแทนอย่างปัจจุบันทันด่วน จะ เป็นการผิดกฎหมายพรรคการเมือง ถ้ายังประชุมต่อไปตนจะเป็นผู้ฟ้องพรรคนี้เอง จึงเกิด การโต้เถียงระหว่างกลุ่มที่สนับสนุนนายวัฒนา อัศวเหม กับกลุ่มสนับสนุนนายวงศ์ พลนิกร เป็นเลขาธิการพรรค จนในที่สุดต้องปิดการประชุมและเลื่อนการประชุมออกไป

ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและกลุ่มของนายทุนผู้สนับสนุนพรรคได้ขยายขอบเขตกว้างและมีความรุนแรงมากขึ้นเป็นลำดับ นายวัฒนา อัศวเหม กล่าวถึงสาเหตุที่ต้องเลื่อนการประชุมว่าเป็นเพราะการกระทำของฝ่ายนายทุนเมื่อเห็นว่าจะแพ้ จึงได้ตั้งผู้แทนสาขาจาก ๓ จังหวัดภาคใต้ออกไปไม่ให้เข้าร่วมประชุม นาย วัฒนา กล่าวกับผู้แทนน่าจะมีความมากกว่าบุคคลภายนอกที่ให้การสนับสนุนพรรค "นาย ทุนจะมาอุปพรรคทั้งหมดแล้วให้ ส.ส. เป็นเครื่องมือมันไม่มีทาง ผู้แทนเขาไม่ยอม"^๑

พล.ต.ต. สง่า กิตติขจร ส.ส.เชียงใหม่ กล่าวว่า ฐานสำคัญของ พรรคการเมืองนั้น อยู่ที่ ส.ส.ในสภา ไม่ใช่อยู่ที่กลุ่มนายทุนที่อ้างว่าทำประโยชน์ให้ กับพรรคแล้วมาอ้างบุญคุณกันไม่ได้ ซึ่งเมื่อความสำคัญอยู่ที่ ส.ส.จึงสมควรให้ ส.ส.เป็น กลุ่มนำในการบริหารพรรคจึงจะถูกต้อง ไม่ใช่ให้กลุ่มนายทุนเข้ามาครอบงำและกล่าว ว่าถ้าไม่มี ส.ส.มีแต่นายทุนพรรคก็อยู่ไม่ได้ แต่ถ้ามี ส.ส.แล้วไม่มีนายทุนพรรคอยู่ได้^๒

^๑ น.ส.พ.แนวหน้า, ๒๖ เมษายน ๒๕๒๕, มีข้อสังเกตว่านายวัฒนา เองก็ เป็น "นายทุน" คนหนึ่งเหมือนกัน แต่เป็นนายทุนที่เป็น ส.ส.ด้วย

๒

น.ส.พ.แนวหน้า, ๒๗ เมษายน ๒๕๒๕

ด้านนายวัฒนา ฮัศวเหม เปิดเผยว่า ก่อนหน้าจะมีการประชุม ๑ วัน นายซิงชัย มงคลพันธ์ ส.ส.กาฬสินธุ์ ได้นำจดหมายของนายอบ วสุรัตน์ มาให้ตนอ่านในจดหมายระบุว่า ถ้าหากตนเองจะเอาตำแหน่งเลขาธิการ โดยไม่ยอมให้กลุ่มของนายอบเป็นทาง นายอบจะตัดเงินช่วยเหลือเลือกตั้งซ่อม ส.ส.ที่กาฬสินธุ์ด้วย^๑

นายอบ วสุรัตน์ กล่าวว่า "อนาคตพรรคจะอยู่ได้ขึ้นอยู่กับผู้บริหารพรรคมือสะอาด ไม่ใช่มีเฉพาะ ส.ส.เท่านั้น ส.ส.ไม่ใช่เทวดาจะรู้อะไรไปหมด ไม่ใช่จะมาดูถูกกันว่าพ่อค่านักธุรกิจเป็นนายทุน ผมอยากถามว่าพ่อค้าเขาเลวตรงไหน ผมเคยพูดกับคุณวัฒนา คุณทริชว่าเขายู่ด้วยกันอย่าให้แตกแยกกันอย่ายึดเยียดว่าเป็นนายทุนเป็นพ่อค้า ผมยอมรับว่านักธุรกิจก็ไม่ได้ดีทั้งร้อยคน ที่เลวก็มี ส.ส.ก็ไม่ได้ดีร้อยเปอร์เซ็นต์ที่เลวก็มีมากกว่าดี" นายอบ วสุรัตน์ กล่าวถึงการสนับสนุน นายวงศ์ พลนิกร เพราะมีประวัติการทำงานไม่เคยต่างพร้อย เมื่อนายวงศ์ ทำงานครบ ๑ ปี ก็ให้ ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ ขึ้นไปแทนและกล่าวถึงการบริจาคช่วยพรรคว่า"...จะมาอ้างว่าผมเป็นนายทุน ความจริงไม่ใช่ผมคนเดียว มีหลายคนได้ช่วยกันบริจาคเดือนละ ๕ แสนบาทผมก็ไม่เคยไปทวงบุญคุณ"^๒

การโต้แย้งระหว่างนักการเมืองและนายทุน ผู้สนับสนุนพรรคยังไม่สิ้นสุดเท่านั้น นายวัฒนา ฮัศวเหม ได้แย้งนายอบที่ว่าให้ นายวงศ์ พลนิกร เป็นเลขาธิการพรรค ๑ ปีก่อน แล้วให้ ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ เป็นเลขาธิการต่อว่า การกระทำเช่นนี้เป็นเผด็จการ "พรรคการเมืองไม่ใช่บริษัท เลขาธิการพรรคควรที่จะมาจากการเลือกของพรรค" และกรณีนายทุนผู้สนับสนุนพรรคจะลาออกถ้านายวัฒนา ได้เป็นเลขาธิการพรรค โดยกล่าวว่า "ขณะนี้นายอบจ่ายเงินให้พรรคเดือนละ ๕ แสนบาท แต่จะมาพูดอย่างนี้เป็นการไม่ถูกต้องและไม่ทราบว่านายอบมีอำนาจอะไรที่เอาชื่อพรรคไปเรียกรายเงินจากกลุ่มนายทุนมาเดือนละ ๕ แสนบาท"^๓

^๑ เรื่องเดียวกัน

^๒ น.ส.พ.แนวหน้า, ๒๘ เมษายน ๒๕๒๕

^๓ น.ส.พ.แนวหน้า, ๒๘ เมษายน ๒๕๒๕

ปัญหาการให้เงินสนับสนุนพรรค นายอบ วสุรัตน์ กล่าวว่า

"...ที่ผมพูดว่าพ่อค้าเขาจะเลิกให้การสนับสนุนพรรคเดือนละ ๕ แสนบาทก็เพราะว่า นายวัฒนา กับนายทวีช เวลาประชุม เวลาให้สัมภาษณ์ก็มักจะพูดว่านายทุนมันไม่ดี พ่อค้ามันไม่ดีเสมอ ผมไม่ใช่คนทวงบุญคุณ สาบานได้ พวกนายวัฒนา เวลาไม่มีเงินมาขอผม ผมไม่ได้พูดเลยเรื่องนี้ มาขอผมจนผมเบื่อเต็มทีแล้ว...มี ส.ส.บางคน...เขามาบอกผมว่า เขาเป็นหนี้นายวัฒนา ๒ แสนบาท เขาบอกว่าถ้าผมได้ตัวให้เขา เขาก็พร้อมที่จะมาอยู่กับเรา แต่ผมไม่เอาพวก ส.ส. เชื่อไม่ได้ ออย่างว่าแต่ผมเลยที่ถูกพวกนั้นขอเงินขอทอง แม้แต่คุณบรรณสมบุรณ์ มิตรภักดี ก็ถูกไถไม่รู้จะไถยังไงมาหาที่บ้านคุณบรรณสมบุรณ์ ตัวเจ้าของบ้านไม่อยู่ก็ขอร้องในห้องรับแขก เพราะยังงี้ ๆ เสียคุณบรรณสมบุรณ์ ก็จะต้องกลับบ้าน พอกลับมาขอเงินบ้างก็บอกว่าลูกป่วย ตกต้นไม้รักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาล ถ้าไม่มีเงินไปให้คำรักษาก็จะเอาออกจากโรงพยาบาลไม่ได้"^๑

นายทวีช กลับประชุม กล่าวถึงปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นว่า

"ตามที่นายอบให้สัมภาษณ์ท่านเองว่า พ่อค้ามาให้การสนับสนุนเงินให้กับพรรค นั้น ผมเห็นว่านายอบพูดไม่ถูกต้อง คนเราต้องรู้จักหน้าที่ของกันและกัน เราต้องอยู่กันด้วยเหตุผล นักการเมืองรู้จักหน้าที่ นักการเมือง พ่อค้ารู้จักหน้าที่ของพ่อค้า ออย่างว่าแต่นายอบที่หาพ่อค้ามาให้การสนับสนุนพรรคการเมืองเลย อย่างนายธนาคารใหญ่ ๆ ที่ไม่ใช่ นายอุเทน เตชะไพบูลย์ คนอื่น ๆ เขาก็เคยให้เงินสนับสนุนพรรคการเมือง แต่เขาไม่ได้ทวงบุญคุณแบบนายอบ"

นายทวีช กล่าวว่า ตนเห็นว่าจะต้องมีการดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดลงไป ถ้าไม่เช่นนั้นแล้วประชาชนก็จะมองภาพพจน์ของพรรคไปว่า มีพ่อค่านายทุนให้การสนับสนุนพรรคและเมื่อพรรคเป็นรัฐบาล "พวกนายทุนพ่อค้าพวกนี้ก็จะกอบโกยหาผลประโยชน์เข้าตัวเอง แท้ที่จริงแล้วที่ไหน ๆ ไม่ว่าจะต่างประเทศเขาก็มีนายทุนพ่อค้า

^๑ น.ส.พ.แนวหน้า, ๓๐ เมษายน ๒๕๒๕

ให้การสนับสนุนพรรค แต่เขาไม่ได้มาจับบทบาทในพรรค ไม่อย่างนั้นแล้วจะกลายเป็นบริษัทไปไม่มีที่ไหน ๆ ในโลกเขาทำกัน ภาพพจน์ที่ออกไปสู่สายตาประชาชนก็จะไม่สวยว่ามีพ่อค้ำมาเป็นกรรมการพรรค"

อย่างไรก็ตาม นายทวีขกล่าวด้วยว่าตามที่นายทุนของพรรคได้กล่าวโจมตีตนและนายวัฒนา ว่าทำให้ภาพพจน์พรรคเสียนั้น ตนไม่เข้าใจจริง ๆ "ผมนั่นเป็นผู้แทนมีประชาชนเลือกเข้ามาถึง ๘ หมื่นคน คุณวัฒนาที่เป็น ส.ส.มาแล้วหลายสมัยและไม่เคยสอบตก ทำไมจะต้องมาว่ากันที่เขาวัวแบบนี้ก็เท่ากับดูถูกประชาชน ส.ส.คนอื่น ๆ ก็เหมือนกัน เขาดูถูกว่าเชื่อไม่ได้ มี ส.ส. เลวมากกว่า ส.ส. ดีพูดอย่างนี้ก็เท่ากับดูถูกประชาชนทั่วทั้งประเทศ ส.ส. ถ้าไม่จริง ผมรับรองว่าชาวบ้านไม่เลือกเข้าสภาแน่"^๑

นายวงศ์ พลนิกร ส.ส. จังหวัดหนองคายอดีตปลัดกระทรวงการต่างประเทศ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงต่างประเทศและรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ผู้ซึ่งกลุ่มนายทุนผู้สนับสนุนพรรคชาติประชาธิปไตย ต้องการให้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการพรรค กล่าวถึงปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นว่า^๒

"พรรคการเมืองไทย ก็อบทุกพรรคก็มีปัญหาระหว่างนายทุนกับ ส.ส. เพราะความไม่เข้าใจกัน ระดับแนวความคิดของผู้เข้ามารับผิดชอบทางการเมืองยังไม่สูงพอ ผมยังประทับใจกับคำพูดของอดีตนายกรัฐมนตรีอนุแห่งสหภาพพม่าที่ว่า ระบอบการปกครองประชาธิปไตยนะดี ถึงแม้จะมีข้อบกพร่องบ้าง แต่ถ้าจะเปรียบก็เหมือนกับน้ำมันราชสีห์ไม่ใช่ใช้น้ำมันหมู ดังนั้นภาชนะที่จะมารองรับที่คู่ควรจะต้องเป็นถ้วยทองคำ เพราะฉะนั้นระบอบประชาธิปไตยเราจะหาผู้แทนหรือรัฐบาลที่มาเป็นภาชนะรองรับ ถ้าระดับแนวความคิดต่ำ คุณธรรมไม่ถึงภาชนะรองรับไม่คู่ควร ประชาธิปไตยก็ก้าวหน้าไปไม่ได้"

"เราอย่าไปแบ่งแยกว่าพ่อค้ำนักธุรกิจที่เข้ามาสนับสนุนพรรคการเมืองเป็นนายทุนทุกคนเขาก็รักบ้านเมือง เขาต้องการเข้ามารักษาผลประโยชน์ของเขา แล้ว

^๑ น.ส.พ.ก้าวหน้า, ๒ พฤษภาคม ๒๕๒๔

^๒ ลื่อนาคค, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๖๔, ๓๐ พฤษภาคม - ๕ มิถุนายน ๒๕๒๔

ที่ผู้แทนแย่งกัน เป็นรัฐมนตรีละ เรื่องอย่างนี้ก็ต้องใจกว้างกันบ้าง นายทุนเขา ต้องการมีบทบาทในพรรคบ้าง แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า เขาต้องการมาเป็น รัฐมนตรี"

"...พรรคการเมืองของเราไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควรก็เพราะ เรามาแบ่งแยก ว่าฉัน เป็น ส.ส. เธอเป็นนายทุน มาแบ่งกันอย่างนี้มันไม่ถูกพรรคการเมือง ที่รีแต่ ส.ส. ไม่มีนักธุรกิจมาร่วมด้วยก็ และหรือพรรคการเมืองที่มีแต่นักธุรกิจ ไม่มี ส.ส. นักวิชาการก็และเหมือนกัน"

ปัญหาที่เกิดขึ้นของพรรคชาติประชาธิปไตยนี้ ก่อเค้าแห่งความขัดแย้ง ตั้งแต่คราว พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ลงสมัครเลือกตั้งซ่อมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่จังหวัดร้อยเอ็ด นักการเมืองแต่ละคนแต่ละกลุ่ม ต่างช่วงชิงกันเป็นเจ้าของ พลเอกเกรียงศักดิ์ อย่างผูกขาดตัวแปรที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ กลุ่มนักวิชาการ ที่นำโดย ดร. อาทิตย์ อุไรรัตน์ ที่ต้องการสร้างให้พรรคชาติประชาธิปไตยให้เป็นพรรคการเมืองที่สมบูรณ์แบบอย่างประเทศตะวันตก แต่ก็ต้องมาประสบปัญหาทางการเมืองที่เล่นการเมืองไร้ระเบียบวินัย เช่น กลุ่มของ นายวัฒนา อัครเวม

แม้ นายวัฒนา อัครเวม จะมีความสำคัญต่อเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เพราะมีกำลังสนับสนุนจาก ส.ส. อยู่หลายคนแต่พลเอกเกรียงศักดิ์ก็ไม่สามารถจะละลายกลุ่มของ นายอบ วสุรัตน์ ซึ่งเคยร่วมงานกันสมัยรัฐบาลเกรียงศักดิ์ การประทะกันของทั้งของกลุ่มเกิดขึ้นเพราะต่างฝ่ายต่างเห็นว่าตนมีความสำคัญคือ นายวัฒนา อัครเวม เป็นผู้เริ่มตั้งพรรคและมี ส.ส. อยู่ในสังกัด นายอบ วสุรัตน์ ถือว่าตนนั้นเป็นคนเก่าคนแก่ที่ให้ความช่วยเหลือพลเอกเกรียงศักดิ์ มาตลอด จึงพยายามที่จะจุดหัวหน้าพรรคให้รอดพ้นจากนักการเมืองประเภทเสียสิ่งห้กระทั่งแรดทั้งหลาย โดยกล่าวว่า "...ผมให้ความนับถือท่านหัวหน้าเกรียงศักดิ์มาก พวกที่ประชาชนไม่ยอมรับถ้าออกจากพรรคชาติประชาธิปไตยไปจะมีสมาชิกสมัครเข้าพรรค เป็นจำนวนมากมีทั้งทหารพ่อค้าประชาชนรวมทั้ง ส.ส. ด้วย ถ้าพวกนี้ออกไปจะมีคนมาเข้าพรรคเยอะทีเดียว..."^๑

พลเอกเกรียงศักดิ์เองก็แสดงความเห็น เกี่ยวกับผู้จะเป็น เลขาธิการพรรคว่า ต้องมีคุณสมบัติสนับสนุนในเรื่องค่าใช้จ่ายของพรรค ได้อย่างเต็มที่ที่มีความจริงใจอุทิศตนต่อ

^๑ น.ส.พ.แนวหน้า, ๓๐ เมษายน ๒๕๒๕

พรรคอย่างเต็มที่ เสมอในระบอบประชาธิปไตยรักหมู่คณะมีความรู้ความสามารถและเป็นที่นับถือของประชาชนและคนในพรรค^๑ ซึ่งเท่ากับ เป็นการสนับสนุนกลุ่มของนายออบ วสุรัตน์ ซึ่งมีฐานทางเศรษฐกิจรองรับอยู่แล้วซึ่งในที่สุดกลุ่มของนายวัฒนา อัครเวม และนายทวิช กลิ่นประทุม ก็แยกตัวออกไปจากพรรคปล่อยให้อำนาจการบริหารพรรค ขึ้นอยู่กับกลุ่มนายทุนของพรรคต่อไป

กรณีความขัดแย้งภายในพรรคชาติประชาธิปไตยชี้ให้เห็นว่าความขัดแย้งระหว่างนักรบ เมืองกับนักธุรกิจมีลักษณะสลับซับซ้อน เกินกว่าการวิเคราะห์ง่าย ๆ ว่าเป็นการขัดแย้งระหว่างนักรบ เมืองกับนักธุรกิจ ทั้งนี้เพราะกลุ่มที่ขัดแย้งกันต่างก็มีสถานภาพและผลประโยชน์ในทางธุรกิจด้วยกันทั้งสิ้น ข้อแตกต่างก็คือในขณะที่นักธุรกิจกลุ่มหนึ่ง (นายวัฒนา และนายทวิช) เป็นนักธุรกิจที่เข้าไปคลุกคลีกับการเมืองในระบบรัฐสภามาเป็น เวลานานโดยการสมัครรับ เลือกตั้งและเป็นแกนสำคัญในการรวบรวมผู้แทนราษฎรเข้ามาสังกัดพรรค แต่นักธุรกิจอีกกลุ่มหนึ่ง (นายออบ) มิได้มีลักษณะเช่นเดียวกันกับนายวัฒนาและนายทวิช กล่าวคือ นายออบ เป็นนักธุรกิจผู้ไม่เคยลงสมัครรับ เลือกตั้ง แต่เป็นผู้ให้ทุนและแสวงหาแหล่งทุนมาสนับสนุนพรรค จึงไม่มีความสัมพันธ์กับผู้แทนราษฎรในพรรคมาก เท่ากับที่นายวัฒนาและนายทวิชมีอยู่ อย่างไรก็ตาม นักธุรกิจ เช่น นายออบ กลับมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับหัวหน้าพรรค ซึ่งแต่เดิมมีอาชีพเป็นทหารและได้อำนาจทางการเมืองมาด้วยการปฏิวัติต่อมาภายหลัง เมื่อหมดอำนาจลง จึงสมัครรับ เลือกตั้ง เป็นผู้แทนราษฎร

ดังนั้นความขัดแย้งระหว่างนักรบ เมืองกับนักธุรกิจดังกล่าวจึงควรพิจารณาว่าเป็นความขัดแย้งระหว่างนักรบ เมืองซึ่งโดยอาชีพ เป็นนักธุรกิจหรือมีผลประโยชน์ทางด้านธุรกิจกับนักธุรกิจซึ่งมิได้ต้องการ เป็นนักรบ เมืองในรัฐสภา (คือไม่ต้องการสมัครรับ เลือกตั้ง) แต่แสวงหาอำนาจและอิทธิพลทางการเมืองโดย เป็นผู้ให้ทุนและหาทุนให้แก่พรรค จะสังเกตได้ว่าบุคคลที่เป็นนักรบ เมืองในระบบรัฐสภา เช่น พลตำรวจตรี

^๑ น.ส.พ.แนวน้ำ, ๒๘ เมษายน ๒๕๒๕

สง่า กิตติขจร จะให้ความสำคัญและเห็นความสำคัญของผู้แทนราษฎรมากกว่า
 นายทุนที่ไม่ต้องการเข้าสู่วงการเมืองในรัฐสภา

๒.๔.๒ ความขัดแย้งของพรรคกิจสังคม

พรรคการเมืองที่เติบโตอย่างรวดเร็ว เช่น พรรคกิจสังคมซึ่ง
 องค์ประกอบของการรวมตัวเป็นพรรคการเมืองประกอบด้วยนักการเมืองที่แยกตัวออกมา
 จากพรรคประชาธิปัตย์ พรรคการเมืองเล็ก ๆ นักการเมืองอิสระทั้งหลายซึ่งล้วนแต่
 เป็นผู้คร่ำหวอดในวงการเมืองมาเนิ่นนานาน พอค่านักธุรกิจระดับนายทุนอุตสาหกรรม
 การเงินและการธนาคารและนายทุนกับเกษตรกรกรรม รวมทั้งนายทุนระดับท้องถิ่น โดย
 มี ม.ร.ว.ศุภฤทธิ ปราโมช เป็นเสาหลักที่ ก่อตั้งต่าง ๆ เกาะยึดเหนี่ยวสร้างความ
 เป็น เอกภาพทางการเมือง

แต่ถ้าว่าความมีเอกภาพความเป็นสถาบันทางการเมืองที่ดีของพรรคการเมือง
 เมืองนั้นยังยึดมั่นอยู่ในตัวบุคคลที่เป็นผู้นำพรรค เช่น พรรคการเมืองของไทยในอดีต
 ที่สร้างขึ้นมาเพื่อรองรับฐานอำนาจทางการเมืองของนักการเมือง นักการทหาร บุคคล
 ใดบุคคลหนึ่ง ดังนั้นการที่พรรคกิจสังคมประกอบด้วยกลุ่มต่าง ๆ หลายกลุ่มที่มารวม
 ตัวกันโดยยึดตัวบุคคล แต่ไม่ได้ยึดหลักการและอุดมการณ์ในการทำงานการเมืองร่วม
 กัน ย่อมมีโอกาสที่จะกระทบกระทั่งกันได้เมื่อถึงเวลาที่ผลประโยชน์ของแต่ละกลุ่ม
 นั้นเกิดการขัดแย้งกัน

ภาพของความขัดแย้งในพรรคกิจสังคมยังไม่ปรากฏเด่นชัดนับแต่การตั้งพรรค
 การเมืองมาจนถึงการเลือกตั้งปี ๒๕๑๒ ด้วยปัจจัยที่ว่าเป็นระยะแรกของการก่อสร้าง
 พรรคและพรรคยังไม่ใหญ่มากนักบทบาทการเมืองของพรรคแม้จะได้จัดตั้งรัฐบาลในปี ๒๕๑๔
 ก็เพราะตัวหัวหน้าพรรคเป็นปัจจัยเด่นมากกว่าความแข็งแกร่งของพรรค แต่พรรคกิจสังคม
 ก็ขยายตัวอย่างรวดเร็วจากนโยบาย "ซึ่งสร้างคะแนนนิยมให้แก่พรรคเป็นอย่างมากในการ
 เลือกตั้งปี ๒๕๑๔ และ ๒๕๑๖

ความขัดแย้ง เริ่ม เกิดขึ้นเมื่อพรรคกิจสังคมได้เข้าร่วมในการจัดตั้งรัฐบาล
 พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ชุดที่หนึ่ง เมื่อการคัดเลือกตัวบุคคลเข้าร่วมเป็นรัฐมนตรีนั้น

นายบุญชู โรจนเสถียรได้คัดเลือกบุคคลที่อยู่ในทีมงานของตน เข้าร่วมควบคุมบริหารงานด้านเศรษฐกิจของรัฐบาลสร้างความไม่พอใจให้ลูกทีม เป็นอันมาก

นายวิชิต ศุขะวิริยะ ส.ส. จันทบุรีได้ประกาศยื่นใบลาออกพร้อมกล่าวว่า
โจมตีหัวหน้าพรรคว่าเป็นคนไร้ลัจจะ

"ตอนที่รัฐบาลเกรียงศักดิ์ ลาออก พรรคได้มีการประชุมจัดตั้งรัฐบาลโดยมีมติให้หัวหน้าพรรคเป็นผู้ประสานงาน สำหรับการฟอร์มตัวเป็นรัฐมนตรีต้องโหวตจากสมาชิกที่เป็น ส.ส. ในพรรคซึ่งท่านหัวหน้าพรรคได้รับปากแต่พอจริง ๆ กลับเสนอชื่อโดยไม่ปรึกษาลูกพรรค... ผมไม่เห็นด้วยที่เอานายทุนมาแก้ปัญหาเศรษฐกิจ แต่หัวหน้าพรรคกลับเอาคนเหล่านี้มาใช้สอยตั้งแต่สมัยที่เป็นรัฐบาลครั้งที่แล้ว... ผมไม่เชื่อว่ากลุ่มนายทุนเหล่านี้จะแก้ปัญหาเศรษฐกิจได้"

และปัญหาที่เกิดขึ้นกรณีนายบุญชู โรจนเสถียรแต่งตั้งนายสังเวียน มีเผ่าพงษ์เป็นรองเลขาธิการนายกรัฐมนตรี เนื่องจากตำแหน่งเลขานุการรัฐมนตรีต่าง ๆ ส.ส. ทุกคนมีความต้องการตำแหน่งนี้ แต่นายบุญชู กลับไปแต่งตั้งนายสังเวียน เลขานุการส่วนตัวที่ธนาคารกรุงเทพและเป็นกรรมการกลางพรรคด้วยแทนที่จะตั้ง ส.ส.

นางพงษ์ สारสิน นักธุรกิจที่มีบทบาทสนับสนุนพรรคไม่เห็นด้วยต่อการมีนายบุญชูนำบุคคลนอกพรรคมาเป็นรัฐมนตรี โดยกล่าวว่า "นั่นไม่ถูกต้องเล่นระบบพรรคเราต้องเอาคนในพรรคมาก่อน ผมถึงบอกเล่นให้มันถูกกติกา... ไปเอาคนนอกมาก็ไม่ถูกมันต้องเลือกคนในพรรคเสียก่อน"^๑

ทีมงานด้านเศรษฐกิจของนายบุญชู โรจนเสถียร กล่าวถึงปฏิกริยาจาก ส.ส. พรรคกิจสังคมต่อกรณีนายบุญชู นำบุคคลภายนอกมาเป็นรัฐมนตรีว่า "มีมากครับ... เพราะคนที่มาเป็น ส.ส. นั้นจะหวังอยากเป็นรัฐมนตรี การเป็นรัฐมนตรีนั้นพูดตรง ๆ เป็นเกียรติประวัติแก่วงศ์ตระกูล... เงินเดือนสูงขึ้น... มีโอกาสกินตามน้ำ... มีโอกาสใช้ตำแหน่งรัฐมนตรีหาเสียงได้ รัฐมนตรีที่คุมหน่วยงานใดก็ตาม ก็มีคนอยู่ได้บังคับบัญชา

^๑ สุภาพบุรุษ-ประชามิตร, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๘๙, ๒๖ เมษายน ๒๕๒๓

^๒ สัมภาษณ์ นายพงษ์ สारสิน

ในกรมกองก็หาทางผันผายชักย้ายถ่ายเทหาเสียงให้”^๑

นายบุญชู โรจนเสถียร กล่าวถึงกรณีที่ ส.ส.ของพรรคแสดงความไม่พอใจตนว่า

“สำหรับความไม่พอใจของ ส.ส.บางกลุ่มที่มีต่อการเชิญคนที่ไม่ได้เป็น ส.ส. หรือไม่ใช่คนในพรรคมาเป็นรัฐมนตรีนั้นก็ยังมีอยู่บ้าง แต่ก็ไม่ใช่ปัญหาสำคัญ หรือเป็นความขัดแย้งหลัก เพราะในที่สุดทุกคนก็ต้องยอมรับกันว่าในการ แก้ไขปัญหาของประเทศแต่ละปัญหานั้น เราต้องอาศัยคนที่มีประสบการณ์ และเชี่ยวชาญในงานแต่ละด้าน เข้าแก้ ไม่ใช่ว่าใครที่เป็นนักการเมือง แล้วก็จะสามารถกันหมดทุกคนไป บางทีมงานบางประเภทก็มีคนภายนอก หรือคนที่ไม่ได้เป็นราษฎรไม่ได้อยู่ในพรรคแต่มีความสามารถดีหรือมีประสบการณ์ก็ต้องเชิญคนเหล่านั้น เข้ามาช่วยงาน”^๒

ในความคิดของฝ่ายส.ส. นั้น เห็นว่าสมควรจะได้เป็นรัฐมนตรีหรือตำแหน่ง ข้าราชการการเมืองอื่น ๆ ส่วนนายบุญชูนั้น เห็นว่าการเข้าร่วมรัฐบาลเพื่อจะแก้ไขปัญหา ของประเทศนั้นต้องสรรหากคนที่มีความสามารถ ซึ่งอาจจะไม่ได้สังกัดอยู่ในพรรคร่วมงาน กรณีความขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพรรคการเมืองนั้นนายบุญชู กล่าวว่า “พรรคการเมืองของไทยไม่ว่าจะเป็นพรรคกิจสังคม หรือพรรคใดก็ตามเป็นพรรคการเมืองที่อยู่ในขั้นของการพัฒนา ความขัดแย้งจึงต้องมีให้เห็นเป็นธรรมดา ซึ่งอาจจะแยกความขัดแย้งออกได้ เป็นสองประเภทคือความขัดแย้งทางความคิดและอุดมการณ์ กับความขัดแย้งทางผลประโยชน์ซึ่งก็ยังมีอยู่บ้าง แต่ไม่ใช่เป็นความขัดแย้งที่ใหญ่ หลวงมากนัก เช่นอาจจะต้องการตำแหน่งหน้าที่ อาจจะต้องการผลตอบแทนบางอย่างเพื่อความอยู่รอด มัน เป็นความขัดแย้งที่มีอยู่ตามปกติวิสัยของการเมืองและยอม เป็นการ เข้าใจผิดอย่างมากที่เข้าใจกันว่าความขัดแย้งระหว่างนักการเมืองหรือบุคคล ในพรรคการเมืองจะมีแต่ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์เพียงอย่างเดียว”^๓

^๑ ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ประสงค์จะให้ระบุชื่อ, สัมภาษณ์ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๒๕

^๒ สัมภาษณ์ นายบุญชู โรจนเสถียร

^๓ เรื่องเดียวกัน

หากจะพิจารณา เป็นกลุ่มภายในพรรคกิจสังคมแล้วแบ่งได้เป็น ๓ กลุ่มคือ กลุ่มแรกเป็นกลุ่มของนายบุญชู โรจนเสถียร ซึ่งกอรปด้วยทีมงานของนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญทางด้านเศรษฐกิจ กลุ่มที่สองเป็นกลุ่มของ ดร.เกษม สิริสัมพันธ์ และกลุ่มที่สาม เป็นกลุ่มของอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เข้ามาร่วมตัวอยู่ในพรรคคือ นายบุญเท่ง ทองสวัสดิ์ และนายทองหยด จิตตะวีระ และอาจมีอีกกลุ่มคือ กลุ่ม ส.ส. ภาคตะวันออก เฝียงเหนือภายใต้อิทธิพลของนายไชยศิริ เรืองกาญจนเศรษฐ์ กลุ่มต่าง ๆ ทั้งสามกลุ่มจริง ๆ แล้ว แบ่งเป็นสองฝ่ายคือ ฝ่ายนายบุญชูและฝ่าย ดร.เกษม-นายบุญเท่ง-นายทองหยด ฝ่ายหลังนี้มีนักธุรกิจสำคัญ ๆ ให้การสนับสนุนคือ นายพงษ์ สารสิน

ความขัดแย้งของทั้งสองฝ่ายเกิดขึ้นอย่างชัดเจนเมื่อพรรคกิจสังคมเข้าร่วมจัดตั้งรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ชุดที่สาม เมื่อการผลักดันพยายามเข้าร่วมรัฐบาลของฝ่าย ดร.เกษม-นายบุญเท่ง-นายทองหยด รวมกันกับนายพงษ์ สารสิน ส่วนนายบุญชู โรจนเสถียร ประท้วงเรื่องการประกาศลาออกจากตำแหน่งภายในพรรคกิจสังคมทุกตำแหน่งและติดตามเรื่องการลาออกของ ส.ส.๗ คน

ปัญหาของพรรคกิจสังคมคือ ปัญหาด้านหัวหน้าพรรค ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ซึ่งเป็นเสาหลักของพรรคเคยเจรจาแก้ไขความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพรรค แต่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ มีปัญหาเรื่องสุขภาพเนื่องจากอายุมากจึงพยายามหาทายาททางการเมืองในตำแหน่งหัวหน้าพรรค โดยได้กล่าวเมื่อวันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๒๔ ถึงคุณสมบัติของผู้ที่จะมาเป็นหัวหน้าพรรคกิจสังคมในอนาคตว่า นอกจากจะต้องเป็นผู้ที่อดทนได้ทุก เมื่อที่ถูกหนังสือพิมพ์คำและจะต้องไม่เหลื เมื่อถูกขมแล้ว ยังจะต้องเป็นคนที่เฉลียวฉลาดและมีทุกอย่างพร้อมทั้งด้านการเงินการทองและเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั้งในและต่างประเทศ

การประกาศหาผู้นำพรรคใหม่ในเชิงสนับสนุนนายบุญชู ของ ม.ร.ว.

ศีกฤทธิ ทำให้ฝ่าย ดร.เกษม-นายบุญเท่ง-นายทองหยดไม่เห็นด้วย ด้วยการพยายาม
ดึงบุคคลภายนอกที่มีบารมี คือ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ มาเป็นหัวหน้าพรรค นาย
โกศล ไกรฤกษ์ เลขาธิการพรรค กล่าวว่า

"...ความสามารถในทางการเมืองไม่สามารถเป็นดัชนีกรรมให้ใครได้ เพราะ
ทรัพยากรซึ่งเป็นบุคคลอยู่ในพรรค มันไม่ใช่สิ่งของ มีสมอง มันจะยอมรับกัน
หรือไม่ สมมติอาจารย์ศีกฤทธิจะบอกว่า...บุญชูเป็นทายาท...เพราะบุญชูมา
เป็นมัน (ส.ส.) ออกไปหมด แล้วจะทำยังไง ผมไม่เอาด้วย...คนที่จะมา
เป็นหัวหน้าพรรคต่อไปก็ต้องปรับตัวแก้ไขสถานการณ์นี้ให้ได้"^๑

นายพงษ์ สารสิน กล่าวถึงปัญหาผู้นำของพรรคกิจสังคม ถ้า ม.ร.ว.
ศีกฤทธิ วางมือทางการเมืองจะไม่เกิดวิกฤตการณ์ด้านผู้นำ นายบุญชู หรือนายพงษ์
อาจขึ้นเป็นผู้นำพรรคก็ได้ ถ้ามีการยอมรับจากพรรค

"...แต่บารมีจะมีถึงหรือไม่อีกเรื่อง เป็นนะเป็นได้แต่ประชาชนจะยอมรับหรือ
ไม่" และต่อที่จะดึงบุคคลภายนอกที่มีบารมีมาเป็นผู้นำพรรค นายพงษ์
กล่าวว่า "ก็ได้ไม่เป็นไร ถ้าเราจะเล่นให้อย่างยุติธรรมไม่เห็นเสียหาย
อะไร ถ้าคนเขามีบารมีคือเราอย่าไปใจแคบ โดยมากไปเล่นแล้วใจแคบ
ว่าเป็นพวกกู พวกเขา เราอย่าไปคิดอย่างนั้นไม่ได้ คือเล่นกันแล้วให้
มันอยู่ในกติกา"^๒

ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพรรคกิจสังคม ดังที่นายบุญชู กล่าวไว้มี ๒ ประเด็น
คือความขัดแย้งด้านความคิดและอุดมการกับความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ ปัญหาเรื่องแนว
ความคิดและอุดมการระหว่างกลุ่มของบุญชูกับกลุ่มอื่น ๆ เป็นปัญหาสำคัญปัญหาหนึ่ง นาย
บุญชูมีรากฐานมาจากนักธุรกิจการเงิน และปัญหีก่อนที่จะก้าวเข้ามาสู่เวทีการเมืองจึง
เป็นบุคคลที่มีความละเอียดในเรื่องการจ่ายเงินสนับสนุนพรรคและนักการเมือง ส.ส.
หลายคนที่หวังพึ่งนายบุญชูในด้านความเป็นนายทุน ก็ประสบความสำเร็จกันหลายต่อ

^๑ สัมภาษณ์ นายโกศล ไกรฤกษ์ เลขาธิการพรรคกิจสังคม, ๑๑ ตุลาคม ๒๕๒๕

^๒ สัมภาษณ์ นายพงษ์ สารสิน

หลายราย จนมีคำพูดกันว่า "ถ้าบุญชูได้ครึ่งของบรรหารในเรื่องการใช้เงินหรือได้ครึ่งตังอิ้ว (ไชยศิริ เรื่องภาพยนตร์) ป่านนี้ฐานบุญชูในค่าน ส.ส.คงแข็งแรงแรงเต็มทีแล้ว" ดังนั้น ส.ส.พรรคกิจสังคมที่มีปัญหาการเงินและชอบที่จะถูกเลี้ยงดูด้วยเงินจึงไม่ค่อยจะชอบนายบุญชูนัก^๑

แนวความคิดทางการเมืองของนายบุญชู โรจนเสถียร ผู้มีคณะที่ปรึกษาทางวิชาการด้านการเมืองและเศรษฐกิจของตนโดยเฉพาะ ค่อนข้างจะแตกต่างจากกลุ่มนักการเมืองภายในพรรคกิจสังคม ซึ่งเป็นนักการเมืองผู้คว่ำหวอดในวงการเมืองไทยมานาน แต่ยังคงขาดหลักการและอุดมการณ์ที่เด่นชัด สำหรับนายบุญชูแล้ว เขามีความเห็นต่อพรรคการเมืองที่จะจัดตั้งขึ้นมาว่า

"...พรรคการเมืองที่สามารถเป็นสถาบันที่จะคานอำนาจอื่น ๆ ได้ นั้น จะต้องเป็นพรรคที่มีมวลชนเป็นฐานสนับสนุนอย่างแน่นแฟ้นอยู่ทั่วราชอาณาจักร พรรคการเมืองที่จะเป็นพรรคมวลชนที่มีประชาชนสนับสนุนได้ก็คือพรรคการเมืองที่แสดงให้เห็นว่ามีอุดมการณ์ชัดเจนที่จะทำหน้าที่เพื่อประชาชนและเป็นตัวแทนของประชาชน

แนวความคิดในการสร้างพรรคก็คือ แนวความคิดที่จะทำให้สมาชิกของพรรคเป็นนักการเมืองที่มีความรู้ความเข้าใจในปัญหาของประเทศชาติ และเห็นวิธีแก้ไขปัญหามีความเชื่อมั่นว่าวิธีการแก้ไขนั้นจะสัมฤทธิ์ผลเพราะได้ศึกษาทำความเข้าใจในวิธีแก้ไขแล้วเป็นอย่างดีมีความตั้งใจที่จะเสียสละพร้อมที่จะทุ่มเทกำลังกายกำลังใจเพื่อผลักดันให้แนวทางในการแก้ไขปัญหานั้นได้รับการปฏิบัติมีการดำเนินงานอย่างถูกต้องให้จงได้ เมื่อพรรครวมพลังกันขึ้นด้วยศรัทธาในแนวความคิดที่จะแก้ไขปัญหาของบ้านเมือง สมาชิกต่างเข้าใจความมุ่งหมายดีมีการรวมตัวตัวกันดำเนินงานไปสู่เป้าหมายเดียวกัน ก็จะทำให้พรรคมีระเบียบวินัยมีภาพพจน์เป็นที่เชื่อถือของประชาชนได้ และประชาชนก็จะเข้าร่วมและให้การสนับสนุน โดยพลังของประชาชนที่รวมตัวกันเช่นนี้พรรคก็จะสามารถทำหน้าที่คานกลุ่มผลประโยชน์อื่น ๆ ที่ไม่รับใช้ผลประโยชน์ของประชาชน

^๑ วิจารณ์, ปีที่ ๑, มีนาคม ๒๕๒๔, หน้า ๘.

อย่างแท้จริงได้ไม่ยาก"^๑

ความคิดของนายบุญชู ที่ค่อนข้างจะปิดมั่นในหลักการนี้สะท้อนให้เห็นกรณี มีข่าว ส.ส. ๗ คนที่แยกตัวออกจากพรรคกิจสังคม จะตั้งพรรคการเมืองใหม่ โดยให้นายบุญชู เป็นหัวหน้าพรรค แต่ได้รับการปฏิเสธ โดยนายบุญชูกล่าวว่า "พรรคการเมืองที่มีอยู่ทุกวันนี้ ถ้าจะพูดถึงความคิดและอุดมการณ์ มันไม่มีอะไรแตกต่างกันเลย คนที่แนวความคิดไม่ต่างกัน ก็ควรที่จะรวมเข้าด้วยกันเพื่อช่วยให้ประชาชนเขามีความหวังขึ้นมาบ้าง ว่าพรรคการเมืองเป็นที่ฟังกับเขาได้"^๒

นอกจากนั้น ทางด้านเศรษฐกิจ นายบุญชู ได้แสดงความคิดเห็นของเขา ออกมาหลายครั้งทั้งขณะรวมรัฐบาลและไม่ได้ร่วมรัฐบาลไม่ว่าจะเป็นการให้สัมภาษณ์สื่อมวลชน หรือการแสดงปาฐกถาต่อผู้นำทางธุรกิจ ทางทหาร นายบุญชูมักจะแสดงทัศนะของเขาต่อการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ เช่น การเสนอแนวความคิด "บรรษัทรวมไทย" (Thailand Incorporated) ในการปาฐกถา ณ สโมสรผู้สื่อข่าวต่างประเทศแห่งประเทศไทยเมื่อวันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๒๓

แนวความคิดด้านการเมืองและเศรษฐกิจของนายบุญชู จะเป็นที่ยอมรับเพียงใดภายในพรรคกิจสังคม นายพงษ์ สारสิน กล่าวว่า "คุณบุญชูแกชอบจ้างพวกด็อกเตอร์แยะ ๐ แล้วเขียนทฤษฎีต่าง ๆ ซึ่งมองแล้วบางทีมันปฏิบัติยาก แล้วที่เป็นรัฐบาลพูดกันตรง ๆ นะก็ไม่ได้ทำอะไรดีขึ้น มีอะไรที่ดีขึ้นใหม่ ไม่มีเลย"^๓

ข้อเปรียบเทียบระหว่างหลักการและเงินตราว่าสิ่งใดจะสามารถสร้างอิทธิพลภายในพรรคการเมืองได้มากกว่ากัน อาจพิจารณาจากบทบาทของนายพงษ์ สारสิน ซึ่งมีมากขึ้นทุกขณะและค่อนข้างจะยินยอมคนละพวกกับนายบุญชู วารสารจิตตุรัส ได้ราย

^๑ สัมภาษณ์ นายบุญชู โรจนเสถียร

^๒ วงการ, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๘, ตุลาคม ๒๕๒๔, หน้า ๒๘.

^๓ สัมภาษณ์ นายพงษ์ สारสิน

งานบทบาทของนายพงส์ สารสินไว้ว่า^๑

"คุณพงษ์จะไปยิ่งใหญ่ได้ยังไง แกช่วยค่าใช้จ่ายทุกอย่างในพรรค เป็นนายทุนใหญ่ให้พรรคมาโดยตลอด" คนในพรรคก็สงสัยถามกล่าว เช่นนี้เมื่อได้รับคำถามถึงสาเหตุความสำคัญของ พงส์ สารสิน ๑ ใน ๕ ของรองหัวหน้าพรรคกิจสังคม ค่าใช้จ่ายในพรรคคว่าไปแล้วไม่ได้เป็นเงินจำนวนน้อยนิด ข้อมูลจากคนในพรรคชี้แจงคร่าว ๆ ว่าแต่ละเดือนคุณพงษ์ต้องควักกระเป๋าประมาณ ๔ แสนบาท ทั้งค่าเช่าที่ทำการ เงินเดือนเจ้าหน้าที่ ค่าเสียงรับรองเนื่องในการประชุมค่าใช้จ่าย เบ็ดเตล็ด เกือบทุกชนิดและยังรวมถึงค่าใช้จ่ายพิเศษสำหรับ ส.ส.ที่มีฐานะการเงินชักหน้าไม่ถึงหลัง เรื่องการออกเงินค่าใช้จ่ายเหล่านี้ว่ากันแรก ๆ ไม่ค่อยมีใครรู้เรื่องชิต เจนนิก "ภาพ" ความเป็นผู้สนับสนุนการเงินคนสำคัญ ถูกเปิดเผยครั้งใหญ่เมื่อคราวที่มีปัญหาท่อนัดตัดสินใจเข้าร่วมรัฐบาล พลเอกเปรมชุกที่ ๓ ถึงแม้การเปิดเผยครั้งนั้นเกิดขึ้นอย่างเป็นทางการต่อพงษ์ แต่ไม่มีใครปฏิเสธได้ว่า หลังจากนั้นพงษ์ยิ่งกลายเป็นบุคคลสำคัญในสายตา ส.ส. และโดยส่วนใหญ่ยิ่งเพิ่มความเกรงอกเกรงใจในฐานะ "หัวเขี้ยว" ที่ไม่เคยเข้ามาวุ่นวายกับตำแหน่งทางการเมืองไม่ว่าในการเข้าร่วมรัฐบาลครั้งไหนก็ตาม...

ย้อนกลับไปไม่ช้าไม่นานจะพบว่า การตัดสินใจเข้าร่วมรัฐบาลครั้งสุดท้ายของพรรคกิจสังคม เป็นไปพร้อมกับความขัดแย้งที่ทะลุถึงชั้นบุญชู โรจนเสถียร พร้อมสมาชิกพรรคที่มีคุณภาพอีก ๗ คนต้องอำลารมเงาขอยสวณพลอย่างที่ไม่มีการคาดฝัน... ภาพสะท้อนสู่โลกภายนอกขึ้นว่า การคัดค้านการเข้าร่วมรัฐบาลของบุญชู เป็นไปอย่างนักการเมืองที่มีหลักการและเป็นไปเหมือนกับว่านักการเมืองในพรรคเกือบทั้งหมดต่างชื่นชมและเห็นด้วยกับท่าทีของบุญชูตรงกันข้ามคนอย่างพงส์ สารสิน เจริญฤทธิและหัวขบวนสำคัญคนหนึ่งของพรรคถูกมองอย่างนายทุนผู้อาศัยพรรคการเมืองแสวงหาผลประโยชน์ทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ชิต เจนนิกคือ การผลักดันให้รัฐบาลลดภาษีน้ำอัดลม... แต่หลังจากนั้นสถานการณ์พลิกกลับ บุญชู ผู้ถูกคาดหวังว่าจะเป็นตัวแทนหม่อมศึกฤทธิ์ ต้องกลายเป็นคนเกือบไม่มีความสำคัญในสายตาสมาชิกพรรคโดยสิ้นเชิง พลพรรคทั้ง ๗ กลายเป็นส่วนเกินที่น่ารังเกียจของใครต่อใครในพรรคตรงกันข้ามพงษ์ยังได้รับการยอมรับเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด การ

^๑ ข่าวจัดซื้อ, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๔๗, ๒๓ สิงหาคม ๒๕๒๕, หน้า ๓๐.

เลือกเห็นผู้บริหารพรรคครั้งล่าสุด บุญชูกลับสู่ร่มเงาของกิจสังคมเหมือนคนหมด
น้ำยา

"คุณถามว่าคุณพงส์ สำคัญอย่างไรหรือผมตอบสั้น ๆ ใ้ที่ว่า เงินทุนในการเลือกตั้ง
ครั้งแรกเป็นผู้จัดการให้เกือบทั้งหมด ทั้งเป็นของแกเองและทั้งที่ระดมมาจากพรรค
เพื่อนฝูง แกเป็นอย่างนี้มาตั้งแต่เริ่มก่อตั้งพรรคโน่นแหละแล้วที่นำนับถือมากก็คือ
แกไม่เคยขอตำแหน่งอะไรจากพรรคเลยแม้อาจารย์หม่อมจะให้ เป็นแกก็ไม่เอา"
กรรมการพรรคกิจสังคมและเลขาธิการมนตรีกระทรวงใหญ่กล่าวถึงความสำคัญของ
พงส์อย่างกระตือรือร้น... อันเป็นการขยายข้อมูลว่า เขาผู้ดีไม่ได้เป็น "หัวเขี้ยว"
เฉพาะค่าใช้จ่ายประจำที่เป็นไปโดยปกติเท่านั้น

ความสำคัญของพงส์ในพรรคกิจสังคม ขณะนี้โตถึงขั้นที่ ส.ส.และกรรมการกลางพรรค
คนหนึ่งกล่าวกับจตุรัสว่า "ถึงแม้คุณพงส์จะไม่พาวเวอร์อะไรต่ออะไรของแก แต่
ตอนนี้ผมพูดได้ว่า ทุกคนในพรรคเกรงใจแกหมดและกลัวกันมากคือกลัวว่าแกจะออก
จากพรรค ฝ่ายพลฯ ไม่อยู่ที่นี่ พวกเราจะอดกินแน่ฝ่ายเสธ. ไม่อยู่ยังไม่เท่าไร
ฝ่ายเสธ. ออกไป พวกเรา ส.ส.เปรียบเสมือนหน่วยรบก็ยังประจันบานกันไปได้
ไม่สู้จะมีปัญหา"

สรุปแล้วความขัดแย้งภายในพรรคกิจสังคม เป็นเรื่องการต่อสู้แย่งชิงอิทธิพล
ภายในพรรคการเมืองระหว่างนักธุรกิจผู้มาจับบทบาททางการเมืองอย่างนายบุญชู โรจนเสถียร
กับกลุ่มนักการเมือง ซึ่งเป็นนักการเมืองประเภทหวังพึ่งพิงผู้มีเงินและนักการเมืองที่มี
ธุรกิจส่วนตัวอยู่ โดยร่วมมือกับธุรกิจ เช่น นายพงส์ สารสิน ผู้ให้การสนับสนุนด้าน
การเงินแก่พรรคอย่างเต็มที่ สถานการณ์แห่งความขัดแย้งจะเกิดขึ้นอย่างรุนแรงอีกครั้ง
หนึ่งเมื่อ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช วางมือทางการเมืองและไม่อาจคัดเลือกบุคคลที่มี
บารมีเพียงพอมาเป็นผู้นำพรรคได้

กรณีความขัดแย้งระหว่างพ่อค่านักธุรกิจ ที่มีบทบาททางการเมืองกับนักการเมือง
เช่น กรณีของพรรคกิจสังคมและพรรคชาติประชาธิปไตย เป็นปรากฏการณ์ทางการเมือง
ที่สะท้อนให้เห็นภาพของบทบาทและอิทธิพลของนายทุน ที่เข้ามามีอิทธิพลเหนือพรรคการเมือง
ซึ่งเกิดให้เห็นขึ้นอย่างเด่นชัด ภายหลังจากเปลี่ยนแปลงการเมือง เมื่อ ๑๔ ตุลาคม
๒๕๑๖ ความคงอยู่ของพรรคการเมืองยังขึ้นอยู่กับผู้นำพรรคอยู่มาก กรณีของพรรคกิจสังคม
เหตุที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ไม่อาจวางมือทางการเมืองได้ เนื่องจากยังหาผู้นำที่
จะขึ้นมาเป็นผู้ประสานกลุ่มต่าง ๆ ในพรรคเพื่อความมั่นคงอยู่ของพรรคไม่ได้ ความขัดแย้ง
ภายในพรรคระหว่างนักการเมืองและพ่อค่านักธุรกิจนั้นดูจะไม่ใช่เป็นประเด็นหลัก ซึ่งแก่น

ของความขัดแย้งนั้น เป็นการต่อสู้แย่งชิงอำนาจการบริหารพรรคระหว่างกลุ่มพ่อค้า-นักธุรกิจมากกว่า ความขัดแย้งจะไม่เกิดขึ้น ถ้ากลุ่มพ่อค้า-นักธุรกิจ ฝ่ายต่าง ๆ สามารถประนีประนอมด้านผลประโยชน์และแบ่งสรรอำนาจทางการเมืองกันได้

๓. ความขัดแย้งของพรรคการเมืองที่ร่วมรัฐบาลผสม : กรณีพรรคกิจสังคม และพรรคชาติไทยในสมัยรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ชุดที่ ๑

นับตั้งแต่หลังเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งนั้น ไม่มีพรรคการเมืองใดที่จะสามารถจัดตั้งรัฐบาลได้ จะต้องร่วมกับพรรคการเมืองอื่นจัดตั้งรัฐบาล เช่น รัฐบาลสหพรรคในปี ๒๕๑๘ สมัย ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี รัฐบาลจตุรพรรคปี ๒๕๑๘ สมัย ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี รัฐบาลผสมหลังการเลือกตั้งปี ๒๕๒๒ โดยมี พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นผู้จัดตั้งและรัฐบาลผสมระหว่างพรรคกิจสังคม พรรคชาติไทย และพรรคประชาธิปัตย์ สมัยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ในปี ๒๕๒๓ รัฐบาลผสมแต่ละชุดมักจะมีปัญหาเรื่องเสถียรภาพของรัฐบาล ซึ่งปัจจัยสำคัญประการหนึ่งคือ การขัดแย้งระหว่างพรรคการเมืองที่ร่วมรัฐบาล

การประกาศลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๓ อันเนื่องจากปัญหาวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ จนฝ่ายค้าน อันประกอบด้วยพรรคกิจสังคม พรรคชาติไทย พรรคประชาธิปัตย์ พรรคประชากรไทย และพรรคสยามประชาธิปไตย เปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล แต่พลเอกเกรียงศักดิ์ ได้ประกาศลาออกต่อที่ประชุมรัฐสภาและได้มีการชาวเสียด ส.ส.และวุฒิสมาชิก เพื่อจะหานายกรัฐมนตรีในวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๒๓ พรรคการเมืองต่าง ๆ มีมติตรงกันสนับสนุนให้ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรีคนต่อไป

พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ขาดฐานสนับสนุนทางรัฐสภา ไม่มีพรรคการเมืองที่จะสนับสนุนและขาดฐานทางเศรษฐกิจที่จะมาสนับสนุน จึงต้องขอการสนับสนุนจากพรรคการเมือง ๓ พรรค คือพรรคกิจสังคม พรรคชาติไทย และพรรคประชาธิปัตย์.

ในการจัดตั้งรัฐบาล ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างพรรคการเมืองต่าง ๆ คือการจัดสรรตำแหน่งรัฐมนตรีกระทรวงต่าง ๆ เรื่องนี้ นายชุมพล ศิลปอาชา ได้กล่าวถึง

การจัดสรรตำแหน่งรัฐมนตรีว่า

"...โดยปกติในการจัดตั้งรัฐบาลเปรม ๑ นั้น แต่ละพรรคได้เสนอรายชื่อบุคคลผู้ที่มีความประสงค์จะให้ เป็นรัฐมนตรีจำนวนหนึ่งมาพอสมควร เพื่อให้ นายกรัฐมนตรี เป็นผู้พิจารณา ขณะเดียวกันก็ให้แนวทางไปว่า ในกระทรวงใดที่ทางพรรคการเมืองทั้งกิจสังคมและชาติไทย สนใจ ซึ่งความต้องการกระทรวงที่จะเป็นรัฐมนตรีนั้น ก็มีซ้ำกันเป็นธรรมดา แต่อย่างไรก็ตาม ในการพิจารณาจัดสรรตำแหน่งรัฐมนตรี ก็ได้ดำเนินการโดยดูความเหมาะสมในเรื่องตัวบุคคลด้วย... รัฐมนตรีซึ่งมีอายุสูงเกินสมควร หรือรัฐมนตรีที่มีพฤติกรรมหรือความประพฤติไปในทาง aggressive หน่อยก็จะไม่ได้รับการจัดสรรตำแหน่งรัฐมนตรีในรัฐบาลว่า ในรัฐบาลเปรม ๑ นั้น ได้กำหนดเรื่องอายุรัฐมนตรีไว้ด้วย แต่เนื่องจาก pressure ทางการเมืองของพรรคบางพรรคเลยทำให้ผู้มีอายุไล่ในบางพรรคได้ติดตำแหน่งมา..."^๑

เป็นที่น่าสังเกตว่าตำแหน่งรัฐมนตรีกระทรวงที่เกี่ยวข้องทางด้านเศรษฐกิจ คือ กระทรวงการคลัง กระทรวงคมนาคม กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นที่หมายตาของพรรคการเมืองต่าง ๆ โดยเฉพาะพรรคกิจสังคมและพรรคชาติไทย นักวิชาการในทีมงานของนายบุญชู กล่าวไว้ว่า

"...ทุกพรรคยื่นไปที่นายกแล้วคุณเปรมเป็นคนจัดเอง ต้องวิ่งรอกหลายเที่ยวกว่าจะจัดลงตัว พรรคกิจสังคมไม่แสบปี ไม่ได้คุมเกษตรในตอนนั้น เพราะว่าการเกษตรต้องมีเกษตรด้วย แต่บางอย่างก็เอาคนกลางเข้ามา... เพราะฉะนั้นทุกพรรคยื่นไปแล้วแต่ว่าการ Compromise กันซึ่งมีคุณเปรมเป็นหัวหอก คุณเปรมในที่นี้หมายถึงรวมทั้ง สตีฟ ของคุณเปรม เป็นคนจัดให้ลง"

เมื่อประกาศรายชื่อคณะรัฐมนตรีออกมา ปรากฏว่ามีลักษณะของการถ่วงดุลย์อำนาจระหว่างรัฐมนตรีร่วมกระทรวง ซึ่งมีทั้งรัฐมนตรีในโควตาของพลเอกเปรม และรัฐมนตรีในโควตาของพรรคการเมืองต่าง ๆ โดยพิจารณาจาก ๔ กระทรวงสำคัญ

^๑ สัมภาษณ์ นายชุมพล ศิลปอาชา, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๒๔

ด้าน เศรษฐกิจคือ^๑กระทรวงการคลัง

๑. นายอำนวยการ	วิรวรรณ	รัฐมนตรีว่าการ	(กิจสังคม)
๒. นายบรม	ตันเถียร	รัฐมนตรีช่วยว่าการ	(กิจสังคม)

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๑. นายบรรหาร	ทิลปออาชา	รัฐมนตรีว่าการ	(ชาติไทย)
๒. นายอาทิตย์	อากาภิรม	รัฐมนตรีช่วยว่าการ	(พล.อ.เปรมฯ)
๓. น.ต.บุญมี	บุญศรี	รัฐมนตรีช่วยว่าการ	(กิจสังคม)
๔. พ.ต.อ.กฤษ	สังขทรัพย์	รัฐมนตรีช่วยว่าการ	(ชาติไทย)

กระทรวงคมนาคม

๑. พล.ร.อ.อมร	ศิริกายะ	รัฐมนตรีว่าการ	(พล.อ.เปรมฯ)
๒. พ.อ.พล	เจิงประเสริฐวิทย์	รัฐมนตรีช่วยว่าการ	(สยามประชาธิปไตย)
๓. น.ท.ทินกร	พันธุ์กระวี	รัฐมนตรีช่วยว่าการ	(ชาติไทย)
๔. นายยศ	อินทรโกมัลย์สุด	รัฐมนตรีช่วยว่าการ	(กิจสังคม)

กระทรวงพาณิชย์

๑. นายตามใจ	ข้าภโต	รัฐมนตรีว่าการ	(กิจสังคม)
๒. นายวิศิษฐ์	กันสังจา	รัฐมนตรีช่วยว่าการ	(กิจสังคม)
๓. นายไพโรจน์	ไชยพร	รัฐมนตรีช่วยว่าการ	(กิจสังคม)

กระทรวงอุตสาหกรรม

๑. พล.ต.ชาติชาย	ชุมพะวัน	รัฐมนตรีว่าการ	(ชาติไทย)
๒. นายโกศล	ไกรฤกษ์	รัฐมนตรีช่วยว่าการ	(กิจสังคม)
๓. นายไกรสร	ต้นดีพงศ์	รัฐมนตรีช่วยว่าการ	(ประชาธิปไตย)

จากตำแหน่งรัฐมนตรีกระทรวงเศรษฐกิจนั้น ทีมเศรษฐกิจของพรรคกิจสังคม
ซึ่งมีนายบุญชู โรจนเสถียร ดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีฝ่ายเศรษฐกิจ กระทรวง

^๑ สยามจดหมายเหตุ, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑๑, ๗-๑๓ มีนาคม ๒๕๒๓, หน้า ๒๘๑-

การคลังและกระทรวงพาณิชย์อยู่ภายใต้การบริหารของพรรคกิจสังคมทั้งหมด กระทรวง เกษตรและสหกรณ์ พรรคชาติไทยได้ควบคุม โดยมีรัฐมนตรีช่วยจากพรรคกิจสังคมคือ น.ต.บุญมี บุญศรี และรัฐมนตรีโค้วต้าของ พล.อ.เปรม นายอาณัติ อาภาภิรม เป็นผู้คอยถ่วงดุลย์ กระทรวงคมนาคม เป็นโค้วต้าของ พล.อ.เปรม โดยมีรัฐมนตรีช่วย จากพรรคกิจสังคม และพรรคชาติไทย กระทรวงอุตสาหกรรม พล.ต.ชาติชาย ชุณหะวัณ แห่งพรรคชาติไทยควบคุม โดยมีรัฐมนตรีช่วยว่าการ นายโกศล ไกรฤกษ์ จากพรรค กิจสังคม และนายไกรสร ดันดีพงษ์ จากพรรคประชาธิปไตย เป็นผู้ถ่วงดุลย์ นายโกศล ไกรฤกษ์ กล่าวถึงการแต่งตั้งรัฐมนตรีว่า "...มันมีเบื้องหลังครับ...กว่าที่คุณบริหารจะ ได้เป็นรัฐมนตรีว่าการแทนแยะ...กลุ่มสี่เขียว..." เตอร์ก" ดันให้บริหารขึ้นไป...เขา ต้องการดุลย์อำนาจ คือเขาไม่ยอมให้กิจสังคมไปพรูดเดียวทั้งหมด..."^๑

นายบุญชู โรจนเสถียร นั้นได้รับมอบหมายให้แก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจ จึง ประสงค์จะคุมงานเศรษฐกิจทั้งหมด แต่ก็ไม่ได้บทบาทและอิทธิพลของนายบุญชู ในรัฐบาล ด้านเศรษฐกิจค่อนข้างจะมาก จะเห็นได้จากโค้วต้ารัฐมนตรีของพรรคกิจสังคม โดยเฉพาะ ด้านกระทรวง เศรษฐกิจทีม เศรษฐกิจที่เป็นคู่คิดของนายบุญชู คือนายอานวย วีรวรณ นายตามใจ ขำภโต นายไพโรจน์ ไชยพร นายวิศิษฐ์ ดันสังจา น.ต.บุญมี บุญศรี ซึ่งมีบุคคลในพรรคกิจสังคมเพียงคนเดียว คือนายไพโรจน์ ไชยพร

ด้านพรรคชาติไทย ได้คุมกระทรวงสำคัญด้านเศรษฐกิจ คือ กระทรวงอุตสาหกรรมและกระทรวง เกษตรและสหกรณ์ นายชุมพล ศิลปอาชา กล่าวถึงการที่นายบุญชู ได้รับผิดชอบงานด้าน เศรษฐกิจว่าเป็น เพราะบุคลิกลักษณะของนายบุญชูที่มีความชำนาญและ คลุกคลีด้าน เศรษฐกิจมานานและกล่าวว่า สำหรับพรรคชาติไทยแล้ว

"มีผู้มีความชำนาญทางด้าน เศรษฐกิจอยู่มากทีเดียว...พรรคชาติไทยได้เข้าไปคลุก คลี่งานด้านอุตสาหกรรมและ เกษตรโดยตลอดมาและยังมีอีกสองกระทรวงที่พรรค ชาติไทยก็คลุกคลีอยู่ด้วย คือกระทรวงคมนาคม และกระทรวงศึกษา แต่เนื่อง จากจำกัดโค้วต้า ตำแหน่งที่ท่านนายกได้มอบให้แต่ละพรรค จึงทำให้พรรคชาติ ไทยไปปฏิบัติงานด้าน เกษตร...และกระทรวงอุตสาหกรรมในฐานะรัฐมนตรีว่าการ ส่วนรัฐมนตรีช่วยนั้น กระจายกันไปเพื่อความ เป็นธรรม เพื่อให้ทุกพรรคได้เข้า

^๑ สัมภาษณ์ นายโกศล ไกรฤกษ์

มามีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารกระทรวงใหญ่ ทั้งสองกระทรวงนี้...มิใช่ว่าไม่ให้กิจสังคม เข้ามารับบริหาร แต่เป็นโควต้า...จัดสรรไว้ให้ทางพรรคชาติไทย"

ในด้านการกำหนดนโยบายของรัฐบาล นายบุญชู โรจนเสถียร ในฐานะรองนายกรัฐมนตรี ผู้รับผิดชอบด้านเศรษฐกิจ มีบทบาทเพียงใด นักวิชาการซึ่งอยู่ในทีมงานของนายบุญชูท่านหนึ่งอธิบายว่า

"...ในตอนเขียนนโยบายเศรษฐกิจนั้น ผมเป็นผู้แทนลงไปเขียน ผมเป็นคนเข้าไขว้ไปร่วมประชุม ตอนร่างนโยบายเศรษฐกิจนั้น คุณเสริม ฒ นคร เป็นประธานมีการ assign ว่าคนโน้นคนนี้ไปเขียนนโยบายมาทางนโยบายเศรษฐกิจซึ่งเราเป็นคนรับผิดชอบเขียนนั้น เพราะเราพยายามเขียนให้ตรงกับปรัชญาพรรคกิจสังคม และกำหนดไว้ให้ตายตัว เช่นว่า ปีหนึ่งจะสร้างบ้านสำหรับคนจน แพลต...จำนวนกี่ยูนิต จะใส่ไว้้อย่างนั้นเลย...แต่ว่าคุณเสริม (พลเอกเสริม ฒ นคร) และในอีกหลายคนในคณะผู้จัดทำ บอกว่านโยบายเขียนกว้าง ๆ...ไม่อยากจะผูกมัดตัวเอง ทำไม่ได้เดี่ยวรัฐบาลต้องลาออก เพราะฉะนั้นสิ่งที่ออกมาก็คือว่า เป็นการเขียนแบบกว้าง ๆ ไม่ผูกมัด แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าดูนโยบายเศรษฐกิจจะเห็นว่า ยังดูร่างไว้ซึ่งปรัชญาของพรรคกิจสังคมอยู่หลายข้อหลายประการแอบซ่อนไว้"

นายชุมพล ศิลปอาชา กล่าวถึงการกำหนดนโยบายด้านเศรษฐกิจว่า

"...ส่วนใหญ่จะมาจากคณะที่ปรึกษา (หรือระดับกำกับ) ทางเศรษฐกิจของรัฐบาลและมาจากคณะที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีด้วย...ผู้ที่เป็นผู้ประสานในเรื่องนี้คือ คุณบุญชู โรจนเสถียร ซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบายในเรื่องนี้โดยตรง ส่วนคณะที่ปรึกษานั้นก็เป็นผู้เสริมนโยบายอีกชั้นหนึ่ง...เรื่องนโยบายนี้ พรรคการเมืองต่าง ๆ ทางด้านเศรษฐกิจก็มีเหมือน ๆ กัน ไม่ได้มีอะไรแตกต่างกันนัก..."

ข้าราชการระดับรองอธิบดี กระทรวงพาณิชย์และเป็นที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีสมัยรัฐบาล เปรมกล่าวว่าว่าอำนาจในการตัดสินใจด้านเศรษฐกิจ ของนายบุญชูมิได้เด็ดขาด

๑ สัมภาษณ์ นายชุมพล ศิลปอาชา

๒ ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ประสงค์ให้ระบุชื่อ

๓ สัมภาษณ์ นายชุมพล ศิลปอาชา

"มีการคานอำนาจ... เป็นความหวังใจของหัวหน้ารัฐบาลกัน Conflict ไว้แต่แรก เพราะใช้อำนาจโดยไม่คานแต่แรก ก็ถูกต้องตามกฎหมายผลก็เกิดแก่บ้านเมืองเลย... อะไรที่มันจะทำให้เกิดความเสียหายต่อนโยบายของอีกพรรคหนึ่ง พรรคใดพรรคหนึ่งทำไปอาจจะผิดพลาดได้ แต่ถ้าเห็นร่วมกันนโยบายผสมคือ การประสานประโยชน์หลาย ๆ พรรคเข้ามาเป็นนโยบายของชาติ..."

แม้จะมีการประสานประสิทธิประโยชน์กันระหว่างพรรคร่วมรัฐบาล โดยมีนายกรัฐมนตรีนพคุณเปรม เป็นแกนกลาง แต่ก็ไม่สามารถจะประสานความสามัคคีระหว่างพรรคการเมืองต่าง ๆ โดยเฉพาะพรรคกิจสังคม และพรรคชาติไทย ได้นักวิชาการท่านหนึ่งในทีมงานของบุญชูกล่าวว่า

"...การที่เป็นพรรคร่วมรัฐบาลนั้น ก็พยายามหาเสียงหรือแสดงให้คนเขาเห็นว่า พรรคของตัวเองทำประโยชน์... แต่ละพรรคพยายามที่จะมองว่า การสร้างฐานสำหรับการเลือกตั้งครั้งต่อไป รวมทั้งรากฐานด้านการเงินด้วย เมื่อเป็นอย่างนี้แล้วแน่นอนที่สุดการทำอะไรก็มีการปิดแข่งปิดขาสงครามกัน เพื่อหาคะแนนเสียงแล้วก็สร้างฐาน รวมทั้งฐานด้านการเงินด้วย เมื่อเป็นอย่างนี้แล้ว ถ้าอะไรมันเห็นชัดว่าเป็นของพรรคใดพรรคหนึ่งแล้ว อีกพรรคหนึ่งก็ต้องค้าน มิฉะนั้นพรรคนั้นจะเสียคะแนนเสียงเช่น ยอมให้พรรคกิจสังคมทำเรื่องข้าว หนุ่ยเรื่องสภาตำบลโครงการต่างๆ... ในจังหวัดจนถึงหมู่บ้านตำบลเป็นโครงการเกี่ยวเนื่องกิจสังคม เพราะฉะนั้นกิจสังคมก็เอาไปหาเสียงได้สบาย... ก็ต้องพยายามปิดแข่งปิดขากัน"

ดังนั้นปัญหาที่เกิดขึ้นในรัฐบาลพลเอกเปรม ชุดแรกคือความขัดแย้งระหว่างพรรคกิจสังคมและพรรคชาติไทย โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจที่ตั้ง ๒ พรรคปรารถนาจะเข้าไปควบคุมดำเนินงานดังกรณีปัญหาความขัดแย้งเรื่องต่าง ๆ คือ เรื่องน้ำตาลทรายขาดแคลนและการประกันราคาอ้อย เรื่องการประกันราคาข้าว ปัญหาการแบ่งงานในกระทรวงเกษตรฯ และกระทรวงอุตสาหกรรม การพัฒนาอุตสาหกรรมหลักบูรีเวทชายฝั่งทะเลตะวันออก กรณีสถานีตั้งโรงงานโซดาแอซ และปัญหาความขัด

^๑ ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ประสงค์ให้ระบุชื่อ

เรื่องการซื้อน้ำมัน ซึ่งจะพิจารณาปัญหาต่าง ๆ พอสังเขปเพื่อแสดงถึงความขัดแย้ง
ระหว่างพรรคการเมืองทั้ง ๒ พรรค

ปัญหาเรื่องน้ำตาลทรายขาดแคลนและการประกันราคาอ้อย

เมื่อทีมเศรษฐกิจของรัฐบาลพลเอกเปรม นำโดยนายบุญชู เริ่มเข้าบริหาร
งาน นายตามใจ ขำกโตะ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ได้ผ่อนผันให้โรงงานน้ำตาล
ในประเทศสามารถส่งน้ำตาลทรายดิบออกได้ ตามข้อเรียกร้องของโรงงานน้ำตาล ซึ่ง
สมัยรัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ นั้นนายอบ วสุรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวง
พาณิชย์ ได้มีคำสั่งเด็ดขาดห้ามโรงงานน้ำตาลในประเทศส่งน้ำตาลทรายดิบออกต่าง
ประเทศ หากยังไม่สามารถผลิตน้ำตาลทรายขาวได้ครบโควตาที่กำหนดไว้ ๕๕๐,๐๐๐
ตัน เพื่อสนองความต้องการในประเทศให้เพียงพอ^๑ นายตามใจ ให้เหตุผลถึง
การอนุญาตให้มีการส่งน้ำตาลทรายดิบออกได้ เนื่องจากโรงงานน้ำตาลยินยอมทำความ
ตกลงเป็นลายลักษณ์อักษรต่อกระทรวงพาณิชย์ ที่จะผลิตน้ำตาลทรายขาวให้ครบจำนวน
ที่ทางราชการกำหนดและนายตามใจกล่าวว่าปริมาณน้ำตาลทรายขาวที่ต้องการใช้บริโภค
ภายในประเทศ ๕.๕ ล้านกระสอบ แต่โรงงานน้ำตาลทรายขาวผลิตได้เพียง ๕,๑๗๑
ล้านกระสอบ น้ำตาลทรายขาวขาดไป ๓๒๘,๘๒๙ กระสอบ^๒ โดยกำหนดให้กลุ่ม
โรงงานน้ำตาล ๒ กลุ่มนำน้ำตาลทรายดิบมาผลิตเป็นน้ำตาลทรายขาวเพิ่มขึ้นให้เสร็จ
สิ้นภายใน ๖๐ วัน คือ กลุ่มบริษัทค้าผลผลิตน้ำตาล ๑๔๔,๔๓๑ กระสอบ และกลุ่มบริษัท
อุตสาหกรรมน้ำตาล ๑๓๔,๔๔๘ กระสอบ

ปัญหาการขาดแคลนน้ำตาลทรายขาวกลายเป็นปัญหาทางการเมืองขึ้นมา
ทีมเศรษฐกิจในนามของพรรคกิจสังคม ต้องเผชิญกับปัญหาการแก้ไขปัญหาน้ำตาลทราย
ขาวขาดตลาด ซึ่งเป็นการเผชิญหน้าโดยตรงกับกลุ่มโรงงานน้ำตาลผู้ผูกขาดการผลิต
น้ำตาลของ ๗ ตระกูลคือ^๓

^๑ สยามจดหมายเหตุ, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑๓, ๒๑-๒๗ มีนาคม ๒๕๒๓, หน้า ๓๔๘-๓๕๐.

^๒ สยามจดหมายเหตุ, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑๕, ๔-๑๐ เมษายน ๒๕๒๓ หน้า ๔๐๕

^๓ สมาคมเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, เส้นทางเศรษฐกิจรัฐบาลเปรม,

๑. กลุ่มอัยการ (กลุ่มไทยรุ่งเรือง) มีโรงงานในสังกัด ๑๐ โรง มีกำลังการผลิตอ้อยร้อยละ ๒๖.๑๔ (อัตราการผลัดต้น/วัน) เจ้าของประกอบด้วย ๓ ตระกูล คือ อัยการ วรณประเสริฐ-ทองวณิช กลุ่มนี้เป็นกำลังผลิตสำคัญของ "สมาคมโรงงานน้ำตาลไทย"

๒. กลุ่มชินธรรมมิตร (ก๊วนสันหลี่) มีโรงงานในสังกัด ๔ โรง มีกำลังการผลิตอ้อยร้อยละ ๒๐-๔๐ เป็นกำลังผลิตสำคัญของ "สมาคมการค้าผู้ผลิตน้ำตาลไทย"

๓. กลุ่มว่องกุศล (กลุ่มมิตรผล) มีโรงงานในสังกัด ๔ โรง มีกำลังการผลิตอ้อยร้อยละ ๑๑.๖๔ รวมอยู่ในกลุ่ม "สมาคมการค้าผู้ผลิตน้ำตาลไทย"

๔. กลุ่มมหาคณ-พิณฑโสภณ มีโรงงานในสังกัด ๒ โรง มีกำลังการผลิตอ้อยร้อยละ ๘.๖๗ รวมอยู่ในกลุ่ม "สมาคมโรงงานน้ำตาลไทย"

๕. กลุ่มว่องรัตนสิน มีโรงงานในสังกัด ๒ โรง มีกำลังการผลิตอ้อยร้อยละ ๖.๕๒ รวมอยู่ในกลุ่ม "สมาคมการค้าผู้ผลิตน้ำตาลไทย"

และในการส่งออกน้ำตาลทรายดิบ ขึ้นอยู่กับ ๒ กลุ่มใหญ่ ๆ คือ บริษัทอุตสาหกรรมน้ำตาลไทย มีโควตาส่งออกร้อยละ ๔๔-๔๕ มีนายบรรเจิด ชลวิจารณ์ เป็นกรรมการผู้จัดการ และ บริษัทค้าผลิตผลน้ำตาลไทย มีโควตาส่งออกร้อยละ ๕๑.๑๑ มีนายยงศิลป์ เรืองสุข เป็นกรรมการผู้จัดการ โดยกลุ่มโรงงานน้ำตาลไทยสัมพันธ์กับบริษัทอุตสาหกรรมน้ำตาลแห่งประเทศไทยและสมาคมการค้าผู้ผลิตน้ำตาลไทยสัมพันธ์กับบริษัทผลผลิตน้ำตาลไทย

ทีมงานเศรษฐกิจของนายบุญชู พยายามจะแก้ไขปัญหาน้ำตาลทรายขาดแคลน แต่ต้องเผชิญกับการต่อต้านจากกลุ่มโรงงานและกลุ่มผู้ส่งออก ทำให้แก้ปัญหาดังกล่าวไม่ได้ในที่สุด ทีมเศรษฐกิจจึงใช้นโยบายตัดหลังพ่อค้าด้วยการยมน้ำตาลทรายขาวจากบริษัทต่างประเทศ ๒ บริษัท คือ บริษัท เทต แอนด์ ลายล์ ของอังกฤษ มาทุ้มตลาด นายบุญชู

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒-๒๔.

และนายตามใจ ได้ออกแถลงถึงสาเหตุและการแก้ไข ปัญหาน้ำตาลทรายขาดแคลน ที่ทำเนียบรัฐบาล เมื่อวันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๒๒ ตอนหนึ่งว่า^๑

"พฤติกรรมของโรงงานน้ำตาลที่มุ่งหาประโยชน์โดยมิชอบจน เป็นเหตุให้เกิด ความปั่นป่วนทางเศรษฐกิจและสร้างความเดือดร้อนให้แก่ประชาชน ผู้บริโภค อย่างสาหัสเช่นนี้ จำเป็นที่ทางราชการต้องเข้ามาตราการอย่างเฉียบขาดเพื่อ มิให้เป็น เยี่ยงอย่างต่อไป โดยใช้อำนาจตามกฎหมายลงอาญาอย่างหนัก รวมทั้งบังคับซื้อน้ำตาลทรายดิบทั้งหมดในราคาที่ทางราชการกำหนดและจะใช้ น้ำตาลจำนวนนี้ แลกเปลี่ยนน้ำตาลทรายขาวจากต่างประเทศ แล้วนำเข้ามา ห่อมตลาดต่อไป จนกว่าจะอิ่มตัว ประชาชนมีน้ำตาลใช้ทั่วกันเหมือนอย่างปี ก่อน ๆ อีกทั้งเพื่อทำลายความหวังของผู้คิดจะหากำไรจากการกักตุนน้ำตาล ไร้ขายในราคาแพงให้มลายหายไปทั้งหมดด้วย

นอกจากการดำเนินการแลกเปลี่ยนน้ำตาลดังกล่าว ซึ่งได้ตกลงไว้ทั้งหมดรวม ๒ ล้านกระสอบและจะทยอยล่ำเสียดเข้ามาตั้งแต่ปลายเดือนนี้ เรือย ไปถึงต้นปีหน้าแล้วรัฐบาลจะดำเนินการอย่างเฉียบขาดกับโรงงานและผู้ค้า ที่ฝ่าฝืนกฎหมายคำสั่งและระเบียบที่ออกกฎหมายต่อไปทุกทาง

เพื่อให้พ่อค้ากลุ่มที่ขาดวินัยได้ เริ่มสำนึกและกลับตัวมีวินัยดีขึ้น"

การประกาศยึดน้ำตาลทรายขาวจากต่างประเทศนั้น ถูกโจมตีจากฝ่าย ต่าง ๆ ว่าเป็นการทำสัญญาที่เสียเปรียบ แต่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช หัวหน้าพรรค กิจสังคม กล่าวสนับสนุนว่า"...เรื่องนี้ถูกต้องแล้วจะต้องมีคนฉิบหายกันมาก คนที่กัก ตุนน้ำตาลเอาไว้เพื่อ เก็งกำไรนั้นแหละ...ซื้อน้ำตาลไว้แพงกว่า ก.ก.ละ ๘ บาท คิดจะ ขาย ก.ก.ละ ๒๐ บาท...ยิ่งกู้เงินกู้ทองจากแบงค์มาด้วยมีหวังฉิบหายกันใหญ่"^๒

ชนวนปัญหา เรื่องน้ำตาลทรายที่เป็นจุดของความขัดแย้งระหว่างพรรคกิจ สังคมและพรรคชาติไทย คือ พรรคกิจสังคมเป็นผู้แก้ไขปัญหาน้ำตาลแต่เพียงผู้เดียวต้อง เผชิญต่อการถูกโจมตีแต่พรรคชาติไทยกลับนิ่งเฉย ไม่ร่วมมือในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

^๑ น.ส.พ.มดิชน, ๑๔ สิงหาคม ๒๕๒๓, หน้า ๔.

^๒ น.ส.พ.ไทยรัฐ, ๑๔ สิงหาคม ๒๕๒๓

ด้วยปัญหาน้ำตาลทรายมีความเกี่ยวพันกันระหว่างกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงอุตสาหกรรม ที่พรรคชาติไทยบริหารอยู่และกระทรวงพาณิชย์ที่พรรคกิจสังคมบริหาร แต่ในการแก้ไขปัญหาน้ำตาลทรายขาดแคลน กระทรวงพาณิชย์ต้องรับผิดชอบผู้เดียว

ปัญหาการทำงานไม่ประสานกันระหว่างกระทรวงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาน้ำตาลทราย ซึ่งมีทั้งพรรคชาติไทยและพรรคกิจสังคม แบ่งกันรับผิดชอบ นายบุญชูได้แถลงต่อสื่อมวลชน ภายหลังจากสัมมนาพรรคกิจสังคมที่พืทพยาว่า "...การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจจะทำให้ได้ผล จะต้องอยู่ในสภาพที่พร้อมบริบูรณ์ทุกประการ เวลานี้คือ เครื่องมือและการดำเนินการเป็นไปอย่างกะพร่องกะแพร่ง การร่วมมือเป็นสิ่งสำคัญมากในการบริหารงานแผ่นดิน จำเป็นต้องจัดให้มีความสอดคล้องและประสานงานกัน" ปัญหาที่ไม่สอดคล้องนั้น นายบุญชูกล่าวว่า

"มีเหตุการณ์หลายอย่างที่แสดงไปในลักษณะนั้นอยู่แล้ว... ผมไม่อยู่ในฐานะที่จะพูดเช่นนั้น ได้ว่ามีอะไรอยู่ตรงไหน เชื่อว่าทุกท่านที่ติดตามทางด้านการเมืองจะเห็นว่า การไม่สอดคล้องกันมีอยู่แน่นอน ทางแก้คือขึ้นอยู่กับหัวหน้ารัฐบาลและที่ประชุมของเราก็ได้มอบหมายให้หัวหน้าพรรคกิจสังคม ไปพูดกับหัวหน้ารัฐบาล... พรรคกิจสังคมเข้าร่วมรัฐบาลรับผิดชอบทางด้านเศรษฐกิจ หากว่าทำอะไรไม่สำเร็จประชาชนจะไขว้เขวไปว่า การไม่บรรลุเป้าหมายเป็นการกระทำของพรรคกิจสังคม... การดำเนินงานไม่ได้ประสานงานกันในลักษณะที่สอดคล้องกัน เหมือนกับไม่ใช่รัฐบาลเดียวกัน แต่เหมือนกับเป็นคนละรัฐบาลมากกว่า"

พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ กล่าวถึงประเด็นที่นายบุญชูว่าทางรัฐมนตร่วมรัฐบาลไม่ให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาน้ำตาลทรายว่า

"เมื่อผมเข้ามาเป็นรัฐบาลโรงงานน้ำตาลปิดหีบอ้อยไปแล้ว อ้อยก็หมดแล้วผมเข้ามาหลังจากนั้น จะไปทำอะไรได้สำหรับปีหน้าผลรับรองจะควบคุมอย่างเต็มที่เรารู้ว่าเราควรจะมีผลผลิตเอาไว้ใช้บริโภคในประเทศประมาณ ๗ ล้านกระสอบ ผมก็แปลกใจเหมือนกัน ทำไมเขาถึงผลิตใช้บริโภคในประเทศเพียงแต่ ๕.๕ ล้านกระสอบเท่านั้น และก็ผลิตได้ไม่ครบ เพราะอ้อยหมดเสียก่อน

ทางผมมีหน้าที่ผลิต พาณิชยมีหน้าที่ควบคุมการค้า..."^๑

ปัญหาการเรียกร้องการประกันราคาอ้อยของสมาคมชาวไร้อ้อย เป็นการสะท้อนถึงความขัดแย้งต่อสู้กันระหว่างพรรคกิจสังคม และพรรคชาติไทย ชาวไร้อ้อยได้มีการรวมกลุ่มกันเป็น ๖ กลุ่มคือ^๒

๑. สมาคมชาวไร้อ้อยเขต ๗ ประกอบด้วยชาวไร้อ้อยใน ๕ จังหวัด คือ นครปฐม ราชบุรี กาญจนบุรี สุพรรณบุรี และอ่างทอง
๒. สมาคมกลุ่มชาวไร้อ้อยเขต ๗ (สาขาเพชรบุรี-ปราณบุรี)
๓. สมาคมกลุ่มอาชีพการเกษตรชลบุรี
๔. สมาคมการเกษตรระยอง (สาขาน้ำค้าย)
๕. สมาคมกลุ่มชาวไร่ เขต ๖
๖. สมาคมกลุ่มอาชีพการเกษตรนครสวรรค์

กลุ่มชาวไร้อ้อยที่มีบทบาทสำคัญ ได้แก่กลุ่มชาวไร้อ้อยเขต ๗ ซึ่งพรรคชาติไทยมีอิทธิพลอยู่และสมาคมกลุ่มอาชีพการเกษตรชลบุรี พรรคกิจสังคมมีอิทธิพลอยู่ เนื่องจากนายกสมาคมคือ นายจรงค์ สิงห์โตทอง ส.ส.ชลบุรี พรรคกิจสังคม

หน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง เกี่ยวกับการวางนโยบายการผลิตการจำหน่ายอ้อยและน้ำตาล คือคณะกรรมการพิจารณาโยบายการผลิตและจำหน่ายน้ำตาลทรายซึ่งมี พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม เป็นประธาน และมีนายบรรหาร ศิลปอาชา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ นายตามใจ ชำภโต รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ร่วมเป็นกรรมการ^๓ ซึ่งพรรคชาติไทยน่าจะเป็นผู้เผชิญหน้ากับชาวไร้อ้อย โดยตรงเกี่ยวกับการประกันราคาอ้อย แต่พรรคกิจสังคมกลับเข้ามามีบทบาทแก้ปัญหานี้เอง

^๑ น.ส.พ.แนวหน้า, ๑๔ สิงหาคม ๒๕๒๓

^๒ ธนาคารกสิกรไทย, น้ำตาล (ส่วนวิชาการ สำนักบริหาร : ธนาคารกสิกรไทย, เอกสารวิชาการ ปีที่ ๑, ฉบับที่ ๒, ๒๕๒๑), หน้า ๔๒-๔๓.

^๓ กลุ่มศึกษาเศรษฐกิจการเมือง, อ้อยไม่หวานน้ำตาลเค็ม (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เจ้าพระยา, ๒๕๒๔), หน้า ๓๑๔.

การตัดสินใจของพรรคกิจสังคม เกี่ยวโยงมาจากปัญหาน้ำตาลทรายขาว โดยตรงปัญหาน้ำตาลทรายขาว เป็นปัญหาปลายทาง ที่ถูกกำหนดมาจากสภาพผลผลิตอ้อย ราคาตลาดจนนโยบายการจัดสรรสัดส่วนปริมาณการผลิตน้ำตาลทรายขาวและน้ำตาลทรายดิบสำหรับส่งออก ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยต้นทางที่อยู่ในอำนาจของหน่วยงานอื่น ๆ ที่พรรคกิจสังคมไม่ได้บริจาคนโยบายเพียงปัจจัยด้านการควบคุมการกระจายน้ำตาลทรายขาวสู่ตลาด เท่านั้นที่อยู่ในอำนาจโดยตรงของกระทรวงพาณิชย์ที่พรรคกิจสังคมบริหารอยู่ แต่ทุกครั้งที่มีปัญหาน้ำตาลทรายขาวในเรื่องราคาหรือปริมาณการผลิต รัฐมนตรีอุตสาหกรรมจะโยนไปให้รัฐมนตรีพาณิชย์ โดยอ้างว่าเป็นเรื่องของการตลาด ทั้ง ๆ ที่เป็นประธานคณะกรรมการพิจารณานโยบายการผลิตและจำหน่าย ประชาชนจึงมักมองว่า กระทรวงพาณิชย์เป็นผู้รับผิดชอบเรื่องการตลาดของสินค้าทุกชนิด จึงจำเป็นที่พรรคกิจสังคมต้องพยายามเข้าไปมีบทบาทในการกำหนดปัจจัยต้นทางเหล่านี้ โดยเฉพาะเรื่องกำหนดราคาอ้อยให้ได้มากที่สุด^๑

ตัวเลขต้นทุนการผลิตอ้อย อันเป็นข้อมูลที่จะมากำหนดราคาประกันนั้นเกิดความขัดแย้งกันระหว่างสำนักงานอ้อยและน้ำตาล ซึ่งพลตรีชาติชายรับผิดชอบอยู่กับตัวเลขของชาวไร่อ้อยสำนักงานอ้อยคิดต้นทุนต้นละ ๔๐๖ บาท รวมกับรายได้ร้อยละ ๒๐ และค่าชดเชยภาวะฝนแล้งราคาควรเป็น ๕๗๔ บาท ขณะที่ชาวไร่ยืนยันต้นทุน ๕๗๔ บาทและเรียกร้องราคาประกัน ๗๐๐ บาท พรรคกิจสังคมจึงหาทางออกโดย ยึดตัวเลขของสำนักงานอ้อยเป็นหลักและบวกเงินชดเชยให้ชาวไร่อ้อย ๓๐ บาท รวมต้นละ ๖๐๔ บาท ซึ่งในตอนแรกชาวไร่อ้อยเขตต่าง ๆ โดยเฉพาะชาวไร่อ้อยในเขต ๗ พอใจแต่แล้วพรรคชาติไทยก็ส่งคนไปปล่อยข่าวให้ความหวังว่า ทางพรรคชาติไทยกำลังผลักดันให้รัฐบาลเพิ่มราคาอ้อยให้อีกเป็นต้นละ ๖๕๐ บาทจึงอยากจะได้รับแรงหนุนช่วยจากชาวไร่อ้อย เมื่อมีการเคลื่อนไหวอีก นายบรรหาร ศิลปอาชา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร ก็ขานรับทันที โดยแสดงตัวเป็นผู้ประนีประนอม เสนอเพิ่มราคา

^๑

รวมประชาชาติธุรกิจ, ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๒๓ (คอลัมน์ "ทรรศนะ" :- อ้อย ๖๐๐/๕๐ บาท เกมของใคร ชาติไทย หรือกิจสังคม), หน้า ๖.

ประกันอ้อยเป็น ๖๕๐ บาท ก่อนหน้าที่จะมีการเสนอให้คณะรัฐมนตรีมีมติในเรื่องราคาประกันอ้อย ทางคณะกรรมการพิจารณานโยบายการผลิตและจำหน่ายน้ำตาลได้เสนอตัวเลขราคาอ้อย ๔ ชุดไปให้คณะรัฐมนตรีชี้ขาด คือต้นละ ๕๗๕, ๖๐๐, ๖๕๐, ๗๐๐ ชุดแรกเป็นของสำนักงานอ้อยฯ ชุดสองของพรรคกิจสังคมชุดสามของพรรคชาติไทย ชุดสี่ของชาวไร่ พรรคกิจสังคมเสนอให้ราคา ๖๐๐ บาท และชาวไร่เดือดร้อนจะชดเชยให้อีก ๕๐ บาทโดยนำเงินจากค่าฟรียูนิคน้ำตาลรายดิบ ตัวเลขของกิจสังคม คณะรัฐมนตรีเห็นชอบด้วย แต่ต่างจากตัวเลขของพรรคชาติไทยที่เสนอ ๖๕๐ บาท คือตัวเลขของกิจสังคม จะกระทบกระเทือนต้นทุนของน้ำตาลทรายขาวน้อยกว่า เพราะในการกำหนดราคาน้ำตาลทรายขาว จะคำนวณจากต้นทุนอ้อย ๖๐๐ บาท^๑

นักวิชาการในทีมเศรษฐกิจของนายบุญชู ให้ความเห็นกรณีประกันราคาอ้อยว่า "คุณบุญชูเสนอราคาประกันอ้อยราคาหนึ่ง ราคานี้ชาวเลี้ยงแล้วว่า ชาวไร่เขาแอบปี ทำไมถึงทราบเพราะ ครงค์ สิงห์โตทอง เป็นประธานชุมนุมเกษตรกรไร้อ้อย...และเป็นเด็กคุณบุญชู อันนี้เขายินยันและเขาแอบปีแล้ว แต่ชาติไทยไปปลุกปั่นยุว่า ต้องได้มากกว่านี้ เพราะเป็นการเกทับ ทีมกิจสังคมให้ชาวไร้อ้อยแค่นี้ แต่ชาติไทยให้สูงกว่า..."

ก่อนที่รัฐบาลจะประกาศราคาประกันอ้อยต้นละ ๖๕๐ บาท นายตามใจ ขำกโต รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ก็ประกาศขึ้นราคาจำหน่ายปลีคน้ำตาลทรายขาวเป็นกิโลกรัมละ ๑๒ บาท น้ำตาลทรายขาวกิโลกรัมละ ๑๓ บาท^๒ ซึ่งนายตามใจกล่าวว่า "การขึ้นราคาครั้งนี้เป็นไปตามมติของที่ประชุมคณะกรรมการนโยบายน้ำตาลผอมยอมนโค่นค่า เพราะทำตามมติที่ประชุม ขณะเดียวกันก็จะหาทางป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาอีกในปีหน้า..."^๓

^๑ เรื่องเดียวกัน

^๒ สยามจดหมายเหตุ, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๔๖, ๗-๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๒๓,

หน้า ๑๒๗๔

^๓ น.ส.พ.ไทยรัฐ, ๘ พฤศจิกายน ๒๕๒๓

การตัดสินใจขึ้นราคาน้ำตาลทรายขาวของนายตามใจครั้งนี้ นักวิชาการทีมเศรษฐกิจของนายบุญชู กล่าวว่า"...ตามใจตอนนั้นทำไม่ถูก ผลผลลามว่าวามไป ควรจะโยนให้เป็นภาระของ กรม...คือทำไปโดยคิดเหมือนกับว่า เหตุผลเป็นอย่างนี้ การตัดสินใจต้องเป็นอย่างนี้ จึงประกาศไปแล้ว กล้าทำ กล้าตัดสินใจ แต่ในเชิงการเมืองยังอ่อน เป็นการอ่อนค้อยทางการเมืองอย่างเห็นได้ชัด..."

การประกาศขึ้นราคาน้ำตาลทรายครั้งนี้ มีเสียงโจมตีจากหลาย ๐ ฝ่าย ไม่ว่าจะเป็น ส.ส. สื่อมวลชน นักศึกษาว่ามีเจองงำและเบื้องหลัง หนังสือพิมพ์บ้านเมือง ฉบับวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๒๓ รายงานข่าวว่า "เปิดโปง" "บุญชู" สั่งน้ำตาลนอกเข้ามาในแบบ "ซื้อขาย" รัฐบาลต้องสูญเสียอย่างมหาศาล มีหน้าขำน้ำตาลที่สั่งนอกเข้ามาทางโรงงานน้ำตาลที่ "บุญชู" เป็นประธานซื้อไปถึง ๓ แสนกระสอบในราคา ก.ก. ละ ๘ บาท พอ "ตามใจ" สั่งขึ้นราคาน้ำตาลตมเดียว บริษัทนั้นกำไรทันที ๑๕๐ ล้านบาท นอกจากนี้การทำสัญญาซื้อขายน้ำตาลอึกราย เจ้าของบริษัทน้ำตาล กรมการกลางพรรคกิจสังคม "หัวเปีย" จ่ายเงินในพรรคยังซื้อถึงสี่แสนกระสอบ..."

การเสนอข่าวของ หนังสือพิมพ์บ้านเมือง ที่มีนายบรรหาร ศิลปอาชา เลขาธิการพรรคชาติไทย และรัฐมนตรีกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นเจ้าของอยู่ ได้ถูกถอนใบอนุญาตผู้พิมพ์โฆษณาและบรรณาธิการ เจ้าของหนังสือพิมพ์บ้านเมือง

ปัญหาเกี่ยวกับ เรื่องน้ำตาลทรายขาดแคลน จนพรรคกิจสังคมต้องรับผิดชอบเข้ามาแก้ไขโยงโยไปถึงการประกันราคาอ้อยและการประกาศขึ้นราคาน้ำตาลทราย จนทำให้เกิดความแคลงใจต่อความสุจริต กรณีสั่งน้ำตาลทรายขาวจากบริษัท เทต แอนด์ ลายด์ นั้น มีผลกระทบต่อชื่อเสียงของพรรคกิจสังคมโดยตรง ในฐานะที่ได้ชื่อว่า เป็นทีมเศรษฐกิจของรัฐบาล ส่วนพรรคชาติไทยนั้น รอดพ้นไปได้ นายมนตรี พงษ์พานิช ส.ส. จังหวัดอยุธยา รองเลขาธิการพรรคกิจสังคมแถลงว่า

"ตามที่มีหลายฝ่ายไม่ว่าจะเป็น ส.ส. ฝ่ายค้าน ส.ส. ฝ่ายรัฐบาลหรือแม้กระทั่ง ส.ส. พรรคกิจสังคมเอง กล่าวหาว่าทีมเศรษฐกิจ โดยเฉพาะกระทรวงพาณิชย์ สร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชน เหมว่าความเดือดร้อนทั้งหลายทั้งปวง... ทุกฝ่ายต่างว่าการทำงานไม่ได้ผลอยู่ที่ทีมเศรษฐกิจของพรรคกิจสังคม แท้ที่จริงแล้วที่เรียกว่าทีมเศรษฐกิจนี้ พรรคกิจสังคมได้รับกระทรวงพาณิชย์เพียงกระทรวง

เดี่ยว กระทรวงการคลังก็ไม่ได้กระเทือนปากท้องหรือ เศรษฐกิจมากนัก... โดยข้อเท็จจริงนั้นความรับผิดชอบของทีมเศรษฐกิจ จะต้องรวมทั้งกระทรวงเกษตรฯ อุตสาหกรรม และคมนาคมด้วย ซึ่งกระทรวงทั้งสามนั้นผูกพันกับเศรษฐกิจมากกว่ากระทรวงพาณิชย์หลายเท่านี้ ไม่ว่าจะเป็นด้านการผลิต ด้านการกำหนดปริมาณราคาทุกอย่าง แล้วกระทรวงพาณิชย์ถึงมาประกาศ ซึ่งพรรคกิจสังคมก็ถูกบีบมาจาก ๓ กระทรวง เรียกร้องว่าจะต้องประกาศอย่างนั้นอย่างนี้... ถ้าจะให้เรียกทีมเศรษฐกิจต่อไป ก็ต้องให้พรรคกิจสังคมรับผิดชอบในปัญหาเศรษฐกิจทั้งหมด จึงจะถือว่าถูกต้องและยุติธรรม..."^๑

ประกันราคาข้าว

การช่วยเหลือชาวนาให้ขายข้าวได้ราคาดีนั้น รัฐบาลหลายสมัยได้พยายามเข้ามามีบทบาทช่วยเหลือชาวนาทั้งในรูปของนโยบายพยุงราคาข้าวหรือนโยบายประกันราคาข้าว เพราะโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศ ประชากรกว่าร้อยละ ๗๐ เป็นเกษตรกร ถ้ารัฐบาลใดหรือพรรคการเมืองใด สามารถแก้ปัญหาการขายผลผลิตของเกษตรกรได้ราคาดี ก็จะทำให้ได้รับเสียงสนับสนุนจากประชาชน

นายบรรหาร ศิลปอาชา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จากพรรคชาติไทย มีความต้องการจะดำเนินนโยบายข้าวเอง วารสารสุภาพบุรุษ-ประชามิตรรายงานว่า "เป็นความตั้งใจของพรรคชาติไทยมาตั้งแต่ตัดสินใจเข้าร่วมรัฐบาลเปรม แล้วว่าจะต้องมีบทบาทในการรับซื้อข้าวจากชาวนา จึงได้ยึดโควตารัฐมนตรีกระทรวงเกษตรไว้ เพราะฉะนั้นจึงเป็นไปไม่ได้ที่จะยอมให้กิจสังคมเข้ามายึดบทบาทไปเหมือนกันกับนโยบายสร้างงานในชนบทว่า เป็นนโยบายเงินผัน"^๒ โดยนายบรรหารเองได้แถลงว่า ในฤดูกาลผลิตข้าวปี ๒๕๒๓/๒๕๒๔ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ตกลงให้พยุงราคาข้าวเปลือกให้มีราคาต่ำสุดเกวียนละ ๓,๕๐๐๐ บาท ซึ่งจะประกาศตั้งแต่ต้นฤดูกาลผลิต การพยุงราคาข้าวดังกล่าว จะมีผลให้ราคาข้าวสารเพิ่มขึ้นอีกประมาณถึงละ ๑๐ บาท^๓

^๑ น.ส.พ.บ้านเมือง, ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๒๓

^๒ สุภาพบุรุษ-ประชามิตร, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑๐๑, ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๒๓, หน้า ๓๐

^๓ สยามจดหมายเหตุ, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒๘, ๔-๑๐ กรกฎาคม ๒๕๒๓, หน้า ๗๗๓.

ในการประชุมคณะรัฐมนตรีในวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๒๓ พลเอกเปรม นายกรัฐมนตรี ได้ให้ความเห็นชอบสนับสนุนความคิดของนายบุญชู ที่จะประกาศให้มีการประกันราคาข้าวเปลือกสำหรับฤดูกาลผลิต ๒๕๒๓/๒๕๒๔ โดยพลเอกเปรม พูดในที่ประชุมคณะรัฐมนตรีว่า "...คุณบุญชู เขามีไอเดียจะเอาประกัน จะให้เอกชนเข้ามาช่วยรัฐบาลไม่ต้องเข้าไปแทรกแซงมาก" สำหรับนายบรรหาร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์นั้นได้เสนอนโยบายพุงราคาข้าวเปลือกเข้าไปในที่ประชุมเพื่อให้คณะรัฐมนตรีรับหลักการ ในการเสนอเรื่องให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาทางกระทรวงเกษตรฯ ใช้คำว่า "นโยบายกำหนดระดับราคาที่เป็นธรรม" โดยหลีกเลี่ยงคำว่า "พุงราคา" เพราะรู้ว่าทางพรรคกิจสังคม ไม่ชอบใช้คำดังกล่าว แต่ถูกนายบุญชู ขอนำเรื่องกลับไปพิจารณาใหม่ เพราะต้องการที่จะให้กระทรวงพาณิชย์ เป็นผู้ดำเนินการ ในเรื่องนี้แต่เพียงผู้เดียว^๑

นายบรรหาร นัดประชุมผู้สื่อข่าวในเย็นวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๒๓ หลังการประชุมคณะรัฐมนตรี แฉลงผู้สื่อข่าวว่า กระทรวงเกษตรมีนโยบายที่จะใช้การกำหนดราคา รับซื้อข้าวเปลือกฤดูใหม่ ในราคาตันละ ๓,๕๐๐๐ บาท ซึ่งจะต้องประกาศตั้งแต่ต้นฤดูกาลผลิต เพื่อให้ประโยชน์แก่เกษตรกร "นโยบายดังกล่าวจะต้องได้รับความสนับสนุนร่วมมือจากกระทรวงพาณิชย์ พ่อค้าข้าวผู้ส่งออกและโรงสีจะต้องช่วยกันซื้อในราคาที่กำหนด และข้าวส่วนที่ไม่หมด กระทรวงเกษตรฯ จะต้องเข้าไปดำเนินการรับซื้อเป็นจุด ๆ เพราะกระทรวงเกษตรฯ มีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้อยู่แล้ว เช่น เกษตรจังหวัด เกษตรอำเภอ" และกล่าวว่า "ใครจะเป็นผู้ดำเนินการเรื่องนี้ไม่สำคัญ ขอให้ดำเนินการได้ดีที่สุด...ถ้ากระทรวงเกษตรฯ จะต้องผนึกกำลังกันอยู่ดี"^๒

นายเจิมศักดิ์ ปิ่นทอง อาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์กล่าวว่า

^๑ รวมประชาชาติธุรกิจ, ๕ กรกฎาคม ๒๕๒๓, หน้า ๑๒.

^๒ เรื่องเดียวกัน

"...การกำหนดราคาประกันข้าวเปลือกเกวียนละ ๓,๕๐๐ บาทของรัฐบาลครั้งนี้ เกิดจากการกำหนดขึ้นมาอย่างลอย ๆ ของรัฐบาล เนื่องจากเป็นตัวเลขที่เกิดจากการแย่งอำนาจการจัดการณ์นโยบายราคาข้าวของกระทรวงเกษตรฯ และกระทรวงพาณิชย์ ผลสุดท้ายได้มีการต่อรองและทำทายเป็นกันว่า ถ้ากระทรวงพาณิชย์ เข้าไปจัดการ จะต้องกำหนดราคาประกันไว้ ๓,๕๐๐ บาททั่วประเทศ"

คำกล่าวของ นายเจริญ อุณหันต์ นายสมาคมโรงสีข้าวไทย เป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่าพรรคชาติไทย โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ประสงค์จะดำเนินนโยบายข้าวเอง แต่ถูกพรรคกิจสังคมช่วงชิงไปได้ นายเจริญ กล่าวว่

"เริ่มต้นทางกระทรวงเกษตรฯ รองนายกฯ ประมาณมีความสนใจเกี่ยวกับเรื่องที่จะให้ชาวนาขายข้าวได้ในราคาที่ดี เราได้พบปะสนทนากันว่าทำอย่างไรจึงจะขายได้ในราคาดี และขายได้โดยทั่วไป ผมบอกว่าขึ้นอยู่กับรัฐบาลเปรียบเสมือนเป็นช่างเท้าหน้า ส่วนสมาคมโรงสีเป็นโรงงานอุตสาหกรรม ก็ต้องเป็นช่างเท้าหลัง สมาคมโรงสีของเราที่ก่อตั้งขึ้นมา ก็เพื่อสนับสนุนรัฐบาลชาวนาให้ขายข้าวได้ในราคาดีเดิมที่ไม่มีสมาคม ทุกคนเข้าใจว่าโรงสีเป็นฝ่ายกดราคาชาวนา แต่ความจริงไม่ใช่อย่างนั้น ชาวนาอยู่ได้โรงสีก็อยู่ได้ โรงสีกับชาวนาต้องอยู่คู่กัน พอผลผลิตสูงโรงสีก็มีงานทำ

คุณประมาณบอกผมว่าในฐานะที่เป็นรัฐบาล และเป็นผู้คุมกระทรวงเกษตรฯ แกดถามผมว่าเรื่องเดิมเป็นอย่างไร ผมบอกว่าเรื่องเดิมเราเคยร่วมมือกับทางรัฐบาลนายกฯ เกษียงศักดิ์ท่านเป็นผู้เริ่มตั้งราคาพุงว่าอย่างไร ก็ต้องช่วยชาวนาก่อน ท่านนายกฯ เกษียงศักดิ์ ประารถนาอย่างยวดยเลย ถือว่าการพุงราคาข้าวเป็นเรื่องอันดับหนึ่งที่รัฐบาลจะต้องทำ บังเอิญรัฐบาลเกษียงศักดิ์ล้มไปไม่ทัน เขาก็จะให้เราเป็นฝ่ายรับซื้อข้าวเปลือกในราคาพุง...

คุณประมาณถามผมว่ามีปัญหาอะไร ผมบอกว่าติดอยู่เรื่องการระบายข้าว คุณประมาณให้ผมกลับมาคิดว่าทำอย่างไรถึงจะระบายข้าวออกไปได้ ผมจึงกลับมาคิดโครงการ อันนั้นก็ออกมาทางกระทรวงเกษตรฯ มีบางอย่างต้องแก้ไขในเรื่อง อดก. ที่จะระบายข้าวออกไป"^๑

นายเจริญกล่าวอีกว่า ตนได้กลับไปพิจารณาแนวทางแก้ไขและเสนอไปว่า หากมีการประกันราคาข้าวเปลือก ก็ควรจะมีการประกันราคาข้าวสารด้วย และกล่าวว่าแผนต่าง ๆ นั้น เสนอให้ทางกระทรวงพาณิชย์ด้วย

"ตอนนั้นผม เสนอรัฐบาลไป โดยเห็นว่าหากเสนอทางกระทรวงเกษตรฯ เพียงฝ่ายเดียวมันก็ไม่ถูกต้อง เพราะว่าการทำงานต้องให้กระทรวงพาณิชย์เขาต้องเห็นด้วย ผมอ่านออกเพราะว่ามันต้องมีการเมืองอย่างแน่นอน นี่ผมพูดอย่างจริงจัง ผมอ่านออกว่าเรื่องการพยุงราคาข้าวหรือประกันราคาเป็นเรื่องของการเมือง พรรคการเมืองแต่ละพรรคก็อยากจะทำให้คนของตนลงไปทำงานในเรื่องนี้เอง เพื่อชื่อเสียงของพรรค ตอนนั้นผมจึงเสนอให้รองฯ บุญชู และกระทรวงพาณิชย์เขาด้วย

แต่เรามีความเห็นว่าพรรค ๒ พรรค ควรจะร่วมมือกันทำไมไม่ควรจะขัดกันเพื่อทำให้งานมันเต็ม

พอเราเสนอเรื่องไปแล้ว ทางพรรคกิจสังคมเขาเห็นว่าเป็นเรื่องที่เขาเคยทำมาก่อนเมื่อปี ๒๕๑๔ มติที่ประชุม ครม. ประกาศออกมาว่าจะให้ทางกระทรวงพาณิชย์เป็นคนทำแบบเมื่อปี ๒๕๑๔, ๑๔"

เมื่อวันที่ ๑ กันยายน ๒๕๒๓ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี ได้ลงนามในประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องการกำหนดราคารับซื้อข้าวเปลือก และพืชไร่ในฤดูการผลิตปี ๒๕๒๓/๒๕๒๔ โดยกำหนดราคาข้าวเปลือกเจ้าชนิดสีเป็นข้าวสาร ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ชั้น ๑ เมตริกตันละ ๓,๘๐๐๐ บาท ส่วนข้าวเปลือกเจ้าชนิดสีเป็นข้าวสาร ๕ เปอร์เซ็นต์ เมตริกตันละ ๓,๕๐๐ บาท ^๒

^๑ รวมประชาชาติธุรกิจ, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๒๓, หน้า ๗.

^๒ เรื่องเดียวกัน

^๓ สยามจดหมายเหตุ, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๓๗, ๕-๑๑ กันยายน ๒๕๒๓, หน้า ๑๐๒๓

การประกันราคาข้าว คือการที่รัฐบาลประกาศราคาขั้นต่ำของพืชผลชนิดนั้น ๆ ไว้ เป็นที่แน่นอน เพื่อให้ชาวนาได้รู้ตัวล่วงหน้า นโยบายรักษาระดับราคาข้าวของรัฐบาล พลเอกเปรม วัชรตฤประสงค์คือ^๑

๑. เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับชาวนา โดยชาวนาจะขายข้าวเปลือกได้ในราคาที่ไม่ว่าต่ำกว่าที่ทางราชการกำหนด

๒. เพื่อเพิ่มการผลิตข้าว เปลือกของประเทศให้สูงขึ้น โดยอาศัยการจูงใจทางด้านราคา

๓. เพื่อรักษาราคาข้าวสารสำหรับผู้บริโภคให้อยู่ในระดับอันสมควร และสอดคล้องกับราคาข้าวเปลือก

๔. เพื่อให้ประเทศมีรายได้จากการส่งข้าวสารออกไปขายต่างประเทศให้สูงที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

สำหรับนโยบายรักษาระดับราคาข้าว เปลือกของทางราชการมีหลักการดังนี้^๒

๑. รัฐบาลประกาศราคาขั้นต่ำก่อนเริ่มฤดูการผลิต ราคาที่กำหนดจากต้นทุนการผลิตของชาวนาร่วมกับกำไรอันเหมาะสมที่ชาวนาควรจะได้รับจากการลงทุนลงแรง ราคานี้จะถูกกำหนดให้สูงขึ้นเรื่อย ๆ จากต้นทุนการผลิตไปยังปลายฤดูเพื่อให้ครอบคลุมถึงค่าใช้จ่ายที่แท้จริง เช่น ดอกเบี้ย ค่าเก็บรักษา เป็นต้น

๒. รัฐบาลจะกำหนดราคาข้าวสาร ตามอัตราแปรสภาพ และควบคุมราคาข้าวสารให้สอดคล้องไปตามราคาที่กำหนดของข้าวเปลือก

๓. รัฐบาลตั้งมูลภัณฑ์กันชนข้าวสารในแต่ละภาคของประเทศและดำเนินการสำรองข้าวสารในปริมาณที่เหมาะสมกับผลผลิตข้าวการบริโภคของประชาชนแต่ละภาค และปริมาณส่งออก

^๑ วารสารเศรษฐกิจ, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑๔๒, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๒๓, หน้า ๑๑-๑๒.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒.

๔. ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการค้าข้าว อันได้แก่ผู้ส่งออกและโรงสีที่เข้าร่วมในโครงการจะได้รับสิทธิประโยชน์และจะต้องปฏิบัติตามภาระหน้าที่ตามที่รัฐบาลกำหนด

๕. สถาบันการเงินทั้งของรัฐบาลและเอกชน จะต้องให้การสนับสนุนทางการเงินที่ใช้ในโครงการอย่างเต็มที่

๖. กระทรวงพาณิชย์จะใช้กลไกทางตลาดต่าง ๆ เข้าแทรกแซงเพื่อรักษาระดับราคาของข้าวเปลือกและข้าวให้เป็นไปตามเป้าหมาย เช่น การเร่งรัดการส่งออกในตอนต้นฤดู การเร่งรัดการส่งออกข้าว การสร้างมูลฝอยกั้นชน และการเร่งเรียกให้ส่งข้าวสารส่งออก เป็นต้น

๗. มาตรการรักษาระดับราคาข้าวที่ประกาศใช้นี้ จะมีผลบังคับใช้ตลอดไปมิใช่แต่เฉพาะในปีเท่านั้น

การประกันราคาข้าวของรัฐบาลพลเอกเปรม มีหน่วยงานที่รับผิดชอบทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชนคือ

๑. กระทรวงพาณิชย์ เป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงของโครงการ หน่วยงานต่าง ๆ ภายใต้ความรับผิดชอบของกระทรวงพาณิชย์อันได้แก่ กรมการค้าต่างประเทศ กรมการค้าภายใน องค์การคลังสินค้า สำนักงานพาณิชย์จังหวัด เป็นต้น เป็นผู้รับผิดชอบที่ได้รับมอบหมายตามโครงการประสานงานติดต่อกับหน่วยงานอื่น ๆ สถาบันและบุคคลที่เกี่ยวข้องจัดตั้งคณะกรรมการและกรรมการร่วม เพื่อวางนโยบาย ดำเนินงาน ควบคุมติดตามดูแล และตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน

๒. กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงคมนาคม และหน่วยงานอื่น ๆ ให้ความร่วมมือในการควบคุมดูแลและสนับสนุนให้กสิกรซื้อขายข้าวเปลือกเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล รวมทั้งให้ความร่วมมือในด้านคมนาคมขนส่ง ตลอดจนแนะนำและส่งเสริมให้เกษตรกรเพิ่มเพิ่มผลผลิต และช่วยในการประชาสัมพันธ์

๓. สถาบันการเงิน ได้แก่ ธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และธนาคารพาณิชย์ ให้ความสนับสนุนทางการเงินที่ใช้ในโครงการ

๔. เอกชน โรงสีที่ได้รับการคัดเลือกให้อยู่ในโครงการจะต้องมีสถานที่เก็บข้าวเปลือกและรับซื้อข้าวเปลือก จากชาวนาในราคาที่ไม่ต่ำกว่าราคาประกันและจะต้องจัดให้มีสถานที่รับซื้อข้าวเปลือกในบริเวณโรงสีให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของทางราชการ ภายใต้การควบคุมดูแลของจังหวัด

๕. ผู้ส่งออก ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับอนุญาตให้ค้าข้าวตามพระราชบัญญัติการค้าข้าว พ.ศ. ๒๔๘๔ จะสำรองข้าวและสร้างมูลฝอยกักกันชนตามปริมาณและภายในระยะเวลาที่ทางราชการกำหนด

มูลฝอยกักกันชนนั้น เป็นมาตรการที่มุ่งให้มีการซื้อผลผลิตข้างในตลาดให้เหลือน้อยที่สุด ทั้งนี้เพื่อราคาข้าวจะได้สูงขึ้น นับว่าเป็นการส่งเสริมการตลาด ทั้งที่ตลาดการค้าข้าวนั้นมีอยู่แล้วนโยบายด้านมาตรการมูลฝอยกักกันชน เป็นการมุ่งหวังให้มีการส่งออกข้าวออกมากที่สุด เป็นที่พอใจของบรรดาพ่อค้าส่งออกอย่างมาก ปัจจุบันมีพ่อค้าส่งออกประมาณ ๔๔ ราย รายที่ใหญ่จริง ๆ มีประมาณ ๒๐ รายในจำนวน ๔๔ รายนี้ ได้มีการรวมตัวกันเป็นสมาคมผู้ส่งออก ซึ่งมีอิทธิพลสูงมาก ส่วนพ่อค้าข้าวที่มีบทบาทสูงได้แก่ บริษัทธนาพรชัย ข้าวชัยพรกรุงเทพฯ ก้าวข้าว กิตติค้าข้าว และสหการค้าข้าว เป็นต้น

นโยบายการประกันราคาข้าวที่ดำเนินงานโดยผู้บริหารที่มาจากพรรคกิจสังคม ย่อมสร้างความไม่พอใจให้กับพรรคชาติไทยและสมาคมโรงสี ซึ่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพรรคชาติไทยรวมทั้งเป็นการลดบทบาทของกักการตลาดเพื่อการเกษตร (อ.ต.ก.) ซึ่งขึ้นอยู่กับกระทรวง เกษตรและสหกรณ์ที่พรรคชาติไทยกุมอยู่ นโยบายดังกล่าวให้ประโยชน์อย่างสูงกับผู้ส่งออกข้าวออกรายใหญ่ที่มีความผูกพันและใกล้ชิดกับพรรคกิจสังคม และมีการตอบสนองนโยบายดังกล่าวนี้ด้วยดี

นายเจริญ ภู่นอนันต์ นายกสมาคมโรงสีไทย เปิดเผยว่า ตามที่กระทรวงพาณิชย์ได้กำหนดนโยบายและมาตรการประกันราคาข้าว ด้วยการเปิดประตูประมูลซื้อข้าวสำรองและเก็บข้าวสารไว้ในมูลฝอยกักกันชน รวมทั้งการเร่งรัดการส่งออกนั้น ในทางปฏิบัติในการประมูลซื้อข้าวแต่ละครั้งได้กำหนดปริมาณไว้ครั้งละ ๕๐,๐๐๐ ตันซึ่งนับว่าเป็นปริมาณที่สูงมากซึ่งโรงสีโดยทั่วไปไม่มีกำลังเงินพอ จึงมีแต่พ่อค้าส่งออกเท่านั้น

ได้คัดค้านการสร้างโรงงานโซดาแอซที่แหลมฉบัง โดยกล่าวว่า เรื่องการคัดค้านนี้ เป็นเรื่องทีก่อผลร้ายต่อพหยาในฐานะที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ และจะนำเรื่องนี้เข้าสู่ที่ประชุมสภาเมืองพหยา และทำหนังสือถึงผู้ว่าราชการจังหวัดชลบุรี^๑

หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ ฉบับวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๒๓ ลงข่าวว่า พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ รัฐมนตรีอุตสาหกรรมกล่าวยืนยันว่า จะให้ตั้งโรงงานโซดาแอซที่แหลมฉบังไม่ว่าจะมีการคัดค้านอย่างใดก็ตามก็ จะไม่มีการเปลี่ยนแปลงอีกแล้ว ".....ผมต้องกล้าเผชิญกับผู้คัดค้านโครงการนี้ คุณก็คิดดูสิ ใครบ้างที่สร้างโรงงานตั้งหมื่นล้านห้าพันล้าน เสร็จแล้วให้เขาปิด ไซ้..... มันมีที่ไหนในโลกนี้" และกล่าวอีกว่า ".....เวลานี้ชาวบ้านแถวแหลมฉบังเขาเร่งขายที่ดิน เพราะอยากเข้ามาทำงานกับโรงงานโซดาแอซ ไม่มีละครบ เรื่องที่เขาจะเดินขบวนประท้วงเรา ปิดไซ้..... มันเป็นการเข้าใจผิด ก็คนที่ไม่ทำอะไรเลย เอาแต่พูดกัน บางคนยังไม่รู้ตัวช่วยๆ เลี้ยวว่าโซดาแอซคืออะไร"

กระแสการคัดค้านการสร้างโรงงานโซดาแอซที่แหลมฉบังเพิ่มสูงขึ้นในวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๒๓ นายโกวิท ศรีสวัสดิ์ ส.ส.จังหวัดชลบุรี พรรคกิจสังคม ในฐานะผู้ประสานงานติดต่อกิ่งในและนอกรัฐสภา ได้จัดให้มีการอภิปรายเรื่อง "โซดาแอซจะฆ่าชาวชลบุรีหรือไม่" ที่โรงแรมรอยัล คลิฟ ชลบุรี โดยมีนายพิชัย วาสนาส่ง เป็นพิธีกร ผู้ร่วมอภิปราย ประกอบด้วย นายวิรัตน์ สงวนทรัพย์การ สมาคมอนุรักษ์ศิลปกรรม นายสุเทพ วงศ์กำแหง ส.ส.นครราชสีมา นายจุมพล สุภารังษี (เสียชีวิต) พ่อค้าทรงอิทธิพลในจังหวัดชลบุรี ร้อยโทวันชัย นุลกุล นายกสมาคมไทยอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว นายทองต่อ แยมประทุม ผู้เชี่ยวชาญด้านเคมี นายสุรพล สุตารา ประธานชมรมสิ่งแวดล้อม และนายเกียรติ จิวะกุล ผู้เชี่ยวชาญผังเมือง ซึ่งผู้อภิปรายส่วนใหญ่มีความเห็นที่ไม่สมควรตั้งโรงงานที่แหลมฉบัง เพราะ

^๑ นสพ.สยามรัฐ, ๕ สิงหาคม ๒๕๒๓.

จะทำลายทรัพยากรทางทะเลในอ่าวไทย อันเป็นการสร้างความเดือดร้อนแก่ชาวประมง นอกจากนี้ยังมีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวพืดยาอีกด้วย และไม่เชื่อว่าจะสามารถควบคุมปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษได้อย่างจริงจัง^๑

พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์^๒ เมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๒๓ ต่อกรณีกระแสการคัดค้านการสร้างโรงงานโซดาแอซที่แหลมฉบังว่า

"...ก็ให้หัวรั้วต่างชาติ เข้ามารอบแคดที่แหลมฉบังก็แล้วกัน..... ลักษณะที่แหลมฉบังผมต้องการจะสร้างอุตสาหกรรมให้น้อย เพื่อไม่ให้เกิดมลภาวะ เช่นโรงงานโซดาแอซ แต่ในเมื่อไม่ให้สร้างก็ไม่เป็นไร ผมก็ไม่สร้าง และพอผมไม่ทำอะไรก็หาว่าอุตสาหกรรมไม่ทำอะไร แต่พอจะทำเข้าก็หาว่าเป็นพิษ..... เรื่องนี้เป็นเรื่องการเมือง ไม่ให้สร้างก็ไม่สร้าง ชาวบ้านเขาไม่โต้กลับอะไร ทำไมเจ้าของโรงงานที่พืดยาถึงต้องกลัว..... เวลาที่คนยังมากล่าวหาว่าโครงการนี้เป็นของผม ที่จริงโครงการนี้เป็นของอาเซียน ทำก็ได้ ไม่ทำก็ได้ ผมรับรองได้ว่าผมไม่มีหุ้นในอาเซียน..... ไม่เอาแหลมฉบัง ก็เอาไปสร้างที่อ่าวแคดก็แล้วกัน..... เวลานี้ของอินโดนีเซียและมาเลเซีย เขาก็ทำตามโครงการของอาเซียนหมดแล้ว ของไทยเราก็อำนาจก็มัวมากกลัวกันว่าจะเกิดภาวะแวดล้อมเป็นพิษ ตอนนี้เป็น เรื่องการเมือง ผมไม่อยากพูด..... เขากลัวว่าลูกหลานเขาจะมาชมเชยผม ก็ให้เขาตัดสินใจกันเองว่าจะทำให้เมืองชลฯ เป็นเมืองอุตสาหกรรม หรือให้หนักท่องเที่ยวมาเที่ยว เราไม่มีเงินเข้าประเทศเลยเวลานี้ แต่ปล่อยให้เขาเข้ามาอ่าวแคด..... คิดดูซิประเทศอื่นมีแต่แก๊สไม่มีเกลือ บ้านเรามีทั้งเกลือและแก๊ส แล้วไม่รู้จะถ่วงโอกาสทำกัน ไ้เราหรืออยากช่วยคนอีสานให้มีรายได้ดีขึ้น เขาอยากปล่อยให้คนอีสานจนอยู่ก็แล้วไป เรื่องนี้มัน เรื่องการเมือง ไม่ใช่เรื่องหลักวิชา หลักวิชามาพูดกันแล้วไม่เห็นมีอะไร....."

จากการให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ พลตรีชาติชายกล่าวว่า เรื่องการคัดค้านโครงการโซดาแอซเป็นเรื่องการเมืองถึง ๓ ครั้ง

^๑ สยามจดหมายเหตุ, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๔๒, ๑๐-๑๖ ตุลาคม ๒๕๒๓, หน้า ๑๑๔๘.

^๒ รวมประชาชาติธุรกิจ, ๘ ตุลาคม ๒๕๒๓, หน้า ๔.

ในวันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๒๓ นายโกวิท ศรีสวัสดิ์ ส.ส.ชลบุรี พรรคกิจสังคม และนายกำพล เศรษฐกิจจิตร เจ้าของโรงแรมเอเชียพทยา และนายกสมาคมการค้า และส่งเสริมการท่องเที่ยวพทยา นำราษฎรมาร้องเรียนนายกรัฐมนตรีนั่งหน้าทำเนียบรัฐบาล เพื่อคัดค้านการตั้งโรงงานโซดาแอซที่แหลมฉบัง แต่ไม่พบนายกรัฐมนตรียิ่งได้ส่งตัวแทนเข้าพบนายบุญชู โรจนเสถียร รองนายกรัฐมนตรี เพื่อยืนยันว่า โรงงานโซดาแอซ ควรจะย้ายไปสร้างที่จังหวัดระยอง และในวันที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๒๓ พลตรีประมาธ อติเรกสาร รองนายกรัฐมนตรี ได้ชี้แจงว่า ".....เรื่องโรงงานโซดาแอซมิใช่เป็นนโยบายของพรรคชาติไทย แต่เป็นนโยบายของประเทศอาเซียน ตอนนี้สมาคมอุตสาหกรรมก็เวนคืนที่มาแล้ว ๘๐๐ ไร่ มิใช่เป็นของใครอย่างที่เขากล่าวกัน"^๑

ดร.อนุวรรตน์ วัฒนพงษ์ศิริ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ พรรคชาติไทย ชี้แจงเมื่อวันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๒๓ ว่า เพื่อหาข้อยุติจะเชิญทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและรัฐบาลมาคุยกันทาง ที.วี. เพื่อจะหาทางแก้ปัญหาที่ขัดแย้งกัน พลตรีประมาธ อติเรกสาร กล่าวยืนยันในวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๒๓ ว่าจะไม่ล้มแผนการตั้งโรงงานโซดาแอซ พร้อมทั้งจะเผชิญหน้านักวิชาการและคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม และกล่าวว่า ปัญหาเรื่องมลภาวะนั้นไม่มีแน่ เพราะใช้ระบบการผลิตแบบนิวอาซาซีที่ทันสมัยมาก พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ กล่าวในวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๒๓ ว่า ถ้าจะตั้งที่แหลมฉบัง ก็ต้องพิสูจน์ได้ว่าไม่มีมลภาวะเป็นพิษก่อน ซึ่งต้องรอให้ ค.ร.ม. พิจารณาอีกครั้งหนึ่ง นายบุญชู โรจนเสถียร กล่าวเมื่อวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๒๓ ว่า โครงการนี้จะเกิดขึ้นหรือไม่ ก็ยังไม่แน่ ขึ้นอยู่กับจะขจัดปัญหามลภาวะเป็นพิษได้หรือไม่ และอาจจะล้มโครงการนี้ ถ้าไปถึงที่ระยอง เพราะผลตอบแทนได้ไม่ถึงร้อยละ ๘ ของ

^๑ นสพ.มติชน, ๘ ตุลาคม ๒๕๒๓.

เงินที่ลงทุน ตามที่ได้ตกลงไว้กับอาเซียน^๑

วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๒๓ สมาคมการค้าส่งเสริมการท่องเที่ยวอาเซียน ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ในสวนกลางไปดูสถานที่บริเวณแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี ซึ่ง นายสุรพล สุตารา ประธานชมรมอนุรักษ์สภาพแวดล้อมสยาม ได้ร่วมชี้แจงถึงอันตราย และผลกระทบในการสร้างโรงงาน นายนิคม แสนเจริญ นายกสมาคมชาวประมง จังหวัดชลบุรี กล่าวว่า จะประชุมชาวประมง ในวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๒๓ เพื่อ สรุปรายชื่ออันตรายในการสร้างโรงงานฯ เสนอต่อประธานคณะกรรมการประมง แห่งประเทศไทย และหากรัฐบาลดำเนินการสร้างเมื่อใด ชาวประมงก็จะนำเรือ ไปปิดอ่าว เพื่อขัดขวางการก่อสร้าง^๒

การคัดค้านโครงการโซดาแอซ เริ่มขยายมาสู่ความขัดแย้งทางการเมือง ระหว่างพรรคกิจสังคม และพรรคชาติไทย เมื่อนายคณิน บุณสุวรรณ ส.ส.ชลบุรี พรรคกิจสังคม ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ (ซึ่งลงข่าวพาดหัวทุกฉบับ) เมื่อวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๒๓ ว่า ได้เข้าพบนายบุญชู รองนายกฯ และได้รับการเปิดเผยว่า พลเอกเปรม นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างโรงงาน โซดาแอซ มีความเห็นว่า การตั้งที่แหลมฉบัง เป็นเรื่องที่เสี่ยงต่อการเกิดภาวะแวดล้อม เป็นพิษ "...จนถึงขณะนี้ไม่มีใครสามารถให้หลักประกันได้ว่าจะไม่เกิดปัญหามลภาวะ ร้อยเปอร์เซ็นต์ รัฐบาลเห็นว่าไม่ควรจะเสี่ยง.....เรื่องนี้ปล่อยไว้จะเป็นปัญหา ทางการเมืองที่กระทบกระเทือนต่อ เสถียรภาพของรัฐบาล...."^๓

^๑วารสารปฏิญาณ, ๓๑ ตุลาคม ๒๕๒๓, หน้า ๑๔-๒๐.

^๒สยามจดหมายเหตุ, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๔๔, ๓๑ ตุลาคม - ๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๓, หน้า ๑๒๐๗.

^๓นสพ.มติชน, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๒๓.

นายบุญชู โรจนเสถียร รองนายกรัฐมนตรี ชี้แจงว่า "รัฐบาลไม่เห็นด้วยกับโครงการตั้งโรงงานโซดาแอซที่แหลมฉบังตั้งแต่ต้น แต่เนื่องจาก เป็นโครงการของอาเซียน ประเทศสมาชิกมีส่วนร่วมในการลงทุนและได้คำนวณเรื่องต่างๆ รวมทั้งจำนวนการลงทุนทั้งหมดว่ามีเท่าไร ดังนั้นจึงจำเป็นต้องพิจารณาว่าถ้าไปสร้างที่อื่น ผลการคำนวณแต่เดิมต้องเปลี่ยนแปลงไป อาจทำให้การลงทุนแพงขึ้นกว่าเดิม จะมีผลได้ไม่คุ้มกัน จึงอาจจะต้องเลิกโครงการไป รัฐบาลนี้เห็นว่าโครงการนี้ไม่น่าเลิกไปง่ายๆ แต่ต้องทำให้ประเทศสมาชิกอาเซียนทราบว่าเงื่อนไขที่ไทยรับไม่ได้ในการสร้างโรงงานโซดาแอซ คือ เรื่องมลภาวะ ถ้าปล่อยให้สร้างโรงงานโซดาแอซโดยมีมลภาวะแล้ว ก็ยอมให้สร้างไม่ได้"^๑

พลตรีชาติชาย แถลงกรณ์ นายคณิน นุลสุวรรณ ส.ส.ชลบุรี พรรคกิจสังคม ระบุว่าพล เอก เปรม นายกรัฐมนตรี สั่งยกเลิกการสร้างโรงงานโซดาแอซที่แหลมฉบังว่า ตนไม่ทราบเหมือนกันว่าทำไม เรื่องถึงได้สับสน เช่นนี้ในเมื่อคณะรัฐมนตรีมีมติให้สร้างได้ในกรณีพิเศษ เพราะถ้ามีมลภาวะแล้วใครจะไปสร้าง ".....ผมว่าควรยุติเสียที ผมไม่มีที่แต่ตารางนี้ที่นั่น เรื่องนี้ไม่ได้ให้ความเป็นธรรมแก่ผม เป็นการใส่ร้ายป้ายสีที่ไม่ใช่วิธีทางการเมืองหรือนักวิชาการ ที่จริงแล้วไม่ใช่โครงการของผมด้วย แต่เริ่มมาตั้งแต่ นายเกษม จาติกวณิช เป็นรัฐมนตรีว่าการแล้ว"^๒

พลตรีชาติชาย กล่าวว่า โครงการโซดาแอซ เริ่มขึ้นในสมัย ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี ปี ๒๕๑๔ นายบุญชู โรจนเสถียร ในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังขณะนั้น เป็นผู้ไปเซ็นสัญญาตกลงร่วมทุน เมื่อครั้งไปประชุมระดับรัฐมนตรีอาเซียนที่บาหลี จนกระทั่งถึงรัฐบาลชุดปัจจุบัน นายบุญชู ก็เป็นผู้เสนอโครงการโซดาแอซด้วยตนเอง^๓

^๑ นสพ.แนวหน้า, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๒๓.

^๒ นสพ.มติชน, ๓๐ ตุลาคม ๒๕๒๓.

^๓ สยามจดหมายเหตุ, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๔๔, ๓๑ ตุลาคม - ๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๓,

พลตรีประมาท อติเรกสาร รองนายกรัฐมนตรี กล่าวว่า เรื่องการระงับโครงการโซดาแอซ ข่าวนี้อาจไม่ได้มาจากรัฐบาลว่าให้ระงับไว้ก่อนหรือว่าเห็นชอบด้วย ฉะนั้น ข่าวที่ออกมาจึงยังเป็นข่าวที่ไม่ถูกต้อง เพราะคณะรัฐมนตรียังไม่เคยมีมติเกี่ยวกับเรื่องนี้ เมื่อมติคณะรัฐมนตรีชุดก่อนอนุมัติให้สร้างได้ คณะรัฐมนตรีชุดปัจจุบันยังไม่ได้มีมติหักล้าง ก็จำเป็นต้องยึดถือมติจากคณะรัฐมนตรีชุดเก่าไปพลางก่อน และเมื่อเกิดมีปัญหาก็ต้องหยิบยกขึ้นมาพิจารณากันใหม่^๑

พลเอกเปรม นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า ".....เราจะต้องสร้างเพราะรับปากกับประเทศในกลุ่มอาเซียนไว้แล้ว.....แต่เมื่อเกิดปัญหาว่าจะสร้างที่ไหน เพราะเกิดมีสองฝ่าย โดยฝ่ายหนึ่งจะให้สร้างที่แหลมฉบัง อีกฝ่ายหนึ่งไม่ยอม.....ตามมติของกรม.นั้น ให้สร้างที่ไหนก็ได้ แต่ถ้าจะสร้างที่แหลมฉบังจะต้องไม่ให้เกิดมลภาวะ เป็นพิษ"^๒

พลตรีประมาท รองนายกรัฐมนตรี กล่าวว่า

"ผมสังเกตมาหลายเรื่องแล้ว โครงการใหญ่ๆ เมื่อสร้างแล้วสามารถทำให้คนไทยมีงานทำได้มากๆ มักจะถูกคัดค้านเสมอ อย่างเช่น โครงการสนามบินหนองงูเห่า ก็ถูกคัดค้าน สิงคโปร์ก็สร้างไปก่อน สร้างโรงงานโซดาแอซก็ถูกคัดค้าน ทั้งที่ประเทศเรา ก็มีวัดฤดูติบมากทำให้คนมีงานทำ และไม่ต้องสั่งซื้อจากต่างประเทศเข้ามา โซดาแอซเขาทำกันทั่วโลก อย่างถ้าเรามีท่าเรือน้ำลึกที่แหลมฉบังขึ้นมา สิงคโปร์ก็แยแล้ว วิธีคัดค้านบางครั้งอาจมีเบื้องหน้าเบื้องหลังก็ได้"^๓

ความขัดแย้งกรณีโรงงานโซดาแอซนี้จากการให้สัมภาษณ์ของผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งฝ่ายสนับสนุนและฝ่ายคัดค้านนั้น พรรคชาติไทย แสดงจุดยืนที่จะต้องสร้างโรงงาน

^๑ นสพ.แนวหน้า, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๒๓.

^๒ นสพ.แนวหน้า, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๒๓.

^๓ นสพ.แนวหน้า, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๒๓.

โซดาแอซที่แหลมฉบัง โดยอ้างว่าไม่เกิดมลภาวะ ในขณะที่ฝ่ายค้านนั้นบุคคลของ พรรคกิจสังคมเข้าไปเกี่ยวข้องกับ ส.ส.ชลบุรี สังกัดพรรคกิจสังคม แสดงการคัดค้าน อย่างเต็มที่ และนายชุมพล สุภารังษี หรือ เสือจิว ผู้มีอิทธิพลในจังหวัดชลบุรี และ เป็น ผู้ให้การสนับสนุนด้านการเมืองแก่นายบุญชู โรจนเสถียร โดยเป็นหัวคะแนนให้ นายบุญชู สมัยลงสมัครรับเลือกตั้งในจังหวัดชลบุรี และสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง ของพรรคกิจสังคมในจังหวัดชลบุรี จนได้รับเลือกตั้งเป็น ส.ส. ถึง ๔ คน จากจำนวน ๕ คน ในการเลือกตั้งปี ๒๕๒๒ และนายชุมพล ยังมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับกลุ่ม ต่างๆ ในท้องถิ่นที่คัดค้านการตั้งโรงงานโซดาแอซที่แหลมฉบัง

ดังนั้น ความขัดแย้งเรื่องสถานที่ตั้งโรงงานโซดาแอซถ้าเกิดปัญหามลภาวะ และอาจโยกย้ายไปถึงพรรคกิจสังคมได้ด้วย เหตุที่โครงการพัฒนาอุตสาหกรรมชายฝั่ง ทะเลตะวันออก เนื่องจากการค้นพบก๊าซธรรมชาตินั้น เป็นโครงการที่จะต้องลงทุน หลายหมื่นล้านบาท คงมิใช่เฉพาะพรรคชาติไทยเท่านั้นที่สนใจโครงการนี้ พรรคกิจสังคม ซึ่งมีนายทุนระดับผูกขาดทางเศรษฐกิจหลายกลุ่มก็มีความสนใจการลงทุนนี้ เช่นเดียวกัน การขัดแย้งจึงอาจเป็นในรูปของการต่อสู้แย่งชิงผลอันมหาศาลระหว่างกลุ่มนายทุน ที่สนับสนุนพรรคชาติไทยและพรรคกิจสังคม นายชุมพล ศิลปอาชา กล่าวว่า ".... โครงการโซดาแอซ ที่จะเกิดขึ้นที่แหลมฉบัง ผลงานอันนี้จะออก เป็นเครดิต ของท่าน รัฐมนตรีชาติชายไป ซึ่งท่านก็เป็นรองหัวหน้าพรรคชาติไทย ซึ่งโดยทางอ้อมแล้ว ก็ มีผลทำให้เครดิตของทางพรรคชาติไทยสูงขึ้น....."

ความขัดแย้งกรณีทะเลลึกน้ำมัน

กระทรวงกลาโหม โดยพลเรือเอกกรี สิงหะ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง กลาโหม ได้ลงนามในหนังสือบอกเลิกสัญญาเช่าโรงกลั่นน้ำมันบางจาก กับบริษัท ชัมมิต แทนพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๒ โดยกระทรวงกลาโหมชี้แจงว่า นับตั้งแต่เริ่มการเช่าเมื่อวันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๑๘ บริษัท ชัมมิต ได้ฝ่าฝืนละเลย ไม่ปฏิบัติตามสัญญาเช่าหลายครั้ง

หลายกรณีด้วยกัน เช่น ^๑

๑. ละเลยไม่แก้ไขข้อบกพร่องของโรงกลั่นน้ำมัน รับผิดชอบต่อเสิร์ฟสมบูรณ์ ไม่ดูแลหน่วยกลั่นให้อยู่ในสภาพใช้งานได้ดีตลอดอายุสัญญา และไม่ผลิตน้ำมันก๊าซโซลีนอากาศยาน

๒. ไม่เก็บน้ำมันดิบและน้ำมันสำเร็จรูปสำรองไว้ในโรงกลั่นให้ครบถ้วนตามจำนวนที่กำหนดไว้ในสัญญา

๓. จ้างบุคคลภายนอก เข้าทำงานในโรงกลั่น โดยไม่ได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงกลาโหมในฐานะผู้ให้เช่า

๔. ไม่จัดให้มีการค้าประกันให้ถูกต้องตามสัญญา เข้าร่วมหลายครั้ง

กระทรวงกลาโหมให้เหตุผลว่า เป็นการจงใจฝ่าฝืนละเลย ไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดสัญญา หากจะให้บริษัทซิมมีทาคำเนินกิจการโรงกลั่นน้ำมันบางจากต่อไปจะเกิดปัญหาความเสียหายแก่ทางราชการอย่างร้ายแรง อันเป็นการกระทบกระเทือนต่อ เศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศได้ จึงไม่อาจให้บริษัทซิมมีทาคำเนินกิจการโรงกลั่นน้ำมันบางจากต่อไปได้อีก

การเตรียมการที่จะยึดโรงกลั่นน้ำมันซิมมีทของรัฐบาล พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นั้นมีมาก่อนหน้าประกาศยกเลิกสัญญานานแล้ว พิจารณาได้จากกรณีที่พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม มีหนังสือจากกระทรวงอุตสาหกรรมที่ ๗๔๗/๒๕๒๓ ลงวันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๒๓ ถึง ฯพณฯ เชค อาห์เหม็ด ซากี ยามาณี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงน้ำมันและทรัพยากร ของประเทศซาอุดีอาระเบีย มีข้อความดังนี้

" ข้าพเจ้าใคร่ขอโอกาสในการมาเยือนกรุงเทพมหานครในระยะเวลาสั้นๆ ของ ฯพณฯ ทราบเป็นความสับถึงความประสงค์ของรัฐบาลไทย ที่จะเข้าดำเนินการโรงกลั่นน้ำมัน ซึ่งเป็นของกรมการพลังงานทหาร กระทรวงกลาโหม และได้ให้บริษัทซิมมีทอินดัสเตรียล (ปานามา) เข้าไป ทั้งนี้เนื่องจากการที่บริษัทมิได้ปฏิบัติตามสัญญาเช่าที่ทำไว้เป็นเอกประการ ในกรณีนี้ ฯพณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีได้ตัดสินใจในหลักการว่า กระทรวง

^๑ สยามจดหมายเหตุ, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๘, ๒๐-๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๔,

กลาโหมควรที่จะเข้าไปดำเนินกิจการโรงกลั่นน้ำมันนี้ โดยกระทรวงอุตสาหกรรม จะรับผิดชอบในการจัดหาน้ำมันด้านการเงิน เกี่ยวกับน้ำมันดิบผ่านทางคาร์ปิโตร เลียมแห่งประเทศไทย (ปตท.) เพื่อที่จะให้บรรลุผลตามที่ได้ตัดสินใจดังกล่าว เรา จำเป็นที่จะต้องได้รับน้ำมันดิบในปริมาณแน่นอน มิฉะนั้นเราจะประสบกับการขาด แคลนน้ำมันทั่วประเทศ อันเนื่องมาจากการปิดโรงกลั่นนี้

ฯพณฯ จากการตัดสินใจดังกล่าวข้างต้นและเรื่องอื่นๆ ตามนัยดังกล่าว ใน นามของรัฐบาลไทย ข้าพเจ้าใคร่ขอร้องให้ ฯพณฯ ได้โปรดพิจารณาอย่างจริงจัง ในการจัดสรรน้ำมันดิบ ชนิดอาระเบียชนิดไลท์ จำนวน ๖๕,๐๐๐ บาเรลต่อวัน ให้ แก่รัฐบาลไทยโดยผ่าน ปตท.ของเรา และน้ำมันดิบจำนวนนี้จะถูกป้อนให้แก่โรง กลั่นหลังจากที่เราได้เข้าไปดำเนินกิจการแล้ว หากท่านมีความลำบากใจในเรื่อง นี้ อยากทราบว่า จะเป็นไปได้เพียงไรถ้าท่านจะกรุณาออก เลิกสัญญาขายน้ำมันดิบ กับบริษัทซัมมิทอินดัสเตรียล (ปานามา) หรือบริษัทในเครือ คือ บริษัทโอเชียนนิค ปีโตรเลียมที่ได้ทำสัญญาไว้กับ เปโตรมิน ในปี ๒๕๒๒ ซึ่งจะให้น้ำมันดิบภายใต้ สัญญานี้ถูกโอนมายังรัฐบาลไทยได้

เราหวังว่า ฯพณฯ จะกรุณาให้ความสนับสนุนการจัดสนใจของรัฐบาลไทย ในครั้งนี้ ขอขอบพระคุณด้วยความจริงใจล่วงหน้าสำหรับการพิจารณาที่ท่านกรุณา ให้ตามคำขอร้องของรัฐบาลไทย ดังกล่าวข้างต้นไว้ ณ ที่นี้ด้วย "

และมีการทำบันทึกข้อตกลง เรื่องการดำเนินการโรงกลั่นน้ำมันที่ ๒ ของกระทรวง กลาโหม ระหว่างพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม กับ พลตรี ชาติชาย ชุณหะวัณ ลงวันที่ ๔ มกราคม ๒๕๒๔ มีข้อความดังนี้

" โดยที่กระทรวงกลาโหมมีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการเกี่ยวกับการปิโตร เลียม ที่เกี่ยวกับความมั่นคงของชาติในการสนับสนุนเหล่าทัพต่างๆ รวมทั้งการ สำรองน้ำมันเพื่อใช้ในกิจการทหารโดยเฉพาะ จึงได้ทำข้อตกลงฉบับนี้ขึ้น ระหว่าง กระทรวงกลาโหม โดยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ รัฐมนตรีว่าการ ฝ่ายหนึ่ง กับ กระทรวงอุตสาหกรรม โดยมีพลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ รัฐมนตรีว่าการอีก ฝ่ายหนึ่ง ทั้งสองฝ่ายได้ตกลงที่จะร่วมมือกันดำเนินการโรงกลั่นน้ำมันที่ ๒ ของ กระทรวงกลาโหม ในกรณีที่ทางราชการเข้าดำเนินการเอง ดังต่อไปนี้

๑. กระทรวงกลาโหม มีหน้าที่รับผิดชอบในด้านการกลั่นน้ำมันทั้งหมด โดย
  - ๑.๑ จัดเจ้าหน้าที่ของกรมการพลังงานทหาร ซึ่งมีประสบการณ์ในกิจการ กลั่นน้ำมัน เข้าทำงานในโรงกลั่น
  - ๑.๒ ควบคุมดูแลและบังคับบัญชาเจ้าหน้าที่ของการปิโตร เลียมแห่งประเทศไทย ตามที่ระบุไว้ในข้อ ๒.๑

- ๑.๓ จัดทำแผนความต้องการน้ำมันดิบ และรับน้ำมันดิบจากกระทรวงอุตสาหกรรมมาทำการกลั่นตามแผนการกลั่น เป็นผลิตภัณฑ์น้ำมันสำเร็จรูป และผลิตผลพลอยได้ แล้วส่งมอบให้กระทรวงอุตสาหกรรมรับไปจำหน่าย ตามจำนวน ชนิด และคุณภาพที่สอดคล้องกับความต้องการของกระทรวงอุตสาหกรรม
๒. กระทรวงอุตสาหกรรม มีหน้าที่รับผิดชอบในด้านการจัดหาน้ำมันดิบ การจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์น้ำมันสำเร็จรูป และผลิตผลพลอยได้ ตามข้อ ๑.๓ รวมทั้งการเงินทั้งสิ้นของการดำเนินการโรงกลั่นโดย
- ๒.๑ รับโอนเจ้าหน้าที่โรงกลั่นของบริษัทซิเมนต์ที่มีความประสงค์ที่จะทำงานในโรงกลั่นต่อไป มาเป็นเจ้าหน้าที่ของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย และจ้างเจ้าหน้าที่อื่นๆ ตามความจำเป็น
- ๒.๒ จัดหาน้ำมันดิบส่งถึงโรงกลั่นให้เพียงพอับขีดความสามารถของโรงกลั่น และมีน้ำมันดิบสำรองไว้ ณ โรงกลั่นทุกขณะ เพื่อให้สามารถดำเนินการโรงกลั่นได้อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ทั้งนี้ปริมาณที่สำรองต้องไม่ต่ำกว่าจำนวนที่กฎหมายกำหนดให้สำรองด้วย
- ๒.๓ จัดทำแผนความต้องการผลิตภัณฑ์น้ำมันสำเร็จรูปให้กระทรวงกลาโหมทราบล่วงหน้า และรับผลิตภัณฑ์น้ำมันสำเร็จรูป และผลิตผลพลอยได้ทุกชนิดที่ได้จากโรงกลั่นไปจำหน่าย
- ๒.๔ จัดหาเงินทุนหมุนเวียนสำหรับดำเนินการโรงกลั่น อาทิเช่น ค่าน้ำมันดิบ เงินเดือน ค่าใช้สอย ค่าวัสดุครุภัณฑ์ ค่าภาษีทุกชนิด และอื่นๆ
- ๒.๕ จ่ายเงินเพิ่มพิเศษให้แก่เจ้าหน้าที่ของกรมการพลังงานทหาร ตามข้อ ๑.๑ โดยเจ้าหน้าที่เหล่านั้นจะต้องได้รับเงินเพิ่มดังกล่าวไม่น้อยกว่าที่เคยได้รับในวันที่กระทำข้อตกลงนี้ ส่วนการพิจารณาเพิ่มเงินเพิ่มพิเศษประจำปีนั้นให้ใช้หลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการร่วม ซึ่งจะได้ตั้งขึ้นระหว่างกระทรวงกลาโหม และกระทรวงอุตสาหกรรม เป็นผู้กำหนด
๓. หาก เป็นการสมควรทั้งสองฝ่ายอาจพิจารณา ตั้งคณะกรรมการร่วมขึ้นเพื่อกำหนดนโยบายในด้านการปรับปรุงกิจการโรงกลั่นในอนาคต และควบคุมการบริหารกิจการโรงกลั่นด้วย
๔. ในกรณีที่การดำเนินการตามข้อตกลงนี้ประสบปัญหาด้านการเงิน รัฐมนตรีทั้งสองกระทรวง รับที่จะนำเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี เพื่อพิจารณาให้ความช่วยเหลือตามที่เห็นควร "

การยึดโรงกลั่นน้ำมันครั้งนี้ พลโทหาญ สีนานนท์ ผู้ช่วยเสนาธิการทหารบกฝ่ายยุทธการ (ยศและตำแหน่งขณะนั้น) ให้ความเห็นว่า " กรมการพลังงานทหารอยากจะเข้าไปดำเนินการตั้งนานแล้ว แต่ติดปัญหาในสัญญาเช่า ซึ่งรัฐบาลชุดก่อนได้กระทำเอาไว้...

ปัจจุบันนี้บริษัทซัมมิทซูดรีค เพื่อหวังกำไรมากจนเกินไป กระทั่งโรงกลาโหมจึงจำเป็นต้องบอกเลิกสัญญาเช่า " ๑

ม.ร.ว.ศีกฤทธิ ปราโมช กล่าวถึงการยึดโรงกลั่นน้ำมันซัมมิทว่า พรรคกิจสังคมไม่รู้ล่วงหน้ามาก่อน

" เราตกใจ...การทำสัญญาระหว่างกระทรวงอุตสาหกรรมกับกระทรวงกลาโหม โดยให้ทหารเป็นผู้กลั่น ส่วนการซื้อน้ำมัน ก็ให้เป็นหน้าที่ของการบินไทย ซึ่งทางกิจสังคมก็รับผิดชอบโดยตรง มีคุณณัฐ โรจนเสถียร เป็นประธาน ส่วนการหาเงินก็เป็นหน้าที่ของกิจสังคมคือกระทรวงการคลังอยู่แล้ว การเลิกสัญญานั้น เราไม่ได้ขัดข้อง แต่ต้องบอกให้รู้ล่วงหน้า เราจะได้เตรียมตัวทัน พอถึงตอนจะหาเงินก็ไปขยมาให้ มันเป็นอย่างนี้ถึงตกใจ คุณณัฐฯไม่ทราบเรื่องมาก่อน ไม่มีใครทราบเรื่อง เรื่องน้ำมันก็เป็นเรื่องใหญ่ ไม่ใช่เรื่องเล็ก ต้องหาทางไม่ให้น้ำมันขาด ถ้าเพื่อน้ำมันขาดขึ้นมา กิจสังคมก็ต้องถูกด่าอีก " ๒

จากการที่ พลตรีชาติชาย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม มีหนังสือกระทรวงอุตสาหกรรมที่ ๗๔๗/๒๕๒๓ ลงวันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๒๓ ถึง เชค อาห์เม็ด ซากียามาณี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงน้ำมันและทรัพยากร ของประเทศซาอุดีอาระเบียนั้น ต่อมา เอ.เอช.ดาฮีร์ ผู้ว่าการองค์การเปโตรมิน แห่งซาอุดีอาระเบีย ได้ส่งเทเล็กซ์ถึงการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย ลงวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๒๔ มีข้อความว่า

" เพื่อตอบสนองคำขอของท่าน สำหรับการจัดส่งน้ำมันดิบจำนวนหนึ่ง แก่การบินไทย เรามีความยินดีจะแจ้งให้ ๗พพทราบว่า เราได้รับมอบอำนาจให้ปรึกษาเรื่องนี้กับ ๗พพในเวลาหนึ่ง เวลาใดที่ ๗พพสะดวกก่อนวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๔ " ๓

โดยเทเล็กซ์ฉบับนี้ส่งผ่านทางบริษัท ไทยออยล์ ซึ่งเป็นบริษัทเอกชน

^๑ น.ส.พ.แนวหน้า , ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๔

^๒ น.ส.พ.แนวหน้า , ๑ มีนาคม ๒๕๒๔

^๓ "กลุ่มศึกษาเศรษฐกิจการเมือง, โครเอเชียกับน้ำมัน : วิเคราะห์กรณีศึกษา " เทเล็กซ์ฮัฟฟิงตัน " แผนโค่นกิจสังคม (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๒๔), หน้า ๓๕๐.

การเจรจาซื้อน้ำมันจากซาอุดีอาระเบีย เริ่มขึ้นจากจุดนี้ และเป็นจุดเริ่มต้นที่นำไปสู่ปัญหาความขัดแย้ง ระหว่างพรรคกิจสังคมและพรรคชาติไทย ในกรณีอื้อฉาว " เทเล็กซ์ ๕๒๒๕ " ซึ่งในที่นี้จะไม่กล่าวถึงรายละเอียด เพื่อจะสืบหาข้อเท็จจริงว่าใครถูกใครผิด หรือใครเป็นผู้กอบโกยหวังผลประโยชน์จากการทำสัญญาซื้อน้ำมัน หรือใครเป็นผู้ทำหน้าที่เป็นผู้พิทักษ์ปกป้องผลประโยชน์ของชาติ ระหว่างพลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ กับ นายวิสิษฐ์ ตันสัจจา รัฐมนตรีว่าการและรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมแห่งพรรคชาติไทย และพรรคกิจสังคม เนื่องจากแต่ละฝ่ายต่างก็พยายามแสดงหลักฐาน และอธิบายความหมายไปในวิธิต่างที่แสดงว่าตนเป็นฝ่ายบริสุทธิ์ทั้งสิ้น

ปัญหาที่จะพิจารณาคือ กรณีการซื้อน้ำมันจากซาอุดีอาระเบีย เป็นกรณีของการขัดแย้งระหว่างพรรคการเมือง ๒ พรรค ที่ร่วมรัฐบาล พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ชุดที่ ๑ นับแต่ร่วมรัฐบาลมา มีความขัดแย้งไม่ลงรอยกันและพยายามโค่นล้มซึ่งกันและกันตลอดเวลา นับแต่กรณีปัญหาน้ำตาลทรายขาดแคลน การประกันราคาอ้อย การขึ้นราคาน้ำตาลทรายขาว ปัญหาการประกันราคาข้าว ปัญหาการตั้งโรงงานโซดาแอซ มาจนถึงปัญหาการซื้อน้ำมันจากประเทศซาอุดีอาระเบีย

พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ เดินทางกลับจากซาอุดีอาระเบีย เมื่อวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๔ เข้ารายงานต่อ พลเอกเปรม ด้วยวาจาและหนังสือ ถึงเรื่องการไปเจรจากับผู้ว่าการเปโตรมีน ในการจัดหาน้ำมันดิบให้กับกระทรวงกลาโหม โดยรายงานเป็นหนังสือที่อก ๐๑๐๐/๖๗ ลงวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๔ ซึ่งในหนังสือฉบับนั้น แจ้งถึงการที่ นายวิสิษฐ์ ตันสัจจา ในฐานะประธานอนุกรรมการด้านกิจการน้ำมันของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย ได้ส่งโทรพิมพ์ถึง เอ.เอส.คาฮีร์ ผู้ว่าการของเปโตรมีน ระบุว่า พลตรีชาติชาย และคณะไม่ได้รับมอบหมายจากรัฐบาลให้มาลงนามในข้อตกลงกับ เปโตรมีน ผู้ที่ได้รับมอบหมายคือ นายบุญชู โรจนเสถียร รองนายกรัฐมนตรี ในฐานะประธานกรรมการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยคนเดียว ซึ่งในหนังสือดังกล่าว พลตรีชาติชายถือว่า เป็นการขัดขวางการปฏิบัติงาน^๑

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๒๘-๔๒๙.

พลตรีชาติชาย ได้ให้สัมภาษณ์ต่อหนังสือพิมพ์บ้านเมือง ของนายบรรหาร ศิลปอาชา เลขาธิการพรรคชาติไทย เป็นฉบับแรก ในวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๔ มีความตอนหนึ่งว่า

"...แต่ในการซื้อขายน้ำมันครั้งนี้ มีคนบางกลุ่มที่เสียประโยชน์ พยายามที่จะขัดขวางการซื้อน้ำมันในส่วนนี้..."

จากการให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์บ้านเมือง ทำให้สื่อมวลชนต่างๆให้ความสนใจและสืบสาวเรื่องราวทุกฉบับ ในวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๔ พลตรีชาติชายได้ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ที่กระทรวงอุตสาหกรรม ต่อกรณีที่เกิดปัญหาในการเดินทางไปติดต่อซื้อน้ำมันจากประเทศซาอุดีอาระเบียว่า

" เนื่องจากมีกลุ่มบุคคลได้ขัดขวางส่งเทเล็กซ์แจ้งไปยังซาอุดีอาระเบียว่า ตนไม่มีอำนาจลงนามในสัญญา แต่ไม่เป็นผล ซึ่งเรื่องนี้ตนเองได้รายงานให้ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ทราบแล้วนั้น ข้อเท็จจริงคือในระหว่างที่ตนอยู่ในประเทศซาอุดีอาระเบีย กำลังเจรจาเพื่อลงนามในสัญญาในลักษณะรัฐต่อรัฐ ระหว่างบริษัท เปโตรมิน ของซาอุดีอาระเบียกับรัฐบาลไทย ปรากฏว่าตนได้รับเทเล็กซ์จริง ลงวันที่ ๔-๔ กุมภาพันธ์ ซึ่งเทเล็กซ์ดังกล่าวก่อให้เกิดผลเสียหายแก่ประเทศไทย...หนังสือพิมพ์ลงข่าวถูกต้องแล้ว ผมได้ส่งเอกสารให้นายกรัฐมนตรี แล้วแต่ท่านจะพิจารณา... เมื่อผู้สื่อข่าวถามว่า เรื่องนี้เป็นปัญหาการเมืองหรือไม่ พลตรีชาติชายกล่าวว่า "ช่วยไม่ได้ัน เสียประโยชน์บางคนพยายามทำแต่ไม่สำเร็จ เป็นปัญหาการเมืองทั้งนั้น..."^๑

นายบุญชู โรจนเสถียร ให้สัมภาษณ์สื่อมวลชน ในวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๔ โดยกล่าวว่ายอมรับว่าได้มีการส่ง เทเล็กซ์ระหว่างที่พลตรีชาติชายอยู่ซาอุดีอาระเบียจริง

"...แต่ไม่ใช่การส่งระงับไม่ให้เซ็นสัญญา ผมเข้าใจว่าเป็นเรื่องที่คุณวิเศษ ได้เคยตกลงว่าจะซื้อกับทางซาอุดีอาระเบียใหม่ได้อีก ๖๐,๐๐๐ บาเรล ไม่เกี่ยวกับการที่คุณชาติชายไปโอนกรรมสิทธิ์ของซังมีทมา

"ที่คุณวิเศษตกลงซื้อได้ คุณวิเศษก็จะไปกับผม เรื่องนี้ผมเห็นคุณชาติชายไป ก็ฝากเรื่องนี้ให้คุณชาติชายช่วยดูด้วย ที่คุณชาติชายบอกว่ามีโทรเลขไป เขาก็เข้าใจว่าทำอย่างนี้จะหักหลังเขา...ที่จริงคนละเรื่อง แต่ข้อความในโทรเลขมันอาจมีผลทำให้ทางโน้นเข้าใจสับสนในอำนาจของคุณชาติชาย ผมขอยืนยันว่าไม่ใช่เรื่องแก้งกัน ถ้าเผื่อมีปัญหาไม่ชัดเจน ก็ต้องพิสูจน์กัน ผมยังไม่ได้พบคุณชาติชาย ต้องรอให้ผมพบเขาเสียก่อน ถ้าคนของผมผิดก็พร้อมให้คนของผมออก

มีหลักฐานยังงายน่าที่จะ เอามาพูดกันให้เสร็จซะที เรื่องนี้ผมว่าควรพูดกันข้าง
ในมากกว่า ไม่ควรมาพูดกันข้างนอก..."^๑

หลังการประชุมคณะรัฐมนตรี ในวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๔ พลเอกเปรมกล่าวว่า
"เรื่องนี้ควรจะสงบไปได้แล้ว เป็นเรื่องที่เข้าใจผิดกัน สามารถทำความเข้าใจกันได้ "
และ พลตรีชาติชาย กล่าวว่า ตนมีนโยบายซื้อน้ำมันระหว่างรัฐบาลต่อรัฐบาลอยู่แล้ว
เพราะว่าจะซื้อได้ในราคาถูกกว่า " คนอื่นซื้อในราคาอื่นผมไม่เห็นด้วย ผมเดือนอยู่
ตลอดเวลา ซื้อมาแพงแล้วจะให้ประชาชนไปแบกได้ยังไง และอำนาจในการซื้อน้ำมันนั้น
ผู้ว่าการปิโตรเลียมมีอำนาจตามกฎหมายแต่เพียงผู้เดียว รัฐมนตรีคนไหนจะไปทำสัญญา
ซื้อต้องได้รับความเห็นชอบจากนายกรัฐมนตรีเสียก่อน " ^๒

นายบุญชู ได้แถลงว่า "...การพูดของคุณชาติชาย ส่อให้เห็นว่าผมเข้าไป
เกี่ยวข้องว่าจะได้ค่านายหน้ากับเขาด้วย การที่หนังสือพิมพ์ได้ลงข่าวกัน
หลายฉบับต่อคำให้สัมภาษณ์ของคุณชาติชาย ชี้ชัดว่าผมมีส่วนได้ การพูดพล่อยๆ
แบบนี้จะมีผลเสียแก่ตัวผม ผมคิดว่าถึงวาระที่พลเอกเปรมจะต้องแถลงเรื่อง
เพื่อที่ผมไม่เป็นที่แคลงใจของประชาชน...พลเอกเปรมจะต้องเห็นความ
สำคัญในเรื่องนี้ ถ้าไม่แถลงไม่ดีแน่ ถ้าไม่บอกเรื่องจริงว่าเป็นอย่างไร
ใครคิดใครถูกก็ทำให้ผมต่างพร้อย...ความจริงไม่ควรเป็น เรื่อง ถ้าไม่พูด
กันพล่อยๆข้อความที่ออกมาอาจจะขาดสติ มีลักษณะยกตนข่มท่าน ผมคิดว่าถ้า
คนนั้นดีจริงก็ไม่เป็นไร...ก็เรื่องอะไรจะต้องมาพูดพล่อยๆแบบนี้ มาทำความเข้าใจกันข้างใน เลิกเสียทีได้ไหม แบบนี้ถ้าอยากจะอยู่ด้วยกัน พอมีข่าว
คุณชาติชายให้สัมภาษณ์ผมก็โทรศัพท์ไปหา คุณชาติชายก็บอกว่าจะพูดกัน แต่
การประชุม ครม. คราวที่แล้วนั่งห่างกันเลยไม่ได้พูดกัน...จะโกรธอย่างไร
ก็ไปดูให้ชัด ไม่ใช่ไปนั่งโวยวายข้างนอก เจตนาทำอย่างนี้ ทำเพื่ออะไร มี
เจตนาทำลายผมหรืออย่างไร " ^๓

^๑ น.ส.พ. , ๑๗ กุมภาพันธ์ ,

^๒ น.ส.พ. หน้า , ๑๘ กุมภาพันธ์ , ๒๕๒๔

^๓ น.ส.พ. หน้า , ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๔

พล เอก เปรม ต้องออกมาให้สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๔ เกี่ยวกับการให้สัมภาษณ์ของ พลตรีชาติชายไปในทำนองว่า นายบุญชูมีส่วนเกี่ยวข้องกับ

"ผมยืนยันได้ว่า คุณบุญชูไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการซื้อน้ำมันครั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นรายของบริษัทซีเอ็มพี หรือบริษัทไทยอินยอง ผมถามคุณชาติชายแล้วว่า ที่ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ไปว่ามีคนอื่นมาเกี่ยวข้องนั้น หมายถึงคุณบุญชูหรือเปล่า คุณชาติชายก็บอกว่าไม่เกี่ยวกับคุณบุญชู ในทางตรงกันข้าม คุณบุญชูก็ได้ห้ามคุณวิสิษฐ์อย่าไปตกลงซื้อน้ำมันโดยผ่านบริษัทไทยอินยอง เพราะต้องมีคำจ้ำจ้อง ซึ่งเป็นการบอกที่จะอธิบายกับคนอื่นว่า ไม่ได้มีการเหลวไหล " ๑

เมื่อ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช หัวหน้าพรรคกิจสังคม เดินทางกลับจาก เชียงใหม่ ในวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ได้กล่าวว่า "ผมเชื่อว่าคุณวิสิษฐ์ไม่ผิด คุณวิสิษฐ์มีเจตนาดีต่อบ้านเมือง ... เรื่องนี้คุณวิสิษฐ์จะต้องไปพูดชี้แจงกับท่านนายก เปรมโดยตรง ผมเชื่อว่าท่านนายก เปรมจะต้องเข้าใจในเหตุผล และคุณวิสิษฐ์ ก็มีหลักฐานทุกอย่าง สำหรับตัวผมไม่มีข้อสงสัยอะไรทั้งนั้น เขาทำด้วยความสุจริตใจ แต่เขาไม่มีโอกาสชี้แจง..." ๒

นายวิสิษฐ์ ต้นสัจจา ได้เคยทำหนังสือชี้แจง เรื่องการเซ็นสัญญาการจัดซื้อน้ำมันบีโตรเสียมติบจากบริษัท บีโตรมิน ต่อพลเอกเปรม เมื่อวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๔ และพลเอกเปรมให้ชี้แจงเพิ่มเติมอีก ๓ ประเด็น ซึ่งนายวิสิษฐ์ก็ได้ทำหนังสือชี้แจงอีก ในวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๔ แต่ไม่มีโอกาสได้เข้าไปชี้แจงด้วยตัวเองต่อพลเอกเปรม

ในยุคของรัฐบาลเปรม ๑ คณะนายทหารหนุ่ม "ยังเตอร์ก" มีบทบาทในการค้าจนเสถียรภาพรัฐบาล พ.อ.ประจักษ์ สุว่างจิตร วุฒิสมาชิก และผู้บังคับการกรมทหารราบที่ ๒ กองพลที่ ๒ (ยศและตำแหน่งขณะนั้น) กล่าวถึงกรณีการขัดแย้งว่า

"...อยากให้ทุกฝ่ายสามัคคีกัน ในการที่จะพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญก้าวหน้า อย่าเห็นแก่ประโยชน์และแสวงหาประโยชน์เข้าตัวเอง ทหารก็เป็นประชาชนคนหนึ่ง เมื่อเราเห็นใครหาผลประโยชน์เข้าตัวเองแบบหน้าด้านๆแล้ว ทหารทนไม่ได้...ข้าราชการทั่วไปก็งอแงเอาเข้าด้วยกันได้ นักการเมืองก็งอแง"

๑ เรื่องเดียวกัน

๒ น.ส.พ.แนวหน้า , ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๔

ที่ทำได้ นอกจากนี้กระทรวงพาณิชย์จะถือข้าวราคาต่ำเป็นเกณฑ์ในการประมูล ฉะนั้น จึงไม่แน่ใจว่านโยบายประกันราคาข้าวที่รัฐบาลกำหนดไว้จะประสบผลสำเร็จหรือไม่ เพราะพ่อค้าข้าว เมื่อประมูลได้แล้วอาจจะไปกดราคาซื้อจากโรงสีได้ เมื่อโรงสีถูกกดราคาก็ไม่สามารถจะไปรับซื้อข้าวเปลือกในราคาสูงได้"^๑

เมื่อเริ่มมีการต่อต้านนโยบายประกันราคาข้าว นายตามใจ ขำภโต จึงได้ออกมาให้สัมภาษณ์ และกล่าวว่า รัฐบาลและกระทรวงพาณิชย์มีความตั้งใจอย่างแน่วแน่ที่จะทำให้ชาวนามีรายได้สูงขึ้นและสามารถขายข้าวได้ในราคาที่ทางราชการกำหนดให้ได้ ดังนั้นหากใครก็ตามที่มาขัดขวางนโยบายและการดำเนินการของรัฐบาล และกระทรวงพาณิชย์จะต้องเจอศึกกันไปข้างหนึ่ง...แม้ว่าในขณะนี้จะไม่พบทองโหลพ่อค้าที่ไปกดราคาซื้อข้าวเปลือกจากชาวนาในราคาต่ำเพื่อมาขายแบบถูก ๆ ให้กับรัฐบาล โดยหวังจะประมูลขายข้าวให้ได้หรือต้องการกำไรมากก็ตามล้วนแต่เป็นการกำไรมากก็ตามล้วนแต่เป็นการไม่สนับสนุนนโยบายกำหนดขั้นต่ำของรัฐบาลทั้งสิ้น เมื่อเป็นเช่นนี้ กระทรวงพาณิชย์ก็พร้อมที่จะประกาศใช้กฎหมายเข้าจัดการอย่างเด็ดขาดไม่ไว้หน้า"^๒

สำนักนายกรัฐมนตรีได้ออกแถลง เมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๒๓ ชี้แจงนโยบายกำหนดราคาขั้นต่ำของข้าวเปลือกและมาตรการทั้งหมดที่จะใช้ผลักดันให้ชาวนาขายข้าวเปลือกได้ในราคาที่กำหนด ในตอนหนึ่งของคำแถลงการณ์ รัฐบาลได้กล่าวโจมตีความล้มเหลวของนโยบายและมาตรการทางด้านข้าวเปลือกของรัฐบาลที่ผ่านมา การใช้อ้องการตลาดเพื่อเกษตรกรออกไปรับซื้อข้าวเปลือกชาวนานั้นล้มเหลวโดยสิ้นเชิง โดยกล่าวว่าอำนาจซื้อจริง ๆ ขององค์กรฯ มีน้อยมาก ไม่สามารถออกไปรับซื้อได้อย่างทั่วถึง และในกรณีองค์กรฯ ใช้วิธีออกไปรับซื้อร่วมกับโรงสีข้าว โดยให้โรงสีข้าว เป็นผู้เก็บข้าวเปลือกให้และรับจ้างสีเป็นข้าวสารมาส่งมอบนั้นก็มีการฉ้อโกงทุจริต

^๑ สยามจดหมายเหตุ, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๔๔, ๓๑ ตุลาคม ๑ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๓, หน้า ๑๒๑๔

ต่าง ๆ เพราะควบคุมไม่ทั่วถึงและไม่รัดกุม^๑

นายบุญชู โรจนเสถียร สนับสนุนให้พ่อค้าข้าวส่งออก เข้ามาจับตลาด
 รัวในการประกันราคาข้าว โดยกล่าวว่า "ถ้าจะถึงราคาข้าวเปลือกสูง จะต้อง
 ให้มีคนรับซื้อข้าวมาก ๆ ไม่ใช่แต่เฉพาะหน่วยงานของรัฐเท่านั้น ต้องให้เอกชนเข้า
 ร่วมด้วยซึ่งเอกชนที่จะเข้ามารับซื้อข้าวมาก ๆ นั้นจะต้องมีทางขายข้าวออกนอกได้ใน
 ราคาสูง เพื่อให้มีกำไรพอที่จะจูงใจให้มาซื้อข้าวเปลือกจากชาวนาในราคาสูงและ
 เรื่องนี้รัฐบาลก็ได้สนับสนุนให้พ่อค้ามีการทำสัญญาในการขายข้าวให้มากที่สุด..."^๒
 และนายบุญชูกล่าวอีกว่าที่มีเสียงวิจารณ์นโยบายประกันราคาข้าวเป็นเพราะ คนกลุ่ม
 หนึ่งที่เคยได้ประโยชน์จากวิธีเก่าไม่พอใจ อยากให้นำวิธีเก่ามาใช้จึงมีเรื่องวิจารณ์
 กันขึ้น^๓

ปัญหาความขัดแย้งในนโยบายประกันราคาข้าว ระหว่างพรรคกิจสังคม
 และพรรคชาติไทยที่เกิดขึ้น ทำให้พลเอกเปรม ในฐานะนายกรัฐมนตรีต้องเข้ามา
 ดำเนินการในเรื่องนี้เอง เพื่อยุติความขัดแย้ง โดยพลเอกเปรมได้กล่าวย้ากับบรรดา
 รองนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นผู้นำระดับสูงในพรรคการเมืองที่ร่วมรัฐบาลว่า การดำ
 เนินนโยบายเรื่องข้าวนี้ เป็นโอกาสสุดท้ายของรัฐบาลแล้ว ถ้าหากเกิดปัญหาข้อขัด
 ข้องไม่สามารถดำเนินการเป็นผลสำเร็จได้ จะถูกโจมตีจากทุกฝ่ายมากกว่าปัญหาน้ำ
 ตาลที่ผ่านมา ขอให้ทุกฝ่ายร่วมมือกันอย่างแท้จริง^๔ และได้กล่าวต่อที่ประชุมผู้ตรวจ
 ราชการกระทรวงมหาดไทย อธิบดีกรมการปกครอง ผู้ว่าราชการทุกจังหวัด อธิบดี

^๑ น.ส.พ.มดิชน, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๓

^๒ เรื่องเดียวกัน

^๓ น.ส.พ.มดิชน, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๒๓

^๔ เรื่องเดียวกัน

กรมตำรวจ เมื่อวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๒๓ ถึงเรื่องการกำหนดราคาข้าวชั้นต่ำ ถ้า
ทำสำเร็จปัญหาต่าง ๆ จะแก้ไขได้"...มีคนพูดกันว่า การประกันราคาข้าวจะไม่สำเร็จ
พ่อค้าคงจะโกงประชาชนหนักขึ้น เป็นเสียงที่ดังออกมาในขณะที่เราเริ่มต้นทำหน้าที่ของ
เราจะต้องลบล้างสิ่งเหล่านี้ออกไป ผมขอรับรองว่าพวกเราจะต้องเหนียวแน่น จะต้อง
ถูกตำหนิ..."^๑

พรรคกิจสังคมมีความชื่นชมในผลงาน นโยบายประกันราคาข้าวนี้มาก ดัง
คำบรรยายของนายบุญชู โรจนเสถียร เรื่อง "ภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจ" ในการ
สัมมนาพรรคกิจสังคม ที่โรงแรมสุริวงค์ จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ ๑-๓ พฤษภาคม
๒๕๒๔ อันเป็นการประกาศชัยชนะของพรรคกิจสังคม ในการปฏิบัตินโยบายนี้ ซึ่ง
มีความตอนหนึ่งว่า

"...การประกันราคาข้าวเท่าที่เราดำเนินการในครั้งแรก เมื่อเป็นรัฐบาลช่วง
ปี ๒๕๑๔-๒๕๑๙ นั้น ช่วงเวลานั้นมากไม่อาจแสดงผล...มากครั้งที่ ๒ เราดำ
เนินตามแผนได้ตั้งแต่ต้นจนจบ ถึงแม้จะไม่ครบ ๑๐๐% แต่เราก็ทำได้ถึง ๘๐%
เนื่องจากเรามีเวลาพอ เราจึงสามารถระดมกำลังของกลไกที่เกี่ยวข้องกับการ
ค้าข้าวได้ครบตั้งแต่จุดเริ่ม คือการค้าข้าวเปลือกในท้องไร่ท้องนาเรื่อยมาจนถึง
โรงสี และที่ประตูส่งออกต่างประเทศ กลไกต่าง ๆ ถูกเราหมุนไปในทางที่เรา
ต้องการได้ครบทุกตอน ตั้งแต่ต้น ทั้งนี้เพราะเรารู้และเข้าใจดีว่า คนที่บัณฑิต
ให้ราคาข้าว เปลือกสูง หรือจะให้ดำนั้นอยู่ที่โรงสี โรงสีเป็นตัวการกำหนดว่า
จะซื้อข้าว เปลือกราคาไหน โรงสีก็ต้องดูว่าราคาที่ยังในกรุงเทพฯ เขากำหนด
ว่าจะซื้อข้าวสารในราคาใด เมื่อกลไกในการกำหนดราคาเป็นลักษณะนี้ การ
มอบให้ ออก. เข้าไปซื้อพุงราคาข้าว เปลือกอย่างที่เคยทำมาแล้วก็ไม่ได้ผลอะไร
นอกจากราคาในท้องที่ ฟ ไปจัดการซื้อ ขาวนาที่ขายข้าวให้ ออก. ก็ได้ราคา
ตามที่พุง ขาวนาคนไหนขายให้ ออก. ไม่ได้ ก็ขายได้ราคาต่ำและยังหาคน
ซื้อได้ยากด้วย เพราะเมื่อ ออก. ขท้อ คนอื่น ๆ ก็หยุดซื้อเพื่อรอให้ ออก.
หยุดซื้อเสียก่อน จึงจะซื้อได้เพียงบางท้องที่ กำลังคนของ ออก. ก็มีน้อย กำ
ลังคนของ ออก. ก็จำกัด จึงทำได้ไม่ทั่วและยิ่งเมื่อทำโดยมุ่งแต่ช่วยพรรคช่วย
พวกไม่สุจริต คิดหาประโยชน์เข้าพวก เข้าห่อส่วนตัวกันด้วยแล้ว ยิ่งและ สูญเสีย
เงินทองของแผ่นดิน อย่างที่ได้ข่าวกันอยู่ขณะนี้ก็ยังสาบสูญไม่เสร็จ พรรคเรา
ได้ศึกษามาตลอด และเห็นว่าจำเป็นต้องเลิกมอบให้ ออก. เข้ามายุ่งเรื่องการ
ซื้อขายข้าวเสียโดยเด็ดขาด เพื่อจะได้ดำเนินการใช้กลไกตลาดที่มีอยู่ทั่วไปทุก
ท้องที่ ๆ ปลุกข้าวให้หมุนไปตามจังหวะ ตามทิศทางที่เรากำหนดได้เต็มที่ไม่มี
หน่วยงานใดมาขัดขวางหรือมากวนให้วุ่น อีกทั้งจะได้สะสางบัญชีของ ออก. ได้
สะดวก ไม่ต้องมีเรื่องใหม่เข้าไปปนอีก

^๑
น.ส.พ.มดิชน, ๒ ธันวาคม ๒๕๒๓

วิธีการที่เราหมูนกลโกตลาดให้เดินตามทิศทางที่เราต้องการ เราทำได้ คือ เร่งให้มีการซื้อขายในช่วงต้น ๆ ฤดูเมื่อข้าวเปลือกออกจากท้องนาสู่ตลาดจำนวนมาก การเร่งทำโดยจัดให้ราคาข้าวเปลือกเชิบสูงตั้งแต่ต้นฤดู และเชิบต่อไปทุกเดือน เมื่อพ่อค้าเห็นว่าราคาเชิบขึ้นอยู่เรื่อยก็จะไม่ชะลอการซื้อขาย แต่จะเร่งซื้อกันตลอด เพราะถ้าซื้อช้าก็จะต้องซื้อแพงปกติราคาข้าวเปลือกตั้งแต่ต้นปีจนถึงช่วงเดือนมีนาคมนั้น ราคาจะลดลงอยู่ตลอดเป็นลักษณะของตลาดที่เป็นมาับลิส ๆ ปี การเข้าไปประมูลซื้อในที่ต่าง ๆ ทุกแห่งที่มีข้าว โดยประมูลให้ราคาข้าวสารที่ส่งมอบในช่วงเวลาอนาคตเชิบสูงขึ้นไปเรื่อย ๆ ราคาที่ปรากฏจากการประมูลจะเป็นแรงหมูนกลโกตลาดเท่าที่อยู่ทั้งหมดทุกท้องที่ให้เร่งจังหวัดการรับซื้อข้าวในช่วงต้นฤดู เพราะจะซื้อได้ง่ายรอไว้ช้าจะต้องซื้อแพงขึ้นไปอีกและจะซื้อยาก เพราะข้าวจะเหลือน้อยเมื่อเร่งประมูลซื้อข้าวสารแล้วต้องเก็บข้าวไว้ในท้องที่ตามจังหวัดต่าง ๆ ไม่รีบระบายลงกรุงเทพฯ เหมือนก่อน เพราะถ้าปล่อยให้ข้าวสารไหลลงตลาดกรุงเทพฯ มาก นอกจากสถานที่จะเก็บในกรุงเทพฯ จะจำกัดเก็บได้น้อยแล้ว ตลาดกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นศูนย์รวมของระบบตลาดก็จะกดราคาข้าวได้ง่ายด้วย ตั้งแต่ไหนแต่ไรมา "หยัง" หรือนกกลางที่ทำหน้าที่ขายข้าวสารในตลาดกรุงเทพฯ เป็นผู้กำหนดราคาข้าวสารทุกชนิดที่ซื้อขายกัน ราคานี้จะมีอิทธิพลโยงไปถึงราคาข้าวเปลือกและข้าวสารในทุกท้องที่ โรงสีจะซื้อข้าวเปลือกแต่ละวัน จะต้องฟังเสียงจาก "หยัง" ก่อนว่าหยังจะรับซื้อข้าวสารในราคาเท่าไรจึงจะคุ้มเงินใจกำหนดราคาซื้อข้าวเปลือกได้

นับตั้งแต่พรรคกิจสังคมดำเนินงานประกันราคาข้าวครั้งที่ร่วมรัฐบาลคุณเปรม โดยใช้เวลาดำเนินการอยู่ประมาณ ๔ เดือน "หยัง" ก็ไม่มีอิทธิพลไม่สามารถจะเป็นผู้กำหนดราคาของชาวนาต่อไปได้อีก หยังไม่สามารถกำหนดราคาได้เองแต่กลับต้องฟังราคาในจังหวัดต่าง ๆ แทนหน้าซึ่งเคยไหลลงล่างมาตลอด วัตถุประสงค์เริ่มไหลลงมาเป็นผู้กำหนดแล้วนี่เราเปลี่ยนให้กลโกตลาดหมูนตามในทางที่เราต้องการได้ก็พอเพียงที่ว่านี่มันก็เพราะข้าวเปลือกปีใหม่มากกว่าปีที่ผ่านมา ซึ่งแล้งมากถึงราว ๒๐% ข้าวจำนวนมากอย่างนี้ โดยปกติราคาต้องตกมาก แต่เราก็ตึงขึ้นไปได้ใกล้เคียงกับราคาซึ่งทางราชการกำหนด คือราคาประกันของพรรคกิจสังคมนั้นเอง ถึงแม้ไม่ยอมเรียกกันเช่นนั้น แต่ทุกคนก็รู้ว่านี่คือการประกันราคาที่มีผลของเรา... เมื่อพรรคกิจสังคมมีเวลาพอที่จะจัดกลโกต่าง ๆ ให้เดินไปตามวิธีที่พรรคเรากำหนดในการดำเนินงานแก้ไขภาวะการณ์เสียต่าง ๆ ที่มีอยู่ในบ้านเราแล้ว เราต้องทำได้สำเร็จแน่ และในเรื่องประกันราคาข้าวนี้ก็ได้พิสูจน์แล้วว่า เป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ที่พ่อค้าทั้งหลายยอมรับว่า รัฐบาลชนะทั้งโรงสีก็ตีทั้งพ่อค้าส่งออกก็ตีต่างยอมรับว่า รัฐบาลหมูนให้ตลาดเดินไปตามทางที่รัฐบาลกำหนดสำเร็จอย่างเด็ดขาด เขายอมรับว่าเขาผิด และทำให้เขาขาดทุนเพราะแก๊งว่าจะซื้อข้าวได้ถูกในตอนช่วงหลัง ๐ แต่กลับต้องซื้อแพงขึ้น"

ความขัดแย้งกรณีโครงการโซดาแอซ

โครงการโซดาแอซ เป็นโครงการอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นภายใต้ความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างกลุ่มประเทศอาเซียน เงินลงทุนทั้งโครงการประมาณ ๘,๑๐๐ ล้านบาท (ราคาปี ๒๕๒๘) ซึ่งจะกู้จากรัฐบาลญี่ปุ่นร้อยละ ๗๐ ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ ๓๐ ประเทศสมาชิกอาเซียนจะร่วมกันลงทุนในอัตราส่วนดังนี้ ประเทศไทยร้อยละ ๖๐ อินโดนีเซียร้อยละ ๑๓ มาเลเซียร้อยละ ๑๓ ฟิลิปปินส์ร้อยละ ๑๓ และสิงคโปร์ร้อยละ ๑ สถานที่ตั้งของโครงการ จำเป็นจะต้องอยู่ใกล้ท่าเรือ และบริการด้านโครงสร้างพื้นฐานอื่นๆ โดยเฉพาะทางรถไฟ เพื่อใช้ส่งโซดาแอซ และ เกลือหิน ออกจำหน่ายต่างประเทศ รวมทั้งการนำเข้าแอมโมเนีย ซึ่งต้องสั่งซื้อจากต่างประเทศ สำหรับใช้เป็นวัตถุดิบ นอกจากนั้นแล้วในระยะแรก ก็ต้องใช้ท่าเรือเพื่อขนเครื่องจักร และอุปกรณ์การก่อสร้าง โรงงานเข้ามาด้วย ที่ตั้งของโครงการต้องอยู่ใกล้โรงแยกก๊าซธรรมชาติ บริเวณมาบตาพุด จังหวัดระยอง พอสมควร เนื่องจากจะต้องอาศัยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ เป็นวัตถุดิบในกระบวนการผลิตด้วย ในร่างรายงานของคณะผู้เชี่ยวชาญชาวญี่ปุ่น เสนอให้ใช้ระบบ AC CO-PRODUCTION ในการผลิตโซดาแอซ ซึ่งไม่มีปัญหาทางด้านภาวะมลพิษทางน้ำ เนื่องจากระบบนี้ใช้น้ำจืด เป็นน้ำหล่อเย็น หมุนเวียนอยู่ในลักษณะของระบบปิด หากมีน้ำจืดพอเพียง ดังนั้นจึงไม่จำเป็นต้องอยู่ใกล้ทะเล เพื่ออาศัยน้ำทะเลสำหรับเป็นน้ำหล่อเย็น

โรงงานโซดาแอซ เป็นอุตสาหกรรมอันหนึ่งซึ่งจะช่วยกระจายความเจริญทางเศรษฐกิจไปสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งนี้เพราะโรงงานผลิตโซดาแอซนี้ ต้องการเกลือหิน หรือรู้จักในชื่อของเกลือสินเธาว์จากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็น

คณะอนุกรรมการศึกษาการพัฒนาอุตสาหกรรมหลักบริ เวชชายฝั่งทะเลตะวันออก
รายงานขั้นสุดท้าย การศึกษาการพัฒนาอุตสาหกรรมหลักและท่าเรือน้ำลึกบริเวณ
ชายฝั่งทะเลตะวันออก (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, เมษายน ๒๕๒๔) หน้า ๖-๑๒.

รุดตักใบในการผลิต ซึ่งสามารถใช้เส้นทางคมนาคมขนส่งสายใหม่ ผ่านตรงจากระยอง ไปสู่ภาคตะวันออก เชียงเหนือได้ทันที รัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ มีมติให้ตั้ง โรงงานผลิตโซดาแอซที่แหลมฉบังได้ในวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๒๓ เมื่อมติคณะรัฐมนตรี ออกมาได้เกิดการคัดค้านขึ้นอย่างกว้างขวาง พันธมิตรที่ร่วมคัดค้านมี กลุ่มอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว กลุ่มประมง นักการเมืองระดับชาติ ผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น และสื่อมวลชน

จุดเริ่มต้นของการคัดค้าน คือในวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๒๓ นายแพทย์นัดดา ศรียาภัย อุปนายกสมาคมอนุรักษ์ศิลปกรรม และนายสุรพล สุดารา ประธานชมรม สภาวะแวดล้อมแถลงว่า สมาคมฯ และชมรมฯ มีมติร่วมกันยื่นหนังสือถึงนายกรัฐมนตรี คัดค้านมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๒๓ กรณีอนุมัติให้สร้างโรงงาน โซดาแอซขึ้นที่บริเวณแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี เนื่องจากจะก่อให้เกิดปัญหาสภาวะ แวดล้อมเสื่อมโทรมขึ้นบริเวณใกล้เคียง โดยเห็นสมควรให้ตั้งโรงงานดังกล่าวที่บริเวณ สัตหีบ-ระยอง เนื่องจากท่อก๊าซธรรมชาติจะขึ้นที่บริเวณนั้น^๑

นายวิระ สุธงการกาญจน์ อธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม แถลงเมื่อวันที่ ๒๒ กรกฎาคมว่า เห็นสมควรให้ตั้งโรงงานโซดาแอซที่แหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี ทั้งนี้ เนื่องจากพื้นที่มีความยาวสามารถแบ่งตั้งโรงงานได้หลายโรงงาน ประกอบกับ สามารถขุดลอกชายฝั่งให้เรือขนาดใหญ่เข้ามารับสินค้าได้ และจะไม่มีผลให้สภาพ แวดล้อมเสียหายมากนัก ส่วนท่าเรือสัตหีบไม่เหมาะที่จะตั้งโรงงานฯ เพราะไม่สามารถขยายให้กว้างขวางออกไป ซึ่งจะ เป็นเหตุให้เรือขนาดใหญ่ไม่สามารถเข้ามาขนสินค้าได้^๒

ในวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๒๓ สมาคมโรงแรมพัทยา โดยนายชาญชัย จึงสถาพร ผู้จัดการโรงแรมวงศ์อำมาตย์และนายกำพล เตชะหรรริจิตร ผู้จัดการโรงแรมเอเชียพัทยา

^๑ สยามจดหมายเหตุ, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๓๐, ๑๘-๒๔ กรกฎาคม ๒๕๒๓, หน้า ๘๑๔

^๒ เรื่องเดียวกัน หน้า ๘๑๗

ควรเอาเข้าคุก เหมือนกัน ^๑

พ.อ.พัลลภ ปิ่นมณี ผู้บังคับการกรมทหารราบที่ ๑๔ กาญจนบุรี (ยศและตำแหน่งขณะนั้น) ชี้แจงกรณีชัดเจนว่า

"...นับว่าสร้างรอยต่างให้แก่รัฐบาลอย่างยิ่ง ซึ่งคนที่ทำตัว เป็นแกะดำนั้นนอกจากการจะลาออกแล้ว...คิดว่าควรจะมีการดำเนินคดีด้วย และถ้ารัฐบาลมีสมาชิกที่มีความประพฤติส่อไปในทางหาผลประโยชน์เช่นนี้ ก็อาจจะทำประเทศชาติไปสู่ความฉิบหาย ทางฝ่ายทหารขอสนับสนุนให้พล เอก เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีใช้ความ เด็ดขาดดำเนินการปรับปรุงรัฐบาล เสียโดยด่วน และเลือกสรรบุคคลที่มีความสามารถเข้ามาช่วยประเทศชาติ และขจัดรัฐมนตรีประวัติดิสปรก เหล่านี้ให้หมดสิ้นไปจากวงการ " ^๒

ในวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๔ ข่าวนั่งสื่อพิมพ์พาดหัวข่าวว่า "ดัด บุญชู-วิสิษฐ์ ผ่องเรืองน้ำมัน" โดยเนื้อข่าวความว่า "พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม เปิด เผยที่กระทรวงอุตสาหกรรมภายหลังกลับจากการประชุม ครม. ว่าคณะรัฐมนตรีมีมติตามข้อ เสนอของคณะกรรมการปิโตร เลียมฯ ให้อำนาจแก่นายทองฉัตร หงส์ลาดารมภ์ ผู้ว่าการปิโตร เลียมในการ เจรจาซื้อน้ำมันจากต่างประเทศ " ^๓ ซึ่งมีความหมายไปในทำนองตัดอำนาจนายบุญชูและนายวิสิษฐ์ ในการดำเนินการเกี่ยวกับกิจการของการปิโตร เลียมแห่งประเทศไทย อันทำให้เข้าใจได้ว่านายบุญชูและนายวิสิษฐ์ กระทำผิด ดังนั้น นายบุญชูจึงได้ออกแถลงการณ์ชี้แจง ความตอนหนึ่งว่า "...นายบุญชู และนายวิสิษฐ์ได้พุดจา และชี้แจงกับผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้ง ฯพณฯนายกรัฐมนตรี มาเป็นชั้นตอนหลายครั้งแล้ว แต่ยังมีการขกได้ เข้มชิดกันอยู่ตลอดเวลา..." ^๔

จุดระเบิดของความขัดแย้งมาถึงเมื่อ พลเอก เปรมแถลงข่าวที่ทำเนียบรัฐบาล เมื่อวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๔ โดยกล่าวปกป้องนายบุญชูว่าไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องนี้ แต่มีข้อความหนึ่งที่ว่า "...การซื้อน้ำมันมีสองราย คือรายที่รัฐมนตรีชาติชายไปเซ็นสัญญา

^๑ น.ส.พ.แนวหน้า , ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๔

^๒ น.ส.พ.แนวหน้า , ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๔

^๓ น.ส.พ.แนวหน้า , ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๔

^๔ กลุ่มศึกษาเศรษฐกิจการเมือง, ใครเขมือน้ำมัน... หน้า ๔๗๔

ไม่มีปัญหาเพราะ เป็นการซื้อระหว่างรัฐบาลซาอุดีอาระเบีย กับรัฐบาลไทย เป็นสัญญาตรงไปตรงมาไม่มีปัญหาอะไร สำหรับอีกราย แม้แต่การเจรจาตกลงกันไม่ได้ ยังไม่กำหนดว่าจะซื้อขายกันอย่างไร สัญญาก็ยังไม่ได้เซ็น เพราะฉะนั้นการทุจริตก็ยังไม่เกิดขึ้น..."^๑

การแถลงของพลเอกเปรม ทำให้พรรคกิจสังคมไม่พอใจ เพราะเห็นว่ายังเป็นการแถลงที่คลุมเครือ พรรคกิจสังคมจึงประชุมพรรคในวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๔ มีมติออกมา ๔ ประการ คือ มั่นใจในความสุจริตของนายวิสิษฐ์ ไม่พอใจในคำแถลงของนายกรัฐมนตรี พรรคกิจสังคมจะออกแถลงการณ์ เรื่องการสั่งซื้อน้ำมันจากซาอุดีอาระเบีย และอนุมัติให้ นายวิสิษฐ์ ตันสัจจา ลาออกจากตำแหน่ง

ในวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๒๔ พรรคกิจสังคมจึงมีแถลงการณ์ออกมา ซึ่งมีข้อความโจมตีพลเอกเปรม อยู่ตอนหนึ่งว่า

"...พรรคกิจสังคมได้พิจารณาคำแถลงของท่านนายกรัฐมนตรีที่ทำเนียบรัฐบาล เมื่อวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๔ โดยละเอียดแล้ว ประกอบกับข้อเท็จจริงที่แถลงมาข้างต้นนี้ ทำให้เห็นว่า ท่านนายกรัฐมนตรีมิได้ให้ความ เป็นธรรมแก่นายวิสิษฐ์ ตันสัจจา รัฐมนตรีในสังกัดพรรคกิจสังคม

มีข้อนำส่งเกตว่า รัฐมนตรีบางคนให้สัมภาษณ์ด้วยความตึกคะนอง ให้เป็นที่เสียหายของนายวิสิษฐ์ ซึ่งย่อมมีผลกระทบกระเทือนต่อเกียรติภูมิของพรรคกิจสังคม ท่านนายกรัฐมนตรีก็ไม่เคยเรียก รัฐมนตรีผู้นั้นไปชี้แจง หรือท่านนายกรัฐมนตรีก็ไม่กล่าวตำหนิต่อหน้าสื่อมวลชนว่า การกระทำเช่นนี้เป็นการไม่ดี หรือ เป็นข้อบกพร่องของรัฐมนตรีนั่น

นอกจากนี้ มีบิรวารของรัฐมนตรีคนหนึ่งเอาเอกสารทางราชการเกี่ยวกับเรื่องนี้ไปมอบให้ผู้สื่อข่าวนิตยสารต่างประเทศ คือ นิตยสารฟาร์อีสเทอร์น อีคอนอมิก รีวิว ท่านนายกรัฐมนตรีก็ไม่เคยเรียกให้รัฐมนตรีผู้นั้นมาชี้แจง เป็นลายลักษณ์อักษร และไม่เคยตำหนิในที่สาธารณะว่าการกระทำเช่นนี้เป็นการเสียหาย ไม่ถูกต้อง ผิดระเบียบแบบแผนของทางราชการ

พรรคกิจสังคมพิจารณาบททวนดังนี้แล้ว จึงเห็นว่าท่านนายกรัฐมนตรีมิได้พิจารณาพฤติกรรมของคนที่อยู่ในรัฐบาลของท่านอย่างถี่ถ้วนตามที่ควร ทำให้เกิดความคิดว่ารัฐมนตรีของพรรคกิจสังคมและพรรคกิจสังคม ไม่ได้รับความเสียหายในเรื่องนี้..."

^๑ น.ส.พ.แนวหน้า , ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๔

แถลงการณ์ของพรรคกิจสังคม เป็นเหตุให้ฝ่ายทหารไม่พอใจ เป็นอันมาก และ นายบุญชู ได้นำใบลาออกจากรัฐมนตรีของพรรคกิจสังคมที่ร่วมรัฐบาลทั้งหมดไปยื่นให้ นายกรัฐมนตรีในวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๒๔

จากกรณีความขัดแย้ง เรื่อง เท เล็กซ์ มิใช่ เป็น เรื่องระหว่างพรรคชาติไทย และ พรรคกิจสังคม เท่านั้น แต่พรรคกิจสังคมยังต้องเผชิญกับการต่อต้านจากพลังแฝง เหนืออยู่ เบื้องหลังรัฐบาล คือกรณีการโอนโรงกลั่นน้ำมันซัมมิท พรรคกิจสังคมผู้รับผิดชอบ เรื่อง น้ำมันก็ยังไม่รู้มาก่อน และจากกรณีปัญหาน้ำตาลทรายที่พรรคกิจสังคมยังถูกกระแวงสงสัยว่าจะ แสวงหาผลประโยชน์จากการทำสัญญาขีมน้ำตาลทรายขาวจากบริษัท เทด แอนด์ ลายล์ และ การขึ้นราคาน้ำตาลทรายขาวซึ่งมีข่าวว่าพรรคกิจสังคมมีผลประโยชน์อยู่ด้วย ทหารมอง พรรคกิจสังคมมีผลประโยชน์อยู่ด้วย ทหารมองพรรคกิจสังคมในแง่ของพ่อค้ายาทุนที่ เข้า มาแสวงหาผลประโยชน์ ส่วนพรรคชาติไทยนั้นรอดพ้นไปเพราะฐานของพรรคชาติไทยส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับอุตสาหกรรม

พรรคชาติไทยเอง ก็ถูกพรรคกิจสังคมขัดขวางนโยบายโรงงานโซดาแอซ และ นโยบายประกันราคาข้าว ซึ่งฝังใจอยู่แล้ว เมื่อประจวบเหมาะโอกาส นายวิสิษฐ์ ดันสังจา พลาด เรื่อง เท เล็กซ์ พลตรีชาติชายจึงโหมกระพือข่าวการตักตัก เรื่องน้ำมัน โดยอาศัยหนังสือพิมพ์บ้านเมืองเป็นจุดก่อชนวนความขัดแย้ง ช่วง ๑๔ กุมภาพันธ์ ถึง ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๔ ความขัดแย้งเกิดขึ้นจากการให้สัมภาษณ์สื่อมวลชนของพลตรีชาติชาย ซึ่งสร้างความไม่พอใจ ให้แก่นายบุญชู และนายวิสิษฐ์ เป็นอันมาก โอกาสที่แต่ละฝ่ายจะได้เจรจากันไม่มี ถ้าพรรค ชาติไทยไม่ปรารถนาจะแก้แค้นพรรคกิจสังคมแล้ว กรณี เท เล็กซ์ก็สามารถที่จะหาข้อยุติได้ ในคณะรัฐมนตรี ไม่จำเป็นที่พรรคชาติไทยจะต้องโหมกระพือข่าวแต่อย่างใด

หลังเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ พ่อค้ายาทุนธุรกิจ เข้ามามีบทบาททางการเมือง มากขึ้น ทั้งทางตรงคือร่วมรัฐบาลหรือลงสมัครรับเลือกตั้ง เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและ บทบาททางอ้อมที่ให้การสนับสนุนพรรคการเมือง หรือกลุ่มการเมืองต่างๆโดยไม่เปิดเผย สถานการณ์ทางการเมืองและปัญหาทางด้าน เศรษฐกิจที่เพิ่มทวีมากขึ้น เป็น เครื่องเปิดทาง ให้พ่อค้ายาทุนธุรกิจ เข้ามามีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาดังกล่าว การเข้ามามีบทบาททางการเมือง ของนักธุรกิจ เป็นไปได้ทั้งลักษณะส่วนบุคคล และกลุ่มธุรกิจที่ก่อตัวกันอยู่ พ่อค้ายาทุนธุรกิจตั้งแต่

ระดับท้องถิ่นถึงระดับชาติที่ได้ผูกขาด เศรษฐกิจของประเทศ ล้วนมีบทบาททางการเมือง ทั้งสิ้น ต่างกันที่ระดับของบทบาทและผลประโยชน์ที่จะพึงมีเท่านั้น

กลุ่มนายทุนผูกขาด หรือกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ จะไม่มุ่งสนับสนุนพรรคการเมืองหรือ กลุ่มการเมืองกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ นายพงส์ สารสิน กล่าวถึงการลงทุนในธุรกิจ ของตนว่า "...ผมเองผมไม่ไปลงที่ไหนมาก คุณจำไว้ ไข่ผมใส่ไว้หลายตระกล้าแตกไปใบ ก็ไม่เป็นไร มีอยู่อีกหลายแห่ง กระหมับมันอาจกระหมับข้างของธรรมดา..."^๑ ซึ่งเปรียบกับ การเข้าสนับสนุนพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่ง กลุ่มนายทุนผูกขาด หรือกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ ไม่อาจเสี่ยงต่อการสนับสนุนกลุ่มใดโดยเฉพาะ อันมีผลกระทบต่อธุรกิจของตนได้ ถ้า กลุ่มที่สนับสนุนเป็นฝ่ายตรงข้ามกับรัฐบาล ซึ่งต่างจากประเทศญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา หรือ อังกฤษ ที่จะมีกลุ่มธุรกิจสนับสนุนพรรคใดพรรคหนึ่งโดยเฉพาะ เพราะระบบการเมืองไทย ที่มีหลายพรรค และขาดความแน่นอน รัฐบาลไร้เสถียรภาพ มีอำนาจแฝง เร้นนอกระบบ เข้า มาครอบงำการเมืองตลอดเวลา ดังนั้นการกระจายการสนับสนุนพรรคการเมือง หรือกลุ่ม การเมืองต่างๆ เป็นวิธีที่ดีที่สุด ในการจะรักษาผลประโยชน์ของตน

ปรากฏการณ์แห่งความขัดแย้งของพ่อค้ายักธุรกิจ กับนักรบการเมืองอันนำไปสู่ความ ขัดแย้งภายในพรรคการเมือง เป็นสิ่งใหม่สำหรับพรรคการเมืองไทยช่วงหลังปี ๒๕๑๖ เป็น รูปแบบของกลุ่มทุนผูกขาดหรือนายทุนรายใหญ่ที่จะเข้ามามีอำนาจเหนือพรรคการเมือง และ นักรบการเมือง ลักษณะเช่นนี้ทำให้มีการมองว่าการเข้ามามีบทบาทของพ่อค้ายักธุรกิจทางการเมือง เป็นไปเพื่อการแสวงหาผลประโยชน์ กรณีการขัดแย้งระหว่างพรรคกิจสังคม และ พรรคชาติไทยขณะร่วมรัฐบาลพล เอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นตัวอย่างของการต่อสู้ซึ่งผล ประโยชน์ของกลุ่มนายทุน พ่อค้า นักธุรกิจ ที่เข้ามามีบทบาททางการเมืองในช่วงหลังปี ๒๕๑๖ เป็นต้นมา ส่วนกรณีความขัดแย้งภายในพรรคการเมืองเช่นพรรคชาติประชาธิปไตย นั้น เป็น ลักษณะความขัดแย้งของกลุ่มนักธุรกิจ ๒ กลุ่มที่มีลักษณะของการเข้ามามีบทบาททางการเมือง ที่แตกต่างกัน กล่าวคือ นักธุรกิจกลุ่มหนึ่งต้องการมีอำนาจทางการเมืองด้วยการลงสมัครรับ เลือกตั้ง เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและคลุกคลีอยู่กับระบบรัฐสภามาเป็น เวลานาน ส่วนอีก กลุ่มหนึ่งเป็นนักธุรกิจที่เข้ามามีบทบาทโดยการสนับสนุนด้านทุนแก่พรรคการเมือง นักธุรกิจ กลุ่มหลังนี้มัก จะพูดอยู่เสมอว่าตนเองไม่ใช่ นักรบการเมือง

^๑ สัมภาษณ์ นายพงส์ สารสิน